

MEHMED'İN  İL AC-N AMESİ
(İNCELEME, METİN, DİZİN)

Ayşeg l G N AVDI

Ağustos 2013

DENİZLİ

MEHMED'İN   İLĀC-NĀME'Sİ
(İNCELEME, METİN, DİZİN)

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı

Ayşegül GÜNÇAVDI

Danışman: Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Ağustos 2013

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı öğrencisi Ayşegül GÜNÇAVDI tarafından Prof. Dr. Ceyhan Vedat UYGUR yönetiminde hazırlanan "MEHMED'İN 'İLÂC-NÂME'Sİ" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 15.08.2013 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ

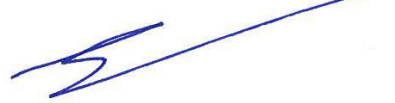
Jüri-Danışman

Prof. Dr. Ceyhan Vedat UYGUR

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Şahin BARANOĞLU

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 27/12/2013 tarih ve 23/19... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

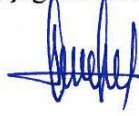
Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Ayşegül GÜNÇAVDI

ÖN SÖZ

Tez çalışmamızın konusunu on altıncı yüzyılda kaleme alınmış olan ve içeriğinde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkisel karışımların yer aldığı ° İlâc-nâme adlı tıp eseri oluşturmaktadır.

Eser tam anlamıyla bir tıp kitabı değildir. Hastalıkların oluşumu hakkında bilgi verilmezken genellikle tedaviye yönelik bitkisel karışımlardan söz edilmektedir. Genellikle yazar kendi tecrübeleri ve bilgileri ile de esere hizmet etmektedir. Sade bir dille yazılan ° İlâc-nâme'de birkaç hastalık ismi dışında çoğunlukla Türkçe terimlerden yararlanılmaktadır.

Bu çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. İnceleme bölümünde eser şekil, ses ve imla bilgisi olarak incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünü metin teşkil etmektedir. Çalışma esnasında eserin başka nüshalarına ulaşılmadığı için karşılaştırma imkânı olmamıştır. Bu yüzden çalışma elimizdeki nüsha üzerinden yürütülmüştür. Dönemin dil özelliklerinden veya müellifin/müstensihin yazım bilgisinden kaynaklanan hatalar dipnot olarak verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde metinde geçen tüm kelimelerin yer aldığı “dizin” yer almaktadır.

Bu çalışmadaki tüm süreçte birçok konunun çözümünde bana sabırla destek olan ve yardımlarını esirgemeyen hocam sayın Prof. Dr. Ceyhun Vedat Uygur'a, ayrıca zaman zaman yardımlarını gördüğüm Okutman Zeynep Genç'er'e ve Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Proje Merkezine teşekkür ediyorum.

Ayşegül GÜNÇAVDI

ÖZET**MEHMED'İN İLĀC-NĀME'Sİ****(İNCELEME, METİN, DİZİN)**

Günçavdı Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Yeni Türk Dili Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Ceyhun Vedat Uygur

Ağustos 2013, 241 Sayfa

Bu çalışmada, Mehmed'in ° İlāc-nāme'si adlı eser ele alınmıştır. On altıncı yüzyıla ait olan ve on bir baptan oluşan bu eser çeşitli hastalıklar ve bu hastalıkların tedavisi için bitkisel çözüm önerileri sunan bir tıp metnidir. Orijinal metni Biblioth que Nationale de France'ta bulunan bu eserin çalışmamız boyunca başka nüshasına rastlanmamıştır.

Tez; giriş, inceleme, metin ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; araştırmanın kapsamı, amacı ve metodu verilmiştir. İnceleme bölümünde ilk olarak şekil bilgisi, ses bilgisi, imla özellikleri incelenmiş ve bölümün sonunda çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgulara yer verilmiştir. Metin bölümünde; Arap harfleriyle yazılan eserin Latin harflerine çevirisi yapılmış, dizin bölümünde ise metnin dizini oluşturulmuştur.

Anahtar sözcükler: Mehmed, ° İlāc-nāme, Tıp Metinleri, Çeviri.

ABSTRACT**MEHMED'S İLAG NAME****(ANALYSIS, TEXT, INDEX)**

Günçavdı Ayşegül

Master Thesis

Turkish Language and Literature Department

New Turkish Language Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Ceyhun Vedat Uygur

August 2013, 241 Pages

In this study, Mehmed's İlag name which was written in the 16th century has been researched. İlag name is a medical book consisting of 11 parts that describes some illnesses and gives herbal treatment suggestions about them. The original manuscript is in Bibliothèque nationale de France museum now and we didn't come across with any other copies during our research.

The thesis is comprised of introduction, research, text and index sections. In the introduction section; the scope of the study, its purpose and its method have been introduced. In the research section; morphology, phonology, orthography have been analyzed. Afterwards, the findings through the study have been stated. In the text section, the original manuscript has been romanized. Finally in the last section index of the text has been written.

Key words: Mehmed, İlag-name, Medical Books, Translation.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İNCELEME

1. Şekil Bilgisi	14
1.1. İsim	14
1.1.1. Çokluk	14
1.1.2. İyelik Ekleri	14
1.1.3. İsim Çekimi	15
1.1.3.1. İlgi Hali	15
1.1.3.2. Yönelme Hali	16
1.1.3.3. Yükleme Hali	17
1.1.3.4. Bulunma Hali	18
1.1.3.5. Çıkma Hali	19
1.1.3.6. Eşitlik Hali	20
1.1.3.7. Yön Gösterme Hali	20
1.1.3.8. Vasıta Hali	20
1.1.4. İsim Yapımı	21
1.1.4.1. İsimden İsim Yapma	21
1.1.4.2. Fiilden İsim Yapma	24
1.2. Zamir	26
1.2.1. Şahıs Zamirleri	26
1.2.2. İşaret Zamirleri	26
1.2.3. Dönüştürme Zamirleri	27
1.2.4. Belirsizlik Zamirleri	27
1.2.5. Soru Zamirleri	27
1.3. Sıfat	28
1.3.1. Nitelendirme Sıfatları	28
1.3.2. Belirtme Sıfatları	28
1.3.2.1. İşaret sıfatları	28
1.3.2.2. Belirsizlik sıfatları	28

1.3.2.3. Sayı Sıfatları	29
1.3.3. Sıfatlarda Karşılaştırma	29
1.4. Zarf	30
1.4.1. Zaman Zarfları	30
1.4.2. Miktar Zarfları	30
1.4.3. Hal Zarfları	31
1.4.4. Yer-Yön Zarfları	31
1.5. Edat	32
1.5.1. Ünlem Edatları	32
1.5.1.1. Seslenme Edatı	32
1.5.1.2. Sorma Edatları	32
1.5.1.3. Gösterme Edatları	32
1.5.1.4. Cevap Edatları	32
1.5.2. Bağlama Edatları	32
1.5.2.1. Sıralama Edatları	32
1.5.2.2. Denkleştirme Edatları	33
1.5.2.3. Karşılaştırma Edatları	33
1.5.2.4. Cümle Başı Edatları	33
1.5.3. Çekim Edatları	34
1.5.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları	34
1.5.3.2. Sebep Edatları	35
1.5.3.3. Benzerlik Edatı	35
1.5.3.4. Görelilik Bildiren Edat	35
1.5.3.5. Miktar Edatı	35
1.6. Fiil	36
1.6.1. Fiil Yapımı	36
1.6.2. Fiilden Fiil Yapma	36
1.6.3. İsimden Fiil Yapma	38
1.6.4. Fiil Çekimi	39
1.6.4.1. Bildirme Kipleri	39
1.6.4.2. Dilek Kipleri	42
1.6.5. Filimsiler	45
1.6.5.1. Sıfat-Fiiller	45
1.6.5.2. Zarf-Fiiller	47
2. Ses Bilgisi	49
2.1. Ünlüler	50
2.1.1. Ünlü Türemesi	50

2.1.2. Ünlü Düşmesi	50
2.1.3. Ünlü Genişlemesi	50
2.1.4. Ünlü Değişmesi	50
2.1.5. İncelik-Kalınlık Uyumu	51
2.1.6. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	52
2.1.7. İkizleşme	52
2.2. Ünsüzler	53
2.2.1. Ünsüz Tekleşmesi	53
2.2.2. Ünsüz Yer Değiştirmesi (Göçüşme)	53
2.2.3. Ünsüz Düşmesi	53
2.2.3.1. Kelime İçinde	53
2.2.4. Hemzenin y Olması	54
2.2.5. Ünsüz Değişmeleri	54
3. İmla Bilgisi	55
3.1. Ünlülerin Yazılışı	55
3.1.1. a Ünlüsü	55
3.1.1.1. Başta	55
3.1.1.2. Ortada	55
3.1.1.3. Sonda	56
3.1.2. e Ünlüsü	56
3.1.2.1. Başta	56
3.1.2.2. Ortada	56
3.1.2.3. Sonda	57
3.1.3. ı, i Ünlüleri	57
3.1.3.1. Başta	57
3.1.3.2. Ortada	57
3.1.3.3. Sonda	58
3.1.4. o,ö Ünlüleri	58
3.1.4.1. Başta	58
3.1.4.2. Ortada	58
3.1.5. u,ü Ünlüleri	58
3.1.5.1. Başta	58
3.1.5.2. Ortada	59
3.1.5.3. Sonda	59
3.2. Ünsüzlerin Yazılışı	59
3.2.1. ç Ünsüzü	59
3.2.1.1. Başta	59

3.2.1.2. İçte	59
3.2.1.3. Sonda	60
3.2.2. p Ünsüzü	60
3.2.2.1. Başta	60
3.2.2.2. İçte	60
3.2.2.3. Sonda	60
3.2.3. t Ünsüzü	60
3.2.4.1. Başta	60
3.2.4. s Ünsüzü	61
3.2.4.1. Başta	61
3.2.4.2. İçte	61
3.2.5. η Ünsüzü	61
3.2.6. k Ünsüzü	62
3.2.6.1. Başta	62
3.2.6.2. Ortada	62
3.2.6.5. Sonda	62
3.3. Türkçe Kelimelerin İmlâsı	62
3.4. Yabancı Kelimelerin İmlâsı	63

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

Metin	65
-------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

Dizin	101
-------------	-----

SONUÇ	184
-------------	-----

KAYNAKLAR	191
-----------------	-----

ORİJİNAL METİN	194
----------------------	-----

ÖZGEÇMİŞ	241
----------------	-----

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Eser Kısaltmaları

DLT Dîvânü Lügâti't-Türk

ED An Etymological Dictionary (Clouston)

Diğer Kısaltmalar

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

Ar. : Arapça

bk. : bakınız

C : Cilt

ET : Eski Türkçe

Far. : Farsça

İt. : İtalyanca

Sans. : Sanskritçe

s. : sayfa

S : Sayı

TDK : Türk Dil Kurumu

Yay. : Yayınları

Yun. : Yunanca

- : Fiile bağlanmayı gösterir ayrıca kök veya gövdenin fiil olduğunu belirtir.

+ : İsme bağlanmayı gösterir ayrıca kök veya gövdenin isim olduğunu belirtir.

< ? : Kelimenin köken olarak kesin olarak bilinmediğini gösterir.

< : Kelimenin önceki şekil ve kökenini gösterir

ÇEVİRİ YAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ

آ	a, ā	م	m
ا	a,e	ن	n
ب	b	و	v; o, ö, u, ü,
پ	p	ه	h; a, e
ت	t	ی	y; ı, i
ث	ṯ	ء	°
ج	c		
ح	ḥ		
د	d		
ذ	ẓ		
ر	r		
ز	z		
ژ	j		
س	s		
ش	ṣ		
ص	ṣ		
ض	ẓ,		
ط	ṭ		
ظ	ẓ		
ع	°		
غ	ġ		
ف	f		
ق	q		
ك	g. k, ŋ		
ل	l		

GİRİŞ

Konu

İnsanlık tarihi kadar eski olan hastalıklar için her devir ve uygarlık farklı tedavi metotları uygulamıştır. İslamiyet'in kabulünden önce Türkler arasında yaygın olan tıp anlayışı, şamanların büyüsel yöntemlerle yürüttükleri hekimlik ile Otacı (herbalist), Emçi (eczacı) ve Atasagun'larla (tabib); droglardan veya bitkilerden yararlanarak, maddî-manevî tedavi usulleri kullanarak oluşturdukları Eski Türk tıp geleneğidir. Ancak İslamiyet'in kabulüyle tıp alanında telif ve tercüme eserler artmıştır. 13. yüzyıldan itibaren ise bu eserlerin yerini Türkçe eserler almıştır. Bu eserlerde İslami tıp literatüründe Ahlat-ı Erbaa (Dört Hılt) teorisi denilen yeni bir tıp anlayışı benimsenmiş; hekimler, hastalara ve hastalıklara yaklaşımlarını bu teorideki anlayışa göre belirleyip, uygulanacak tedavi metotlarını buna uygun yapmıştır.

“İnsanın biyolojik, ahlâkî ve psikolojik fonksiyonlarını etkilediği kabul edilen, insan bedenindeki kan, safrâ, sevdâ ve balgama dört sıvı unsur anlamında ahlât-ı erbaa denilmektedir. Sağlık ve hastalık bu dört sıvının insan bedeninde dengede olup olmamasından ortaya çıkmaktadır. İnsan bedenindeki hastalıklar da bu dört sıvıya göre oluşmaktadır. Sevdâ, aklî ve psikolojik rahatsızlıklara yol açmakta, kan hastalıkları kanın azalıp artmasından ortaya çıkmakta, karaciğer-öddeki safrânın çokluğundan karaciğer ve böbrek hastalıkları çıkmakta, balgamın dengesizliği de istiska (karında su toplaması) vb. hastalıklara yol açmaktadır. İlkbaharda kan, yazda safrâ, sonbaharda sevdâ, kışta da balgam harekete geçmektedir. Bu sıvıların insanların karakterlerini de etkilediğinin düşünülmesi safrâvî (colérique), sevdâvî (mélancolique), demevî (saanguin), balgamî (flegmatique) şeklinde psikolojik tiplemelere ve mahrûr (kan sıcak tabiatlı), mebrûd (safrâ soğuk tabiatlı), yâbis (sevdâ kuru tabiatlı), mertûb (balgam yağ tabiatlı) şeklinde dört niteliğe dayalı karakter tasniflerine yol açmıştır.”¹

El yazması tıp eserleri Türkçe metinler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu metinler hem içerikleri hem de Türk dilinin barındırdığı kelime hazinesini ve terimleri göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

¹ Muhittin Eliaçık, “Sihhat u Maraz'da Ahlât-ı Erbaanın İşlenişi”, *Mukaddime*, S.1, Artuklu Üniversitesi, 2010, s. 130-131.

Türk dilinin önemli dönemlerinden olan Eski Anadolu Türkçesi döneminde tercüme ya da telif yoluyla çok sayıda eser verilmiştir. Tıpla ilgili eserlerin ağırlıklı olarak 14. ve 15. yüzyılda yazıldığı görülmektedir. Tıp tarihi ve dil çalışmalarını açısından incelenmesi gereken ilk kaynak durumundaki bu eserlerin gün yüzüne çıkarılması ve içeriğinin çeşitli şekillerde değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. yüzyılda yazılan ° İlâc-nâme, pragmatik bir yaklaşım içerisinde uygulamalara yer vererek; beden sağlığı, hastalıklardan korunma ve bu hastalıkları sağaltma yöntemlerinden bahseden tıp el kitabıdır. Hastalıkların tedavisinde bitkisel karışımların yanında buhar, kan aldırma, sülük vurma, müşil verme gibi yöntemler de yer almıştır. Bitkisel karışımlar hazırlanırken meyvelerin özleriyle yapılan şerbetlerden, macunlardan, yağlardan ve bazı hayvanların çeşitli organlarından faydalanılmıştır. Büyüsel ve batıl inanca dayalı tedavi yöntemlerinin de kullanıldığı bu eserde çeşitli kimyasallarla yapılan bileşik ilaçların kullanılmadığı görülmektedir. O dönem tıbbının genel geçer kurallarına riayet edilerek yazılmış bu bilgiler modern tıbbın oluşmasına kaynaklık etmiştir.

İlaçların hazırlanışı anlatılırken ölçü birimi olarak dirhem, rıtl ve vakıyye kullanılmıştır. Bu ölçü birimlerinin miktarı sayılarla belirtilmiştir. Eserin sonunda ise kullanılan birimlerin neye tekabül ettiği anlatılmıştır.

Amaç/Hedefler

Mehmed'in ° İlâc-nâme adlı tıp eseri, gramer, içerik ve söz varlığı bakımından incelenmiştir.

16. yüzyılda yazılan bu tıp eseri, ses ve şekil bilgisi yönünden incelendiğinde umumiyetle Eski Anadolu Türkçesinin genel özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Eser Türk diline ait tıp terimlerini içermesinin yanında hastalık, organ adları ve bunların halk dilinde karşılığı olan kelimeleri göstermektedir. Yaşanılan dönemin ve çevrenin, kültürün yanında dili nasıl etkilediğini, dilin geçirdiği evreleri ve dilde meydana gelen değişimleri bu eserle yapılan inceleme sonucuyla kısmen de olsa tespit etmek mümkün olacaktır. Ayrıca çalışma, dönemin tıp anlayışını, tedavi usullerini kısmen de olsa yansıtmış olmaktadır.

Yöntem ve Kapsam

Mehmed'in ° İlâc-nâme adlı eseri, Bibliothèque Nationale de France'da bulunan nüsha esas alınarak çeviri yazı (transkripsiyon) işaretleriyle Latin alfabesine aktarılmıştır. Metin aktarma sırasında sayfaların başına satır numaraları eklenmiştir. Metinde kırmızı mürekkeple yazılan “dîger, bâb” ile birer defa kırmızı mürekkeple yazılan “bu zikir, eger, şufûf ve pes” kelimeleri koyu fontla gösterilmiştir. Metinde belirtilmesi gereken hususlar, dipnotlarla açıklanmıştır.

Çalışmamız temel olarak *Giriş*, *İnceleme*, *Metin* ve *Dizin* bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Klâsik Osmanlı Türkçesi ve bu döneme ait tıp yazmalarının genel bir değerlendirmesi ile esere dair bilgiler mevcuttur. *İnceleme* bölümünde metnin imlâ ve dil özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. *Metin* bölümünde ise eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Çalışmamız *Dizin* bölümüyle tamamlanmıştır. Bu bölümde metinde geçen tüm kelimelerden oluşan bir sözlük hazırlanmıştır. Kelimelerin metinde geçtiği yere uygun anlamı verildikten sonra aldığı ek ya da ekler ile sayfa ve satır sayısı belirtilmiştir. Aynı kelime daha sonra da geçiyorsa kelimenin yalnızca baş harfi yazılıp ardından nokta konularak isim ya da fiil oluşuna göre + veya - işaretleri eklerden önce konularak gösterilmiştir. Açıklamadan önce kelimenin metinde kaç yerde geçtiği iki çizgi arasındaki sayı ile belirtilmiştir.

TIP YAZMALARINA GENEL BİR BAKIŞ

14. YÜZYILDA YAZILAN TIP ESERLERİ

Müfredât-ı İbn Baytar Tercümesi

“Çevireni bilinmeyen bu eser, Aydınogullarından Umur Bey'in (1340-1348) emriyle, 13. yüzyılın ünlü botanik bilgini İbnü'l-Baytar'ın *Kitâbu'l-Câmi ° fi'l-Edviyeti'l-Müfredede* adlı eserinden kısaltılarak Türkçeye çevrilmiştir.”²

² Mustafa Canpolat, *Edviye-i Müfredede*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007, s. 21.

Tabîc atnâme

“Aydinoğlu Umur Bey adına (ö. 1348), Farsçadan tercüme edilmiştir (1334-48). Koruyucu hekimlikle ilgili, mesnevi tarzında yazılmış, 372 beyitlik manzum bir eserdir.”³

Edviye-i Müfrede

“Türkçe olarak kaleme alınan ve tarihi bilinen bir başka eser İshak bin Murâd'ın Edviye-i Müfrede'sidir. "Bu kitap H. 792/M. 1387 (?) yılında Gerede kalesinin katında ve Erkot dağında cem olunmuştur. Eserde bir takım ilaçların etkileri kısaca ve bayağı bir yoldan anlatılmaktadır. Bilgilerinin büyük bir kısmının Zeyneddin bin İsmail-ül-Cürcanî'nin eseri olan Zahir-i Harezmsâhi'den ve bir de İbn Sina'nın Kanun'undan alınmış olduğu görülür.”⁴

Kâmilü'ş-Şinâ'a

“Cerrahlık konusundaki ilk önemli eser Ali ibn Abbas el-Mecusi'nin *Kâmilü's-Sinâ'a* adlı eseridir. Eserin yazılış tarihi yoktur. Timurtaş Oğlu Umur Bey tarafından vakfedilmiştir.”⁵

İlyâsiyye

“Mehmed bin Mahmûd-ı Şirvânî'nin, Menteşe beyi İlyas Bey (ö. 1421) adına Arapça yazıp *İlyâsiyye* adını verdiği, sonra yine İlyas Bey'in isteğiyle Türkçeye çevirdiği eseridir. Mukaddime ve 10 bâbdan meydana gelmiştir.”⁶

Müntehâb-ı Şifâ

“Hacı Paşa 1381 yılında Aydinoğlu İsa Bey adına Arapça yazdığı *Şifâ'ül-Eskâm ve Devâü'l-Âlâm* adlı eserini Türkçeye tercüme ederek, adını Müntahab-ı Şifâ koymuştur.”⁷

³ Ali Haydar Bayat, *Tıp Tarihi*, İstanbul, 2010, s. 285.

⁴ M. Canpolat, “a.g.m.”, s. 22.

⁵ M. Canpolat, “a.g.m.”, s. 22.

⁶ A. H. Bayat, “a.g.e.”, s. 287.

Muhyiddin Mehî'nin Müfid (Nazmü't-Teshîl)

“Müfid, diğer adıyla Nazmü't-Teshîl, Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun Amasya Darüşşifasındaki öğrencisi Muhyiddin Mehî tarafından H. 871/ M. 1467 yılında Eski Anadolu Türkçesiyle ve manzum olarak yazılmış 123 varaklık bir tıp eseridir.

Müfid, 14. yüzyılın en tanınmış hekimlerinden Hacı Paşa adıyla bilinen Celaleddin Hızır (ö. H. 820/M. 1417)'ın 1408 yılında kaleme aldığı ve *Teshîlü'ş-Şifâ* adını verdiği kitabının nazma çekilmiş şeklidir.”⁸

Alâ'im-i Cerrâhîn

“*Cerrâh-nâme*, İbrahim bin Abdullah tarafından H. 911/M. 1505 yılında yazılmıştır. Alâ'im-i Cerrâhîn 15. yüzyılın sonu 16. yüzyılın başına ait Türkçe monografilerden biridir. Eserin yazarı, eserin adını kendisi vermiştir. Hekimoğlu nüshasının ilk varlığında “Cerrâh-nâme” yazısı görülmektedir. 1b numaralı sayfanın üstünde süsleme içine “Kitâb-ı Cerrâh-nâme” başlığı konulmuştur. Eserin en önemli özelliği ateşli silahlarla meydana gelen yaralanmalara ve 15. yüzyılda Avrupa'da yayılan Frengi hastalığına ilk defa değinmesidir.”⁹

Tervîhü'l-Ervâh

“Emir Süleyman'ın buyruğu ile şair ve Hekim Ahmedî (Taceddin İbrahim bin Hızır) (öl. 1413) tarafından aruz vezniyle ve mesnevi tarzında yazılmış olan *Tervîhü'l-Ervâh* adlı eser iki cilt olup, birinci cildinde daha çok tıbbın teorisi ve eczacılıkla ilgili bilgiler verilmekte; ikinci cildinde yukarıdan aşağıya bütün hastalıklar ve tedaviler anlatılmaktadır.”¹⁰

⁷ Emel Kaya Gözlü, “Muhyiddin Mehî'nin Müfid (Nazmü't-Teshil) Adlı Eserinin Türk Dili ve Tıp Tarihindeki Yeri ve Önemi”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 25. Sayı, Bahar 2009, Konya, s. 2-3.

⁸ E. K. Gözlü, “a.g.m.” s. 1.

⁹ Mehmet Gürlek, “Anadoluda Yazılmış İlk Türkçe Cerrahi Yazmalara Bir Örnek Alâ'im-i Cerrâhîn”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011*, s. 1426.

¹⁰ E. K. Gözlü, “ a.g.m.” s.7

Tuhfe-i Mubârizî

“Hekim Bereket, *Tuhfe-i Mubârizî* adını verdiği bu eserini Hudavendigâr Melikü'l-ümera Mübarizü'd-din'e ithaf etmiştir. Birinci bölümde dört hılt, ikinci bölümde hastalıklar, üçüncü bölümde sağlığı korumak, dördüncü bölümde tedavi etmek kısmı yer almaktadır. Ayrıca eserde çocuk hekimliği bölümü de yer almaktadır.”¹¹

15. YÜZYILDA YAZILAN TIP ESERLERİ

Bahnâme

“15. yüzyıla ait tıp eserlerinden biri Musa bin Mes'ûd tarafından tercüme edilmiş *Bahnâme*'dir. Cerrah Mes'ûd, *Hulâsâ* adını verdiği eserini de bu yüzyılda tercüme etmiştir.”¹²

Hulâsâ

“Cerrah Mes'ûd tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilen bu eserin çeşitli kaynaklarda Süleymaniye Kütüphanesi 3550 numarada kayıtlı bir nüshası bulunduğu belirtilmektedir. *Hulâsâ*, *Tercüme-i Hulâsâ*, *Tercüme-i Hulâsâ fi Fenni'l-Cirâhe* isimleriyle bilinen eserin Bursa Haraççı 1149 numarada kayıtlı bir tıp mecmuasının ilk sırasında bulunan 43 varaklık bir nüshası daha mevcuttur.”¹³

Tıbb-ı Nebevî

Ahmed-i Dâ'î tarafından yazılan eser Anadolu'da yazılmış önemli Tıbb-ı Nebevi'lerdendir.

Kitâb-ı Müntehâb fi't-Tıbb

“Hekim Abdülvahhab tarafından yazılmıştır.”¹⁴

¹¹ Murat Yurdakök, “Tuhfe-i Mubârizî'de Çocuk Hekimliği Bilgileri”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, Sayı 47, Ankara 2004, s.233.

¹² Kazım Köktekin, “Hazâinü's-Saadât'ta Geçen Tıp Metinleri”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 14, Sayı 35 Erzurum 2007, s. 14.

¹³ Muhammed Yelten, “*Şirvanlı Mahmud, Kemâliye, Giriş-İnceleme- Cümle Bilgisi-Metin-Sözlük*”, İstanbul Ü. Yay. İstanbul 1993, s.10. Eserle ilgili Hatice Şahin makale yazmıştır. “Tercüme-i Hülâsa'nın bir nüshası üzerine”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* s. 111.

¹⁴ Eserle ilgili Meriç Güven, doktora tezi hazırlamıştır: Güven M., *Abdulvehhâb bin Yusuf'un Müntehâb-ı Fi't-Tıbb'te*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2005.

Miftâhu'n-Nûr, Hazâinü's-Sürûr, Zahir-i Murâdiye

Sinoplu Mü'min bin Mukbil tarafından yazılmıştır. İslam bilginlerinin eserlerindeki bilgilere ve şahsi gözlemlerine dayanarak yazdığı göz hastalıklarıyla ilgili eseridir.

Fâide-i Hasat, Sabuncuoğlu Şerefeddin'in Akrabadin Tercümesi, Cerrâhiye-i İlhaniye ve Mücerrebnâme

Ahi Çelebi tarafından yazılmıştır.

Hazâinü's-Saadât

“Yazılış tarihi bilinmeyen, ancak istinsah tarihinden hareketle 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın ilk çeyreğinde veya ortalarında yazılmış olabileceği tahmin edilen *Hazâinü's-Saadât*'ın müellifi Eşref bin Muhammed adında bir tabiptir. *Hazâinü's-Saadât*'ın bilinen tek nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmed Bölümü Hazine 557 numarada kayıtlıdır. Eser, H. 864/M. 1460'ta Ali bin İne Hoca tarafından istinsah edilmiştir. Eşref bin Mumammed'in *Hazâinü's-Saadât*'ı Bedi N. Şehsüvaroğlu tarafından yayımlanmıştır.”¹⁵

Mürşid

“Mehmed bin Mahmûd-ı Şirvânî'nin 1438'de tamamladığı göz hastalıklarıyla ilgili eseridir. Osmanlı tıbbının göz hastalıklarıyla ilgili en kapsamlı kitabıdır.”¹⁶

16. YÜZYILDA YAZILAN TIP ESERLERİ

Menâfiü'n-Nâs

“Eserin müellifi, Nidâi Çelebi Mehmed Ankaravî, müstensihisi Abdullah Necati Tarsusî'dir. Eser, H. 1250/M. 1834'te istinsah edilmiştir. 60 bölümden oluşan eserde insanın yaratılışı ve hikmetleri; insan vücudunun kısımları; baş, ağız, diş, yüz, burun, kulak, cilt ve ayakta görülen hastalıklar hakkında bilgiler verilmektedir. Sade bir dille

¹⁵ K. Köktekin, “a.g.m.” s. 14-15.

¹⁶ A.H. Bayat, “a.g.e.” s. 290.

kaleme alınan bu eser, hekimlerin bulunmadığı ortamlarda halka faydalı olmayı amaçlamaktadır. Koruyucu hekimlik açısından da önemli olduğu söylenebilir.”¹⁷

El-Dürrü'l-Manzûm/Manzûme fi't-Tıb

“Nidâî'nin 1567'de tamamlayıp Sultan II. Selim'e armağan ettiği 700 beyitlik manzum tıp kitabıdır.”¹⁸

Rebîu's-Selâme

Nidâî tarafından yazılmıştır. “Dostlarının salgın hastalıklardan taun ve veba hakkında bir risale yazmasını istemeleri üzerine kaleme almıştır. Klâsik İslam dini ve tıbbî kaynaklarından edindiği bilgilere kendi tecrübelerini ilave ederek hazırladığı bu eseri önsöz ve 7 bâbdan müteşekkildir.”¹⁹

Teşrîh-i Ebdân ve Tercümân-ı Kibâle-i Feylesofân

“Şirvanlı Şemseddin-i İtâkî'nin (1572-1632 ?) yazmış olduğu anatomi kitabıdır. Eserde önce hıtlardan bahsedilir; daha sonra kemikler, sinirler, kaslar, damarlar, beyin, iç organları ve duyu organları ele alınıp incelenmiştir.”²⁰

¹⁷ Bekir Şahin, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Tıp İle İlgili Türkçe Yazma Eserler, Konya Araştırmaları, Mayıs sayısı, 2013, s. 4.

¹⁸ Talat Dinar, *Gâyetü'l-Müntehâ Fi- Tedbiri'l-Merza (Metin, İnceleme, Dizin)*, (Yayımlanmamış doktora tezi) Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2013, s. 5.

¹⁹ T. Dinar, “a.g.e.” s. 5.

²⁰ Eser üzerine Esin Kâhya'nın bir çalışması vardır. bk. Esin Kâhya, “*Şemseddin-i İtâkî'nin Resimli Anotomi Kitabı*”, Ankara, 1996. T. Dinar, “a.g.e.” s. 5.

° İLÂC-NÂME

Eserin Adı

Üzerinde çalıştığımız eserin adı, daha ilk sayfada **Kitâbu ° İlâc-nâme** olarak belirtilmiştir.

Müellif/Müstensih Adı

Metnin ketebe kaydında da görüleceği üzere (47.b) eser, **Mehmed** adlı bir müellife / müstensihe ait görünmektedir.²¹

Araştırmalarımız, bizi 15. yüzyılın sonu ve 16. yüzyılın ilk yarısında yaşamış tababetle meşgul Mehmed adlı bir şahsa götürmemiştir. Bunda, müellif/müstensih hakkında **Mehmed** adından başka bir bilginin bulunmaması en önemli sebeptir. Tezkirelerde 15. ve 16. yüzyılda yaşamış “Mehmed” adlı kişilere bakıldığında, elimizdeki ° İlâc-nâme'nin yazarı olan Mehmed'le ilgili kayıt bulunmamaktadır. Bu isimlerden kısaca bahsedelim:²²

Mehmed : (ö. 885/1480) Molla Hüsrev sanıyla tanındı.

Mehmed : Saruhan'da doğdu, Divid-dar sanıyla tanındı. Kanuni'nin kâtibi, daha sonra divid-darı oldu.

Mehmed Paşa : Kanuni'nin veziridir.

Mehmed : Hasan Çelebi ve Beyanî'ye göre Abdulkerim-zâde, Ahdi'ye göre Abdülgani-zâde sanıyla tanındı. Öğrenim görüp kadı oldu. Kazaskerliğe kadar yükseldi.

Mehmed : Ebu's-Su° ud Efendi'nin oğludur. Hasan Çelebi'nin tezkire yazmasına o sebep olmuştur.

Mehmed : Bostan Efendi'nin oğludur. Ebu's-Su° ud Efendi'den mülazım oldu. Şam, Edirne ve Bursa kadılıklarında bulundu. Anadolu ve Rumeli kazaskerliği görevlerinde çalıştı.

²¹ Eserin ilk sayfasında bulunan “Kitap sahibi **Yusuf**, hayır duadan unutmayalar” ifadesi, Kitâbu ° İlâc-nâme'nin mülkiyetinin Yusuf adlı bir kişiye ait olduğunu göstermektedir.

²² İpekten, H., İsen, M., Okçu, N., Karabey, T. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Mehmed : Kazvin'de Ebher adlı kasabada doğdu. Asıl adı Emin'dir. Şah Tahmasb zamanında vezirlik yapan Mirza Bey Sabikî'nin oğludur. Babasının ölümünden sonra çıkan karışıklık yüzünden memleketini terk etti. Bağdat'a geldi. İskender Paşa'nın iltifatını kazandı. Şah Tahmasb bunun üzerine malını yağmalattırdı. Bunun üzerine Bursa'ya gitti. Daha sonra İstanbul'a döndü. Sultan Bayezid'den tevliyet aldı.

Mehmed : Manastır'da doğdu. Dülbend-zâdelerdendir. Öğrenimini tamamladıktan sonra Kahire kadısı Mehmet Çelebi'den mülazım oldu. Defterdarlığa getirildi.

Mehmed : Müderrislerden Uşşakî-zâde Mehmet Çelebi'dir. Her konuda yetenekli olup güzel şiirleri vardır.

Mehmed : Vardar'da doğdu, Şeyh-zâde sanıyla tanındı. Ahî-zâde Hüseyin Efendi'den mülazım oldu. Kadılık yaptı. Selanik kadılığından ayrıldı.

Mehmed : Mir-i kelâm sanıyla tanındı.

Mehmed : Isparta'da doğdu. Saray teberdarı oldu. Gençliğinde Kartal Dede'ye hizmet ederek Mevlevi oldu.

Mehmed (Beg) : Sadece Faizi tezkiresinde Gürcistan hâkimi olduğu kayıtlı olup, hayatı hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Yazılış Tarihi

Mehmed adlı kişi, üzerinde çalıştığımız eseri (nüshayı) H. 963/M. 1555-1556 tarihinde, Cemaziye'l-evvel ayının 15'inde tamamladığını ifade etmektedir: Temmet bi-[°] avnillâhi te[°] âlâ ketebe fi 15 Cemâziye'l-evvel sene 963 tamâm-şüd el-fağır meğmed.

Nüsha Bilgisi

Eser, toplam 47 varaktan oluşmaktadır. Her sayfada 7 satır bulunmaktadır. Yazılar harekeli nesihle yazılmıştır. Yazıların karakteri iri olup satır aralıkları fazladır.

Kitâbu [°] İlâc-nâme, başka eserlerle birlikte aynı ciltte bir araya getirilmiştir. Bu eserler Dilgüşâ ve Siñir-nâme'dir. Dilgüşâ, mecmuanın 70. ile 144. sayfaları arasındadır. Dilgüşâ Kastamonuda H. 900/M. 1494-1495 yılında yazılmıştır. Derviş adlı bir sufi tarafından Abdurrahman ibn Yusuf'un eseri kopyalanarak H. 964/M. 1557 yılında yazılmıştır. Siñir-nâme ise H. 12 Zilhicce 967/M. 3 Eylül 1560 tarihinde yazılmıştır.

Mecmuanın 144 ile 156. sayfaları arasında bulunmaktadır. Bizim çalıştığımız eser, söz konusu mecmuanın sayfaları arasındadır.

Türkiye’de 1993 yılında Muhammet Yelten tarafından **Şirvanlı Mahmud Kemaliyye (Giriş - İnceleme - Cümle Bilgisi - Metin - Sözlük)** adlı bir çalışma yapılmıştır. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları arasından çıkmış olan bu çalışmada, üç nüshanın (Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli Bölümü, No: 1646; Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Bölümü ve Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Bölümü nüshaları. Muhammet Yelten, söz konusu bu üç nüshayı çalışmasının Giriş Bölümünde, 15. ve 16. sayfalarda tanıtır) tenkitli metni kullanılmıştır.²³ Söz konusu metinle, üzerinde çalıştığımız Paris nüshası arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Bu nüshaya tezimiz bittikten sonra ulaştığımız için tenkitli çalışma da yapamadık.

Kemaliyye başlığı ile yapılan bir başka çalışma da Prof. Dr. Ali Haydar Bayat’a aittir: **Kemaliyye / Erken Anadolu Türkçesi İle Yazılmış Bir Tıp Risalesi**, Merkez Efendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, 2007. Yayın, Transkripsiyon - Sadeleştirme - Sözlük - Tıpkıbasım kısımlarından oluşmaktadır.²⁴ Yayın satışta olmadığı için, ayrıca başka bir kütüphane kaydında da eseri bulamadığımız için bütün çabalarımıza rağmen bu yayının bir nüshasını göremedik. Söz konusu yayınlı ilgili olarak kitabın kaydının bulunduğu internet sitesinde şu kısa bilgi yer almaktadır:

“Kemaliyye ve Müellifi: **Necip Paşa** nüshasında Şeyhülislam İbn Kemal'e 1468-1534 mal edilen Kemaliyye'nin, diğer nüshalarını ihtiva eden yazma kütüphane kataloglarında ve bunları referans alan eserlerde, Dilşad Şirvani, Şirvanlı Mahmud gibi farklı yazarların eseri olduğu zikredilmektedir. Türk tıp tarihiyle ilgili yayınlarda iki yayın dışında bahsi geçmeyen Kemaliyye hakkında son zamanlarda yapılmış olan ve eseri Türk dili açısından değerlendirilen iki araştırmada, eserde müellif isminin bulunmamasına karşılık M. Yelten Osmanlı Müelliflerine dayanarak, H. Şahin de Yelten'in görüşünü benimseyerek Şirvanlı Mahmud'a mal etmektedirler.”²⁵

²³ Şirvanlı Mahmut, “*Kemaliyye (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*”, Hzl. Muhammet Yelten, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay. 1993, s.2.

²⁴ <http://ztbb.org/yayinlar/tip-klasikleri-dizisi> (Erişim tarihi: 10.08.2013).

²⁵ <http://www.kitapyurdu.com/kitap/default.asp?id=120921> (Erişim tarihi: 10.08.2013).

Muhammet Yelten'in çalışmasıyla Ali Haydar Bayat'ın çalışmasının, aynı nüshalara dayanıp dayanmadığı (Ali Haydar Bayat'ın çalışmasına ulaşamadığımız için) hususunu da tespit edemedik. Ali Haydar Bayat, belki sadece Necip Paşa nüshası üzerinde çalışma yapmış olabilir.

Biz, çalışmamıza başlamadan önce literatür taraması yapmış ancak ° İlâc-nâme ve Mehmed sözcüklerinin yan yana geldiği bir kayıt bulamamıştık. Zaten üzerinde çalıştığımız Paris Bibliothéque Nationale de France nüshasının katalog bilgisinde de şu kayıtlar bulunmaktaydı:

Title: İlâc-name

Author: Mehmed

Subject: Medical Science, medical history, turkish manuscripts

Location: BNF

Archive no: 6457/ Regius 1348,3.3

İçeriği yakın olan Kemaliye ile bizim çalıştığımız ° İlâc-nâme arasında eser ve müellif isimleri birbirini tutmamaktadır. Kemaliye müellifi olarak Mahmud Şirvani gösterilmekte iken ° İlâc-nâme müellifi/müstensihi olarak Mehmed kaydına rastlanmaktadır. Kemaliye'nin telif tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber ° İlâc-nâme'nin 1555/1556'dır. Bunun istinsah tarihi olduğunu da söyleyebiliriz. Başka bir ifadeyle Mehmed adlı bir kişi, H. 963'te Kemaliyye adlı eseri, orijinalinden veya başka bir nüshadan istinsah etmiş görünmektedir. Ancak bu istinsah, tıpatıp aynı olan bir istinsah değildir. Her iki nüsha arasında zaman zaman ifade ya da kelime farklılıklarına rastlanmaktadır. Hatta imlâ farklılıkları da az değildir. Mehmed adlı kişi, nüshasının adını Kitâbu ° İlâc-nâme koymuştur. Eserin hiçbir yerinde Kemaliye ismine ya da asıl müellife götürececek bir kayıt mevcut değildir.

Eserin içeriği incelendiğinde tam anlamıyla bir tıp kitabı olmadığı görülmektedir. Hastalıkların oluşumu hakkında bilgi verilmezken genellikle tedaviye yönelik bitkisel karışımlardan söz edilmektedir. Bu tedavi yöntemlerinde bitkiler, hayvan organları, su buharı gibi unsurlar kullanılmaktadır. Her hastalık için tek bir karışım dışında farklı karışımlardan söz etmek mümkündür. Yazar ayrıca kendi

tecrübeleri ve bilgileri ile de insanlara hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Eser 11 bölümünden oluşmaktadır. Aşağıda bu bölümler kısaca tanıtılmıştır:

bāb-ı evvel başa müte^c allik maraşların^c ilācların beyān ider

bāb-ı ikinci evvel yeyecekleri beyān ider

bāb-ı üçüncü göz hastalıkların beyān ider

bāb-ı dördüncü ağıza müte^c allik olan hastalıklar^c ilācın beyān ider

bāb-ı beşinci dişlere müte^c allik olan maraşların^c ilācın beyān ider

bāb-ı altıncı sülüsül-bevl sebebin ve^c ilācın beyān ider

bāb-ı yedinci maḳ^c ad gicişdigin ya^c nı otıraḳ yiriḳ gicimesin sebebin ve^c ilācın beyān ider

bāb-ı sekizinci şerbetler terkībin ve hāşşaların beyān ider

bāb-ı tokuzuncu ma^c cūnlar vü mürabbālar hāşşiyetin ve terkibin beyān ider

bāb-ı onuncu vaşiyetler beyān ider ki vaḳıyye rıḳıl didiginden maḳşūd nedür

bāb-ı on birinci bu daḳı vaşiyetler beyān ider

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1. ŞEKİL BİLGİSİ

1.1. İSİM

1.1.1. ÇOKLUK

Çokluk eki **+lar**, **+ler**'dir. Örnekleri aşağıdaki gibi karşımıza çıkmaktadır:

+lar

bāb-1 onuncı *ma^ccūnlar murabbālar* düzmesin beyān ider 40a/1-2

topuklar yukarıdan aşağı başdağı zahmet iner aşağısına dökülür demiş 6b/6-7

+ler

şerbetler terkībin ve hāşşaların beyān ider 2b/2

çiçekler şarābı hep bu resme ideler 36a/6

1.1.2. İYELİK EKLERİ

İyelik eklerinin tümü metinde karşımıza çıkmamaktadır. Metinde karşımıza çıkan iyelik ekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs: +ım

başım dāyım tendürüst olsun diyen kişi 4a/4-5

şoğan yise koğusu *ağzımda* belürmesün dise 15a/4-5

Teklik 2. şahıs: +iñ

eger dilersen kim *teniñ* dāyım gül gibi koğa 15a/5-6

bedeniñde ter variken 15b/2

Bazı örneklerde ekin ünsüzü sağır kef ile değil, nun ile yazılmıştır: +ın, +ün

hamāmdan *çıkdığın* vaktin bedeniñde ter variken *boynına* ve *gögsine*

ve *kulaklarına* ekesin 15b/1-2-3

Teklik 3. şahıs: +i, +sı, +si

her kim dilese ağzının *kokusu* ve *nefesi* güzel ola 14b/3-4

tatlu nesnelere yidüğü günlerde *gicisi* artar 28a/5-6

Çokluk 1. şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 2. şahıs: +ınız

kaçan *başınız* ağrırsa *dimâğınıza* süstlik gelse 6b/2-3

iki *ayağınızı* kurna içinde issi şuya baturuñ 6b/4

Çokluk 3. şahıs: +lar+ı, +ler+i

iki *tulunlarına* ve başa issi-le sereler 16b/2-3

Hamdi bin Mağribî dāyım hālvete koyduğı *dervişlerine* dirdi kim 6b/1-2

1.1.3. İSİM ÇEKİMİ

1.1.3.1. İlgi Hâli

Metinde ilgi hali eki **+ıñ, +uñ, +üñ ve +nıñ, +niñ, +nuñ, +nüñ** şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir.

İsimlerde

Kök ve Tabanlarda

+ıñ, +uñ, +üñ

on bir bābdur her *bābıñ* neye müte° allık(dir) evelinden nazar idüb bulasız 3a/1-2

tarı-la tuzı kavurular beraber keseye koyalar *bilüñ* ağrıyan yirine bağlayalar 20a/7-20b/1

sen fulān °*avratuñ* oğlınuñ bevāsirisin diye 33a/6

+nıñ, +niñ, +nuñ, +nüñ

dīger şifā kitābında bir *kişiniñ* başında balgamı 3b/3

ayunıñ kanın göze çekseler 10b/6

Ak Şemseddin *hazretleriniñ* mücerrebâtındandır 26a/1

şeftälünüñ yaş yaprağın gölgede kurudalar 30a/1-2

Çokluk Eki Almış Kelimelerde

baş a müte^c allıq *maraşlarıñ* ^c ilâcların beyân ider 1b/5-6

İyelik Eki Almış Kelimelerde

sen fulân ^c avratuñ *oğlınuñ* beväsirisin diye 33a/6

gidereler ama *kabınıñ* içinde alaşık ak teni 45a/2

Zamirlerde

kim *anuñ* gözlerine nazâr itse göze kara 13a/7

içi sırçalı küpe qoya *anuñ* üzerine 34b/3

1.1.3.2. Yönelme Hâli

Metinde yönelme hali eki +(y)a, +(y)e olarak karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir.

İsimlerde

Kök ve Tabanlarda

dimâğınıza süstlik gelse *hamâma* varuñ 6b/3

yürece kuvvet virür gönli ferah ider 34a/7

beş dirhem ağı ağacı yaprağın dökeler *tencereye* koyalar 31b/5

tamam koyulunca *elmaya* qarışduralar

Not: Metinde geçen şu örnekte ek, yükleme hâli ekinin görevinde kullanılmıştır.

bu *hikmete* inkâr itmeye zirâ havâş haqdur 33b/6

Çokluk Eki Almış Kelimelerde

dişlere müte[°] allık olan marazların[°] ilâcın beyân ider 2a/4

İyelik Eki Almış Kelimelerde

her ayda üç kere *ağzına* sirke-y-ile bal alsun 17a/7

bir rıtıl gül *yaprağına* üç rıtıl şeker qarış(duralar) 43a/1

anuç *gözlerine* nazar itse 13a/7

Zamirlerde

gül murabbâsı kim *anâ* gülbeşeker dirler 42b/4

1.1.3.3.Yükleme Hâli

Metinde yükleme hali eki +(y)**ı**, +(y)**i** olarak karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir.

İsimlerde

Kök ve Tabanlarda

+**ı**, +**i**, +(y)**ı**, +(y)**i**

ağzın boğaza yakın yirinde duta dimağdan ve genişden *balgamı* indire 4a/1-2

turunc ve limon şarâbı şovukdur *harâreti* giderir 38b/3-4

san[°] atı oldur kim ekşirek kırtsuz *ayvayı* alalar 38b/1

elma şarâbı şovukdur yüregi ve *ma[°]deyi* ve nefesi kuvvetlendirür 37a/5

°**ı**, °**i**

her elma[°] ı dört pâre ideler 37b/4

tâze benefşe[°] i şabından arıdalar 35b/4

+n

İyelik üçüncü şahıs eklerinden sonra gelir:

bir dürlü dāhı şıgırın iç yağın şeker-ile dögseler başa ursalar *agrısın* gidere 5a/5-6-7

dīger turunç ve līmūn şarābı şovukdur harāreti giderir ma^c de de *iştihāsın* kuvvetlü ider 39b/3-4

Çokluk Eki Almış Kelimelerde

bāb-ı ikinci evvel *yeycekleri* beyān ider 1b/6-7

bunları çok yemek cem^c isi baş ağrıdır 8b/6

İyelik Eki Elmiş Kelimelerde:

+nı, +ni

kebere başın *şuyını* iki üç kez süre ova elbetde gide 32a/5

karşu *köpüğini* alalar hatta koyulana andan bir içi sırçalı kaba koyalar 36a/4-5

Zamirlerde

+nı, +ni

katı kaşisa şaru şu çıkısa emīn olur zirā *anı* gicişdüren ol 28a/6-7

anı beyān ider evvel vaşiyet budur kim 46b/6

1.1.3.4.Bulunma Hâli

Metinde bulunma hali eki olarak **+da, +de** karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir.

İsimlerde

Kök ve Tabanlarda

evvel *zamānda* ulu tabibler ki geçmişdür ekşer ittifağ itdiler 16a/3-4

şeftālūnun yaş yaprağın *gölgede* kurudalar *havanda* dögeler un eyleyeler 30a/1-2

İyelik Eki Almış Kelimelerde

ba° zı hikmet *kitāblarında* dimişler kim bir sâ° at guşşalanmak bir yıllık kuvvet giderir
10a/2-3

turb ve şarmışak ve şoğan yise kokuşu *ağzında* belürmesün dise kuru kişnic çeynesün
15a/3-4-5

bevāsīr mak° ad ki *taşrasında* olursa süre tekrār ide 32a/1-2

1.1.3.5. Çıkma Hâli

Metinde çıkma hali eki olarak **+dan**, **+den** karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki şekillerdeki gibidir.

İsimlerde

Kök ve Tabanlarda

gül şarābı harāreti giderir şusuzluğu sâkin eyler kandan *şafıradan* olan istimâleri giderir
34a/4-5-6

duta *dimağdan* ve *geñizden* balgamı indire 4a/1-2

Çokluk Eki Almış Kelimelerde

şovuk *nesnelerden* behrīz ideler 21a/1

sovuqlardan yemişlerden şovuk hevādan perhīz itmek gerekdür 24a/5-6

İyelik Eki Almış Kelimelerde

andan gidere baş *ağrısından* hālāş ola 6a/6

hem kan *galebesinden* olan kızıllığı gidere 12a/2

Zamirlerde

yine ot üzerine koyalar *andan* beş dirhem ferfīyün beş dirhem günlük ikisi dahı
dögilmiş ola 21b/6-7

1.1.3.6. Eşitlik Hâli

Metinde ekvatif eki **+ca** olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekin ifade ettiği anlam ve taşıdığı fonksiyon değişebilmektedir.

“miktar, kadar” anlamını taşıyan örnekler :

yarısınca ak şeker kıtalar kıoyalınca kıaynadalar 39b/4

sülüsül-bevl olana Ak Şemseddin mücerrebâtındandır hem datlu yimege *kolaycadur* 27b/1-2

“benzer” anlamını taşıyan örnekler :

nefese ve mizāca göre *kolayca* nesnelere ° ilāc ide 47a/5-6

taşra kıabların kıoyub içindeki *şaruca* kıabı-y-ıla kııklar 28b/4-5eki

1.1.3.7. Yön Gösterme Hâli

Metinde yön gösterme hali eki olarak **+ra**, **+aru** karşımıza çıkmaktadır. Ek ile ilgili örnekler aşağıdaki şekillerdeki gibidir.

taşra: *taşra* kıabların kıoyub içindeki *şaruca* kıabı-y-ıla kııklar 28b/4-5

şonra: yatsu namāzından *şonra* kebere otı bitdügi yire vara33a/4-5

aşğara: andan bir kıumral kıuzı derisin alalar yukaru ucını yağrın küreklerinden *aşğaracıkdan* göñlek üstine dikeler 20b/2-3-4

yukaru (< **yok-ğaru**): topuklar *yukarudan* aşğa başdağı zahmet iner aşğasına dökülür dimiş 6b/6-7

1.1.3.8. Vasıta Hâli

+la, **+le**, **+n**

zift-ile veyā *sakız-ıla* çeyneseler çok fāyide ide 3b/1-2

diş etlerin *barmağı-y-ıla* süre kıanada 17b/5

şarb *sirke-y-ile* yumuşak tuzı kıardırub 16a/5

tarı-la tuzı kavurular berāber keseye koyalar 20a/5

ğayrı *nesne-y-ile* kopara 33b/4

sünnet yirine gelsün diyü yatırsa çok yatmayalar t̄iz yine *yanın* döneler 5a/4-5

hamāmdan çıkdığın *vaqtın* 15b/1-2

çıkıcağ issi odlar *ile* bişmiş nohudlu koyun eti şorvasın yeyeler 22b/4-5

1.1.4. İSİM YAPIMI

1.1.4.1. İSİMDEN İSİM YAPMA

+lık,+ lik,+luğ, +lük

Bu ek bir nesnenin vasfını bildirerek sıfat gibi kullanılan isimler yapmasının yanında, soyut isimler ve nesne adı olarak kullanılan isimler de yapar.

erlik şuyı kim oğlan andan yaradılır 18b/2

ocağdan endireler biraz karıştıralar *issiligi* gide 27a/1-2

hem gözde *kalınlığı* gidere 10b/2

ğuşşalanmağ bir *yıllık* kuvvet giderir 10a/3

bilde *şovukluk* olıcağ 19b/1

gelincik çiğegin dögseler şuyın göze çekseler *aklığın* gidere 12a/7 -12b/1

Metnimizde ekin ünlüsü hem dar (ı, i) hem de yuvarlak (u, ü) ünlülü şekilleriyle tespit edilmiştir. Gerek Doğu Türkçesi gerekse Eski Anadolu Türkçesinin bazı eserlerinde de görülebilen ek uyumsuzluğunun örneklerine az da olsa metnimizde rastlanılmaktadır. “Ek uyumsuzluğu” diye tanımlanan bu durum, müellif veya müstensihin “söyleyiş” biçimini yazıya geçirmiş olma ihtimalinden de kaynaklanıyor olabilir.

+cı

Her türlü ismin sonuna gelerek onlarla ilgili meslek sıfatları, uğraşma isimleri yapar.

iner aşağasına dökülür dimiş *du^cācısı* 6b/7

+lu, +lü

Ek daha çok sahiplik isimleri yapmaktadır. Her türlü isimden mevcut bulundurma, ihtiva etme, taşıma anlamlarını ifade eden çeşitli sahiplik isimleri yapmaktadır.

bir *şırçalı* kaba koyalar 27a/4

tatlı nārın şuyın birbirine katub bişirseler 11a/4

kekrelü hām göyinmemiş emrüdı 39b/1

yirlü yirinde şağ selāmet dura 17a/6

+lek

yuğaru ucını yağrın küreklerinden aşağaracığdan *göñlek* üstine dikeler 20b/3-4

+suz

Bu ek +lı, +li, +lu, +lü'nün olumsuzudur. +lı, +li, +lu, +lü eki bir nesnede bir şeyin bulunduğunu, +sız, +süz, +suz, +süz eki ise bir nesnede bir şeyin bulunmadığını ifade eder.

geyicek ve *kuşaksuz* yüricek 18a/4

şan^c atı oldur kim ekşirek *kurtsuz* ayvayı alalar 38b/1-2

+cık, +cik, +cuğ, +cük

Başlıca görevi isimden küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktır.

đāyet de *incecik* olur güc-ile görünür 16b/5

kabınını içinde alaşık ağ teni gidermeyeler *ufacığ* toğrayalar 45a/2-3

üç dirhem üzerlik toğmı alalar *azacığ* kavurular döğeler un eyleyeler 12b/3-4

üç *küçücük* dānesin bir kişi yutsa 11a/2

+caḡ, +cek

vaḡt-ı ḡacetde *issicaḡ* ideler 22b/2

šovuk yemişler yiyicek ağrısı ziyāde ola *tīzcek* belürür 18a/5-6

NOT : Metinde issi kelimesine bu ek kalın olarak gelmiştir.

+cılayın

yine *ancılayın* cülābı tuzlu sudan ışladub 45b/2-3

+ncı, +nci

Görevi asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır.

bāb-ı *altıncı* bil maraşları devāların beyān ider 18a/2

bāb-ı on *birinci* vaşiyetler beyānındadır kim 46b/4

+layın

Onun gibi, ona benzer anlamı veren isimler yapmaktadır.

ancılayın cülābı tuzlu sudan ışladub 45b/2-3

+an

Pek işlek olmayan bir ek olup metinde sadece tek örnekte görülmektedir.

erlik şuyı kim *oḡlan* andan yaradılır 18b/2

+kek

Bu ek de pek işlek değildir. Metinde tek örneğine rastlanmaktadır.

erkek koyun eti ve issi otlı yemekler yemek gerekdür 24a/3-4

1.1.4.2. FİİLDEN İSİM YAPMA

-mak, -mek

Bu ekin temel işlevi, fiillerden fiil isimleri (fiilimsi) yapmaktır.

anı dişden *çıkarmağ* ° ilâcı budur kim 16b/5-6

ekşi ve tuzlu nesnelere *sakınmağ* gerekdür 24b/2

gül yağı *sürmek* ve gicişen yirleri hacâmet *itmek* gâyet eyüdü 29b/4-5

-ma, -me

Temel işlevi iş, hareket ismi yapma olan ek, kalıcı isimler de yapmaktadır.

göze *sürme* çekseler 10b/1

baş *çigzinmesine* cimâ° a kuvvet *virmesine* 27a/6

bağlı kişiye ve şanculu kişiye ve yürek *oynamasına* 27a/7

yaşlanmasını dahı gidere 10b/5-6

-k, -k

Daha çok edilgen yapıda sıfat niteliğinde isimler yapar.

bevâsir yaramaz *çürük* kara koyu kandan olur 30a/5-6

şarb sirke-y-ile *yumuşak* tuzı kâdırub 16a/5

gece *açık* kalıcek 18a/4-5

elmayı dört pâre eyleyeler çekirdegin ve *eşigin* gidereler 43b/5-6

-ak

âğaçdan *bıçak* ideler 36b/5-6

-n

şu koyalar üzerine egileler ağzın açalar *dütini* dişin köklerine gide 17a/1-2

-ku

hemān *uykudan* uyandığı gibi 4a/5-6

-ğan

Abartı bildirir, metinde tek bir örneğine rastlanmaktadır.

diş etleri *kanağan* olsa 17b/1-2

-i

ķuru kişnīc çeynesün yaramaz *ķoķı* men^c eyleye 15a/5-6

-sı

yatsu namāzından sonra 33a/4

-iş

şovuk *yemişler* yiyecek 18a/5

1.2. ZAMİR

1.2.1. ŞAHİS ZAMİRLERİ

Metin tıbbi bir eser olarak kaleme alındığı için şahıs zamirlerine pek yer verilmemiştir. Genel olarak ilaçların yapılışına ağırlık verildiği için tek şahıs zamiri üzerinden anlatılmaktadır. Teklik ve çokluk 1. şahıs ile çokluk 2. şahıs zamirlerine rastlanmamıştır.

Teklik 2. şahıs

sen : *sen* fulān ° avratuñ oğlunuñ bevāsirisin diye 33a/6

Teklik 3. şahıs

anuñ “onun” : *anuñ* gözlerine nazār itse 13a/7

andan “ondan sonra” : koyulınca *andan* göze çekseler gözün gicisin ve harāretin ve uyuzın gidere 11a/5-6

1.2.2. İŞARET ZAMİRLERİ

İşaret zamirleri olan bu, şu, o metinde şu şekillerde kullanılmıştır.

bu : *bundan* çıkan menīniñ dağı mizācı müteğayyir olur 19a/4-5

buña sevdā dirler 30a/6

bu meşhürdur çok tecrube olunmuşdur 17a/3-4

bunu idicek ğayri ° ilāclara ihtiyāçlar olmaz 32a/3-4

bunlar : *bunlaruñ* kökleri ve bağları ve siñirleri küllisi bilden gelür 19b/2-3-4

bunlaruñ “bunların” : *bunlaruñ* kökleri ve bağları ve siñirleri küllisi bilden gelür 19b/2

anı “onu” : *anı* gicişdiren ol şaru şudur 28a/7- 28b/1

yeyecekleri beyān ider kim *anı* yiseler dimağa zarar ider 8a/5-6

anuñ “onun” : içi sırçalı küpe kıoya *anuñ* üzerine on rıtıl şu kıoya 34b/3-4

ol : şovuğdan olan bil ağrısınun nişānı *oldur* 18a/3

1.2.3. DÖNÜŞLÜLÜK ZAMİRLERİ

kendü “kendi” : anası adın ve *kendü* adın eyde kim 33a/5

1.2.4. BELİRSİZLİK ZAMİRLERİ

her kanķısı “her hangi” : taze benefşe⁹ i şabından arıdalar yāhud ķurusun alalar *her kanķısı* bulunursa bir buķuk rıtıl benefşe dōrt Şu ķoyalar 35b/5

her biri, her birisi : *her birinden* onar dirhem alalar 40a/6-7

her birisine za⁶ feran ve misk ü gül Şuyı ve ķaranfil ve issi otlar ķoysalar

1.2.5. SORU ZAMİRLERİ

Metnimizde sadece “ne” soru zamiri karşımıza çıkmaktadır.

ne : vaķıyye ve rıtıl didüğinden maķŐūd *nedür* 46b/5

1.3. SIFAT

1.3.1. NİTELEME SIFATLARI

Metnimizdeki niteleme sıfatlarından bazıları şunlardır:

eyü şağ elmayı 43b/4-5, *taze kızıl* gülyaprağın 42b/6, *eski* sarmısak 21b/2

1.3.2. BELİRTME SIFATLARI

1.3.2.1. İşaret Sıfatları

bu : *bu* kitābun cümlesi 2b/7

bu ° ilacı her dürlü baş ağrısına sebebdür 5b/6-7

bu kaynamış elma şuyundan 38a/1

bu kitābda zikir olan vaqıyyeden ve rııldan murād nedür 47b/3-4

ol : *ol* yumuşak elma üzerine dökeler 44a/2

ol limon şuyı veznince ak şeker katarlar 39a/2-3

dişe kırt düşse *ol* kırt gāyet de incecik olur güc-ile görünür 16b/5-6

şol : *şol* göze ki uyuz olmuşdur kızmışdur 12a/5

1.3.2.2. Belirsizlik Sıfatları

bir : cülnārın üç küçücük dānesin *bir* kişi yutsa 11a/1-2

her : *her* şovuk nesne 18a/7

her şabāh bir mişkāl yiye 25b/5

bir nice : bir *nice* gün 21a/5

cümle : bu dağı *cümle* esrārı havaşdandır 33b/7

birkaç : ağzına ıışşı şu ala *birkaç* kez biraz duta yine çıkara 17b/3

ğayrı : altı-y-ıla kōparmaya *ğayrı* nesne-y-ile kōpara 33b/4

eyüdüür bunı idicek *ğayri* ° ilāclara ihtiyāçlar olmaz 32a/3-4

1.3.2.3. Sayı Sıfatları

Asıl Sayı Sıfatları

bir : mumı yoğurub *bir* fitil ideler 16b/7

iki : kavuralar *iki* tuluñlarına ve başa issi-le sereler 16b/2

üç : *üç* cevizi kebāb ideler 25a/7

Sıra Sayı Sıfatları

ikinci : *ikinci* çok uyumağ beñzi şarardur 9b/1

üçüncü : *üçüncü* çok yemekdür 9b/3

sekizinci : *bāb-ı sekizinci* şerbetler terkībin ve hāşşaların beyān ider 2b/1-2

Üleştirme Sayı Sıfatları

üçer : *üçer* dirhem yeyeler 30a/3

dörder : *dörder* dirhem topalağ 25a/4

beşer : *beşer* dirhem alalar 40b/2

onar : *onar* dirhem rāziyane toħmı 41a/6

1.3.3. SIFATLATDA KARŞILAŞTIRMA

Karşılaştırma Sıfatı

Metinde tek örnekte karşıımıza çıkmaktadır.

+rek : *ekşirek* kırtsuz ayvayı alalar 38b/2

1.4. ZARF

1.4.1. ZAMAN ZARFLARI

bir nice gün : *bir nice gün* andan sonra anı dağı gidere 21a/5

her gün : *her gün* eli-y-le üç kere yoğuralar 43a/5

her ay : *her ayda* üç kere ağzına sirke-y-ile bal alsun 17a/7

bir gün : on rıtl şü kıya *bir gün* bir gice tura 34b/4

bir gice : yağı eyleyüb ura bir gün *bir gice* gidermeye 6a/5

gündüz : ola kim *gündüz* isti^c māl ideler 42b/2

evvel : *evvel* zamānda ulu tabibler ki geçmişdür 16a/3

irteyeden : çalkkoyın tarınuğ üzerine *irteyeden* yatalar bu resme 20b/1

andan sonra : bir nice gün *andan sonra* anı dağı gidere 21a/5

girü “sonra” : bir iki kere ağzında duta *girü* döke 16a/6

şögra : gusıl itdüğinden *şögra* yüzi kıyon yatub 23a/1

kāçan “ne zaman” : iy dost *kāçan* girü kıalan yemişler 39b/6

dağı “sonra” : ekşirek kıurtsuz ayvayı alalar *dağı* zikir olan elma terkibi gibi ideler 38b/1-2

un eyleyeler ince elekden eyleyeler *dağı* ikisini birbirine kıarışdıralar 12b/4-5

hemān “hemen” : *hemān* uykıudan uyandığı gibi kıağırsın tükürsin sümkürsin 4a/5-6

1.4.2. MİKTAR ZARFLARI

bir kez : *bir kez-le* olmasa bir iki kere dağı ideler 14a/2

çok : *çok* ovalar içi sırcalı kıaba kıoyalar 43a/2

igen “çok” : yukarı zikir olan ma^c cünüğ kıasiyeti *igen* 27b/5

biraz : yaşıken çölmekde az şü-y-ıla *biraz* kıaynatalar 5b/1

kere : her gün eli-y-le üç *kere* yoğuralar 43a/5

nice kere : bir *nice kere* ideler gidere 32b/3

ol kadar : koyalar *ol kadar* kaynadalar nışfi kala 34b/7

baþman baþman : *baþman baþman* girü çıkıcek 20a/1-2

dirhem dirhem : *dirhem dirhem* çıkar 20a/2

döne döne : elma üzerine dökülür idi *döne döne* 45b/1-2

tekrâr tekrâr : ol tuz-ıla biberi beline *tekrâr tekrâr* eksin 23a/2

1.4.3. HÂL ZARFLARI

bu resme “bu şekilde” : tekrar *bu resme* ideler 16b/3

böyle : bunları daþı *böyle* düzeler 44b/4

şöyle : gice *şöyle* göre 13a/4

ancılayın : dökülür idi döne döne yine *ancılayın* cülâbı tuzlu sudan ışladub 45b/1-2-3

girü "tekrar" : yab yab kaynadalar koyulanmağa yakın ola andan sonra üç şeker kadar gül şuyın katalar *girü* kaynadalar 46a/3-4-5

yine : şovuyınca dura andan *yine* şüzeler kaynadalar 44a/3

ayru ayru : her birini *ayru ayru* dögeler elekden geçireler 7b/4-5

yab yab “yavaş yavaş” : *yab yab* kaynadalar 46a/3

1.4.4. YER-YÖN ZARFLARI

aşğa : aşğası bildin aşğa ine 20b/5

1.5. EDAT

1.5.1. ÜNLEM EDATLARI

1.5.1.1. Seslenme Edatı

Hitap edatıdır. Genellikle seslenen, hitap edilen isimlerle beraber kullanılırlar. Metinde de “dost” kelimesiyle kullanımı görülmektedir. Bunun haricinde seslenme edatına rastlanmamaktadır.

iy : *iy* dost 19b/7

1.5.1.2. Sorma Edatları

Metinde sorma ifade eden edatlara rastlanmamıştır.

1.5.1.3. Gösterme Edatları

Birini veya bir şeyi göstermek için kullanılan edatlara metinde rastlanmamıştır.

1.5.1.4. Cevap Edatları

Onaylama veya kabul etmeme anlamı veren edatlardır.

elbetde : kebere başın şuyını iki üç kez süre ova *elbetde* gide 32a/4-5

1.5.2. BAĞLAMA EDATLARI

Kelime gruplarını, kelimeleri ve cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır.

1.5.2.1. Sıralama Edatları

ve : koyun eti *ve* issi otlu yemekler yemek gerekdür 24a/4

u : semiz tavuk *u* rüfedan yumurda 31a/2-3

ile : her ayda üç kere ağzına sirke-y-*ile* bal alsun 17a/7

1.5.2.2. Denkleştirme Edatları

yā ... yāḥud : *yā* tiz safradur *yāḥud* tuzlu balgamdur 28a/2-3

veyā : yigirmi dirhem şeker *veyā* yigirmi dirhem terengebin üzerine dökeler 29a/3-4

1.5.2.3. Karşılaştırma Edatları

hem...hem... : “Farsça kökenli olan bu bağlaç görevdeş ögeleri ya eşitlik ve birlikte olma yahut da birbirine karşıt olma işlevi ile sıralar ve bağlar” (Korkmaz 2003: 1110)

hem tiz iner al olur ve *hem* ḥātūn ol inen şudan ḥāmīle olmaz 19a/6-7

ne ... ne : şöyle kim *ne* yine ve *ne* çig ola 26b/4-5

1.5.2.4. Cümle Başı Edatları

“fakat” İfadesi Taşıyanlar

Başında buldukları cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlayan edatlardır.

ama : çok ovalar içi sırçalı kaba koyalar *ama* tıdurmayalar güneşe koyalar 43a/2-4

balgamı arıdur *ama* bir kez itmekte gitmezse tekrar itmek gerekdür 8a/2-3

velikin : *velikin* altı-y-ıla kopardmaya gayrı nesne-y-ile kopara 33b/3

“eger” İfadesi Taşıyanlar

Şartı ifade eden veya şart anlamını kuvvetlendiren edattır.

eger : *eger* dilersen kim teniñ dāyim gül gibi koğa 15a/6

“çünkü” İfadesi Taşıyanlar

Başına geldiği cümleyi kendinden öncekine bağlar.

çünkü : *çünkü* aşıl mizācından çıka müteğayyir ola 19a/3-4

zirā : hikmete inkār itmeye *zirā* havāş ḥaḥdur 33b/6

Netice ve İzah İfade Edenler

Başına geldiği cümleyi kendinden öncekine bağlar.

meger : *meger* sünnet yirine gelsün diyü yatırsa çok yatmayalar tîz yine yanın döneler 5a/3-4-5

hatta : ol şuyu kaynadalar *hatta* koyula kıvama gele 35a/3

yanî : dārçîni iki dirhem fülful *ya^cnî*büber 26a/3-4

ki veya **kim** ile birleşerek başına geldiği cümleyi kendinden öncekine bağlar.

şöyle kim : baluṭ unını kavuralar *şöyle kim* ne yene ve ne çig ola 26b/4-5

nite kim : *nitekim* elma murabbâsı iderken 45a/7

Şarta ve Dereceye Bağlama Edatları

illā : *illā* şapı ayırtlanmış ola 35b/1

Sona Gelen Edatlar

ki : şerbeti bişirdirem *ki* iki yıl kuvveti gitmez 42b/2

bâb-ı onuncı vaşiyetler beyân ider *ki* vaḳıyye rıṭıl didiginden maḳşûd nedür 2b/2

kim : şan^c atı budur *kim* 43b/4

ise : balğamdur şafradan *ise^c* alâmeti budur kim 28a/3-4

1.5.3. ÇEKİM EDATLARI

1.5.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları

birle “ile” : bâb-ı ikinci vaşiyetler otlar *birle^c* ilâc ide 47a/3-4

iki rıṭıl zeyt yağı *birle* kaynadalar 21b/4

bile “ile” : kızıl şide üzümün çıkarsın daḳı ikisini *bile* havanda dögüb 14b/6-7

-ile, -ıla : ğayrı nesne-y-*ile* kopara 33b/4

diş etlerin barmağı-y-*ıla* süre ḳanada 17b/5

1.5.3.2. Sebep Edatları

ötürü : ta ki yaramazın çeke eger evvel pāreyi ite virseler yemeye ağulu olduğundan
ötürü 31b/3-4

içün : bilin şovuqluğun gidermek *içün* bir yiñi yaşşı kiremidi ocağa bırağa 23a/5-5

1.5.3.3. Benzerlik Edatı

gibi : eger dilersen kim teniñ dāyim gül *gibi* қоқа 15a/6

1.5.3.4. Görelilik Bildiren Edat

göre : nefese ve mizāca *göre* қолayca nesnelere ° ilāc ide 47a/5

1.5.3.5. Miktar Edatı

қadar : balçık olacaq *қadar* yoğuralar 12b/6

1.6. FİİL

1.6.1. FİİL YAPIMI

İsimden Yardımcı Fiillerle Fiil Yapma

bul- İle Yapılanlar

hıffet *bula* 4a/3, şifâ *bula* 16b/3

it- İle Yapılanlar

beyân *ider* 18a/2, ziyâde *ider*, şabr *ideler* 20a/7

ol- İle Yapılanlar

zikir *olan* 24a/1, ziyâde *olur* 23a/5, zâhir *ola* 25b/3

ur- İle Yapılanlar

süluk *urular* 31a/5, başa *ursalar* 5a/7

1.6.2. FİİLDEN FİİL YAPMA

-n-

nice kere tecrîbe *olunmuşdur* 9a/1-2

ğâyet de incecik olur güc-ile *görünür* 16b/6

emlec döğülmüş ve *elenmiş* her birinden onar dirhem ola 42a/3-4

havânda döğüb qarışdurub tamâm *yumuşansın* andan nohuddan büyük hâblar eylesin
14b/7 - 15a/1

-l-

şu ve gençindeki balğam küllisi varur burnına *dökilür* başı ağır ider 4b/1-2

sidük *dutulmasına* eyüdür 35b/1

erlik şuyı kim oğlan andan *yaradılır* 18b/1

-ş-

zirā ° akıl hayālet-ü fāsīde *karışur* 5a/2

gicişen yirleri hacāmet itmek gāyet eyüdü 29b/4-5

-ar-, -er-

bili aşıl mizācından kim ol harāret ruṭūbetdür *çıkırır* şovudur 19a/2-3

andan *gidere* baş ağrısından halāş ola 6a/6

-r-

baş ağrısın *getürür* 8a/6

yılan kanın zeyt yağına *yaturub* güneşe aşā kosa 11b/2

ol şuya bir pāre panbuḡ *batursalar* 12a/4

ḡurbaḡanuḡ kanın alsalar ḡıl biten göze *ṡamzırsalar* ḡıl bitürmeye 13a/1-2

-t-, -d-

ḡoyalar üzerine otuz dirhem zeyt yağın ḡoya *ḡaynada* 31b/6-7

ādemi tīz *ḡocaldır* 9b/1

ḡarşu aḡıza *daṡutsın* 14a/7

bevli ve şafrayı *yürüdü* 35a/7

-dır-, -dur-, -dür-, -tur-

zirā anı *gicişdüren* ol şaru şudur 28a/7-28b/1

bal-ıla ḡurduḡ ödini göze çekseler nūrın *arttura* 12b/4-5

yumuşak ṡuzı *ḡardırub* 16a/5

dögseler ḡül şuyı-la *ḡarışturub* altı üzerine ursalar 3a/4-5

yaşı *ḡızdurur* 8a/1

1.6.3. İSİMDEN FİİL YAPMA

+a-

bir nesne *kapayalar* kim güneş içine eşer eyleye 43a/4

+lan-, +len-

Bu ek isimden fiil yapma eklerinden en sık kullanılanıdır.

göz *nūrlana* beñzi hoş ola 4a/3

bağırşakların *kuvvetlendirür* 39a/6

+al-

dimâğın iligin *azaldur* 9a/7

balgamı *çoğaldur* 9b/2

+l-

âdemi tîz *kocaldır* 9b/1

+ı-, +i-, +u-, +ü-

kanı göyündürür yaçar nesnelere *şakınalar* 29a/5-6

katı *kaşısı* şaru şu çıkısa 28a/6

başınız *agrısa* dimâğınızda süstlik gelse 6b/2

+ar-, +er-

beñzi *kızardur* şan^c atı budur kim 42a/1

çok uyumak beñzi *şarardur* 9b/1-2

göze *şamzırsalar yaşarduğın* gidere 11a/1

+r-

başım dâyim tendürüst olsun diyen kişi hemân uykuğan uyandığı gibi *kağırsın* 4a/5-6

+kür-

tükürsin sümkürsin 4a/6

1.6.4. FİİL ÇEKİMİ

1.6.4.1. Bildirme Kipleri

Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman eki **-dı, -di'**dir. Metinde görülen geçmiş zaman eklerinden teklik 1. şahıs ve çokluk 3. şahıs ile ilgili örneklere rastlanmaktadır.

Teklik 1. şahıs -dim, -dum, -düm

bu ° ilācı ° Arabī kitāb *buldum* tecrube *itdim* 7a/1

hatta şifā kitābında *gördüm* 4b/7

Çokluk 3. şahıs -diler

evvel zamānda ulu tabibler ki geçmişdür ekşer ittifāk *itdiler* 16a/3-4

Görülen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

Metinde görülen geçmiş zamanın olumsuzuna dair örneklere rastlanmamaktadır.

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki **-miş, -miş'**dir. Metinde öğrenilen geçmiş zaman ile ilgili örneklere teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta rastlanmaktadır.

Teklik 3. şahıs -miş

dīger Hācı Yaşa bir yağ terkīb itmiş adın dühn-i mübārek *dimiş* 21a/6-7

Çokluk 3. şahıs -mişler

ba° zı hikmet kitāblarında *dimişler* 10a/2

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Olumsuzluğu

Metinde öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz örneği olarak aşağıdaki örnekte rastlanmıştır.

Teklik 3. Şahıs

kekrelü hām *göyinememiş* emrūdı 39b/1

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Bu zamanın eki **mİş (i)di**'dir. Metinde bu zamanla ilgili tek örneğe teklik 3. şahısta rastlamaktayız.

Teklik 3. Şahıs mış (i-)di

zirā maraşıñ sebebi şovuğdan *olmuş idi* 18a/6-7

Öğrenilen Geçmiş Zamanın +dur'lu hali

Bu zamanın eki **mİşdur**'dur. Metinde bu zamanla ilgili örneklere teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta rastlanmaktadır.

Teklik 3. Şahıs

şol göze ki uyuz olmuşdur *kızmışdur* 12a/5

evvel zamānda ulu tabibler ki *geçmişdür* 16a/3

sevdādan olan balğam ki *göyünmişdür* 40a/2-3

Çokluk 3. Şahıs

bil ki iy dost ° akıl issileri *buyurmuşlardur* 19a/7-20a/1

Geniş Zaman

Teklik 1. Şahıs (U)m

bir şeyhiñ kitābında *bulupdururam* 5b/7- 6a/1

şerbeti *bişirdirem* ki iki yıl kuvveti gitmez 42b/2-3

Teklik 3. Şahıs -(U)r

Geniş zaman eki olarak metinde sıkça karşımıza çıkan ek **-ur, -ür, -ar, -er, -r**'dir.

nitekim haq te° ālā Qur'ān içinde *buyurur* 18b/3-4

topuklar yukarudan aşığa başdağı zahmet iner aşığasına *dökülür* dimiş 6b/6-7

Teklik 3. Şahıs -ır, -ir

gül şarābı harāreti *giderir* 34a/4

bili aşıl mizācından kim ol harāret ruṭūbetdür *çıkarır* şovudur 19a/2-3

-ar, -er

elhāşıl tatlu nesnelere yidügi günlerde gicisi *artar* 28a/5-6

dirhem dirhem *çıkar* 20a/2

ayva şarābı dağı yüregi şoğıdur kuvvet virür ve ferahlık virür iştiḥāyı *açar* ishāli *keser* kuşmağı *keser* 38a/4-5-6

-r

şusuzlığı sākin *eyler* 34a/5

Geniş Zamanın Olumsuzu

Geniş zamanın olumsuzu **-maz, -mez**'dir. Teklik 2. ve 3. şahıs dışındaki şahıslarla ilgili örneklere metinde rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs

buharı dimāğa çıkmağa *komaz* 41b/4

ol inen şudan ḥāmile *olmaz* illā az olur 19a/7

iki yıl kuvveti *gitmez* 42b/3

dāyim başı ağıрмаq *veremez* 4b/5

1.6.4.2. Dilek Kipleri

İstek Kipi

Metinde istek eki olarak **-(y)a**, **-(y)e** karşımıza çıkmaktadır. Ek kullanılış tarzına göre çeşitli anlamlar (gereklilik, istek, emir vb.) taşıyabilmektedir.

İsteğin Çekimi

Teklük 2. Şahıs -a-sın, -e-sin

toħmını her birinden berāber *alasin* 14a/5

birkaç kez *idesin* 14b/2

Çokluk 2. Şahıs a-sız

bābdur her bābıñ neye müte[°] allık(dir) evvelinden nazār idüb *bulasız* 3a/1-2

Teklük 3. Şahıs -(y)a

ağzıñ boğaza yaqın yirinde *duta* 4a/1

bahar gelüb issi olmayınca giderdügi vaqıtın yirine bir panbuğ bezin *qoya* 21a/3-4

Çokluk 3. Şahıs -(y)alar, -(y)eler

yine ot üzerine *qoyalar* 21b/6

eyi kızıl noħud *alalar* 12b/3

beşer dirhem alalar küllisini *dögeler eleyeler* 40b/2

İstek Kipinin Olumsuzu

Teklük 3. Şahıs

andan kuvvetlü[°] ilāc *olmaya* 7a/7-1

Çokluk 3. Şahıs

sünnet yirine gelsün diyü yatarsa çok *yatmayalar* 5a/4-5

Emir Kipi

Metinde emir kipine teklik 3. şahıs ve çokluk 2. şahısta karşılaşılmaktadır. Bu ek ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir.

Çokluk 2. Şahıs -uñ

dimāğınıza süstlik gelse hamāma *varuñ* 6b/3-4

iki ayağınızı kurna içinde issi şuya *baturuñ* 6b/5

Teklik 3. Şahıs -sın, -sin, -sun, -sün

yaş mersin yaprağın *alsun* 14b/5

ikisin şabāh ve ikisin akşam *yudsın* 15a/2

ol tuz-ıla biberi beline tekrar tekrar *eksin* 23a/2

bol düketsün *eksün* 23a/3

Emir Kipinin Olumsuzu

Emir kipinin olumsuzu **-ma-sun, -me-sün**'dür

Teklik 3. Şahıs

çalkkoyun *yatmasun* 4a/7

şogan yise kokuşu ağzımda *belürmesün* dise 15a/4-5

bol düketsün eksün bir zamān şu *degirmesin* 23a/3

Şart Kipi

Teklik 3. Şahıs -sa, -se

şeb körligi dağı *olursa* ve yaşlanmasını dağı gidere 10b/5-6

üç küçücük dānesin bir kişi *yutsa* ol 11a/2

Teklik 3. Şahıs -salar, -seler

° ākır qarhāyı *çeyneseler* balgāmı indire 3a/7

başā *ursalar* āgrısın gidere 5a/7

Diğer şahıslara metnimizde rastlanmamıştır.

Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi **-mağ, -mek gerek** şeklinde sentaktik yolla yapılmaktadır. **-mAll** eki, metnimizin bir yerinde sıfat-fiil eki olarak geçmektedir.

bu zikir itdügimiz yemekleri issi *yemek gerek* 24a/3

ama bir kez itmekte gitmezse tekrar *itmek gerekdür* 8a/2-3

ekşi ve tuzlu nesnelere *sakınmak gerekdür* 24b/2

kanı çok giderse kan çok *aldırmağ gerek* 30b/3-4

Gereklilik Kipinin Olumsuzu

Gereklilik kipinin olumsuz şekline dair metinde bir örneğe rastlanmaktadır.

ekşilerden *yememek gerek* 31a/4

1.6.5. FİİLİMSİLER

1.6.5.1. Sıfat-Fiiller

Metnimizde karşımıza çıkan sıfat-fiil eklerinden bazıları şunlardır:

-(y)an, -(y)en

kavurular *kalın* otları dağı her birin dögeler 26b/6

diger şifâ kitâbında eydür bevâsir *olan* kişi 34a/1

ağrıyan yirine bağlayalar biraz şabr ideler 20a/7

gicişen yirleri hacâmet itmek 29b/4-5

başım dâyim tendürüst olsun *diyen* kişi 4a/4-5

çalkkoyun yatmağda *görülen* düşe ° itibâr yokdur 5a/1-2

kurbağanuñ kanın alsalar kıl *biten* göze tamzırsalar 13a/1

acısı *alınan* turunç kabına üzerinde kıvâma getüre 45b/4

-r, -ar

kanı göyündürür *yağar* nesnelere şakınalar

bir emîn dinin *saklar* tabîbe marazını ° ilâc ide 47b/2-3

-maz

yaramaz hastalıklar getirür 9b/6

-dik, -dik, -duk, -dük

koyun *boğazlanduğı* vaqtın 31a/6

Hamdi bin Mağribi dâyim halvete *koyduğı* dervişlerine dirdi kim 6b/1-2

hamâmdan *çıkdığın* vaqtın bedeninde 15b/1-2

göze tamzırsalar *yaşarduğın* gidere 11a/1

yatsu namāzından sonra kebere otı *bitdügi* yire vara anası adın ve kendü adın eyde 33a/4-5

giderdügi vaktin yirine bir panbuğ bezin kıoya 21a/4

yumuşak tuzı kıavurub *didigimiz* gibi ideler 20b/6

NOT : Sıfat-fiil ekleri metinde eklendiği kelimedede kalınlık-incelik uyumu bağı kullanılırken bir örnekte aykırı kullanım söz konusudur.

yürek *oynadigin* giderir 38a/7

-miş, -miş

andan *kaynamış* elma şuyından bir kıyye şeker 38a/1

kekrelü hām *göyınmemiş* emrüdı şuda ol kıadar kıaynadalar 39b/1-2

bişmiş nohudlu kıoyun eti şorvasın yeyeler 22b/4-5

altmış dirhem *kavrılmış* buğday 26b/2

kefi *alınmış* bal-ıla kıarışırdılar 25a/5-6

-acak, -ecek

yetecek kıadar kefi alınmış bal-ıla isti^c māl ideler 40b/3

balçık *olacak* kıadar yoğuralar 13b/6

bir şırçalı kıabda şaklayalar gice *yatacak* vaktin isti^c māl ideler 42a/7-42b/1

-melü

girü kıalan yemişler şarābın *bişürmelü* olsañ bu didügimiz şarāblara göre kıyās idesin 39b/6-7-40b/1

1.6.5.2 Zarf-Fiiller

Metnimizde karşımıza çıkan zarf-fiil eklerinden bazıları şunlardır.

-a, -e

elma üzerine dökülür idi *döne döne* 45b/1-2

bir yiğiti yaşşı kiremidi ocağa *bırağa kıza* çıkaralar 23a/7-23b/1

yılan kanın zeyt yağına yaturub güneşe *aşa kosa* 11b/1-2

-up, -üp

tatlu nâriñ şuyın birbirine *katub* bişirseler 11a/4

bıçağ-ıla kabın şoyalar şıklar şuyın *alub* süzeler 38b/7

yağu *eyleyüb* ura bir gün bir gice gidermeye 6a/5

NOT: ekin –ub, –üb şeklinde b’li yazım biçimi, kalıplaşmış bir imlâ meselesi olarak kabul edildiği için biz eki asli şekliyle (p’li biçimiyle) temsil ettik.²⁶

-ınca, -ince, -unca “-ıncaya kadar”

yarım rıtıl *kalınca* andan süzeler 21b/5

buğday unın dañı rengi *şararınca* kavurular 26b/5-6

hatta acısı *gidince* andan sonra 45a/5

üzerine dökeler *šovuyunca* dura 46a/6

-madan

şuyı-y-ıla *kaynamadan* şöyle kuru ağıza ekesin 14b/1

-ıcağ, -icek “-ınca, -ince”

çıkıcağ issi odlar ile bişmiş nohudlu 22b/4

²⁶ Konuyla ilgili olarak bakınız Korkmaz 1995: 500-501.

ilâcları budur kim şovuk vaktı *gelicek* 24b/1

bunı *idicek* ğayri ° ilâclara ihtiyâçlar olmaz 32a/3-4

bilde şovukluk *olıcak* 19b/1

-ken

ķaynarken kefin alalar 35a/1

nite kim elma murabbâsı *iderken* 45a/7

yaşiken çölmekde az şu-y-ıla biraz ķaynatarlar 5b/1

NOT : İsim-fiiller, fiilden isim yapan ekler içinde gösterildiği için burada tekrar ele alınmadı.

2. SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler

Metnimizde ünlüler ile ilgili olarak tespit ettiğimiz ses özellikleri örnekleriyle birlikte aşağıdaki şekillerde açıklanmaktadır.

2.1.1. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi ile ilgili örneklere metinde yabancı kelimelerde rastlanmaktadır.

ğuşıl 23a/1, şabır 7b/7, zikir 47a/6

2.1.2. Ünlü Düşmesi

Metnimizde kelime başında ünlü düşmesi ile ilgili herhangi bir örneğe rastlanmamaktadır. Ancak kelime ortalarında ekleşmeyle beraber orta hece düşmesi görülmektedir.

ağzında 16a/6, burnına 4b/1, boynına 15b/2, göğsüne 15b/2, göñli 34a/7, tãnzırsalar 13b/3, toħmı 3b/3

2.1.3. Ünlü Genişlemesi

ķoyulınca > ķoyalınca 39b/4

2.1.4. Ünlü Değişmesi

e > i Değişmesi

Türkiye Türkçesinde “e”li olup metnimizde “i”li şekilde karşımıza çıkan örnekler şunlardır.

irteye 20b/1

Türkiye Türkçesinde “i”li olup metnimizde “e”li şekilde karşımıza çıkan örnekler şunlardır.

bil 18a/2, yil, 21a/7 yir 17a/6, di- 2b/5, gice 6a/5, girü 16a/6, irte 20b/1, iy 39b/6, vir 42b/5, yi- 8b/3, yiñi 23a/6

Bunların yanında i ile yazılan bazı kelimelerin e ile kullanılışlarıyla da karşılaşılmaktadır.

gece 8b/1 - gice 6a/5

i > e

çeyneseler 3a/7

2.1.5. İncelik-Kalınlık Uyumu

-ğı, -ki Aitlik Eki

Eski Türkçede uyuma bağlı olan bu ek²⁷ EAT metinlerinde de incelik-kalınlık uyumuna uymaktadır.

-ğı

burnındağı 4a/7, başdağı 6b/6, қаpaқdağı 10b/7

-ki

gözdeki 13a/3, geңzindeki 4b/1, beynisindeki 8a/1

-rek Karşılaştırma Eki

Metnimizde karşılaştırma eki olan -rek, tek örnekte karşımıza çıkmaktadır. Örneğı de uyum dışında kalmamıştır.

ekşirek 38b/1

-iken, -ken Zarf-Fiil Eki

Metnimizde -i fiilinin zarf-fiil şekli olan bu ek daima ince sıradan gelmektedir.

yaşıken 5b/1, variken 15b/2

²⁷ Bakınız A. V. Gabain, Eski Türkçenin Grameri, TDK Yay. Ankara 1988, s. 47.

-lık, -lik İsimden İsim Yapma Eki

Bu ek metinde sadece iki yerde uyum dışında kullanılmıştır. Uyum dışında kullanılan ekler yabancı kökenlidir.

ferahlık 38a/5, süstlük 6b/3

-mek İsim-Fiil Eki

Metinde ekin, uyuma bağlı olarak kullanıldığı görülmektedir.

2.1.6 Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Günümüzde düz ünlülü birçok ek, metnimizde yuvarlak ünlülerle tespit edilmiştir.

varuñ 6b/4, arıdur 8a/2, virür 9a/3, katub 11a/4

Aynı kelime ve eklerin hem yuvarlak hem düz ünlülü haline de rastlanmaktadır.

biber 21b/4 - büber 22b/7

dökülür 6b/7 - dökilür 4b/2

dögülmüş 42a/3 - dögilmiş 42a/3

ağrıdur 8b/3 - ağrıdır 8b/6

eksün 23a/3 - eksin 23a/2

karışdurub 14b/7 - karışdıralar 25a/6

koçaldur 41b/7 - koçaldır 9b/1

2.1.7. İkizleşme

Metnimizde tespit edilen ikizleşme örnekleri şunlardır.

ışşı 25a/7 (< ET isig, ED 246), issi 44b/6, yaşşı (< DLT *yası yıgaç*) 23a/6

2.2. Ünsüzler

2.2.1. Ünsüz Tekleşmesi

Çift ünsüz taşıyan bazı Arapça kelimelerden birinin düştüğü görülür. Ancak metnin harekelenmesinde tek şeddeli yazıma evvel (9a/6) kelimesine rastlanmaktadır. Bunun dışında yer alan Arapça kelimelerin tamamında diğer ünsüzün düştüğü gözlenir.

havaşdandur < havaşşdandur 33b/6, hâşaların < haşşaların 2b/2, vaşiyetler < vaşiyyetler 2b/7, hablar < habblar 15a/1, hağ < hağğ 18b/3, kere < kerre 14a/2

2.2.2. Ünsüz Yer Değiştirmesi (Göçüşme)

Metnimizde iki örnekte görülmektedir.

çölmek 32b/2 > çömlek (Kelimenin kökü konusunda farklı görüşler vardır. Hasan Eren, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü'nde kelimenin asli şeklini *çölmek* olarak kabul ederken Tuncer Gülensoy, Köken Bilgisi Sözlüğü'nde kelimeyi ET'deki *çöhek*'ten getirir).

behriz 21a/1 > perhiz

2.2.3. Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesine kelime başında ve sonunda rastlanmamaktadır. Kelime içinde görülen ünsüz düşmesi ile ilgili örnekler aşağıdaki şekillerdeki gibidir.

2.2.3.1. Kelime İçinde

-θ- < -r-

bile < birle 14b/7

gerek < kergek 24a/3

nitekim < ne teg kim 18b/3

-θ- < -ğ-

kulağlarına < kulgağ 15b/3

-ø- < -k-

küçücük < küçük + cük 11a/2

ufacık < ufağ + cık 45a/3

-ø- < -l-

getüreler < keltür- 45a/7

otursa < oltur- 34a/2

2.2.4. Hemzenin y Olması

Metnimizde bu olaya iki örnekte rastlanmaktadır.

dāyim < dāōim 4a/4

fāyide < fāōide 5b/2

2.2.5. Ünsüz Değişmeleri**ķ > ğ Değişmesi**

Metnimizde k ile g'yi ayırmak için kefin altına veya üstüne herhangi bir işaret konulmamıştır. Bu yüzden söyleyiş özelliğine göre hangi kelimelerin k, hangi kelimelerin g ile okunduğunu ayırt edememekteyiz.

ķ/k ünsüzü ile biten bazı kelimelerin ek alınca ğ/g'ye dönüştüğünü görmekteyiz.

çoğaldur 9b/2

ağını 10b/3

t > d Değişmesi

Metnimizde t > d değişmesi ile ilgili ikili kullanımlarla karşılaşılmaktadır.

Başta

duta 16a/6 - tutsun 17b/1

datlu 27b/2 - tatlu 11a/4

tura 34b/4 - dura 44a/4

ıoldurmayalar 43a/3

Ortada

ıder 18a/2 - itmek 4b/6

ıaynadalar 22a/7 - ıaynatarlar 5b/1

yudsın 15a/2 - yutsa 11a/2

p > b

ıspanak > ıspanak 31a/3

r > l

yıprandur- > yıplandur- 9b/5

z > ŝ

ŝamg > zamg 12b/1

3. İMLÂ BİLGİSİ

Eser, tek nüsha üzerinde çalışıldığı için imlâsı bakımından karşılaştırma imkânı olmamaktadır. Ancak döneminin kalıplaşmış imlâ kaidelerine eserde rastlamaktayız. Eserde müellifin/müstensihin yazma bilgisinden kaynaklı olarak aynı kelimenin tek satırda iki farklı şekilde yazıldığını görebilmekteyiz. Bu da bize imlâ bakımından çok kuvvetli bir kurgunun olmadığını gösterir. İkili kullanımların yapıldığı ünsüzleri bu bölümde göstermeyi uygun bulduk. Diğer ünsüzlerle ilgili herhangi ikili kullanıma rastlanmadığı için imlâda ayrıca ele almayı gerekli görmedik.

3.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

3.1.1. a Ünlüsü

3.1.1.1. Başta

Medli elif ile (آ)

آدمي ādemi 9b/7

Üstünlü elif ile (أ)

عاقِر ° āqır 3a/6, اَچِق, 18a/5, اَندِز andız 3b/5, اَغرِسِن ağrısın 3a/6

Hareke ile (ا)

اَیَّان ° ayān 17a/3

3.1.1.2. Ortada

İlk hece ve tabanlarda üstünlü elif ile (أ)

بَاشَهَ başa 1b/5, بَیَّان beyān 2b/2, تَکْرَار tekrār 20b/2, صَبَاح şabāh 14a/1

İlk hece ve tabanlarda üstün ile (اُ)

صَبِر şabır 7b/7, بَلِیق balıq 8a/7, وَاقْتِ vakti 36a/5, اُولُن olan 14a/4

İlk hece ve tabanlarda he ile (ه)

اَوْفَعَجَقْ ufacık 45a/3

3.1.1.3. Sonda

Üstünlü elif ile (ا)

شِفَا şifā 3b/3, بُوْكَ buḡa 30a/6, اَنْكَ anḡa 7b/3

Üstün ile (ى)

قَرَا kara 30/5, بَاشَ başa 7a/5, سَوْدَ sevdā 30a/6

Üstünlü he ile (ه)

قَوِيَهَ koyā 31b/7

Hareke ile (ى)

طَاشَرَ ṭaşra 28b/4, قَوْقَ (koḡa) 15a/7

3.1.2. e Ünlüsü

3.1.2.1. Başta

Üstünlü elif ile (ا)

اَلْكَدَنَ elekden 12b/4, اَسْكِي eski 21b/2, اَمْرُوْدُ emrūd 39a/4

3.1.2.2. Ortada

İlk hece ve tabanlarda üstünlü elif ile (ا)

كَاسْتَنَهَ kestane 8b/5

Ortadaki hecede üstünlü elif ile (ا)

يِيَاَجْكَلِرِ yeyecekleri 1b/7

İlk hece ve tabanlarda üstün ile (ى)

شَكْرَ şeker 3b/6

İlk hece ve tabanlarda he ile (ه)

چَينَه سَلَر çeynesler 3b/1-2

3.1.2.3. Sonda

Üstünlü elif ile (ا)

چَڪَا çeke 5b/6, سَرَكَر sereler 16b/2-3

Hareke ile ()

كَرَ kerre 9a/1, زِيَادَ ziyāde, گُوزَ göze 10b/1

Üstünlü he ile (ه)

سِرْكَهَ sirke 8b/2, تَجْرِبَهَ tecrîbe 7a/1, نَسْنَهَ nesne 18a/7

3.1.3. ا, i Ünlüleri

1.3.1. Başta

Kesreli elif ile (ا)

اِنْدِرَ indire 3a/7, اِشْشِ اِصِي, اِنْجَهَ ince, 12b/4

Kesreli elif -ye ile (اي)

اِيْدَر ider 2a/6

Hareke ile (.)

اِيْلَاحِن ° ilācın 2a/11

1.3.2. Ortada

İlk hece ve tabanlarda kesreli-ye ile (ى)

اِنْجِير encir 27a/4

Kesre ile (.)

دِشْ diş 16a/4, يِلْليْقْ yıllık 10a/3

3.1.3.3. Sonda

Kesreli -ye ile (ى)

lezzeti 19b/5 لذتي, olur ki 4b/4 اولر كي, dimağī 3b/2 دماغى.

Kesreli ile (.)

altı 25/5 التى, çünkü 19/3 چونكى.

3.1.4. o.ö Ünlüleri

3.1.4.1. Başta

Ötreli elif-vav ile (و)

otırağ 28a/1 اوتراق, oğlan 18b/2 اوغلان, olacak 12b/6 اولاجاق.

Ötreli elif ile (ا)

üstine 20b/4 اُستينه.

3.1.4.2. Ortada

İlk hece ve tabanlarda ötreli vav ile (و)

قوجلدر 9b/1, döğüb 7a/5 دوگوب.

Ötre ile (ö)

dört 36b/2 دُرت, koğusu 14b/4 قوگُسى, çok 9b/1 چوک.

3.1.5. u,ü Ünlüleri

3.1.5.1. Başta

Ötreli elif-vav ile (و)

üstine 23b/2 اُستينه, üzümün 14/b 6, uçuk 4b/4 اوجوق, üzerine او زرنه.

Ötreli elif ile (ا)

üstine 23b/3 اُستينه, ulu 16/3 ايووزين, uykudan 4a/5 ايقودن.

3.1.5.2. Ortada

İlk hece ve tabanlarda ötreli vav ile (وْ)

قوڭ çok 3b/2, بوبري büberi 3b/6, گۈل gül 11b/7, قورۇ قۇru

ötre ile (ْ)

بۈبر büber 3b/5, دۈشسە düşse 16b/4, پامۇق pamuq 23b/6

3.1.5.3. Sonda

ötreli vav ile (وْ)

دۈرلۈ dürlü 5b/7, يۇقارۇ yuqaru 6b/6, گىرۈ girü 20/2, سىرچالۇ sirçalı 22b/1

ötre ile (ْ)

قورۇ قۇru 29a/6

3.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

3.2.1. Ç Ünsüzü

3.2.1.1. Başta

Çim (چ) ile

چېنەسلەر çeyneseler 5b/4

Cim (ج) ile

چەككىن çekirdiğin 37b/4, چىقماغە çıqmağa 41b/4, چۈرۈسە çürüse 17b/2

3.2.1.2. İçte

Cim (ج) ile

ئىچى içi 41a/4, گەچەرلەر geçireler 42b/7, سىرچالۇ sirçalı 43a/2

3.2.1.3. Sonda

Cim (ج) ile

اَعْجَ agaç 37b/3, اَعْجَ agaç 38b/6, اَوْج üç 42a/5

3.2.2. P Ünsüzü

3.2.2.1. Başta

Pe (پ) ile

بَنْبُوق banbuq 12a/4, بَرْهَز perhiz, پَامُوق pamuq 23b/3

Be (ب) ile

بَارَ päre 43b/5, بَهْرِيز behrız 21a/1, بَنْبُوق panbuq 21a/4

3.2.2.2. İçte

Pe (پ) ile

قَابَاغِي қапағи 12b/7, قوپار қопара 33b/3, كُؤپَه küpe 34b/3

Be (ب) ile

قَابَاغَلار қапаялар 43a/4, يَبْرَغِن yaprağın 7a/4

3.2.2.3. Sonda

Be (ب) ile

هَب hep 5a/3, دُؤكُؤب dögüb 7a/5, قَرِشْدُؤرُوب қарışдуруб 27a/3, قَيْنْدُؤب қайнадуб 45b/1

3.2.3. T Ünsüzü

3.2.3.1. Başta

Te (ت) ile kalın sıradan kelimelerde

تُؤقُلَر topuqlar 6b/6

Te (ت) ile ince sıradan kelimelerde

تنين teniñ 15a/6

3.2.4. S Ünsüzü

3.2.4.1. Başta

Sad (ص) ile kalın sıradan kelimelerde

صِرْجَلُو şırçalı 27a/4, صَفْرَدَن şafıradan 28a/3, صَوِيَه şuya 12a/3

Sin (س) ile kalın sıradan kelimelerde

سِرْجَلُو şırçalı 22a/2, سَقْلِيَلَر saqlayalar 22b/1, سَقْتَمَق saqınmaq 24b/2, سَرْب sarb 25a/1

Sin (س) ile ince sıradan kelimelerde

سُورَسَلَر sürseler 24a/2, سُوزَلَر süzeler 21b/5

3.2.4.2. İçte

Sad (ص) ile kalın sıradan kelimelerde

قُصَلَر quslar 4b/6, قُصْمَغِي kusmağı 36a/7

Sin (س) ile kalın sıradan kelimelerde

إِسْبَانَق isbanaq 31a/3, سَقْسِيَه saqsıya 32b/5, اِسْرِسِن ısırısın 33a/6

Sin (س) ile ince sıradan kelimelerde

اَكْسِن (ekesin) 14b/1

3.2.5. η Ünsüzü

Kef (ك) ile

Kök ve Tabanlarda

چَئِيسِيَه çenisi-y-ile 6a/2, اَكْسَه eñse 9/4, گُؤْغَلِي göñli 9b/4, صُنْجَرَا şonra 12b/2

Sonda

دِشِيَك dişin 17/2, تَتِيَك 15/6

3.2.6. K Ünsüzü

3.2.6.1. Başta

k Ünsüzü Kef (ك) ile

kişi 10b/4, كُجُكُ küçücük 11a/2, كُكُكُ kökleri 19b/3

k Ünsüzü kaf (ق) ile

قُوقُكُ köklerine 17a/2

ķ ünsüzü kaf (ق) ile

قُومُرَالُ kıumral 20b/2, قُورُوقُ kıoruk 29a/7, قَابَاغُ kıabağı 12a/6

3.2.6.2. Ortada

k Ünsüzü Kef (ك) ile

اَكْشِيدَانُ ekşiden 20b/7, دِكُكُ dikeler 20b/4

k Ünsüzü kaf (ق) ile

اَقْشَمُ akşam 15a/2

3.2.6.5. Sonda

k Ünsüzü kaf (ق) ile

قَاوُوقُ kıavuk 19b/2

K ünsüzünün içte yazımıyla ilgili bir örnekte (Ġ) kullanıldığı görülmektedir.

دَغِشِلْ değışile

3.3. TÜRKÇE KELİMELERİN İMLÂSI

+cağ isimden isim yapma eki geldiği kelimelerde uyumlu kullanılmıştır. Ancak issi kelimesine eklendiği durumlarda ise ince olması gerekirken kalın haliyle kullanılmıştır.

ıssıcak 22b/5

Bunun yanında eklendiği bu kelime de aynı ekle ikili kullanımların olduğu, ünlü uyumsuzluğu da görülmektedir.

ıssucağ 31a/6

Aynı kelimenin bazen dar bazen geniş ünlü ile yazıldığı görülür.

yeye 25b/7- yiye 25b/5

endireler 27a/1 - indireler 35a/4

-duk, -dük sıfat fiil ekinin metinde iki şekilde kullanıldığı görülmektedir.

didigimiz gibi 20b/6- didüğimiz 39b/7

iyelik 2. şahıs ekinin ikili kullanımını söz konusudur

kişiniğ 3b/3 - kişinüğ 27b/3

-dUr- fiilden fiil yapma ekinin ikili kullanımını söz konusudur.

indüreleler 43b/7 - indirelerer 46a/5

Geniş zaman 3 teklik şahıs ekinde ikili kullanım söz konusudur.

geçüreler 24b/5- geçireler 7b/5

Emir kipi 3 teklik şahıs ekinde ikili kullanım söz konusudur.

eksin 23a/2 - eksün 23a/3

Fiilden fiil yapma eki olan -r- eklendiği kelimedede kendinden önceki heceyi bazen dar bazen yuvarlaklaştırır.

bitürmeye 13a/2 - bitirmeye 10b/7

-ınca zarf-fiil ekinin ikili yazımı söz konusudur.

şovunıca 44a/3 - şovuyınca 44a/4

-l- fiilden fiil yapma eki kendinden öncesi hecede dar ünlü olarak kullanılır.

dökilür 4b/2, dutılmasına 35b/1, yaradılur 18b/1

3.4. YABANCI KELİMELERİN İMLÂSI

Ünlü türemesi olayı yabancı kelimelerde görülmektedir.

ğuşıl 23a/1, şabır 7b/7, zikir 47a/6

ī kullanılması gereken kelimelerde i ile yazıldığı görülmektedir.

terkib 2b/4

İkili yazılış şekillerine bazı kelimelerde rastlanmaktadır.

büber 3b/5, biber 8b/5

Yabancı kelimelere getirilen bazı eklerin uyum dışı kullanıldığı görülmektedir

süstlüğü 19b/5

ferahlik 38a/5

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

1.b

- (1) kitābu ° ilāc-nāme
- (2) Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm
- (3) elḥamdü'lililahi-rabbi'l-° ālemīn ve'sşalavāti
- (4) ve'selāmü ° alā seyyidinā muḥammedin ve ālihi
- (5) ecma° in **bāb-ı evvel** başa müte° allık maraş-
- (6) larıñ ° ilācların beyān ider **bāb-ı**
- (7) **ikinci** evvel yeyecekleri beyān ider

2.a

- (1) **bāb-ı üçüncü** göz ḥastalıkların beyān ider
- (2) **bāb-ı dördüncü** ağıza müte° allık olan
- (3) ḥastalıklar ° ilācın beyān ider **bāb-ı beşinci**
- (4) dişlere müte° allık olan marazlarıñ ° ilācın
- (5) beyān ider **bāb-ı altıncı** sülüsü'l-bevl
- (6) sebebin ve ° ilācın beyān ider **bāb-ı yedinci**
- (7) maḳ° ad gicişdigin ya° nī otrak yiriñ gicimesin

2.b

- (1) sebebin ve ° ilācın beyān ider **bāb-ı sekizinci**
- (2) şerbetler terkībin ve ḥāşşaların beyān ider
- (3) **bāb-ı toktuzuncı** ma° cūnlar u murabbālar ḥāşşiyetin

(4) ve terkinin beyān ider **bāb-ı onuncu** vaşiyetler

(5) beyān ider ki vaqıyye ve rıtıl didiginden

(6) maqşūd nedür **bāb-ı on birinci** bu dağı

(7) vaşiyetler beyān ider bu kitābuñ cümlesi

3.a

(1) on bir bābdur her bābıñ neye müte^c allık(dir) evvelinden

(2) nazār idüb bulasız **bāb-ı evvel** başa müte^c allık

(3) marazlarıñ ^c ilācları budur kim haşhāşı

(4) k̄abı-y-ıla ve içi-y-ile dögseler gül şuyı-la qarış-

(5) turub altı üzerine ursalar issiden olan

(6) baş ağrısın gidere **dīger** ^c ākır qarhāyı

(7) ceyneseler balgāmı indire dili devān ide

3.b

(1) rüknetin gidere **eger** zift-ile veyā sakız-ıla ceyme-

(2) seler çok fāyide ide geñzi ve dimāğı arıda

(3) **dīger** şifā kitābında bir kişiniñ başında balgāmı

(4) çok olsa buyānı koyulınca kaynada andan

(5) iki dirhem andız ve iki dirhem büber ve iki

(6) dirhem şeker andan şeker-ile büberi yumuşak

(7) döge buyan bal-ıla boğaza noħuddan kiçirek

4.a

- (1) eyleye ağzın bogaza yakın yirinde duta dimāğ-
- (2) dan ve geñizden balğamı indire baş hiffet
- (3) bula göz nūrlana beñzi hoş ola **dīger**
- (4) şāfī kitābında eydür başım dāyim tendürüst
- (5) olsun diyen kişi hemān uyğudan uyan-
- (6) duğı gibi қағırsın tükürsin sümkürsin
- (7) ve çalkkoyun yatmasun kim burnındağı

4.b

- (1) şu ve geñzindeki balğam küllisi varur burnına
- (2) dökilür başı ağır ider ° akıl ider ki
- (3) süst ider gözün nūrı za° if olur
- (4) vaqt olur ki uçuk dutmağ ve delü olmağ
- (5) ve sersam olmağ ve dāyim başı ağrımağ veremez
- (6) guşşalar ve fāsīd fikirler itmek marazları
- (7) hāşıl ider hatta Şifā Kitābında gördüm

5.a

- (1) çalkkoyun yatmağda görilen düşe ° itibār
- (2) yokdur zīrā ° akıl hayālet-ü fāsīde qarışur
- (3) gördügi hep adğās-ü ahlām olur meger
- (4) sünnet yirine gelsün diyü yatırsa çok
- (5) yatmayalar tīz yine yanın döneler **dīger** bir dürlü

(6) dağı şıgırın iç yağın şeker-ile dögseler

(7) başa ursalar ağrısın gidere **difer** bābūnucı

5.b

(1) yaşıken çölmekde az şu-y-ıla biraz kaynatar şovukdan

(2) olan baş ağrısına fāyide ide nice kere tecrube

(3) olınmışdur **difer** gelincik çiçeği dibin

(4) çeyneseler ne ki başında nezlesi var-ısa çeke

(5) indire ve hem burnına şuyın düşeler burın-

(6) dağı ° illetleri çeke indire **difer** bu ° ilāc her

(7) dürlü baş ağrısına sebebdür bir şeyhiñ kitā-

6.a

(1) bında bulupdururam tecrube itmişler gāyet mücerrebdür

(2) kuru kelb başınıñ yukaru çenesi-y-ile ala

(3) oda şala hatta kül ola revaçcık

(4) bal-ıla yoğura başını tırāş eyleye üzerine

(5) yaqu eyleyüb ura bir gün bir gice gidermeye

(6) andan gidere baş ağrısından halāş ola

(7) **difer** Mısır bilādında sultan'ül-meşāyih şeyhini

6.b

(1) Hāmdi bin Mağribī dāyim halvete koyduğı

(2) dervişlerine dirdi kim kaçan başınıñız

(3) ağrısı dimāğınıza süstlik gelse hamāma

- (4) varuñ iki ayağınızı kurna içinde issi
- (5) şuya baturuñ dağı şu içinde öñi zīre
- (6) topuqlar yuğarudan aşıağa başıdağı zağmet
- (7) iner aşıağasına dökülür dimiş du° acısı

7.a

- (1) dağı bu ° ilācı ° Arabī kitāb buldum tecrube itdim
- (2) gāyet-ile şāfīdür **dīger** bādemī dōgseler
- (3) sirke-y-ile gül ° ırđı-y-ıla başa yağu eyleseler
- (4) baş ağrısına mücerrebdür **dīger** ayıt yabrağın
- (5) dōgüb başa yağu eyleseler şovukdan olan
- (6) baş ağrısın gidere **dīger** baş ve dimāđı
- (7) şovukluđıyıcıñ ki hīç andan kuvvetlü

7.b

- (1) ° ilāc olmaya iki dirhem zencebīl iki dirhem
- (2) đaranfil iki dirhem egir dōrt dirhem
- (3) mūyzec ki aña tađ üzümü dirler üç
- (4) dirhem dār-u fūlful her birini ayru ayru
- (5) dōgeler elekden geđireler dađı mecmū° ısın
- (6) bir yire devşürüb ĥamām içinde başını tırāş
- (7) idüb üzerine ekeler bir sā° at şabır

8.a

- (1) ideler kim yaşı kızdurur beynisindeki
- (2) şovukluğu balgamı arıdur ama bir kez itmekde
- (3) gitmezse tekrār itmek gerekdür Aḳ Şems-
- (4) eddin ḥazretlerinden yādigārdur **bāb-ı ikinci**
- (5) yeyecekleri beyān ider kim anı yiseler dimağa
- (6) zarar ider ve baş ağrısın getirür gāyet'i
- (7) l-minā adlu kitābda eydür balıḳ ve bildircin

8.b

- (1) süd yoğurt ḥadden gece yağlu cerb
- (2) yimekler ve sirke yemek dimāğa zarar virür
- (3) ve balı daḥı çok yimek baş ağrıdur
- (4) findıḳ ve ağız ve ḥurma ve ḳoz büytere
- (5) biber zeytün za° ferān kestane kendene
- (6) bunları çok yemek cem° isi baş ağrıdır
- (7) şeker-ile bādem için yemek dimāğa çok

9.a

- (1) fāyide virür baş ağrısın giderir nice kere
- (2) tecribe olunmuşdur **dīger** Tıbb-ı Benī kitābında
- (3) dört nesne ° aḳla zarar virür ekşileri
- (4) çok yemek eḳse üzerine yatmaḳ ve çok
- (5) guşşalanmaḳ **dīger** yine Tıbb-ı Benīde eydür dört

(6) nesne hastalık getirür evvel çok söylemek-

(7) dür kim dimāğın iligin azaldur za° if ider

9.b

(1) ādemi tīz kocaldır ikinci çok uyumağ beñzi

(2) şarardur gözleri şişirir²⁸ balgamı çoğaldur

(3) bedeni süst eyler üçinci çok yemekdür

(4) bedeni ma° deyi za° if eyler gönli gözi

(5) nürsuz ider bağırsağları ve karnı yıplandurur²⁹

(6) yaramaz hastalıklar getirür dördüncü çok

(7) cimā° itmek kurudur kuvveti za° if ider

10.a

(1) dimāğı süst ider ve gözi nürsuz ider

(2) ba° zı hikmet kitāblarında dimişler kim bir sā° at

(3) guşşalanmağ bir yıllık kuvvet giderir **bāb-ı üçüncü**

(4) göz hastalıkların ve ° ilācların beyān ider

(5) bal-ıla hardālı şu-y-ıla karışdurub göze

(6) sürse karağuligin gidere ve kapak kalınlığını

(7) dağı gidere **diger** qarlanqıcnı beynisin alsalar

²⁸ Metinde işşirir şeklinde yazılmış olan kelime bize göre "şişirir" olmalıdır.

²⁹ Metinde şeklinde yazılmış olan kelime, "yıpranmak" kelimesinin ağız özelliğine bağlı olarak değişmiş hali olabilir. Sözcüğün "yiylenecek" (kokmak) şeklinde okunması da mümkündür.

10.b

- (1) bal-ıla göze sürme çekseler gözi şu inmekden
- (2) şaklaya ve hem gözde kalınlığı gidere ve hem
- (3) karlanıkıcıñ tersiniñ ağını gözine aq
- (4) düşen kişi gözine çekse gidere mücerrebdür
- (5) şeb körligi dañı olursa ve yaşlanmasını dañı
- (6) gidere **diger** ayunıñ kanın göze çekseler
- (7) göz kapakdağı kılı bitirmeye ve hem bir tamlı

11.a

- (1) göze tırmırsalar yaşarduğın gidere **diger** cülnarıñ
- (2) üç küçücük dānesin bir kişi yutsa ol
- (3) yılda göz ağrısın görmeye **diger** ekşi nāriñ
- (4) ve tatlı nāriñ şuyın birbirine katub bişirseler
- (5) koyulınca andan göze çekseler gözün gicisin
- (6) ve harāretin ve uyuzın gidere kuvvetin ziyāde
- (7) eyleye **diger** ve şekeri döğüb veleden geçirse

11.b

- (1) göze çekseler karanlığın gidere **diger** ve yılan
- (2) kanın zeyt yağına yaturub güneşe aña kosa
- (3) dañı ol zeyt yağın göze çekseler göze kara
- (4) şu inmekden emīn eyleye ve hem göze düşen
- (5) aklığı gidere **diger** sumakı bal-ıla ve şu-

(6) y-ıla yaķu itseler gözün ħapađına ursalar

(7) ħapaħdađı ħatılıđı gidere ve hem gül şuyı-y-ıla

12.a

(1) bişirseler göze çekseler ağrısını gidere

(2) ve hem ħan galebesinden olan kızılığı gidere ve hem

(3) elli dirhem şı içinde ħaynatsalar ħuvveti şuya

(4) çekse ol şuya bir päre panbuħ batarsalar

(5) şol göze ki uyuz olmışdur kızmışdur

(6) ħapađı üzerine şorsalar fâyidesi zâhir

(7) ola mücerrebdür **dîger** gelincik çiçeğin dögseler

12.b

(1) şuyın göze çekseler aħlıđın gidere **dîger** zâmđı

(2) içseler göz ağrısın gidere ve hem gül şuyı-y-ıla

(3) ezseler göze ħamzırsalar gözdeki aħlıđı

(4) gidere **dîger** bal-ıla ħurduħ ödünü göze

(5) çekseler nûrın arttura ve hem ħurduħ gözün

(6) yaħub yumışaħ döğüb göze dürtseler gündüz

(7) nice görürse gice şöyle göre **dîger** yeşil

13.a

(1) ħurbađanuħ ħanın alsalar ħıl biten göze ħamzır-

(2) salar ħıl bitürmeye **dîger** keklik ödin südi-le

(3) ħanatsalar sâĝ göze çekseler gündüz nice görür-

- (4) se gice şöyle göre **dİger** keçi yā teke ödin
- (5) kurdub döğüb göze çekseler hergiz ağrımaya
- (6) ve haşiy kim aña kulan dirler her kişi
- (7) kim anuñ gözlerine nażaritse göze kara

13.b

- (1) şu inmekden kurtıla **dİger** eyi kızıl nohud alalar
- (2) üç dirhem kavurular andan sonra döğeler eleyeler
- (3) üç dirhem üzerlik tohmı alalar azacıķ
- (4) kavurular döğeler un eleyeler ince elekden eleyeler
- (5) dağı ikisini birbirine karışdıralar gül suyu-y-ıla
- (6) balçık olacak kadar yoğuralar iki pāre panbuğa
- (7) şorub gözün kapağı üzerine yapışdıralar bez-ile

14.a

- (1) bağlayalar gice yatalar şabāh namāzı vaķtında gidereler
- (2) bir kez-le olmasa bir iki kere dağı ideler gāyet
- (3) mücerredür **dİger bāb-ı dördünci** ağıza müte[°] allık
- (4) olan [°] ilācları beyān ider turaķ otı
- (5) tohmını her birinden berāber alasin dögesin
- (6) andan şumak suyu içinde bu şudan
- (7) karšu ađıza dađıtsın yađud şumak

14.b

- (1) şuyı-y-ıla kaynamadan şöyle kuru ağıza ekesin
- (2) birkaç kez idesin ağız ağrısından hālāş ola
- (3) **dīger** şifā kitābında eydür her kim dilese
- (4) ağzınınñ koķusı ve nefesi güzel ola
- (5) yaş mersin yabrağın alsun çekirdegin
- (6) kıızıl şide üzümünñ çıkarsın daħı ikisini
- (7) bile havānda dögüb karışdurub tamām

15.a

- (1) yumuşansın andan noħuddan büyük ħablar eylesin
- (2) ikisin şabāħ ve ikisin akşam yudsın tā ki nefesinñ
- (3) koķusı eyü ola **dīger** eydür turb ve şarmısaķ
- (4) ve soğan yise koķusı ağzımda belürmesün
- (5) dise kuru kişnīc çeynesün yaramaz koķı men^c
- (6) eyleye **dīger** eger dilersenñ kim teninñ dāyim gül
- (7) gibi koķa kuru kıızıl gül yabrağın havānda

15.b

- (1) dögesin un eylesin daħı ħamāmdan çıkdığın
- (2) vaķtın bedeniñde ter variken boynına ve gögsine
- (3) ve kulaķlarına ekesin bir daħı şuya girince
- (4) bedeni gül gibi koķa **dīger** ° abīr ve ° anberi gül
- (5) şuyı-y-la yoğurub bedenine şora mādemki

(6) şuya yunmaya kokuşu hergiz gitmeye feriş-

(7) teler anı seveler rûhâniyyeti kuvvetlü ola ve

16.a

(1) kalbi şâfî ola **bâb-ı beşinci** dişlere müte^c allık

(2) olan marazların devâsın beyân ider **diger**

(3) evvel zamânda ulu tabîbler ki geçmişdür ekşer ittifâk

(4) itdiler diş ağrısından kim şovukdan olsun issiden

(5) olsun şarb sirke-y-ile yumuşak tuzı kâdırub

(6) bir iki kere ağzında duta girü döke bu resme

(7) itmekden mücerreb^c ilâc yokdur **diger** diş ağrısı

16.b

(1) şovukdan olsa buğdayı kepegi-y-ile tuz-ıla tavada

(2) kâvurular iki tuluñlarına ve başa issi-le sere-

(3) ler tekrâr bu resme ideler şifâ bula bi-izn-illâhi

(4) te^c âlâ **diger** dişe kurt düşse ol kurt

(5) gâyetde incecik olur güc-ile görünür anı

(6) dişden çıkarmak^c ilâcı budur kim bâñ tohmı-y-ıla

(7) mumı yogurub bir fitil ideler yaqalar bir çanağa

17.a

(1) şu koyalar üzerine egileler ağzın açalar dü-

(2) tini dişin köklerine gide kurtları diş

(3) dibinden çıkara şuda^c ayân görine bu meşhûr-

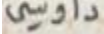
- (4) dur çok tecrube olunmuşdur **dīger** mū^c ciz kitābında
- (5) eydür bir kişi dilerse kim yüz yigirmi yaşında
- (6) ola dişleri yirlü yirinde şağ selāmet dura
- (7) her ayda üç kere ağzına sirke-y-ile bal alsun

17.b

- (1) biraz tutsun gāyet eyüdür **dīger** diş etleri
- (2) k̄anağan olsa yāhūd yinse çürüse devāsı³⁰
- (3) oldur kim ağzına ıṣṣı şū ala birkaç kez³¹ biraz
- (4) duta yine çıkara andan dögilmiş tuz-ıla
- (5) diş etlerin barmağı-y-ıla süre k̄anada şonra bir tuz
- (6) iki şab ala yumuşak döge bal-ıla karışdurub
- (7) koyu balçık ide ağzına duta ve dişleri etlerine

18.a

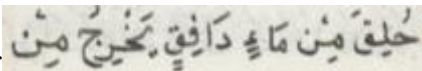
- (1) şora tekrār bu resme ide şihhat bula mücerrebdür
- (2) **bāb-ı altıncı** bil maraşları devāların beyān ider
- (3) şovukdan olan bil ağrısının nişānı oldur
- (4) kim az geyicek ve kuşaksuz yüricek gece
- (5) açık k̄alıcek şovuk yemişler yiyicek ağrısı ziyāde
- (6) ola tizcek belürür zīrā maraşıñ sebebi
- (7) şovukdan olmuş idi her şovuk nesne

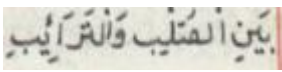
³⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³¹ Metinde “kez” kelimesi yoktur. Kanaatimizce burada böyle bir kelime olmalıdır.

18.b

- (1) anı ziyāde ider belürdür biliñ iy dost
- (2) erlik şuyı kim oğlan andan yaradılır külli
- (3) bilden gelür nitekim haq-te° ālā kur'ān içinde

(4) buyurur

(5) ³²bilden şunüklerden

- (6) ve etlerden ve siñirlerden ve tamarlardan yaradılmışdur
- (7) bili şovuk alsa ol şovuğın te° şiri

19.a

- (1) biliñ şunüklerine etlerine küllisine bile olur
- (2) bili aşıl mizācından kim ol harāret ruṭū-
- (3) betdür çıkarır şovudur çünki aşıl mizācından
- (4) çıka müteğayyir ola bundan çıkan menīnün dahı
- (5) mizācı müteğayyir olur cima° iştihāsı az vaḳıā°
- (6) olur ve hem tīz iner al olur ve hem hātūn
- (7) ol inen şudan hāmile olmaz illā az olur

19.b

- (1) bilde şovukluk olıcaḳ bevl āleti ve iki bögrek
- (2) ve kavuk küllisi za° if olur zīrā bunların

³² 86 (Tārık)/ 6-7 huluḳa min mā'in dāfıḳ. yaḥrucu min beyni'ş-şulbi ve't-terā'ib. "Fışkırap çıkan bir sudan yaratıldı. Bu su, bel ile kaburga kemikleri arasından çıkar."

- (3) kökleri ve bağları ve sinirleri küllisi biden
- (4) gelür bile ulaşıkdur tiz tiz bevl itdigi ve âlet
- (5) süstlüğü ve cimā^c lezzeti az olduğu bilde şovuklık
- (6) olduğındandır bu maraşlar şafra ve harâret
- (7) ğalebesinden olur bil ki iy dost^c akıl issileri

20.a

- (1) buyurmışlardur kim bedene zaḥmet giricek batman
- (2) batman girü çıkıcek dirhem dirhem çıkar
- (3) şovukdan olan maraşlara issi nesnelere^c ilâclar
- (4) olunur ve issiden olan maraşlara şovuk nesnelere
- (5) ^c ilâclar olunur **dîger** bil şovukluğına evvel
- (6) tarı-la tuzı kavuralar berâber keseye koyalar bilün
- (7) ağrıyan yirine bağlayalar biraz şabr ideler andan

20.b

- (1) çalkıyın tarınıuḡ üzerine irteyeden yatalar bu resme
- (2) tekrâr ideler andan bir kumral kuzı derisin
- (3) alalar yukaru ucını yağrın küreklerinden aşāğara-
- (4) çıkdan göñlek üstine dikeler yüzün tenden yaña ide-
- (5) ler aşāğası biden aşāğa ine karşı tarı-la
- (6) yumuşak tuzı kavurub didigimiz gibi ideler issi-
- (7) caḡ şaralar issisine şabr ideler ekşiden

21.a

- (1) ve şovuk nesnelere behrîz ideler gıdalarından
- (2) kızdırur nesnelere yiyeler ama kuzî derisinin belinden
- (3) gidermeye tâ bahâr gelüb issi olmayınca
- (4) giderdüğü vaktin yerine bir banbuğ bezin kıya
- (5) bir nice gün andan sonra anı dahî gidere
- (6) **dîger** Hâcî Yaşa bir yağ terkiib itmîş adın dühn-i
- (7) mübârek dimiş şovukdan ve yilden olan hâşılı

21.b

- (1) bedende ne kadar şovukdan ve yilden maraşlar dermândur
- (2) ol yağ budur yigirmi dirhem baş eski sarmısak
- (3) alalar yumuşak dögeler kabı-y-ıla bile on dirhem
- (4) dögilmiş biber ve iki rıtıl zeyt yağı birle kaynada-
- (5) lar tâ yarım rıtıl kalınca andan süzeler şafî
- (6) kıala yine ot³³ üzerine kıoyalar andan beş dirhem
- (7) ferfîyün beş dirhem günlük ikisi dahî dögil-

22.a

- (1) miş ola ol yağun içine kıoyalar ve kıarıştıralar³⁴
- (2) bir sırçalı kıaba kıoyalar vakt-i hâcetde issicak
- (3) ideler ve teni dahî od yanında kıızdıralar anu-

³³ od kelimesi metinde ot şeklinde yazılmıştır.

³⁴ Metinde "kıarıştıralar" kelimesi şeklinde yazılmıştır.

- (4) η-ıla ovalar şifā bula **dīger** bir yağ terkībin
- (5) zikir ider eski bil ağrısına bir rıtl
- (6) zeyt yağın alalar içine bir vaqıyye ağı ağacı
- (7) yaprağın koyalar kaynadalar yaprağın kuvveti yağa

22.b

- (1) çıka andan bir içi sırçalı kabda saklayalar vaqt-ı
- (2) hācetde issicak ideler od yanında arqayı ve
- (3) bili kızdıralar bu yağ-ıla ovalar şabāh hamāma varalar
- (4) çıkıcağ issi odlar ile bişmiş nohūdu
- (5) koyun eti şorvasın yeyeler bili issicak dutalar
- (6) şifā bula **dīger** bil ağrısına on dirhem tuz
- (7) iki dirhem būber ikisini yumuşak dōgeler hamāmda

23.a

- (1) gūsil itdūginden sonra yūziqoyun yatub
- (2) ol tuz-ıla biberi beline tekrār tekrār eksin
- (3) bol dūketsūn eksūn bir zamān şu degirmesin
- (4) yatsun şifā bula eger biberi üç dirhem itse
- (5) fāyidesi ziyāde olur **dīger** biliñ şovuqluğın
- (6) gidermekičün bir yiñi yaşşı kiremidi ocağa

23.b

- (1) birağa kıza çıkaralar yukaru zikr itdūgimiz
- (2) yağlardan bile şoralar kiremidiñ üstine keçe

- (3) koyalar dāhı üstine pamuk bezi koyalar dāhı üstine
- (4) çalkkoyın yatar bu resme bir nice kez ideler
- (5) şifā bula **dīger** eger tennūrı kızdurub üzerine
- (6) keçe döşeyüb dāhı üzerine pamuk bezin
- (7) örtüb çalkkoyun yatsalar bir nice kez bu resme

24.a

- (1) ideler gāyet şāfīdür eger şöyle kim zikir olan
- (2) yağlardan sürseler dāhı fayidesi yig ola
- (3) **bu zikir** itdügimiz yemekleri issi yemek gerek erkek
- (4) koyun eti ve issi otlu yemekler yemek gerekdür ve
- (5) sovuqlardan yemişlerden şovuk hevādan perhīz
- (6) itmek gerekdür **bāb-ı yedinci** sülüsül-bevl sebebin
- (7) ve devāsın beyān ider ekşer sebebi şovuklardan

24.b

- (1) olur ° ilācları budur kim şovuk vaktı gelicek
- (2) ekşi ve tuzlu nesnelere sakınmak gerekdür **şufūf**
- (3) kim sülüsü-bevli giderir bellūt ve mürr ve rāsen ve
- (4) günlük ve topalak ve ustuhurdus her birinden
- (5) onar dirhem yumuşak dögeler elekden geçüreler
- (6) altmış dirhem dögilmiş şeker-ile karışduralar
- (7) bir dirhem ya iki dirhem yiyeler gāyet mücerredür

25.a

- (1) **dīger** bulūṭı sarb sirke içinde ısladalar andan
- (2) dört dirhem günlük dört dirhem mersin
- (3) yemişin ve dört dirhem helīlec kābilī ve belīlec
- (4) ve emlec her birinden dörder dirhem topalağ
- (5) altı dirhem küllisini yumuşak dögeler kefi alınmış
- (6) bal-ıla qarışdıralar hācet vaqtında bir mişķāl
- (7) yeyeler **dīger** üç cevzi kebāb ideler gice

25.b

- (1) yese yatsa fāyide ider **dīger** bir rivāyetde
- (2) eydür sarmısak yemek gāyet de eyüdür nice zamān
- (3) yemek gerekdür fāyidesi zāhir ola **dīger** eydür
- (4) günlük topalağ her birinden berāber yumuşak dögeler
- (5) her şabāh bir mişķāl yiye mücerrebdür **dīger** çörek
- (6) otı-y-ıla sezab tohmın berāber dōge bir dirhem
- (7) yeye mücerrebdür **dīger** bellūṭ ma° cūnı terkīb kim

26.a

- (1) Ağ Şemseddin hāzretlerinüñ mücerrebātındandır çörek
- (2) otı yigirmi dirhem zencebīl beş dirhem karanfil
- (3) iki dirhem dārçini iki dirhem fūlfül ya° nī
- (4) büber üç dirhem şogan tohmı beş dirhem
- (5) kebābe üç dirhem za° ferān iki dirhem

(6) topalağ beş dirhem hev̄ic toħmı beş dirhem

(7) ħurunhān üç dirhem maştakī saķızı bir

26.b

(1) bir dirhem cevz üç dirhem günlük bir dirhem

(2) bellū otı altmış dirhem kavırılmış buğday u-

(3) nı yüz yigirmi dirhem bal altı yüz dirhem

(4) bellū unını kavurular şöyle kim ne yene ve ne

(5) çig ola buğday unın daħı rengi şararınca

(6) kavurular kalan otları daħı her birin dögeler

(7) eyleyeler andan balı kaynadalar kıvāma getüreler

27.a

(1) ama kıvāmin katı eylemeyeler ocağdan endireler biraz

(2) karıştıralar issiligi gide otlaruñ kuvveti şınmaya

(3) şonra cem^c isin bal-ıla karışdurub bir miğdār yoğurular

(4) daħı bir sırçalı kaba koyalar ve mizācına göre

(5) isti^c māl ide **diger** ma^c cūn daħı kim bil ağrı-

(6) sına baş çigzinmesine cimā^c a kuvvet virmesine

(7) bağlı kişiye ve şanculu kişiye ve yürek oynamasına

27.b

(1) ve sülüsül-bevl olana Aķ Şemseddin mücerrebātından-

(2) dur hem datlu yimege kolaycadur sülüsül-bevl

(3) olan kişinüñ yemekleri budur eti kavurular kişnīci

- (4) üzerine ekeler bal ve sarmısak yemeğe müdāvemmet
- (5) ideler yukarı zikir olan ma° cūnuḡ ḡasiyeti³⁵ igen
- (6) çokdur **bāb-ı sekizinci** oturaḡ yiriḡ
- (7) gicimesin ve ° ilācların beyān ider ve bevāsīr

28.a

- (1) rencin ve devāsın beyān ider otıraḡ yirünḡ gicime-
- (2) sinünḡ sebebi oldur kim yā tīz şafradur yāḡūd
- (3) tuzlu balḡamdur şafradan ise ° alāmeti
- (4) budur kim ḡuru üzüm ḡuru encīr bal
- (5) bekmez elḡāşıl tatlu nesnelere yidüḡi günler de
- (6) gicisi artar ve ḡatı ḡaşısa şaru şū ḡıḡsa
- (7) emīn olur zīrā anı gicişdüren ol

28.b

- (1) şaru şudur ° ilācı budur kim ma° urummānına
- (2) iḡe tā ki şafrayı ve göyinmiş ḡıltları ishāl
- (3) ide terkīb budur tatlu enār ve ekşi enār
- (4) taşra ḡabların şoyub iḡindeki şaruca
- (5) ḡabı-y-ıla şıḡalar yüz dirhem şu-y-ıla ḡaynadalar
- (6) köpüḡin alalar dört dirhem ḡara helīle üç
- (7) dirhem kābülī helīle ḡabı dört dirhem

³⁵ Metinde ḡasiyet kelimesi ḡasiyet gibi yazılmıştır.

29.a

- (1) şaru helîle kabı nīm keft dögilmiş ya^c nī
- (2) kes eyleyüb koyalar elekden geçürmeyeler şu
- (3) içinde ısladalar tamām ıslanıcağ yigirmi dirhem
- (4) şeker veyā yigirmi dirhem terengebin üzerine dö-
- (5) keler süzeler içeler kanı göyündürür yağar nesnelere-
- (6) den şağınalar bal bekmez ve kuru üzüm ve kuru
- (7) incir ve ekşiler yiyeler nārdenk aşı ve koruk

29.b

- (1) aşı gibi eger burkadandan olursa eyāric habın
- (2) içeler tabibden beher hāl oturağ yir gicişdügi
- (3) nere gerekse olsun küllisine nāfi^c dür sirke
- (4) sürmek ve gül yağı sürmek ve gicişen yir-
- (5) leri hacāmet itmek gāyet eyüdüdür şīşe
- (6) çekmek dahı eyüdüdür **diger** bir dirhem şāb
- (7) kaṭrān-ıla karışduralar bir fitile şoralar şāf

30.a

- (1) ideler götüreler **diger** şeftālünün yaş yaprağın
- (2) gölgede kurudalar havānda dögeler un eyleyeler üç
- (3) şabāh üçer dirhem yeyeler ve bir fitili sirkeye
- (4) baturalar ve ol una baturalar şāf ideler götüre-
- (5) ler şifā bula **diger** bevāsir yaramaz çürük kara koyu

(6) kandan olur buña sevdā dirlər pes bevāsirlü

(7) kişiyə sevdā artturur nesnelərdən iħtirāz itmek

30.b

(1) gerek şığır eti ve keçi eti ve kuru etlər ve mercimek

(2) ve laħana ve bātalıcan gibi sevāda çok olacaħ

(3) ishāl itmek gerek kanı çok giderse kan

(4) çok aldırmaħ gerek şovuk şu-y-ıla tahāret

(5) itmek gerek sancu ider dahāret idicek

(6) pamuħ bezi-y-ile silmek gerek ağrısı katı olıcaħ

(7) deve örkici yağı ya acı zerdālü yağı ya gül

31.a

(1) yağı muħlı azırak-ıla sürmek gerek yimeklerden kō-

(2) yın eti ya kuzı ya oğlaħ ya semiz tavuħ u ru-

(3) fadan yumurda ve ısbanaħ ve erişte bādem yağı-y-ıla

(4) ya şayağı-y-ıla yimek gerek ekşilerden yememek gerek

(5) **diger** iki kez ya üç kez süluk uralar **diger**

(6) koyun boğazlandığı vaħtın ıssucaħ öykeninden

(7) barmaħ kadar keseler şāf gibi götüreler bir pāre daħı

31.b

(1) oturaħ yiriñ üzerine uralar biri şovuyucaħ

(2) bir ıssıcağın yine uralar bir nice kere böyle ideler

(3) tā ki yaramazın çeke eger ol pāreyi ite vir-

- (4) seler yemeye ağulu olduğundan ötürü **diger**
- (5) beş dirhem ağu ağacı yaprağın döğeler tencereye
- (6) koyalar üzerine otuz dirhem zeyt yağın
- (7) koya kaynada andan şüze şāfi yağ kıala bir

32.a

- (1) fitile batura şaf gibi götüre bevāsir mağ^c ad ki
- (2) taşrasında olursa süre tekrār ide bu
- (3) ^c ilāc ğāyet eyüdü bu idicek ğayri
- (4) ^c ilāclara ihtiyāçlar olmaz **diger** kebere başın
- (5) şuyını iki üç kez süre ova elbetde gide
- (6) **diger** dāyim ħardal-ıla noĥüd yemek bevāsiri
- (7) giderir **diger** yılđun ağacını buĥur itseler

32.b

- (1) mücerredür kıurudur **diger** şeftālū çekirdeği kıabını
- (2) çölmekde buĥur idüb üzerine turalar bu resme
- (3) bir nice kere ideler gidere **diger** bir dirhem kebere
- (4) kökin döğeler bal-ıla kıarışduralar nāfi^c dür
- (5) **diger** üç dirhem kendene toĥmın bir sakıya
- (6) kıoyub üzerine kül dökeler mağ^c adı üzerine
- (7) nāfi^c ola **diger** devenüĥ örkici yağın zerdā-

33.a

- (1) lü çekirdegin kendene° i berāber alub dögeler
- (2) qarışdıralar maķ° ada süreler şifā bula **diger**
- (3) keberenüñ hāşiyeti budur kim bevāsiri olan
- (4) yatsu namāzından şonra kebere otı bitdügi yire
- (5) vara anası adın ve kendü adın eyde kim ya kebere
- (6) sen fulān ° avratuñ oğlunuñ bevāsirisin diye
- (7) gide seher vaķtında yine gele sen fulān hātun

33.b

- (1) kişinuñ oğlunuñ bevāsirisin yine gide yatsu namāzı
- (2) vaķtında yine vara fulān hātun kişinuñ oğlunuñ
- (3) bevāsirisin diye daķı qopara yabana ata velikin
- (4) altı-y-ıla qoparmaya ğayrı nesne-y-ile qopara yir-
- (5) den anı ayıra Allāh te° ālā hikmeti-y-ile andan bevāsir
- (6) gide bu hikmete inkār itmeye zīrā havāş haķdur
- (7) ve sihir haķdur bu daķı cümle esrārı havaşdandur

34.a

- (1) **diger** Şifā Kitābında eydür bevāsir olan kişi
- (2) arslan derisi üzerine otursa bevāsiri
- (3) gide **bāb-ı toķuzıncı** şerbetler terkibin ve hā-
- (4) şaların beyān ider (ma° cūnlar onıncıdadur) gül şarābı harāreti giderir
- (5) şusuzlığı sākin eyler qandan şafradan

(6) olan istimâleri giderir tabî° atı yumuşadur

(7) yürece kuvvet virür gönli ferah ider

34.b

(1) çok fâyidesi vardur şan° atı oldur kim

(2) tâze kıvırl gül yabrağın dört rıtıl ala bir

(3) içi sırçalı küpe kıoya anuñ üzerine

(4) on rıtıl şu kıoya bir gün bir gece tura

(5) andan eli-y-le kıatı dutalar sıkalar şu eşeri

(6) kıalmaya andan ol şuyı bir taş çölmege

(7) kıoyalar ol kıadar kıaynadalar nısfı kıala kıarşu

35.a

(1) kıaynarken kefin alalar şâfi ideler şonra ol

(2) şuya dört rıtıl şeker kıoyalar yumuşak od üzerine

(3) ol şuyı kıaynadalar kıatta kıoyula kıvâma gele

(4) şonra indireler kıılayalar vakt-ı kıacetde isti° māl

(5) ideler nâfi° ola **dıger** benefşe şarâbı

(6) kıarâreti ve ruḫbeti ve zât-il-ceb maraşına

(7) ve gökse ve bevli ve şafıayı yürüdür ya° nı

35.b

(1) sidük dutılmasına eyüdür illâ şapı kıyırtlanmış

(2) ola şapı kıaramazdur dımāğun ve başun her

(3) dürlü maraşlarına devâdur mücerrebdür şan° atı

- (4) oldur kim tāze benefşe° i şabından arıdalar yāhūd
 (5) kurasın alalar her kankısı bulunursa bir buçuk
 (6) rıtıl benefşe dört şu koyalar yapa yapa kaynada-
 (7) lar benefşe ağara kuvveti şuya çıka

36.a

- (1) andan indireler süzeler benefşe° i şıklar bu şu-
 (2) yı yine ocağa koyalar içine dört rıtıl ak
 (3) şeker koyalar od üzerine az yalıñ-la bişüreler
 (4) karşı köpügin alalar hatta koyulana andan bir içi
 (5) sırçalı kaba koyalar vaqt-ı hâcetde harc
 (6) ideler çiçekler şarābı hep bu resme ideler
 (7) dīger nār şarābı kuşmağı men° ider ve şusuz-

36.b

- (1) lıgı kandurur ve ma° deye kuvvet virür baş ağrısın
 (2) giderir ve yemek yemeğe iştāhı getirür ve şafradan
 (3) olan maraşlara çok fāyide ider şan° atı
 (4) oldur kim māye hoş enār dānesi kızıl
 (5) ola ve hem olmuş ola hām olmaya ağaçdan
 (6) bıçak ideler kabın şoyalar dānesin ayıralar
 (7) şıklar süzeler şāfı ideler andan iki vakıyye

37.a

- (1) süzilmiş enār şuyına bir vaqıyye şeker koyalar
- (2) kaynadalar köpügin aldıkdan şonra içine biraz
- (3) na° ne katar kaynadalar kıvāma gele andan indireler
- (4) şaklayalar vaqt-ı hācetde isti° māl ideler **dīger**
- (5) elma şarābı şovukdur yüregi ve ma° deyi ve nefesi
- (6) kuvvetlendirür ve gönli ferah eyler şafradan
- (7) olan kuşmağı giderir ve şafradan olan ishāli

37.b

- (1) giderir ve şafradan olan maraşları giderir
- (2) şan° atı oldur kim eyü olmuş elma kuvvetlü ol-
- (3) maya ° abā-y-ıla sileler andan ağaç bıçağ-ıla
- (4) her elma° ı dört pāre ideler çekirdegini eşi-
- (5) g-ile gidereler andan bir taş dibek içinde
- (6) elmayı dögeler andan şıklar şāfi ideler
- (7) ve ol şuyı ol kadar kaynadalar kim nişfi

38.a

- (1) kala andan bu kaynamış elma şuyından bir kıyye ³⁶şeker
- (2) buçuk vaqıyye elma şuyı katar tamām koyılınca
- (3) kaynadalar andan indürel vaqt-ı hācetde harc
- (4) ideler **dīger** ayva şarābı dahı yüregi şo-

³⁶ Vaqıyye kelimesini metinde kıyye olarak da görebilmekteyiz.

(5) ğıdur kuvvet virür ve ferahlık virür iştihāyı

(6) açar ishālî keser ve kuşmağı keser ve şusuz-

(7) lıgı sākin ider ve yürek oynadığın giderir

38.b

(1) şan° atı oldur kim ekşirek kırtsuz ayvayı

(2) alalar dağı zikir olan elma terkibi gibi ideler

(3) **dīger** turunç ve līmūn şarābı şovukdur harāreti

(4) giderir ma° dede iştihāsın kuvvetlü ider ve şafradan

(5) olan kuşmağı giderir ve şusuzluğu giderir ve hazmı

(6) eyü ider şan° atı oldur kim eyü līmūnı ağaç

(7) bıçağ-ıla kabın şoyalar şıklar şuyın alub süzeler

39.a

(1) ol şudan on vakıyye bir taş çölmege koyalar

(2) kaynadalar ta ki yarısı kala andan ol līmūn

(3) şuyı veznince ak şeker katalar kaynadalar kıvāma

(4) getüreler indireler isti° māl ideler **dīger** emrūd

(5) eşrābı dağı ishāl olanlara çok fāyide ider

(6) ma° desin ve bağırsağların kuvvetlendirür harāreti

(7) sākin ve buhāri def° ider şan° atı budur

39.b

(1) kim kekrelü hām göyinmemiş emrūdı şuda ol

(2) kadar kaynadalar hatta muharrā ola andan indüreler

- (3) şovudukdan sonra şıklar şuyını çölmege koyalar
- (4) yarisınca ak şeker katarlar koyalınca kaynadalar
- (5) andan indürelər vaqt-ı hâcetde isti° māl
- (6) ideler **pes** iy dost kaçan girü kalan yemişler
- (7) şarābın bişürmelü olsañ bu didüğümüz şarāblara

40.a

- (1) göre kıyās idesin **bāb-ı onıncı** ma° cūnlar murabbālar
- (2) düzmesin beyān ider ma° cūn-u necāh sevdādan
- (3) olan balğam ki yelmeşikdür göyinmişdür şafraları
- (4) ishāl ider ve bedeni bunlardan arıdur
- (5) şan° atı oldur kim kara helīle ve bal-ıla ve emlec
- (6) çekirdekleri arınmış ola her birinden onar
- (7) dirhem alalar esfāyic kabı yumuşak dögeler

40.b

- (1) effīmūn uştuğudus ve türbed her birinden
- (2) beşer dirhem alalar küllisini dögeler eleyeler
- (3) ve yetecek kadar kefi alınmış bal-ıla yoğuralar
- (4) vaqt-ı hâcetde beş mişkāl isti° māl ideler
- (5) **dīger** ma° cūn-u felāsife balğamı keser göñli
- (6) ferah ider yemegi siñdürür bedeni kuvvetlendirür
- (7) menīyi artturur dil ağırlığın giderür şan° atı

41.a

- (1) budur kim büber ve dār-ı fülful ve zencebîl ve dārcini
- (2) ve emlec ve belīlec şeytarenc ki aña zargüle dirler
- (3) ve zirāvendi müdebber ve °ırķu bābūnec ki
- (4) aña babadiye köki ve köknār içi ve hind-
- (5) dustan kozı içi ve hısyetüs-şaleb her
- (6) birinden onar dirhem rāziyane toħmı yedi
- (7) dirhem bu otları ayru ayru iki otlar ķadar

41.b

- (1) kefi alınmış bal-ıla karışduralar vaķt-ı hācetde
- (2) yeyeler **dīger** ma° cūn-u ıtrıfıl řaġire ma° deyi
- (3) kuvvetlendirür yemegi sıñirir buħarı dimāġa
- (4) çıķmaġa ķomaz zīrek ider sıñirleri
- (5) berkidür dimāġuñ řovukluġına ve balġamdan
- (6) olan maraşlara fāyide ider geķ ķocaldur ve
- (7) gözi nūrlu ider bevāsir rencine eyüdür

42.a

- (1) beñzi kızardur şan° atı budur kim şaru helīle
- (2) ķabı ve kābūli helīle ķabı ve ķara helīle nīm
- (3) keft dōġilmiř ve bal-ıla ve emlec dōġülmüř
- (4) ve elenmiş her birinden onar dirhem ola bādem
- (5) yaġı-y-ıla külli ed° iyeleri ovalar üç ed° iye

(6) kadar kefi alınmış bal-ıla yoğuralar macūn

(7) ideler bir sırçalı kabda şaklayalar gice yata-

42.b

(1) cağ vaktin isti° māl ideler sonra müşhil ma° cūn

(2) ola kim gündüz isti° māl ideler şerbeti bişir-

(3) direm ki iki yıl kuvveti gitmez **difer** gül

(4) murabbāsı kim aña gülbeşeker dirler balgāmı

(5) azaldur ma° deye cigere kuvvetvirür yemegi hazm

(6) itdürür şan° atı budur kim tāze kızıl gül

(7) yaprağın alalar kalburdan geçireler andan

43.a

(1) bir rıtıl gül yaprağına üç rıtıl şeker karış-

(2) duralar çok ovalar içi sırçalı kaba koyalar

(3) ama toldurmayalar güneşe koyalar üzerine

(4) bir nesne kapayalar kim güneş içine eşer eyleye

(5) her gün eli-y-le üç kere yoğuralar otuz

(6) gün bu resme terbiyet ideler eger şeker yirine

(7) bal koyarlarsa da olur **difer** güveyigi otu

43.b

(1) murabbāsı ve fesligen murabbāsı ve na° ne murabbāsı

(2) ve ayva çiçeği murabbāsı küllisin gül murabbāsı

(3) gibidür **difer** elma murabbāsı ma° deye kuvvet virür

(4) gönli ferah ider şan^c atı budur kim eyü sağ

(5) elmayı dört päre eyleyeler çekirdegin ve eşigin

(6) gidereler gül üzerine koyalar kaynadalar

(7) koyulınca andan indürel şuyın şüzeler

44.a

(1) içine şeker katalar kaynadalar kıvāma gele andan

(2) indireler issi-le ol yumuşak elma üzerine dökeler

(3) şovunica³⁷ dura andan yine şüzeler kaynadalar elma

(4) üzerine dökeler şovuyınca dura yine şüzeler

(5) kaynadalar yine elma üzerine dökeler hatta şu ko-

(6) yulunca tamām koyulunca elmaya karışduralar andan

(7) üstine biraz gül şuyı dökeler içinde mişk

44.b

(1) ve za^c ferān ezilmiş ola ve rengi koğusu ğayet

(2) hūb ola **dīger** şalgam murabbāsı ve çükündür

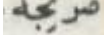
(3) murabbāsı ve külli yemişler murabbāsı elma murabbāsı

(4) gibidür bunları dağı böyle düzeler eger her

(5) birisine za^c ferān ve misk u gül şuyı ve kıranfil

(6) ve issi otlar koysalar rāyihāsı hūb ve

(7) kuvvetlü ola **dīger** turunç ve nār murabbāsı

³⁷ Metinde bu kelime şeklinde yazılmıştır.

45.a

- (1) bu resmedür kim turuncıñ kabın alalar için
- (2) gidereler ama kabınıñ içinde alaşık aq teni
- (3) gidermeyeler ufacık toğrayalar andan bir nice
- (4) gün tuzlu şuda ısladalar karşı şuyın
- (5) değışeler hatta acısı gidince andan şonra
- (6) cülābı bunun üzerine ° aqd idüb kıvāma
- (7) getüreler nitekim elma murabbāsı iderken elma

45.b

- (1) şuyı-y-ıla şekeri kaynadub elma üzerine dö-
- (2) külür idi döne döne yine ancılayın
- (3) cülābı tuzlu sudan ısladub acısı
- (4) alınan turunç kabına üzerinde kıvāma getüre-
- (5) sin vaqt-ı hācetde isti° māl ideler **diger**
- (6) cülābuñ şan° atı budur kim vaqt-ı hācetde
- (7) bir miqdār şekeri alalar bir qalaylu tencereye

46.a

- (1) qoyalar andan üzerine ol miqdār şu qoyalar
- (2) kim şu üzerine çıqa qarıştırılar şeker ezile
- (3) yab yab kaynadalar qoyulanmağa yakın ola
- (4) andan şonra üç şeker kadar gül şuyın qatalar
- (5) girü kaynadalar şonra indüreler turunç kabı

(6) üzerine dökeler şovuyunca dura andan

(7) süzeler kaynadalar yine dökeler üç kere

46.b

(1) böyle ideler eger kokuşu ve rengi hūb ola

(2) dirlerse cülāb kıvāma geldiğundan sonra

(3) biraz gül şuyı ve misk ve za^c ferān karışturalar

(4) **bāb-ı on birinci** vaşiyetler beyānındadır kim

(5) vaşıyye ve rıtıl didüğinden maşşūd nedür

(6) anı beyān ider evvel vaşiyet budur kim

(7) şovukdan olan maražları issi devālarla

47.a

(1) ^c ilāc ideler ve issiden olan maraşları şovuk

(2) devālarla ^c ilāc ideler tā kim artub maraş-

(3) lar ziyāde olmaya **bāb-ı ikinci** vaşiyetler otlar

(4) birle ^c ilāc ide bir zamān eger gitmezse

(5) nefese ve mizāca³⁸ göre kolayca nesnelere ^c ilāc

(6) ide kitābda zikir idduğumuz ^c ilāclar

(7) gibi eger şaraşı bunlarla gitmeyüb artar-

47.b

(1) sa kuvvetlü ed^o iyelere muhtāc olursa

(2) bir emīn dinin saqlar tabībe maražını ^c ilāc

³⁸ Metinde bu kelime biçiminde yazılmıştır.

(3) ide andan ol nedir duta³⁹ **faşıl** bu kitābda

(4) zikir olan vaqıyyeden ve rıtıldan murād nedür

(5) anı beyān ider vaqıyye on iki dirhemdür

(6) rıtıl on iki vaqıyyedir yüz kırk dört

(7) dirhem olur temmet bi-^c avnillāhi te^c ālā ketebe fī 15 cemāziye'l-evvel sene 963
tamām şüd el-fakir meḥmed

³⁹ Metinde bu kelime biçiminde yazılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

- Ā, A, °Ā °A**
- °abā** : < Ar. °abā -1- Yünden dokunmuş, çok sağlam, çoğunlukla deve tüyü renginde bir çeşit kumaş, kaba çuha.
 ° a. +yıla 37b/3
- °abīr** : < Ar. °abīr -1- Turunç, iğde, gül, amber, misk gibi ot, kök ve maddelerin karıştırılması sonucu elde edilen güzel koku.
 ° a. 15b/4
- acı** : -3- Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı olmayan, acı.
 a. 30b/7
 a. +sı 45a/5, 45b/3
- aç-** : -2-
 I. Kapalı durumdan çıkarmak.
 a. -alar 17a/1
 II. Yemek yeme isteğini arttırmak.
 a. -ar 38a/6
- açık** : -1- Çıplak, örtüsüz.
 a. 18a/5
- ad** : -3- İsim
 a. +ın 21a/6, 33a/5(2)
- ādem** : < Ar. ādem -1- İnsan, beşer.
 ā. + i 9b/1
- ađgāş-ü ahlām** : < Ar. ađgāş-ü ahlām
 -1- Karışık rüyalar.
 a. olur 5a/3
- adlu** : -1- Ad sahibi olan, adlandırılmış.
 a. 8a/7
- ağ** : -1- bk. ağ
 a. +ını 10b/3
- ağaç** : -3- Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.
 a. 37b/3, 38b/6
 a. +dan 36b/5
- açar-** : -1- Ak olmak, beyazlaşmak.
 a. -a 35b/7
- ağır** : -1- Bunaltıcı, sıkıntı verici, kasvetli.
 a. ider 4b/2
- ağırlık** : -1- Yavaşlık.
 a. +ın 40b/7
- ağız** : -13- Yüzde bulunan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, konuşmaya yarayan ve sindirimin başladığı organ.
 a. 14b/2
 a. +a 2a/2, 14a/3, 14a/7, 14b/1
 a. +ımda 15a/4
 a. +ıñ 4a/1

a. +ınıñ 14b/4

a. +ın 17a/1

a. +ına 17a/7, 17b/3, 17b/7

a. +ında 16a/6

ağız : -1- Ağız ağrısı için kullanılan bir tür ot.

a. 8b/4

ağrı : -23- Vücutta hissedilen ve derinden etkileyen sızı, acı.

a. +sı 16a/7, 18a/5, 30b/6

a. +sın 3a/6, 5a/7, 7a/6, 8a/6, 9a/1, 11a/3, 12b/2, 13b/2, 36b/1

a. +sına 5b/2, 5b/7, 7a/4, 22a/5, 22b/6, 27a/5-6

a. +sını 12a/1

a. +sınıñ 18a/3

a. +sından 6a/6, 14b/2, 16a/4

ağrı - : -5- Ağrılı olmak.

a. -mak 4b/5

a. -maya 13a/5

a. -sa 6b/3

a. -sı 30b/6

a. -yan 20a/7

ağrıd- : -2- Ağrıya sebep olmak, acıtmak.

a. -ur 8b/3

a. -ır 8b/6

ağu ağacı : -2- Zakkum.

a. 22a/6, 31b/5

ağulu : -1- Zehirli.

a. 31b/4

Ak Şemseddin : -2- Ak Şemseddin, çok yönlü İslam âlimi ve bilim adamıdır.

A. 8a/3-4, 26a/1

aķ : -4-

I. Gözdeki beyaz leke.

a. 10b/3-4

II. Beyaz.

a. 36a/2, 39a/3, 39b/4

° aķd : < **Ar.** **° aķd** -1- Yapmak, düzenlemek, tertip etmek.

° a. idüb 45a/6

° aķıl : < **Ar.** **° aķıl** -4- Düşünme, anlama, kavrama, us.

° a. 5a/2, 19b/7

° a. +a 9a/3

° a. ider ki 4b/2

aķlıĝ : -5- Ak olma durumu.

a. +ı 11b/5, 12b/3, 13b/3

a. +ın 12b/1, 13b/1

° āķır ķarĥā : < **Ar.** **° āķır ķarĥā** -1- Pire otu, nezle otu.

a. +yı 3a/6

aķşam : -1- Güneşin batışından sonraki saatler.

a. 15a/2

aķ ten : -1- Turunçgillerde, meyvenin dışını saran, kabuğun altındaki beyaz, soyulabilen kısım.

a. +i 45a/2

al : -1- Kırmızı.

a. olur 19a/6

al- : -34-

I. Bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak, almak.

a. -a 6a/2, 17b/6, 34b/2

a. -alar 13a/1, 13b/1, 13b/3, 20b/3, 21b/3, 22a/6, 35b/5, 38b/2, 40a/7, 40b/2, 42b/7, 45a/1, 45b/7

a. -asın 14a/5

a. -dırmağ gerek 30b/4

a. -sun 14b/5

a. -ınan 45b/4

a. -ub 33a/1, 38b/7

II. Sıvıyı ağızda beklemek koşuluyla tutmak.

a. -a 17b/3

III. Bir organı, bulunduğu yerden çıkarmak, almak.

a. -salar 10a/7

IV. İçmek, yutmak.

a. -sun 17a/7

V. Birbirinden ayırmak, bulunduğu yerden almak.

a. -alar 28b/6, 35a/1, 36a/4

a. -dışdan 37a/2

a. -ınmış 25a/5, 40b/3, 41b/1, 42a/6

VI. Yardımcı fiil.

şovuk a. 18b/7

°alāmet : < **Ar. °alāmet** -1- İşaret, belirti, nişan.

° a. +i 28a/3

alaşık: -1- Geçici.

a. 45a/2

ālet : < **Ar. ālet** -1 Organlardan bazıları için kullanılır.

ā. 19b/4

Allāh te° ālā : < **Ar. Allāh te° ālā** -1- Allah yükseltsin.

A. 33b/5

alt : -1- Alt, aşağı.

a. 3a/5

altı: -1- Altı.

a. 25a/5

altıncı: -2-Altı sayısının sıra sayısı.

bāb-ı a. 2a/5, 18a/2

altı yüz : -1- Altı yüz.

a. 26b/3

altmış : -2- Altmış.

a. 24b/6, 26b/2

ama : < **Ar. ammā** -5- İki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.

a. 8a/2, 21a/2, 27a/1, 43a/3, 45a/2

ana : -1- Anne.

a. +sı 33a/5

aña : -5- Ona.

a. 7b/3, 13a/6, 41a/2, 41a/4, 42b/4

°anber : < **Ar. °amber** -1- Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

° a. +i 15b/4

ancılayın : -1- Onun gibi, o kadar, öyle.

a. 45b/2

andan : -45- Oradan, ondan, ondan sonra.

a. 3b/4, 3b/6, 6a/6, 7a/7, 11a/5,
13b/2, 14a/6, 15a/1, 17b/4, 18b/2,
20a/7, 20b/2, 21a/5, 21b/5, 21b/6,
22b/1, 25a/1, 26b/7, 31b/7, 33b/5,
34b/5, 34b/6, 36a/1, 36a/4, 36b/7,
37a/3, 37b/3, 37b/5, 37b/6, 38a/1,
38a/3, 39a/2, 39b/2, 39b/5, 42b/7,
43b/7, 44a/1, 44a/3, 44a/6, 45a/3, 45a/5
, 46a/1, 46a/4, 46a/6, 47b/3

andız : -1- Servigillerden, boyu 10 metreyi bulan, odunu çok sert ve dayanıklı, yaprakları batıcı, kozalağı şeker ve reçine bakımından zengin, ilaç olarak kullanılan bitki.

a. 3b/5

anı : -9- Onu.

a. 8a/5, 15b/7, 16b/5, 18b/1,
21a/5, 28a/7, 33b/5, 46b/6, 47b/5

anuç : -3- Onun.

a. 13a/7, 34b/3

a. +ıla 22a/4

° **Arabī** : < **Ar.** ° **Arabī** -1- Arap kavmine ait.

° A. 7a/1

arıd- : -6- Temizlemek, kirliliğini ortadan kaldırmak.

a. -a 3b/2, 8a/2, 35b/4

a. -alar 35b/4

a. -ur 8a/2, 40a/4

arın- : -1- Temizlenmek.

a. ola 40a/6

arğa : -1- İnsan vücudunda bacakların bittiği yerden bele kadar olan kısım, sırt.

a. +yı 22b/2

arслан : -1- Afrika ve batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli bir hayvan.

a. 34a/2

art- : -3- Şiddetlenmek, fazlalaşmak, daha etkili duruma gelmek.

a. -ar 28a/6, 47a/7

a. -ub 47a/2

arttur- : -3- Şiddetlendirmek, çoğaltmak.

a. -ur 30a/7, 40b/7

a. -ura 12b/5

aş- : -1- Asmak.

a. -a 11b/2

aşıl : < **Ar.** **aşl** -2- Esas, gerçek.

a. 19a/2, 19a/3

aş : -3- Yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek.

a. 29b/1

a. +ı 29a/7, 37b/4

aşağa : -5- Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına karşı alt tarafı.

a. 6b/6, 20b/5

a. +racıkdan 20b/3-4

a. +sı 20b/5

a. +sına 6b/7

at- : -1- Sıkıntı ve rahatsızlık verici bir şeyi uzaklaştırmak, sıyrılmak, kurtulmak.

a. -a 33b/3

° avrat : < Ar. ° avret -1- Kadın.

° a. +uḡ 33a/6

ay : -1- Yılın ayrıldığı on iki bölümden, yaklaşık 30 günlük zaman birimi.

a. +da 17a/7

ayak : -1- Vücudun, ayaktan ayak bileğiyle ayrılan, yere basıp yürümeyi ve dik durmayı sağlayan organ.

a. +ıḡızı 6b/4

° ayān : < Ar. ° ayān -1- Gözle görülür, belli, açık.

° a. 17a/3

ayır- : -2- Bir şeyin işe yaramayan kısımlarını çıkarıp atmak.

a. -a 33b/5

a. -alar 36b/6

ayırtlan- : -1- Ayıklanmak, temizlenmek.

a. -mıḡ ola 35b/1

ayıt : -1- Mine çiçeğigillerden, mor ve menekşe renkli çiçekli, 1-2 metre boyunda ince yapraklı ağaç.

a. 7a/4

ayru : -4- Farklı, değişik, başka.

a. 7b/4(2), 41a/7(2)

ayu : -1- Et yiyen memelilerden, ot ve bal da yiyebilen, uzun tüylü, kaba ve hantal vahşi hayvan.

a. 10b/6

ayva : -1- Armut biçiminde, üstü tüylü, sarı, sert, ufak çekirdekli, buruk tadı olan bir meyve.

a. +yı 38b/1

ayva çiçeği murabbāsi : -1- Ayva çiçeği ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

a. 43b/2

ayva şarābi : -1- Ayva özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

a. 38a/4

az : -6- Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. 5b/1, 18a/4, 19a/5, 36a/3

a. olduğu 19b/5

a. olur 19a/7

azacıḡ : -1- Az miktarda olan, pek az.

a. 13b/3

azald- : -2- Miktarı daha aza indirerek eksiltmek, kısmak.

a. -ur 9a/7, 42b/5

azıraḡ : -1- Daha az.

a. +ıla 31a/1

B

bāb : < Ar. **bāb** -25- Bölüm; konu, mesele.

- b.-1 evvel 1b/5, 3a/2
- b.-1 ikinci 1b/6-7, 8a/4, 47a/3
- b.-1 üçüncü 2a/1, 10a/3
- b.-1 dördüncü 2a/2, 14a/3
- b.-1 beşinci 2a/3, 16a/1
- b.-1 altıncı 2a/5, 18a/2
- b.-1 yedinci 2a/6, 24a/6
- b.-1 sekizinci 2b/1, 27b/6
- b.-1 toktuzuncu 2b/3
- b.-1 toktızınıcı 34a/3
- b.-1 onınıcı 2b/4, 40a/1
- b.-1 on birinicı 2b/6, 46b/4
- b.+dur 3a/1
- b.+ıı 3a/1

babadiye köki : -1- Papatya kökü.

- b. 41a/4

bābūnec : < Far. **bābūnec** -1- Papatya.

- b. 41a/3

bābūnic : -1- bk. bābūnec

- b. +ı 5a/7

bādem : < Far. **bādām** -2- Gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçek açan bitki.

- b. +i 7a/2, 8b/7

bādem yağı : -2- Bademden çıkarılan, tababette ve deri, kösele gibi şeyleri yumuşatmakta kullanılan yağ.

- b. +yıla 31a/3, 42a/4-5

bağ : -1- Kemik uçlarını birbirine bağlayan ve iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti.

- b. +ları 19b/3

bağırsağ : -2- Sindirim borusunun mideden başlayıp anüste son bulan, dışkının dışarı atılmasını sağlayan kısmı.

- b. +ları 9b/5

- b. +ların 39a/6

bağla- : -2- İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi başka bir şeye tutturmak.

- b. -yalar 14a/1, 20a/7

bağlu : -1- Erkekliğı bağlanmış olan.

- b. 27a/7

bahār : < Far. **behār** -1- Kış ile yaz arasında süren mevsim, ilkbahar.

- b. 21a/3

bal : -24- Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları koyu kıvamda tatlı madde.

- b. 17a/7, 26b/3, 27b/4, 28a/4, 29a/6, 43a/7

- b. +ı 8b/3, 26b/7

- b. +ıla 3b/7, 6a/4, 10a/5, 12b/4, 17b/6, 25a/6, 27a/3, 32b/4, 40b/3

- b. +ıyıla 10b/1, 11b/5, 13b/4, 40a/5, 41b/1, 42a/3, 42a/6

balçık : -2- Koyu kıvamda özlü ve yapışkan çamur.

- b. 13b/6

- b. ide 17b/7

balgām : < Ar. balgām < Yun. -11-
Vücutta farz olunan dört unsurdan biri
olan ve solunum yollarındaki
rahatsızlıkla meydana gelen sümüksü
madde.

b. 4b/1, 40a/3

b. +dan olan 41b/5

b. +ı 3a/7, 3b/3, 4a/2, 8a/2, 9b/2,
40b/5, 42b/4

b. +dur 28a/3

balık : -1- Su içinde yaşayıp
solungaçlarıyla nefes alan, genellikle
yumurtlamayla üreyen canlıların ortak
adı.

b. 8a/7

banbuğ bezi : -1- bk. pamuk bezi

p. +in 21a/4

bāḡ : < Ar. bān -1- Ban ağacı.

b. 16b/6

barmak : -2- İnsan ve bazı hayvanlarda
bulunan eldeki eklemli uzantılar.

b. 31a/7

b. +ıyla 17b/5

baş : -35-

I. İnsan bedeninde ağız, burun,
kulak, göz gibi duyu organlarının yer
aldığı, içinde beynin bulunduğu en üst
kısmı, hayvanlarda ise bedenin en ön
kısmı, kafa.

b. 3a/6, 4a/2, 5b/2, 5b/7, 6a/6,
7a/4, 7a/6(2), 8a/6, 8b/3, 8b/6, 9a/1,
21b/2, 27a/6, 36b/1

b. +a 1b/5, 3a/2, 5a/7, 7a/3, 7a/5,
16b/2

b. +dağı 6b/6

b. +ı 4b/2, 4b/5

b. +ım 4a/4

b. +ın 32a/4

b. +ında 3b/3, 5b/4

b. +ını 6a/4, 7b/6

b. +ınıḡ 6a/2

b. +ınız 6b/2

b. +uḡ 35b/2

II. Tane, adet.

b. 21b/2

III. Bitkinin uç kısmı.

b. +ın 32a/4

bātalcan : -1- < Far. bādingān, Ar.

bādincān -1- Patlıcangiller
familyasından, kalın saplı, uzunca
yapraklı, mor ve beyaz çiçekli, bir yıllık
otsu bitki.

b. 30b/2

baṭman : -2- Büyük ağır.

b. 20a/1-2(2)

batur- : -5- Bir sıvının içine daldırmak.

b. -a 32a/1

b. -alar 30a/4(2)

b. -uḡ 6b/5

b. -salar 12a/4

ba° zı : < Ar. ba° z+Far. -i -1- Birtakım,
bir kısım.

b. 10a/2

beden : < **Ar. beden** -10- Vücut, gövde.

b. +e 20a/1

b. +de 21b/1

b. +i 9b/3, 9b/4, 15b/4, 40a/4, 40b/6

b. + içinde 15b/2

b. + ine 15b/5

beher : < **Far. beher** -1- Her, her bir

b. 29b/2

behrîz : -1- bk. perhîz

b. ideler 21a/1

bekmez : -2- Üzüm, dut vb. meyvelerin koyuca bir kıvama gelinceye kadar kaynatılmasıyla elde edilen tatlı, yoğun sıvı.

b. 28a/5, 29a/6

bel : -2- bk. bil

b. +den 21a/2

b. +e 23a/2

belilec : < **Ar. belile** -2- Belile otu, belilec.

b. 25a/3, 41a/2

bellüt : < **Ar. bellüt** -3- Palamut, meşe, pelit.

b. 24b/3, 25b/7, 26b/4

bellüt otı : bk. bellüt

b. 26b/2

belür- : -2- Ortaya çıkmak. görünmek.

b. -mesün 15a/4

b. -ür 18a/6

belürd- : -1- Ortaya çıkmasına, görünmesine sebep olmak.

b. -ür 18b/1

benefşe : < **Far. benefşe** -4- Menekşe.

b. 35b/6, 35b/7

b. ° i 35b/4, 36a/1

benefşe şarâbı : -1- Menekşe çiçeği su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

b. 35a/5

beñiz : -3- Yüz, yüzün rengi.

b. +i 4a/3, 9b/1, 42a/1

berâber : < **Far. berâber** -5- Birlikte.

b. 14a/5, 20a/6, 25b/4, 25b/6, 33a/1

berkid- : -1- Sağlamlaştırmak.

b. -ür 41b/5

besfayic : -1- Bir ot köküdür. İçinde fıstığa benzer bir yemiş bulunur.

beş : -9- Beş.

b. 21b/6, 21b/7, 26a/2, 26a/4, 26a/6(2), 31b/5, 40b/4

beşinci : -2- Beş sayısının sıra sayı sıfatı.

bâb-ı b. 2a/3, 16a/1

beşer : -1- Beş sayısının üleştirme şekli.

b. 40b/2

bevâsir : < **Ar. bevâsîr** -12- Kalın bağırsağın alt kısmında ve makatta toplar damarın genişlemesiyle kendini gösteren hastalık, basur, hemoroit, mayasıl.

b. 27b/7, 30a/5, 32a/1, 33b/5, 34a/1, 41b/7

b. +i 32a/6, 34a/2

b. +isin 33a/6, 33b/1, 33b/3

b. +i olan 33a/3

bevāsirlü : -1- Basur, hemoroiti olan.

b. +lü 30a/6

bevl : < Ar. **bevl** -3- İdrar.

b. +i 35a/7

b. itdiği 19b/4

bevl āleti: -1- İdrar yapmayı sağlayan organ.

b. +i 19b/1

beyān: Ar.< **beyān** -24- Açıklama, anlatma, söyleme.

b. ider 1b/6, 1b/7, 2a/1, 2a/3, 2a/5, 2a/6, 2b/1, 2b/2, 2b/4, 2b/5, 2b/7, 8a/5, 10a/4, 14a/4, 16a/2, 18a/2, 24a/7, 27b/7, 28a/1, 34a/4, 40a/2, 46b/6, 47b/5

b. +ındadur 46b/4

beyin : Kafa tasımın içinde yer alan, yumuşakça, beyazımsı bir organ, dimağ.

beyni : -2- bk. beyin.

b. +sin 10a/7

b. +sinde 8a/1

bez : -5- İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma.

b. +ile 13b/7

b. +i 23b/3

b. +in 21a/4, 23b/6

b. +iyile 30b/6

bıçak : -2- Bir sap ve kesici bir madeni kısımdan meydana gelen kesme aleti.

b. +ıla 37b/3, 38b/7

bıçak id- : -1- Kesmek.

b. ideler 36b/6

bıldırıcın : -1- Tüyleri benekli, boz renkli, bacakları kısa, gövdesi etli kuş.

b. 8a/7

bırak- : -1- Koymak.

b. -a 23b/1

biber : < Yun **piperi** < Sans. **pippali**

-4- Tazeyken yeşil sonradan kızaran, genellikle acı, yemeği ve turşusu yapılan bitki.

b. 8b/5, 21b/4

b. +i 23a/2, 23a/4

bi-izn-illāhi te° ālā : < Ar. **bi-izn-illāhi te° ālā** -1- Allah'ın izniyle.

b. 16b/3-4

bil- : -2- Öğrenmek, anlamak, farkında olmak.

b. 19b/7

b. -iñ 18b/1

bil : -22- İnsan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe daralan, kuşak bağlanan yer, bel.

b. 18a/2, 18a/3, 20a/5, 22a/5, 22b/6, 27a/5

b. +de 19b/1, 19b/5

b. +den 18b/3, 18b/5, 19b/3, 20b/5

b. +e 19b/4, 23b/2

b. +i 18b/7, 19a/2, 22b/3, 22b/5

b. +iñ 19a/1, 23a/5

b. +inden 21a/2

b. +üñ 20a/7

bilād : < Ar. **bilād** -1- Memleketler, şehirler, kasabalar.

b. +ında 6a/7

bile : -1- Dahi, de.

b. olur 19a/1

bile : -2- Birlikte

b. 14b/7, 21b/3

bir : -72-

I. Bir.

b. 6a/5(2), 7b/7, 8a/2, 10a/2, 10a/3, 10b/7, 12a//4, 14a/2, 14a/2, 16b/7, 17b/5, 21a/5, 22a/5, 22a/6, 23a/6, 23b/4, 23b/7, 24b/7, 25a/6, 25b/5, 25b/6, 26a/6, 26b/1(2), 29b/6, 32b/3, 34b/4(2), 35b/5, 37a/1, 38a/1, 43a/1,

II. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir.

b. 3b/3, 5a/5, 5b/7, 7b/7, 11a/2, 16a/6, 16b/7, 17a/5, 20a/7, 20b/2, 21a/4, 21a/6, 22a/2, 22a/4, 22b/1, 23a/3, 25b/1, 27a/3, 27a/4, 29b/7, 30a/3, 31a/7, 31b/2(2), 31b/7, 32b/3, 32b/5, 34b/2, 34b/6, 36a/4, 37a/5, 39a/1, 42a/7, 43a/4, 45a/3, 45b/7(2), 47a/4, 47b/2

b. +i 31b/1

biraz : -8- Bir parça, azıcık.

b. 5b/1, 17b/1, 17b/3, 20a/7, 27a/1, 37a/2, 44a/7, 46b/3

birbiri : -1- Diğeri, birbiri.

b. +ne 11a/4

bir dahı : -1- Bir kere daha, bir ikinci defa.

b. 15b/3

birkaç : -2- Ne kadar olduğu belli olmayan az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

b. 14b/2, 17b/3

birle : -2- Birlikte.

b. 21b/4, 47a/4

biş- : -1- Yiyeceklerin ısı etkisiyle hamlığının ortadan kalkarak yenilebilir duruma gelmesi.

b. -miş 22b/4

bişir- : -3- Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.

b. -direm 42b/2-3

b. -seler 11a/4, 12a/1

bişür- : -2- bk. bişir

b. -eler 36a/3

b. -melü olsun 39b/7

bit- : -2-

I. (Tohum için) Filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yeşermek, yetişmek.

b. -dügi 33a/4

II. (Saç, kıl, tüy için) Çıkmak, uzamak.

b. -en 13a/1

bitir- : -1- (Kıl, tüy için) Çıkmasına izin vermek.

b. -meye 10b/7

bitür- : -1- bk. bitir

b. -meye 13a/2

boğaz : - 2- Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasında kalan dar kısım.

b. +a 3b/7, 4a/1

boğazlan- : -1- (Hayvan) Boğazı kesilerek öldürmek.

b. -duğı 31a/6

bol : -1- Miktar olarak çok.

b. 23a/3

boyun : -1- Vücutun omuzla baş arasındaki ve başı bedene bağlayan kısmı.

b. +ına 15b/2

bögrek : Böbrek.

bögrük : -1- bk. bögrek

b. 19b/1

böyle : -3- Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü.

b. 44b/4

b. ideler 31b/2, 46b/1

bu : -47- En yakında olan kişi veya şeyi işaret yoluyla belirtir.

b. 2b/6, 2b/7, 5b/6, 7a/1, 14a/6, 16a/6, 16b/3, 17a/3, 18a/1, 19b/6, 20b/1, 22b/3, 23b/4, 23b/7, 24a/3, 32a/2, 32b/2, 33b/6, 33b/7, 36a/1, 36a/6, 38a/1, 39b/7, 41a/7, 43a/6, 45a/1, 47b/3

b. +dur 3a/3, 16b/6, 21b/2, 24b/1, 27b/3, 28a/4, 28b/1, 28b/3, 33a/3, 39a/7, 41a/1, 42a/1, 42b/6, 43b/4, 45b/6, 46b/6

b. +ña 30a/6

b. +ndan 19a/4

b. +nı 32a/3

b. +nuñ 45a/6

buçuk : -2- Yarım.

b. 35b/5, 38a/2

buğday : -2- Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan bitkinin taneleri.

b. 26b/2, 26b/5

b. +ı 16b/1

buğâr : -1- Sıvı etkisiyle bazı sıvı ve katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hali.

b. +ı 39a/7

buğur : < Ar. buğâr -3- Sıvı etkisiyle bazı sıvı ve katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hali.

b. +ı 41b/3

b. idüb 32b/2

b. itseler 32a/7

bul- : -12-

I. Ortaya çıkarmak, keşfetmek.

b. -asız 3a/2

b. -dum 7a/1

b. -updururam 6a/1

II. -e ermek, elde etmek, kazanmak.

hiffet b. -a 4a/2-4a/3

şihhat b. -a 18a/1

şifa b.- a 16b/3, 22a/4, 22b/6, 23b/5, 30a/5, 23b/5, 33a/2

bulun- : -1- Sağlanmak, tedarik ve temin edilmek.

b. -ursa 35b/5

bulūt : -1- bk. bellūt

b. +ı 25a/129b

bunlar : -5- Bu işaret zamirinin çoğulu.

b. +dan 40a/4

b. +ı 8b/6, 19b/2, 44b/4

b. +la 47a/7

burğa : -1- Bir tür hastalık.

b. +dan 29b/1

burun : -4- Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı.

b. +dağı 5b/5-6

b. +ına 4b/1, 5b/5

b. +ındağı 4a/7

buyan : -1- Bu yana.

b. 3b/7

buyān : -2- Meyan bitkisi.

b. +ı 3b/4

büy tere : -1- Bir tür bitki

b. 8b/4

buyur- : -2- Bir şeyin yapılmasını kesin olarak emretmek, bildirmek.

b. -ur 18b/4

b. -mişlardur 20a/1

büber : -6- bk. biber

b. 3b/5, 3b/6, 22b/7, 26a/4, 41a/1

b. +ı 3b/6

büyük : -1- Ölçü bakımından benzerlerine göre daha iri daha geniş. daha yüksek olan.

b. 15a/1

C

cem° i : < **Ar. cem° ĩ** -2- Bütün, hep.

c. +si 8b/6

c. +sin 27a/3

c. 33b/7

c. +si 2b/7

cerb : < **Far. çerb** -1- Yağlı.

c. 9b/1

ceviz : < **Ar. ceviz** < **Fars. gevz** -2-

Ceviz ağacının sert kabuklu, iç kısmı yenen, besleyici, yağlı, nişastalı meyvesi, koza.

c. +i 25a/7, 26b/1

ceyne- : -3- bk. çeyne-

c. -seler 3a/7, 3b/1-2

c. sün 15a/5

ciger : < **Far. ciger** -1- Karaciğer ve akciğerin ortak adı.

c. +e 42b/5

cimā° : < **Ar. cimā°** -4- Cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme.

c. 19a/5, 19b/5

c. +a 27a/6

c. itmek 9b/77

cülāb : -1- < **Far. gul ve āb ile gul-āb** < **Ar. cullāb-culāb** -4- Gül suyu.

c. 46b/2

c. +ı 45a/6, 45b/3

c. +uñ 45b/6

cülnār : < **Ar. cülnār** -1- Gülnar, nar çiçeği.

c. +ıñ 11a/1

cümle : < **Ar. cümle** -2- Bir bütün oluşturacak şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamamı.

Ç

çalğkoyun : -2- Sırtüstü (uzanmak).

ç. 4a/7, 5a/1,

çalğkoyun : -3- bk. çalğkoyun

ç. 23b/4, 20b/1, 23b/7

çanağ : -1- Pişirilmiş topraktan yapılan yayvan kase.

ç. + a 16b/7

çek- : -18-

I. Vücuttan atılmayı sağlama.

ç. -e 5b/4, 5b/6, 31b/3

II. Çizgi durumunda uzatmak, çekmek.

ç. -se 10b/4

ç. -seler 10b/1, 10b/6, 11a/5, 11b/1, 11b/3, 12a/1, 12b/1, 12b/5, 13a/3, 13a/5, 13b/1, 13b/5

III. Özelliği geçmek, taşınmak.

ç. -se 12a/3-4

IV. (Boynuz, kupa, vantuz gibi şeyleri tedavi maksadıyla havasını azaltarak) Vücutun herhangi bir yerine tutturmak, yapıştırmak.

ç. -mek 29b/6

çekirdek : -6- Meyvelerde bulunan sert kabuklu tohum.

ç. +i 32b/1

ç. +in 14b/5, 33a/1, 37b/4, 43b/5

ç. +leri 40a/6

çeñe : -1- Üzerinde dişler sıralanan, ağzın içinde altlı üstlü yer alan kemik.

ç. +siyile 6a/2

çeyne- : -4- Ağza alınan herhangi bir şeyin dişlerin arasında ezilmesi, öğütülmesi.

ç.-seler 5b/4

çık- : -13-

I. Bulunduğı yerden dışarı varmak.

ç. -a 19a/4

ç. -armak 16b/6

ç. -dığın 15b/1

ç. -ıcağ 22b/4

II. Vücuttan ayrılmak.

ç. -an 19a/4

ç. -ar 20a/2

ç. -ıcek 20a/2

III. Geçmek, naklolmak.

ç. -a 22b/1, 35b/7

IV. Vücuttan dışarı atmak.

ç. -sa 28a/6

V. Yükselmek, etkisi altına almak.

ç. -a 46a/2

ç. -mağa 41b/4

VI. Bir şeyi bulunduğı yerden ayırmak.

ç. -ıcağ 22b/4

çıkır - : -5-

I. Bulunduğı yerden çıkarmak, ayırmak, ayıklamak.

ç. -arsın 14b/6

II. Var olduğı yerden dışarı doğru atmak.

ç. -a 17a/3

III. Vücuttan dışarı atmak.

ç. -a 17b/4

ç. -ır 19a/3

IV. Bir şeyi kullanmak üzere bulunduğu yerden ayırmak.

ç. -alar 23b/1

çiçekler şarabı : -1- Çeşitli çiçeklere şeker ve su eklenerek yapılan tatlı içecek.

ç. 36a/6

çig : -1- Az pişmiş.

ç. ola 26b/5

çigzin- : -1- Dönmek, dolaşmak.

ç. -mesine 27a/6

çoğald- : -1- Arttırmak, fazlalaştırmak.

ç. -ur 9b/2

çok : -1- bk. çok

ç. 8b/3

çok : -21- Miktarı, derecesi, niteliği belli bir ölçünün üzerinde olan, az olmayan, fazla.

ç. 3b/2, 3b/4, 5a/4, 8b/3, 8b/6, 8b/7, 9a/4(2), 9a/6, 9b/1, 9b/3, 9b/6, 17a/4, 30b/2, 30b/3, 30b/4, 34b/1, 36b/3, 39a/5, 43a/2

ç. +dur 27b/6

çölmek : -5- bk. çömlük

ç. +e 34b/6, 39a/1, 39b/3

ç. +de 5b/1, 32b/2

çömlük : İçinde yiyecek pişirmek ve saklamak için kullanılan pişmiş topraktan yapılan kap.

çörek otı : -2- Dügün çiçeğigillerden olan bitkinin, ekmek pide, çörek gibi yiyeceklerin üzerine serpilten, susam büyüklüğünde siyah tohumu.

ç. +ı 26a/1-2

ç. +yıla 25b/5-6

çükündür murabbası : -1- Pancar ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

ç. 44b/2-3

çünkü : < **Far. çün ki** -1- Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira.

ç. 19a/3

çürü- : -1- Dış sebepler ya da mikroplar sebebiyle bozulmak.

ç. -se 17b/2

çürük : -1- Bozulmuş, kimyevi değişikliğe uğramış.

ç. 30a/5

D

da : -40- Dahi.

d. 3b3(2), 4a/4, 4b/7, 5a/1, 5b/4, 6a/1, 6a/7, 8a/7, 9a/2, 10a/2, 11a/3, 14a/1, 14b/3, 14b/7, 15a/4, 15a/7, 16a/3, 16a/6, 16b/1, 17a/4, 17a/5, 17a/7, 22a/3, 22b/1, 22b/2, 22b/7, 25a/6, 30a/2, 32a/2, 33a/7, 33b/2, 34a/1, 39b/1, 41a/7, 43a/7, 45a/4, 46b/4, 47a/6, 47b/3

dahāret: -1- bk. tahāret

d. idicek 30b/5

daḥı : -32-

I. Da/de, dahi

d. 2b/7, 7a/1, 10a/7, 10b/5 (2), 19a/4, 21a/5, 22a/3, 26b/5, 26b/6, 27a/5, 29b/6, 31a/7, 38a/4, 39a/5, 44b/4,

II. Bile.

8b/3, 33b/7

III. Sonra ve dahi.

6b/5, 13b/5, 14b/6, 15b/1, 23b/5, 23b/6, 27a/4

IV. Daha.

14a/2, 15b/3

V. Ve.

7b/5, 11b/3, 33b/3, 38b/2

daḥı : -3- bk. daḥı

d. 5a/6, 23b/3, 24a/2

dāne : < **Far. dāne** -3- Tane, adet.

d. +si 36b/4

d. +sin 11a/2, 36b/6

dārçin : < **Far. dārçin** -2- Tarçın.

d. +i 26a/3, 41a/1

daru : -2- Mısır.

d. 7b/4, 41a/1

dār-ı fülful : < **Ar. dār-ı fülful** -1- Kara biberin uzunca bir çeşidi tarçın tohumu denilen kuyruklu biber.

d. 41a/1

dār-u fülful : -1- bk. dār-ı fülful

d. 7b/4

datlu : -1- bk. tatlu

d. 27b/2

daḥut : -1- Tadına bakmak.

d. -sın 14a/7

dāyim : < **Ar -dāim** -5- Devamlı, sürekli.

d. 4a/4, 4b/5, 6b/1, 15a/6, 32a/6

def^c : < **Ar. def^c** -1- Ortadan kaldırma, ortadan kaldırılma.

d. ider 39a7

degir : -1- Temas etmek.

d. -mesin 23a/3

değiş : -1- Değiştirmek.

d. +eler 45a/5

dek : -1- Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir.

d. 20b/1

delü : -1- Aklını yerinde ve gereği gibi kullanamayan, davranışları normal sınırı aşan (kimse).

d. olmak 4b/4

deri : -3- Yüzüldükten sonra işlenerek kullanmaya hazır hayvan derisi.

d. +si 34a/2

d. +sin 20b/2, 21a/2

dermān: < **Far. dermān** -1- İlaç, şifa, deva.

d. +dur 21b/1

dervīş : < **Far. dervīş** -1- Tarikata girip bir şeyhin yolundan yürüyen.

d. +lerine 6b/2

devā : < **Ar. devā** -9- İlaç, çare, şifa.

d. +dur 35b/3

d. +ların 18a/2

d. +larla 46b/7, 47a/2

d. +n ide 3a/7

d. +sı 17b/2

d. +sın 16a/2, 24a/7, 28a/1

deve örkici yağı : Deve hörgücü yağı.

d. 30b/7

devenūñ örkici yağı : bk. deve örkici yağı -1-

d. +n 32b/7

devşür- : -1- Derlemek, toplamak, bir araya getirmek.

d. -üb 7b/6

di- : -18- Demek.

d. -digimiz gibi 20b/6

d. -diginden 2b/5

d. -dügimiz 39b/7

d. -düginden 46b/5

d. -miş 6b/7, 21a/7

d. -mişler 10a/2

d. -rdi 6b/2

d. -rler 7b/3, 13b/6, 30a/6, 41a/2,

42b/4

d. -rlerse 46b/2

d. - se 15a/5

d. -yen 4a/5

dibek : -1- Taştan ve ağaç kütüğünden yapılmış, çok büyük ve geniş havan.

d. 37b/5

dīger : < **Far. dīger** -81- Öteki, öbür, başka.

d. 3a/6, 3b/2, 4a/3, 5a/5, 5a/7, 5b/3, 5b/6, 6a/7, 7a/4, 7a/6, 7a/2, 9a/2, 9a/5, 10a/7, 10b/6, 11a/1, 11a/3, 11a/7, 11b/1, 11b/5, 12a/7, 12b/1, 12b/4, 12b/7, 13a/2, 13a/4, 13b/1, 13b/4, 13b/7, 14a/3, 14b/3, 15a/3, 15a/6, 15b/4, 16a/2, 16a/7, 16b/4, 17a/4, 17b/1, 20a/5, 21a/6, 22a/4, 22b/6, 23a/5, 23b/5, 25a/1, 25a/7, 22b/1, 22b/3, 22b/5, 22b/7, 27a/5, 29b/6, 30a/1, 30a/5, 31a/5(2), 31b/4, 32a/4, 32a/6, 32a/7, 32b/1, 32b/3, 32b/5, 32b/7, 33a/2, 34a/1, 35a/5, 36a/7, 37a/4, 38a/4, 38b/3, 39a/4, 40b/5, 41b/2, 42b/3, 43a/7, 43b/3, 44b/2, 44b/7, 45b/5

dik- : -1- Bir şeyi iğne iplikle kumaş, deri vb. şeyler üzerine tutturmak.

d. -eler 20b/4

dil : -1- Ağız boşluğunda tat almaya, besinleri çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan uzun, etli hareketli organ.

d.+i 3a/7

dil ağırlığı : -1- Konuşma güçlüğü.

d. +n 40b/7

dile- : -3- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak.

d. -rse 17a/5

d. -rseñ 15a/6

d. -se 14b/3

dimāğ : < **Ar. dimāğ** -12- Beyin, şuur, bilinç.

d. +a 8a/5, 8b/2, 8b/7, 41b/3

d. +dan 4a/1-2

d. +ı 3b/2, 10a/1

d. +ın 9a/7

d. +ıñıza 6b/3

d. +ī 7a/6

d. +uñ 35b/2, 41b/5

emīn dinin şağla- : -1- Dindar olmak, muhafazakâr olmak.

d. -ar 47b/2

dip : -2-

I. Bitkinin en aşağı kısmı, en alt bölümü.

d. +in 5b/3

II. Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı.

d. + inden 17a/3

dirhem : < **Ar. dirhem** -69- Okkanın dört yüzde birine eşit olan eski bir ağırlık birimi.

d. 3b/5, 3b/5(2), 3b/6, 7b/1(2), 7b/2(2), 7b/4, 12a/3, 13b/2, 13b/3, 21b/2, 21b/3, 21b/6, 21b/7, 22b/6, 22b/7, 23a/4, 24b/5, 24b/6, 24b/7(2), 25a/2(2), 25a/3, 25a/4, 25a/5, 25b/6, 26a/2(2), 26a/3(2), 26a/4(2), 26a/5(2), 26a/6(2), 26a/7, 26b/1(3), 26b/2, 26b/3(2), 28b/5, 28b/6, 28b/7(2) 29a/3,

29a/4, 29b/6, 30a/3, 31b/5, 31b/6, 32b/3, 32b/5, 40a/7,40b/2, 41a/6, 41a/7, 42a/4

d. +dür 47b/5

d. itse 23a/4

d. olur 47b/7

dirhem dirhem : -2- Azar azar.

d. 20a/2(2)

diş : -9- Ağza alınan şeyleri koparmaya ve çiğnemeye yarayan, üst ve alt çene kemiklerinde dizilmiş sert parçalara verilen ad.

d. 16a/4, 16a/7, 17a/2

d. +den 16b/6

d. +e 16b/4

d. +ıñ 17a/2

d. +lere 2a/4, 16a/1

d. +leri 17a/6

diş eti : -3- Dişin köklerini kaplayan, çene kemiğine bağlı, kırmızı renkli doku.

d. +leri 17b/1

d. +lerin 17b/5

d. +lerine 17b/7

dişleri etleri : -1- bk. diş eti

d. +ne 17b/7

diyü : -1- Olarak, niyetine

d. 54a/4

dost : < **Far. düst** -3- Hitap edilen kişi.

d. 18b/1, 19b/7, 39b/6

dög- : -33- Bir şeyi ufalamak, ezmek, parçalamak maksadıyla arka arkaya vurmak.

d. -e 3b/7, 17b/6, 25b/6
 d. -eler 7b/5, 13b/2, 13b/4,
 21b/3, 22b/7, 24b/5, 25a/5, 25b/4,
 26b/6, 30a/2, 31b/5, 32b/4, 33a/1,
 37b/6, 40a/7, 40b/2

d. -esin 13b/5, 15b/1

d. -seler 3a/4, 5a/6, 7a/2, 12a/7

d. -üb 7a/5, 11a/7, 12b/6, 13a/5,
 13b/6, 14b/7

dögil- : -8- Ufalanmış, ezilmiş.

d. -miş 17b/4, 21b/4, 21b/7-
 22a/1, 24b/6, 29a/1, 42a/3

d. -miş ola 21b/7-22a/1

d. -üb 13a/5

dögül- : -1- bk. dögil

d. -müş 42a/3

dök- : -9-

I. Boşaltmak.

d. - e 16a/6

d. -eler 29a/4-5, 44a/2, 44a/4,
 44a/5, 44a/7, 46a/6, 46a/7

II. Saçmak, serpmek.

d. -eler 32b/6

dökil- : -3- Sıvı veya katı haldeki maddelerin bir yerden başka bir yere boşaltılması.

d. -ür 4b/2, 6b/7, 45b/1-2

dön- : -3- Kendini olduğu yerde çevirmek, bir tarafa doğru yönelmek.

d. -eler 5a/5

d. 45b/2(2)

dört : -14- Üçten sonra gelen sayı

d. 7b/2, 9a/3, 9a/5, 24a/2(2),
 24a/3, 28b/7, 34b/2, 35a/2, 35b/6,
 36a/2, 37b/4, 43b/5,

d. +er 24a/4

dördinci : -3- Dört sayısını sıra sayı sıfatı.

bâb-1 d. 2a/2, 14a/3

d. 9b/6

dörder : -1- Dört sayısının üleştirme şekli.

d. 25a/4

döşe- : -1- Bir şeyle kaplamak.

d. -üb 23b/6

du° acı : -1- Dua eden kimse

d. +sı 6b/7

dur- : -3-

I. Varlığını sürdürmek, var olmaya devam etmek.

d.-a 17a/6

II. Beklemek.

d -a 44a/4, 46a/6

dut- : -8-

I. Olduğu yerde durdurmak.

d. -a 4a/1, 17b/7

II. Bekletmek.

d. -a 16a/6, 17b/4, 17b/7

III. Kalmasını sağlamak.

d. -alar 22b/5

IV. Elle kavramak, elde bulundurmak.

d. -alar 34b/5

V. ...Olarak yapmak, ...olarak hesaplamak.

d. -a 47b/3

dühn : -1- Yağ.

d.-i mübârek 21a/6-7

düket- : -1- Kullanmak.

d. -sün 23a/3

dürlü : -3- Çeşitli, birbirinden farklı.

d. 5a/5, 5b/7, 35b/3

dürt- : -1- Sürmek.

d. -seler 12b/6

düş : -1- Uyurken zihinde beliren hayaller, düşünceler, rüya.

d. +e 5a/1

düş- : -3-

I. (Bir sıvının) Kendi ağırlığını etkisiyle bulunduğu yerden aşağı doğru sarkması.

d. -eler 5b/5

II. Belirmek, var olmak, varlığını göstermeye başlamak.

d. -en 11b/4

d. -se 16b/4

dütün : -1- Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitki.

d. + i 17a/1-2

düz- : -2- Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün halinde hazırlamak, tertip etmek.

d. -eler 44b/4

d. -mesin 40a/2

E

ed^o iye : -3- bk. edviye

e. +lere 47b/1

e. +leri 42a/5

e. +ye 42a/5

edviye: < **Ar. edviye** -3-Devalar, ilaçlar.

e. 42a/5

e. +leri 42b/5

e. +lere 47b/1

eftimün : -1- Bağ boğan, serent.

e. 40b/1

eger : < **Far. eger** -12- Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

e. 3b/1, 15a/6, 23a/4, 23b/5, 24a/1, 29b/1, 31b/3, 43a/6, 44b/4, 46b/1, 47a/4, 47a/7

egil- : -1- Vücudun belden yukarısını aşağı doğru eğmek.

e. -eler 17a/1

egir : -1- Dere ve durgun kenarlarında yetişen taşıdığı özellikler ile çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılan bir bitki.

e. 7b/2

ek- : -6- Belli bir amaçla saçmak, atmak, dökmek.

e. -eler 7b/7, 27b/4

e. -esin 14b/1, 15b/3

e. -sin 23a/2

e. -sün 23a/3

ekşer : < **Ar. ekşer** -2- Genellikle, çoğunlukla.

e. 16a/3, 24a/7

ekşi : -7- Tadı limon veya sirkeye benzeyen.

e. 11a/3, 24b/2, 28b/3

e. +den 20b/7

e. +ler 29a/7

e. +lerden 31a/2

e. + leri 9a/3

ekşirek : -1- Tadı ekşiye çalan.

e. 38b/1

el : -2- Kolun, bilek mafsalıdan itibaren avuç ve parmakları içine alan iş görmeye, tutmaya yarayan kısım.

e. +iyile 34b/5, 43a/5

elbetde : < **Ar. el+bettete** > **el-bette** -1- Şüphesiz, mutlaka, muhakkak.

e. 32a/5

ele- : -4- Bir maddeyi, eleğe koyup sallamak suretiyle içindeki yabancı öğelerden temizlemek, iriyi ufağından ayırmak, elekten geçirmek.

e. -yeler 13b/2 13b/4, 40b/2

elek : -4- Bir kasnağa tel, bez veya kıl geçirilerek, üzerine konan maddelerin sallanarak iri ve ufak tanelerin birbirinden ayrılmasını sağlayan gereç.

e. +den 7b/5, 13b/4, 24b/5, 29a/2

elen- : -1- Eleme işine tabi tutulmak, elekten geçirilmek.

e. -miş 42a/4

elhāşıl : < **Ar. el-ḥāşıl** -1- Sözü'nün kısası, velhasıl.

e. 28a/5

elli : -1- Elli

e. 12a/3

elma : -10- Elma ağacının rengi kırmızı ile açık yeşil arasında değişen, sert ve parlak kabuklu, hoş kokulu, ufak çekirdekli, ekşi veya tatlı, vücuda yararlı hassalar taşıyan gevrek meyvesi.

e. 37b/2, 38b/2, 44a/2, 44a/3, 44a/5, 45b/1

e. ³ 1 37b/4

e. +ya 44a/6

e. +y1 37b/6, 43b/5

elma murabbāsi : -3- Elma ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

e. 43b/3, 44b/3, 45a/7

elma şuyı : -3- Elma meyvesinin sıkılmış suyu.

e. 38a/2

e. +ndan 38a/1

e. +y1 45a/7-45b/1

elma şarābi : -1- Elmanın özü, şeker ve su ile yapılan tatlı içecek.

e. 37a/5

emīn : < **Ar. emīn** -2- Tehlikeden uzak, emniyetli.

e. eyleye 11b/4

e. olur 28a/7

emlec : < **Ar. emlec** -4- Emlec, emlec otu.

e. 25a/4, 40a/5, 41a/2, 42a/3

emrūd : < **Far. emrūd** -2- İki çenekliler sınıfının, gülgiller familyasından olan ağacın sarı veya yeşil renkteki ufak çekirdekli meyvesi.

e. 39a/4

e. +1 39b/1

emrūd eşrābi :-1- Armudun özü, şeker ve su ile yapılan tatlı içecek.

e. 39a/4-5

enār : < **Far. enār** -2- Nar.

e. 28b/3, 36b/4

enār şuyı : Nar meyvesinin sıkılmış suyu.

e. +na 37a/1

encīr : < **Far. encīr** -1- Dutgillerden, Akdeniz kıyılarında yaşayan geniş yapraklı, ağaç veya ağaççığın tatlı ve küçük çekirdekli meyvesi.

e. 28a/4

endir : bk. indir

e. -eler 27a/1

eḡse : -1- Boynun arka kısmı.

e. 9a/4

erişte : -1- İnce uzun şerit gibi kesilmiş hamur parçalarının kurutulmuş hazırlanan ev makarnası.

e. 31a/1

erkek : -1- Dişinin karşıt cinsi.

e. 24a/3

erlik şuyı : -1- Neslin devamını sağlayan erkeklik tohumu, meni.

e. 18b/2

eşer : < **Ar. eşer** -2-

I. İz, nişan, işaret.

e. +i 34b/5

II. Etki

e. eyleye 43a/4

esfāyic : -1- bk. besfayic

e. 40a/7

eski : -2-

I.Taze olmayan, eski (mahsul).

e. 21b/2

II. Önceki.

e. 22a/5

esrār : < **Ar. esrār** -1- Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, sırlar.

e. +ı 33b/7

eşig : -1- Kabuk, meyve kabuğu.

e. +ile 37b/4-5

e. +in 43b/5

et : -9- İnsan ve hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı.

e. +i 22b/5, 24a/4, 27b/3, 30b/1(2), 31a/2

e. +lerden 18b/6

e. +ler 30b/1

e. +lerine 19a/1

evvel : < **Ar. evvel** -9-

I. İlk, ilk gelen, birinci.

bāb-ı e. 1b/5, 3a/1

II. Öncelikle, ilk olarak.

e. 1b/7, 9a/6, 20a/5, 31b/3, 46b/6
e. +inden 3a/1

III. Eskiden, önceleri.

e. 16a/3

eyāric : -1- İlaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel ad.

e. 29b/1

eyd : -10- Söylemek, demek.

e. -e 33a/5

e. -ür 4a/4, 8a/7, 9a/5, 14b/3, 15a/3, 17a/5, 25b/2, 25b/3, 34a/1

eyi : -1- bk. eyü

e. 13b/1

eyle- : -24- Etmek, yapmak.

e. -ye 4a/1

e. -yeler 26b/7

emin e. - ye 11b/4

eşer e. ye 43a/4

ferah e. -ler 37a/6

hablar e. - sin 15a/1

katı e. -meyeler 27a/1

kes e. -yüb 29a/2

kiçirek e.-ye 3b/7- 4a/1

men^c e. - ye 15a/4-5

pāre e. -yeler 43b/5

sākin e. -r 34a/5

süst e. - r 9b/3

tırāş e. -ye 6a/4

un e. - yeler 12b/4, 13b/4, 29b/2, 30a/2

un e. - yesin 15b/1

yaqu e. -yüb 6a/5

yaqu e. -seler 7a/3, 7a/5

ẓa° īf e. -r 9b/4

ziyāde e. - ye 11a/7

eyled- : -1- Yaptırmak.

e. -eler 32b/3

eyü : -12-

I. Olması gereken şekilde, sağlıklı.

e. 37b/2

e. ola 15a/3

II. Yararlı, faydalı.

e. 38b/6, 43b/4

e. +dür 17b/1, 25b/2, 29b/5,
29b/6, 32a/3, 35b/1, 41b/7

e. ider 38b/6

ez- : -2- (Katı, toz veya tane halindeki bir şeyi) Bir sıvı içinde karıştırarak belli bir kıvama getirmek, sulandırıp eritmek.

e. -seler 12b/3, 13b/3

ezil- : -2- Parçalanmak, çiğnenmek, ufalanmak, parçalanmak.

e. -e 46a/2

e. -miş ola 44b/1

F

faşıl : < Ar. **faşl** -1 Bölüm, kısım.

f. 47b/3

fāsid : < Ar. **fāsid** -1- Kötü, fena, yanlış, bozuk.

f. 4b/6

fāyide : < Ar. **fāide** -12- Menfaat, kazanç, fayda.

f. + si 12a/6, 23a/5, 24a/1, 25b/3, 34b/1

f. ide 3b/2, 5b/2

f. ider 25b/1, 36b/3, 39a/5, 41b/6

f. virür 9a/1

ferah : < Far. **ferāh** -4- İç açan, aydınlık.

f. eyler 37a/6

f. ider 40b/6, 43b/4

f. +lık virür 38a/5

ferfiyün < Ar. **ferfiyün** Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk.

f. 21b/7

ferişte : < Far. **firişte** -1- Melek.

f. +ler 15b/6-5

fesligen murabbāsi: -1- Fesleğen ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

f. 43b/1

findık : < Far. **funduḡ** < Yun. **pontikon karion** -1- Karadeniz bölgesinde yaygın olarak yetişen, meyvesi kabuk içinde yağlı, nişastalı ve yuvarlak olan bitki.

f. 8b/4

fikir : < Ar. **fikr** -1- Düşünce, zihinde tasarlanan şey.

f. +ler itmek 4b/6

fitil : < Ar. **fetīl** -4-

I. Bir dirhemin on altıda biri olan kıratın on altıda biri miktarındaki eski bir ağırlık ölçüsü.

f. ideler 16b/7

II. Dokunmuş pamuk ip veya şerit.

f. + e 29b/7, 32a/1

f. +i 30a/3

fulān : < Ar. **fulān** -3- Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. 33a/6, 33a/7, 33b/2

fülful : < Ar. **fulful** -3- Karabiber

f. 7b/4, 26a/3, 41a/1

G, Ğ

ğalebe : < Ar. **ğalebe** -2- Çok olma, fazla olma, baskın gelme.

ğ. + sinden olan 12a/2

ğ. +sinden olur 19b/7

ğāyet : < Ar. **ğāyet** -11- Son derece, çok, pek çok.

ğ. 6a/1, 14a/2, 17b/1, 24a/1, 24b/7, 29b/5, 32a/3, 44b/1

ğ. +de 16b/5, 25b/2

ğ. +ile 7a/2

ğāyet'il-minā : Bir tıp kitabıdır.⁴⁰

ğ. 8a/6-7

ğayri : < Ar. **ğayr** -2- Başka.

ğ. 32a/3, 33b/4

gece : -2- Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar olan karanlık süre.

g. 8b/1, 18a/4

geç- : -1- Belli bir zaman içinde yaşamak.

g. -mişdür 16a/3

geçir- : -3- (Bir şeyi) Bir nesnenin bir tarafından öteki tarafına çıkartmak.

g. -eler 7b/5, 44b/7

g. -se 11a/7

geçür- : -2- bk. geçir

g. -eler 24b/5

g. -meyeler 29a/2

gel- : -11-

I. Uymak, uygun olmak.

g. -sün 5a/4

II. Belli bir durumun etkisinin görülmesi.

g. -se 6b/3

III. Çıkıp akmak.

g. -ür 18b/3

IV. Meydana gelen, hasıl olan.

g. -ür 19b/4

IV. Yeni bir mevsimin başlaması.

g. -üb 21a/3

V. Bulunduğu yerden ayrılıp geri dönmek.

g. -e 33a/7

VI. ...İstenilen hale erişmek.

g. -duğundan 46b/2

g. -e 35a/3, 37a/3, 44a/1

VII. Ortaya çıkmak.

g. -icek 24b/1

gelincik çiçeği : -2- Gelincikgiller familyasından yazın çok yaygın yetişen, taşıdığı hassalar sebebiyle nefes darlığı, astım, bronşit, boğmaca, yılançık tedavisinde ve uykusuzluğa karşı kullanılan bitki.

g. +i 5b/3

⁴⁰ Talat Dinar, *Ğāyetü'l-Müntehâ Fi- Tedbiri'l-Merza (Metin, İnceleme, Dizin)*, (Yayımlanmamış doktora tezi) Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2013.

g. +in 12a/7

geniz : -3- Burun ve ağzın arkada kalan boşluk kısmı.

g. +den 4a/2

g. +i 3b/2

g. +indeki 4b/1

gerek : -18- Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için zorunlu olan (şey).

g. 24a/3, 24a/7, 30b/4, 30b/6, 31a/1, 31a/4(2)

g. +dür 24a/4, 24a/6, 24b/2, 25b/3

g. +se 29b/3

ihtirâz itmek g. 30a/7-31b/1

ishâl itmek g. 30b/3

perhîz itmek gerekdür 24a/5-6

taḥâret itmek g. 30b/4-5

tekrar itmek g. + dür 8a/3

getür : -9-

I. Sebep olmak.

g. -ür 8a/6

II. Ortaya çıkmasına sebep olmak.

g. -esin 45b/4-5

g. -ür 9a/6, 9b/6, 36b/2

III. İstenilen hale erişilmesini sağlamak.

g. -eler 26b/7, 39a/4, 45a/7

g. -esin 45b/4-5

gey- : -1- Bir giysiyi bedenine geçirmek.

g. -icek 18a/4

ğıda : < **Ar. ġizā** -1- Canlı beslenmesinde gerekli olan tüm yiyecek ve içecekler, besin.

ğ. +lardan 21a/1

gibi : -10-

I. Hemen, hemen arkasından, o anda.

g. 4a/6

II. Benzerlik bildirir, benzeyen, benzer.

g. 15a/7, 15b/4, 29b/1, 30b/2, 31a/7, 32a/1, 47a/7

III. Aynen, aynı şekilde.

g. 20b/6, 38b/2

gice : -8- Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren zaman.

g. 6a/5, 12b/7, 13a/4, 13b/7, 14a/1, 25a/7, 34b/4, 42a/7

gici- : -5- Kaşıntı, kaşınma.

g. -sin 11a/5

g. -mesin 2a/7, 27b/7

g. -mesinüñ 28a/1-2

g. -si 28a/6

giciş- : -3- Kaşınmak.

g. -digin 2a/7

g. -en 29b/4

g. -dügi 29b/2

gicişdür- : -1- Kaşındırmak.

g. -en 28a/7

gider- : -50-

I. Yok etmek, ortadan kaldırmak.

g. -e 3a/6, 3b/1, 5a/7, 6a/6, 7a/6, 10a/6, 10a/7, 10b/2, 10b/4, 10b/6, 11a/1, 11a/6, 11b/1, 11b/5, 11b/7, 12b/2, 12b/4, 12a/1, 12a/2, 21a/5, 32b/3, 13b/1, 13b/2, 13b/4, 32b/3

g. -eler 14a/1, 37b/5, 43b/6, 45a/2

g. -dügi 21a/4

g. -ir 9a/1, 10a/3, 24b/3, 32a/7, 34a/4, 34a/6, 36b/2, 37a/7, 37b/1(2), 38a/7, 38b/4, 38b/5(2), 40b/7

g. -mekiçün 23a/6

g. -meyeler 45a/3

g. -ür 40b/7

II. Bulunduğu yerde bir müddet durmasını sağlamak.

g. -meye 6a/5, 21a/3

gir- : -2-

I. Dahil olmak, içine girmek.

şuya g. - ince 15b/3

II. Nüfuz etmek, işlemek.

g. -icek 20a/1

girü : -4-

I. Yine, tekrar.

g. 16a/6, 20a/2, 46a/5

II. Bir şeyin devamı.

g. 39b/6

git- : -17-

I. Yok olmak, eser kalmamak.

g. -e 17a/2, 27a/2, 32a/5, 33a/7, 33b/1, 33b/6, 34a/3

g. -ince 45a/5

g. -meye 15b/6

g. -meyüb 47a/7

g. -mez 42b/3

g. -mezse 8a/3, 47a/4

II. Varmak, ulaşmak.

g. -e 17a/2, 33a/7, 33b/1

III. Akmak.

g. -erse 30b/3

gögüs : -3- Vücudun boyunla karın arasında bulunan bölümü, bağır, döş, sine.

g. +e 35a/7

g. + ine 15b/2

gölge : -1- Güneş ışınlarına maruz kalmayan yer, gölgelik.

g. +de 30a/2

gönlek : -1- Elbise altına giyilen iç çamaşırı.

g. 20b/4

gönül : -5- İyi ve kötü bütün duyuların kaynağı kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.

g. +i 9b/4, 34a/7, 37a/6, 40b/5, 43b/4

gör- : -8-

I. İncelemek tetkik etmek.

g. -düm 4b/7

II. İdrak etmek, görmek.

g. -e 12b/7, 13a/4, 13b/7

g. -dügi 5a/3

g. -ilen 5a/1

g. -ürse 12b/7, 13a/3-4

III. Karşılaşmak, dūçar olmak, maruz kalmak.

g. - meye 11a/3

göre : -3- Uygun şekilde, uygun olarak.

g. 27a/4, 40a/1, 47a/5

görin- : bk. görün-

g. -e 17a/3

görün- : -1- Görünür halde olmak, görülebilir durum veya nitelikte olmak.

g. -ür 16b/5

göyin- : -2- Fazla olgunlaşmak.

g. -mişdür 40a/3

g. -memiş 39b/1

göyündür- : -1- Yakmak.

g. -ür 29a/5

göz : -50- İnsanlarda ve hayvanlarda görmeyi sağlayan organ.

g. 2a/1, 4a/3, 10a/4, 10b/7, 11a/3, 12b/2, 13b/2

g. +de 10b/2

g. +deki 12b/3, 13b/3

g. +e 10a/5, 10b/1, 10b/6, 11a/1, 11a/5, 11b/1, 11b/3(2), 11b/4, 12a/1, 12a/5, 12b/1, 12b/3, 12b/4, 12b/6, 13a/1, 13a/3, 13a/5 13a/7, 13b/1, 13b/3, 13b/4, 13b/6

g. +i 9b/4, 10a/1, 10b/1, 41b/7

g. +in 12b/5, 13b/5

g. +ine 10b/3, 10b/4

g. +leri 9b/2

g. +lerine 13a/7

g. +ün 4b/3, 11a/5, 11b/6

g. +ün 13b/7

göze ak düşmek : Gözde katarakt oluşmak.

g. -en 10b/3-4

göze düşen aklıg : -1- bk. göze ak düşmek

g. +ı 11b/4-5

göze şu inmek : -1- Karasu hastalığına yakalanmak.

g. +den 10b/1

göze kara şu inmek : -1- bk. göze şu inmek.

g. +den 11b/3-4, 13a/7-13b/1

göz kalınlığı : -1- Katarakt.

g. +ı 10b/2

ğusıl : < Ar. ğusl -1- Yıkanma.

ğ. itdüğinden 23a/1

ğuşsa : < Ar. ğuşsa -1- Kaygı, keder, tasa.

ğ. +lar 4b/6

ğuşşalan- : -2- Kederlenmek.

ğ. -mak 9a/5, 10a/3

güç : -1- Zor, çetin.

g. + ile 16b/5

gül : < Far. gul -8- Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çiçeği.

g. 3a/4, 7a/3, 15a/6, 15a/7, 15b/4, 34b/2, 43a/1, 43b/6

gülbeşeker : < Far. gul-be-şeker -1- Gül yaprağından yapılan macun kıvamında tatlı.

g. 42b/4

gül murabbası : -2- Gül ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

g. 42b/3-4, 43b/2

gül suyu : -10- Kaynatılan gül yapraklarının imbikten geçirilmesi sonucu elde edilen suyun, gül yağ alındıktan sonra kalan kısmı.

g. 44a/7, 44b/5, 46b/3

g. +ın 46a/4

g. + la 3a/4, 13b/5

g. + yla 11b/7, 12b/2, 13b/2, 15b/4-5

gül şarabı : -1- Gül yaprağı şeker ve su ile yapılan tatlı içecek.

g. 34a/4

gül yağı : -2- Kokulu güllerin yapraklarının kaynatılıp imbikten geçirilmesi sonucu suyun üstünde toplanan yağ kıvamındaki keskin gül kokulu sıvı.

g. 29b/4, 30b/7-31a/1

gün : -8-

I. Güneşin doğuşu ile batışı arasında kalan zaman parçası, gündüz.

g. 6a/5, 34b/4

II. 24 saatlik zaman parçası.

g. 21a/5, 35b/4, 43a/5, 43a/6, 45a/4

III. Bu zaman parçasının belli bir olayı göstereni.

g. +lerde 28a/5

gündüz : -3- Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gündüz vakti.

g. 12b/6, 13a/3, 42b/2

güneş : -3- Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamlılığı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı.

g. 43a/4

g. +e 11b/2, 43a/3

günlük : -5- Günlük ağacının tütüsü olarak kullanılan ve nefese rahatlık veren reçinesi.

g. 21b/7, 24b/4, 25a/2, 25b/4, 26b/1

güveyigi otu murabbası : -1- Güveyigi otu ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

g. 43a/7

güzel : -1- İnsanda hoşça giden bir etki bırakan şeyin niteliği.

g. ola 14b/4

H

ḥab : < Ar. ḥabb -2-

I. Tane.

ḥ. + lar eylesin 15a/1

II. Kolayca yutulabilmesi için

ufak yuvarlaklar haline getirilmiş ilaç.

ḥ. +ın 29b/1

ḥacāmet : < Ar. ḥacāmet -1- Boynuz veya şişe ile vücudun bir organına kanı topladıktan sonra nişter ve mengene denilen aletlerle kan alma, hacamat.

ḥ. itmet 29b/5

ḥācet : < Ar. ḥācet -11- Gerek duyulan, muhtaç olunan.

ḥ. 25a/6

vaḳt-ı ḥ. +de 22a/2, 22b/1-2, 35a/4, 36a/5, 37a/4, 38a/3, 40b/4, 41b/1, 45b/5, 45b/6

Ḥāci Yaşa : -1- Ḥāci Yaşa.

Ḥ. 21a/6

ḥadd : -1- Had, sınır. ?

ḥ. +den 8b/1

ḥāl : Ar. ḥāl -1- Durum, vaziyet.

ḥ. 29b2

ḥalāş : < Ar. ḥalāş -2- Kurtulma, kurtuluş.

ḥ. ola 6a/6, 14b/2

ḥaḳ : < Ar. ḥaḳḳ -3-

I. Allah.

ḥ.-te° ālāyı 18b/3

II. Doğru, gerçek.

ḥ. +dur 33b/6, 33b/7

ḥalvet : < Ar. ḥalvet -1- Dış dünya ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme.

ḥ. +e 6b/1

ḥām : < Far. ḥām -2- (Meyve için) Yenecek kadar olgunlaşmamış.

ḥ. 39b/1

ḥ. olmaya 36b/5

ḥamām : < Ar. ḥammām -5- Yıkılacak yer.

ḥ. 7b/6

ḥ. +a 6b/4, 22b/3

ḥ. +da 22b/7

ḥ. +dan 15b/1

Ḥamdi bin Mağribī : -1- Ḥamdi bin Mağribī

Ḥ. 6b/1

ḥāmīle : < Ar. ḥāmīle -1- Karnında yavru bulunan(kadın), gebe.

ḥ. olmaz 19a/7

ḥarāret : < Ar. ḥarāret -5- Sıcaklık.

ḥ. 19a/2

ḥ. +i 35a/6, 38b/3, 39a/6

ḥ. +in 11a/6

ḥarc : < Ar. ḥarc -2- Bir iş için kullanılan malzeme.

ḥ. ideler 36a/5, 38a/3-4

ḥardāl : < Ar. ḥardel -2- Sofrada iştah açmak için kullanılan macunumsu madde.

ḥ. +ı 10a/4

ḥ. +ıla 32a/6

hāşıl : < Ar. **hāşıl** -2- Ortaya çıkan.

h. +ı 21a/7

h. ider 4b/7

haşşa : < Ar. **hāşşa** -2- Bir şeyin nasıl ve türde olduğu, diğer varlıklarla aralarındaki farkı meydana getiren durum, nitelik, vasıf.

h.+ların 2b/2, 34a/3-4

hāşşiyet : < Ar. **hāşşiyet** -2- Kuvvet, içe işleme, te'sir.

h. +i 33a/3

h.+in 2b/3

hastalık : -5- Canlıların organ yapılarındaki işleyişin bozulması hali, sağlığın yerinde olmaması.

h. 2a/3, 9a/6

h.+lar 2a/3, 9b/6

h.+ların 2a/1, 10a/4

haşhāş : < Ar. **haşhaş** -1- Gelincikgillerden, uzun bir sapın ucunda beyaz veya mor çiçeği bulunan, kapsül şeklindeki meyvesi olgunlaşmadan çizildiğinde akan süttan afyon elde edilen bir yıllık otsu bitki.

h. +ı 3a/3

haşiy: -1- Yabani at.

h. 13a/6

hatta : < Ar. **hatta** -7- "Bile, dahi, üstelik, bundan başka" gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

h. 4b/7, 6a/3, 35a/3, 36a/4,

39b/2, 44a/5, 45a/5

hātūn : < Far. **hātūn** -3- Kadın.

h. 19a/6, 33a/7, 33b/2

havan : < Far. **hāven** -3- Maddeleri toz haline getirmek veya ufalamak için, taş, tahta ve madenden yapılan. içi çukur kap.

h. + da 14b/7, 15a/7, 30a/2

havaş : < Ar. **havaşş** -2- Bazı şeyler üzerinde manevi etki yapmak ve bazı hastalıkları iyileştirmek için belli şartlarda, belli miktarda okunan veya yazılan dualar.

h. 33b/6

h. +dandur 33b/7

hayālet-ü fāsīd : < Ar. **hayālet-ü fāsīd** -1- Kötü hayaller.

hayālet-ü fāsīd 5a/2

hazret : < Ar. **hazret** -2- Saygı ifade etmek için kullanılır.

h. +lerinden 8a/4

h. +lerinün 26a/1

hazm : < Ar. **hazm** -2- Yenen şeylerin vücutta değişikliğe uğrayarak kana karışacak hale gelmesi, sindirim.

h. itdürür 42b/5-6

h. +ı 38b/5

hep : -2- Her zaman, daima, hepsi, hep.

h. 5a/3, 36a/6

helīle : -2- < Far. **helīlec** -3- Sıcak iklimlerde yetişen ve tohumları müşhil olarak kullanılan bitki.

h. 28b/6, 28b/7, 42a2

helīlec : -1- bk. helīle

h. 25a/3

hem : < **Far. hem** -15-

I. Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, zaten" anlamlarını katan kelime.

h. 5b/5, 10b/7, 11b/4, 11b/7, 12b/2, 12b/5, 13b/2, 13b/5, 27a/2, 36b/5

II. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir.

h. ... h. 10b/2(2), 12a/2(2), 19a/6

hemān : < **Far. hemān** -1- Hemen, derhal, o anda çarçabuk.

h. 4a/5

hep : -2- Her zaman, daima, hepsi, hep.

h. 5a/3, 36a/6

her : < **Far. her** -5- Her, bütün.

h. 3a/1, 5b/6, 13a/6, 14b/3, 17a/7, 18a/7, 25b/5, 35b/2, 37b/4, 43a/5

her biri : -11- Teker teker, hepsi.

h. +n 26b/6

h. + ni 7b/4

h. +nden 14a/5, 24b/4, 25a/4, 25b/4, 40a/6, 40b/1, 41a/5-6, 42a/4

h. +sine 44b/5-6

hergiz : < **Far. hergiz** -2- Asla, hiçbir zaman.

h. 13a/5, 15b/6

herkañkı : < **Far. her** + **T. kañkı** -1- Herhangi.

h. 35b/5

hevā : < **Ar. hevā** -1- Dünyayı saran gaz tabakasının belli bir yer ve zamandaki meteorolojik durumu.

h. +dan 24a/5

hevīc : < **Far. hevīc** -1- Maydanozgillerden, uzun ve sivri kökü sebze olarak yenen otsu bitki.

h. 26a/6

hūlṭ : < **Ar. hūlṭ** -1- Eski tıpta, insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen, ahlat-ı erbaa denen dört unsurdan (kan, balgam, safra ve sevda) her biri.

h. +ları 28b/2

hiç : < **Far. hiç** -1- Hiç.

h. 7a/7

hiffet : < **Ar. hiffet** -1- Hafiflik.

h. bula 4a/2-4a/3

hikmet : < **Ar. hikmet** -3-

I. Bilgelik; felsefe.

h. 10a/2

II. Cenabıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, layık olduğu yere koyma sırrı.

h. +iyile 33b/5

h. +e 33b/6

hindustan kozi : -1- Hindistan cevizi.

h. 41a/4-5

hōş : < **Far. hōş** -1- Beğenilen, güzel, iyi.

h. 36b/4

h. ola 4a/3

hūb : < Far. **hūb** -3- Güzel.

h. ola 44b/2, 46b/1

h. (ola) 44b/6-7

hurma : < Far. **hurmā** -1- Hurma ağacının, tatlı, besleyici, etli meyvesi.

h. 8b/4

huru : < Ar. **hurū** -1-Tanelerinden hintyağı çıkarılan ağaç kene otu tohumu.

hurunhān : bk. huru

h. 26a/7

huşyetüs-şaleb : -1- Tilki taşığı.

h. 41a/5

I. °I

°ırk : < Ar. °ırk -1- Kök.

° 1. +ıyıla 7a/3

ırk-u babunec : -1- Papatya kökü.

1. 41a/3

ıspanak : -1- Ispanakgillerden familyasından, sonbahar ve kış sebze olarak yetiştirilen bir bitki türü.

1. 31a/3

ışşı : -1- bk. issi

1. 17b/3

ıŝlad- : -4- Islak duruma getirmek.

1. -alar 25a/1, 29a/3, 45a/4

1. -ub 45b/3

ıŝlan- : -1- Islak duruma gelmek.

1. -ıcağ 29a/3

İ

iç : -30-

I. Kabuğu veya dış kısmı bulunan yiyeceklerin, bunların arasında kalan yenir kısmı.

i. +i 41a/4, 41a/5

i. + in 8b/7, 45a/1

i. +inde 45a/2

i. +indeki 28b/4

i. + iyile 3a/4

II. Karın, mide, bağır.

i. 5a/6

III. Oyuk cisimlerin boşluğu.

i. +de 6b/4

i. +i 22b/1, 34b/3, 36a/4, 43a/2

i. +inde 37b/5

IV. İç, dahil.

i. +ine 22a/1, 22a/6, 36a/2, 37a/2, 43a/4, 44a/1

i. +inde 6b/5, 11b/3, 29a/3, 44a/7

V. Hayvanların organlarını çevreleyen yağ tabakası.

i. 5a/6

VI. Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

i. +inde 7b/6

VII. Bir sıvı dahilinde.

i. +inde 12a/3, 14a/6, 25a/1, 28b/3

VIII. Bir şeyin yapısı dahilinde.

i. +inde 18b/3

iç- : -4- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i. -e 28b/2

i. -eler 28b/5, 29b/2

i. -seler 12b/2

içinde : -3- Belli bir sürede.

i. 7b/6, 25a/1, 44a/7

id- : -126- Etmek, yapmak.

i. -eler 14a/2, 20b/4-5, 20b/6, 22a/3, 23b/4, 31b/2, 32b/3, 36b/6, 37b/4, 38b/2, 46b/1,

i. -erken 45a/7

i. -icek 32a/3

i. -mekde 8a/2

i. -mekden 16a/6-7,

i. -esin 14b/2

ağır i. -er 4b/2

° aqd i. -üb 45a/6

° aqıl i. -er 4b/2

resme i. -eler 16b/3, 18a/1, 23b/7-24a/1, 36a/6,

balçık i.- e 17b/7

behriz i. -eler 21a/1

bevl i. -digi 19b/4

beyan i. -er 1b/6, 1b/7, 2a/1, 2a/3, 2a/5, 2a/6, 2b/1, 2b/2, 2b/4, 2b/5, 2b/7, 8a/5, 10a/4, 14a/4, 16a/2, 18a/2, 24a/7, 27b/7, 28a/1, 34a/4, 40a/2, 46b/6, 47b/5

buhur i. -üb 32b/2

daharet i. -icek 30b/5

def^c i. -er 39a/7

devan i. -e 3a/7

dirhem i. -se 23a/4

eyü i. -er 38b/6
 fāyide i. -e 3b/2, 5b/2, 25b/1,
 36b/3, 41b/6
 fayde i. -er 39a/5
 ferāh i.- er 34a/7, 40b/6, 43b/4
 fitil i. -eler 16b/7
 fikirler i.- 4b/6
 gusıl i. -dügünden 23a/1
 harc i. -eler 36a/6, 38a/4
 hāşıl i. -er 4b/7
 hażm i. -dürür 42b/5-6
 ° ilāc i. -e 47a/4, 47a/5-6, 47b/2-
 3
 ° ilāc i. -eler 47a/1, 47a/2
 inkār i. -meye 33b/6
 ishāl i. -e 28b/2-3
 ishāl i. er 40a/4
 ishāl i. -mek 30b/3
 issicağ i. -eler 22a/2-3, 22b/2
 isti° māl i. -e 27a/5
 isti° māl i. -eler 35a/5, 37a/4,
 39a/4, 39b/5-6, 40b/4, 42b/1, 42b/2,
 45b/5
 kebāb i.-eler 25a/7
 kıyāsan i. -esin 40a/1
 kuvvetlü i. -er 38b/4
 ma° cün i. -eler 42a/7
 men° i. -er 36a/7
 müdāvemmet i. -eler 27b/4-5
 nażar i. -üb 3a/2
 nażar i. -se 13a/7
 nurlu i. -er 41b/7
 nursuz i.-er 9b/5, 10a/1

şabır i. -eler 7b/7-8a/1
 şabr i. -eler 20a/7, 20b/7
 şafi i. -eler 35a/1
 sâkin i. -er 38a/7
 şancu i. -er 30b/5
 süst i. -er 4b/3, 10a/1
 şāf i. -eler 29b/7-30a/1, 3a/4
 şāfi i. -eler 35a/2, 36b/7, 37b/6
 tecrube i.- mişler 6a/1
 tekrār i. -e 32a/2
 tekrar i. -eler 20b/1
 terbiyet i. -eler 43a/6
 terkīb i. -miş 21a/6
 tırāş i. -üb 7b/7
 zarar i. -er 8b/6
 za° ĩf i. -er 9a/7, 9b/7
 zikir i. -er 22a/5
 zikir i. -dügümüz 47a/6
 zīrek i. -er 41b/4
 ziyāde i. -er 18b/1

igen : -1- Çok.

i. 27b/5

ih̄tirāz : < **Ar. ih̄tirāz** -1- Sakınma,
çekinme.

i. itmek gerek 30a/7-30b/1

ih̄tiyāc : < **Ar. ih̄tiyāc** -1- Gereği
duyulan şey.

i. +lar 32a/4

° ilāc : < **Ar. ° ilāc** -27- Hastalıkları
veya yaraları iyileştirmek amacıyla,
çeşitli şekillerde vücuda verilebilen
sürülebilir hem tedavi amaçlı hem de
önleyici maddeler, çare, tedbir.

- ° i. 5b/6, 7b/1, 16a/7, 32a/3
 ° i. +ı 7a/1, 16b/6, 28b/1
 ° i. +ın 2a/3, 2a/4, 2a/6, 2b/1
 ° i. +lar 20a/3, 47a/6
 ° i. +lara 32a/4
 ° i. +ları 3a/3, 14a/4, 24b/1
 ° i. +ların 1b/6
 ° i. +ların 10a/4, 27b/7
 ° i. olamaya 7b/a
 ° ilâc i. -e 47a/4, 47a/5-6, 47b/2-

3

- ° i. ideler 47a/1, 47a/2

ile : -1- İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.

- i. 22b/4

illā : < **Ar. illā** -2- Muhakkak, mutlaka, ille.

- i. 19a/7, 35b/1

° **illet** : < **Ar. ° illet** -1- Hastalık.

- ° i. +leri 5b/6

iki : -31-İki.

i. 3b/5(3), 6b/4, 7b/1(2), 7b/2, 13b/6, 14a/2, 16a/6, 16b/2, 17b/6, 19b/1, 21b/4, 22b/7, 24b/7, 26a/3(2), 26a/5, 31a/5, 32a/5, 36b/7, 41a/7, 42b/3

- i. +si 21b/7, 24b/7

- i. +sin 15a/2(2)

- i. +sini 13b/5, 14b/6, 21b/7

ikinci : -4- İki sayısının sıra sayı sıfatı.

- i. 9b/1

- bab-ı i. 1b/7, 8a/4, 47a/3

in- : -8- Bulunduğu yerden aşağıya doğru gelmek.

- i. -e 20b/5

- i. -en 19a/7

- i. -er 6b/7, 19a/6

- i. -ekden 10b/1, 11b/4, 13b/1

ince : -1- Kalınlığı az olan.

- i. 13b/4

incecik : -1- Çok ince.

- i. olur 16b/5

incir : bk. encir

- i. 29a/7

indir- : -12-

I. İnmesini sağlamak

- i. -e 3a/7, 4a/2, 5b/5, 5b/6

II. Bulunduğu yerden kaldırmak.

- i. -eler 35a/4, 36a/1, 37a/3, 38a/3, 39a/4, 39b/2, 39b/5, 44a/2

indür- : -2- bk. indir-

- i. -eler 43b/7, 46a/5

inkār : < **Ar. inkār** -1- Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

- i. itmeye 33b/6

irte : -1- Ertesi, gelecek sabah, şafak sökme zamanı, yarın.

- i. +yeden 20b/1

ise : -1- İse.

- i. 28a/3

ishāl : < **Ar. ishāl** -6- Doğal olandan daha çok, daha sık ve daha sulu dışkı çıkarma.

- i. 39a/5

- i. +i 37a/7, 38a/6

- i. ide 28b/2-3

- i. ider 40a/4

- i. itmek gerek 30b/3
- issi** : -1- Sahip malik.
i. +leri 19b/7
- issi**: -17- Sıcak
i. 6b/4, 20a/3, 21a/3, 22b/3,
24a/3, 24a/4, 44b/6, 46b/7
i. +cağın 31b/2
i. +den olan 3a/5, 20a/4, 47a/1
i. + den olsun 16a/4-5
i. + le 16b/2, 44a/2
i. +sine 20b/7
i. olmayınca 21a/3
- issicağ** : -1- Sıcak.
i. 20b/6-7, 22b/5
i. ideler 22b/2
- issilig** : -1- Sıcaklık.
i. +ligi 27a/2
- issucağ** : -1- bk. issicağ
i. 31a/6
- isti° māl** : < Ar. **isti° māl** -10-
Kullanma.
i. ide 27a/4
i. ideler 35a/4-5, 37a/4, 39a/4,
39b/5-6, 40b/4, 42b/1, 42b/2, 45b/5
i. +leri 34a/6
- iştāh** : < Ar. **iştihā** -1- Yemek yeme
isteği.
i. +ı 36b/2
- iştihā** : < Ar. **iştihā** -3-
I. Meyil, istek.
i. +sı 19a/5
II. Yemek yeme isteği.
i. +sın 38b/4
- i. +yı 38a/5
- it** : -1-Köpek.
i. +e 31b/4
- it-** : -24- bk id-
i. -se 23a/4
bevl i. -digi 19b/4
buğur i.- seler 32a/7
cima° i. -mek 9b/7
ğuşıl i. -düginden 23a/1
hācamet i. -mek 29b/5
i. -mekde 8a/2
i. -mek gerekdür 8a/3
fikirler i. -mek 4b/6
hażm i. -dürür 42b/6
iştirāz i. -mek 30a/7
ittifāk i. - diler 16a/3-4
nkār i. -meye 33b/6
ishāl i. -mek gerek 30b/3
nażar i. -se 13a/7
perhīz i. -mek gerekdür 24a/5-6
resme i. -mekden 16a/6-7
tahāret i. -mek gerek 30b/4-5
tecribe i. -mişler 6a/1
tecribe i. -dim 7a/1
terkīb i. -miş 21a/6
yaqu i.-seler 11b/6
zıkr i. -dügimiz 23b/1
zikir i. -dügimiz 23a/3
i. -evirseler 31b/3-4
- ° itibār** : < Ar. **° itibār** -1- Değer verme.
° i. 5a/1

ittifak : < **Ar. ittifāk** -1- Fikir birliğine varma, anlaşma, uyum gösterme.

i. itdiler 16a/3-4

iy : -2- Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

i. 18b/1, 19b/7

K, Q

qab : -16- Meyvenin, bitkinin dış yzeyi, kabuğu.

q. +ı 28b/7, 29a/1, 40a/7, 42a/2(2), 46a/5

q. +ın 37b/6, 38b/7, 45a/1

q. +ına 45b/4

q. +ını 32b/1

q. +ınığ 45a/2

q. +ıyıla 3a/4, 21b/3, 28b/5

q. +ların 28b/4

qab : -6- İçine katı veya sıvı madde konulabilen Şey.

q. +a 22a/2, 27a/4, 36a/5, 43a/2

q. +da 22b/1, 42a/7

qabaq : -4- bk. qapaq.

q. 10a/6

q. +dağı 10b/7, 11b/7

q. +ına 11b/6

kbl: < **Far. kbl** -1- Kabili (helle) kara helile, helile otu, belile, belilec.

q. 25a/3

kbl: -2- bk. kbl

k. 28b/7, 42a/2

qaaan : -2- Ne zaman, ne vakit.

q. 6b/2, 39b/6

qadar : < **Ar. qadar** -9- lde, derecede.

q. 13b/6, 21b/1, 31a/7, 34b/7, 37b/7, 39b/2, 40b/3, 42a/6, 46a/4

qaaır : -1-ksrerek balgam çıkarmak.

k. -sın 4a/6

qal - : -9-

I... durumuna gelmek, ... durumda olmak.

q. -ıcek 18a/5

II. (Miktar bildiren kelimelerden sonra) Arta kalmak.

q. -a 34b/7, 38a/1, 39a/2

q. -ınca 21b/5

III. Mevcut durumda olmak, bulunmak.

q. -a 21b/5, 31b/7

q. -maya 34b

qalan : -2- Geriye kalmış.

q. 26b/6, 39b/6

qalaylu : -1- Kalaylanmış, zerine kalay srlmş kap.

q. 45b/7

qalb : < **Ar. qalb** -1- İman, sevgi , nefret iyi veya kt duyguların kaynağı kabul edilen, insanın manevi varlığının merkezi.

q. +i 16a/1

qalbur : -1- < **Ar. grbl** < **Lat. corbula** -1- İri taneli maddeleri elemeye yarayan, tahta bi çembere gerilmş delikli deri veya kafes kafes telden ibaret alet.

q. +dan 42b/7

qan : -9- Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vcut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

q. 12a/2, 30b/3

ķ. +dan 34a/5

ķ. +dan olur 30a/6

ķ. +ı 29a/5, 30b/3

ķ. +ın 10b/1, 11b/2, 13a/1

ķanaĝan : -1- Kanayan, çok kanamalı.

ķ. 17b/2

ķanat : -2- Kanamasına sebep olmak, özellikle kanamasını saĝlamak.

ķ. +a 17b/5

ķ. +salar 13a/3

ķandur : -1- İçme isteĝini karşılamak, susuzluĝu gidermek.

ķ. -ur 36b/1

ķapa : -1- üstüne bir Şey koymak suretiyle örtmek.

ķ. -yalar 43a/4

ķapak : -2- Bazı organları örtmeye yarayan zar veya organ.

ķ. +ı 12a/6, 13b/7

ķapak ķalınlıĝı : -1- Bir göz hastalıĝı.

ķ. +ını 10a/6

ķaraĝulık : -1- bk. ķaraĝulık

ķ. +in 10a/6

ķara helile : -2- bk. helile

ķ. 40a/5, 42a/2

ķaranfil : < **İtal. paranchino** -3- Güzel kokulu bir iek.

ķ. 7b/2, 26a/2, 44b/5

ķaraĝulık : -1- Karanlık.

ķ. +ın 11b/1

ķardır : -2- Karıştırtmak.

ķ. - ub 16a/5

ķarın : -1- Sindirim cihazı, mide.

k. +ı 9b/5

ķarıř : -1- (Bir Şeyin varlıĝı diĝer bir Şeyin içinde) Belirsiz ve seçilmez duruma gelmek.

k. -ur 5a/2

ķarıřdur : -9- Bir maddenin başka bir madde içinde btnlĝn kaybedip parçalara ayrılması.

ķ. -alar 24b/6, 29b/7, 32b/4, 43a/1-2, 44a/6

k. -ub 10a/5, 14b/7, 17b/6, 27a/3

ķarıřdır : -3- bk. karıştur-

ķ. -alar 13b/5, 25b/6, 33a/2

ķarıřtır : -4- Kaşık veya kee ile alt st etmek.

k. -alar 27a/2, 46a/2

ķ. -alar 22a/1, 27a/2

ķarıřtur : -2- bk. ķarıřdur-

k. -ub 3a/4-5

ķ. -alar 46b/3

ķarlanķık : -2- Seregillerden, gagası kısa ve ucu yassı, kanatları uzun ve sivri, bacakları kısa, siyah atal kuyruklu göçebe bir kuş türü.

ķ. + in 10a/7, 10b/3

ķarřu : -5- Sırası gelince, karřılıĝında.

ķ. 14a/7, 20b/5, 36a/4, 34b/7, 45a/4

ķařı : -1- Vücudun herhangi bir yerinde duyulan, kaşıntı denilen hafif yanma ve batmaya benzer hissi gidermek için bu hissini olduĝu yerleri

parmakla veya tırnakla ovmak, kazır gibi yapmak.

ķ. -sa 28a/6

ķat- : -7-

I. Karıştırarak, karmakarışık etmek.

ķ. -ub 11a/4

II. Ekleme.

ķ. -alar 37a/3, 38a/2, 39a/3, 39b/4, 44a/1, 46a/4

ķatı : -4-

I. Su miktarı gereğinden az olduğu için sert olan.

ķ. eylemeler 27a/1

II. Sert.

ķ. 28a/6, 34b/5

ķ. olıcaķ 30b/6

ķatılıķ : -1- Sertlik, katı olma durumu.

ķ. +ı 11b/7

ķatırān : < Ar. ķatırān -1- Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında değişen, keskin is kokulu suda erimeyen made.

ķ. +ıla 29b/7

ķavuk : -1- İdrar torbası, sidik torbası, mesane.

ķ. 19b/2

ķavur- : -7- Bir şeyi kızaracak şekilde karıştırarak pişirmek.

ķ. -alar 13b/2, 13b/4, 16b/2, 20a/6, 26b/4, 26b/6, 27b/3

ķ. -ub 20b/6

ķavrıl- : Bir kabın içinde kızaracak şekilde pişirilmek.

ķ. -mış 26b/2

ķayna- : -3- Bir kap içindeki sıvının belli bir derecede fokurdaması.

ķ. -madan 14b/1

ķ. -mış 38a/1

ķ. -rken 35a/1

ķaynad- : -24- Bir şeyin kaynayan bir sıvı içinde pişirilmesi, kaynamış duruma getirilmesi.

k. -a 3b/4, 21b/4, 31b/7

k. -alar 21b/4-5, 22a/7, 26b/7, 28b/5, 34b/7, 35a/3, 35b/6-7, 37a/2, 37a/3, 37b/7, 38a/3, 39a/2, 39a/3, 39b/2, 39b/4, 43b/6, 44a/1, 44a/3, 44a/5, 46a/3, 46a/5, 46a/7

ķ. -alar 37b/7

ķ. -ub 45b/1

ķaynat- : -2- bk ķaynad-

ķ. -alar 5b/1

ķ. -salar 12a/3

ķebāb : < Ar. ķebāb -1- Ateş üzerinde kavruarak pişirilen bazı yemekler için kullanılır.

k. ideler 25a/7

ķebābe: < Ar. ķebābe -1- Hint biberi, kebabe.

k. 26a/5

ķebere : -3- Kapari.

k. 32a/4, 32b/3, 33a/5

k. +nūņ 33a/3

kebere otı : -1- Kapari otu.

k. 33a/4

kebere başın şuyı : -1- Kebere otunun suyu.

k. +nı 32a/4-5

keçe : -2- Yapağıyı döverek ya da üzerine basarak sıkıştırma yoluyla elde edilen kaba kumaş.

k. 23b/2, 23b/6

keçi : -2- Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen, çenesinde sakalı bulunan evcil memeli hayvan.

k. 13a/4, 30b/1

kef : < **Far. kef** -5- Köpük.

k. +i 25a/5, 40b/3, 41b/1, 42a/6

k. +in 35a/1

keft : -2- Çatlamış, ayrılmış, parçalanmış.

k. 29a/1, 42a/3

keklik : -1- Tavukgillerden eti için avlanan, tüyleri boz, ayakları ve gagası kırmızı, güvercin büyüklüğünde kuş.

k. 13a/2

kekre : -1- Tadı dili buracak derecede hafif acımsı ve ekşimsi olan.

k. +lü 39b/1

kelb : < **Ar. kelb** -1- Köpek.

k. 6a/2

kendene : < **Far. gendena** -2- Pırasa

k. 32b/5

k.33a/1

kendü : -1- Kişinin öz varlığı, zati.

k. 33a/5

kepek : -1- Ögütülüp elenen tahıl tanelerinin, elek üstünde kalan kırıntıları.

k. +iyile 16b/1

kere : < **Ar. kerre** -9- Defa, kez, sefer.

k. 5b/2, 9a/1, 14a/2, 16a/6, 17a/7, 31b/2, 32b/3, 43a/5, 46a/7

kese : -1- Kumaş, deri veya örgüden yapılan içine eşya koymaya yarayan ufak torba.

k. +ye 20a/6

kes eyle- : -1- Saman gibi ufak parçalar haline getirmek.

k. eyleyüb 29a/2

kestane : < **Yun. kastanoia** -1- Kayıngillerden , sert dayanıklı, yapraklı parlak, uzun olan ağacın kebab ve haşlanarak yenen meyvesi.

k. 8b/5

kez : -9- Defa, kere, sefer.

k. 8a/2, 14b/2, 23b/4, 23b/7, 31a/5(2), 32a/5

k. + le 14a/2

k. ideler 23b/4

kıl : -3- İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

k. +ı 10b/7, 13a/1, 13a/2

ķivām : < **Ar. ķivām** -9- İstenen ölçü, karar.

ķ. +a 26b/7, 35a/3, 37a/3, 39a/3, 44a/1, 45a/6, 45b/4, 46b/2

ķ. +ın 27a/1

ķıyās : < Ar. ķıyās -1- Bir Şeyi diğer bir Şeye gōre değerlendirme, karşılaştırma, mukayese etme.

ķ. idesin 40a/1

ķıyye : -1- bk. vaķıyye

ķ. 38a/1

ķız : -2-

I. Kızarmak.

ķ. -mışdur 12a/5

II. Sıcaklığı gōk artmak, aşırı derecede ısınmak.

ķ. -a 23b/1

ķızard- : -1- Kırmızı duruma getirmek.

ķ. -ur 42a/1

ķızdur- : -4-

I. Isıtmak.

ķ. -alar 22b/3

ķ. -ur 8a/1, 21a/2

II. Kızmasını sağlamak, kızmasına yol açmak.

ķ. -ub 23b/5

ķızıl : -5- Parlak kırmızı renk.

ķ. 13b/1, 14b/6, 15a/7, 34b/2, 42b/6,

ķ. ola 36b/4-5

ķızılıķ : -1- Kızıl olma durumu, kızıl renk.

ķ. + ı 12a/2

ķi : < Far. ķi -13-

k. 2b/5, 4b/2, 4b/4, 7a/7, 7b/3, 8a/1, 12a/5, 15a/2, 16a/3, 19b/7, 28b/2, 32a/1, 41a/2, 42b/3

ķiķirek : -1- Kūķiķiķ, kūķiķe, daha kūķiķ, ufacık.

k. eyleye 3b/7- 4a/1

ķim : -52- Ki (bağlama edatı)

k. 4a/7, 6b/2, 8a/1, 8a/5, 9a/7, 10a/2, 13a/6, 13a/7, 14b/3, 15a/6, 16a/4, 16b/6, 17a/5, 17b/3, 18a/4, 18b/2, 19a/2, 20a/1, 24a/1, 24b/1, 24b/3, 25b/7, 26b/4, 27a/5, 28a/2, 28a/4, 28b/1, 33a/3, 33a/5, 34b/1, 35b/4, 36b/4, 37b/2, 37b/7, 38b/1, 38b/6, 39b/1, 40a/5, 41a/1, 42a/1, 42b/2, 42b/4, 42b/6, 43a/4, 43b/4, 45a/1, 45a/7, 45b/6, 46a/2, 46b/4, 46b/6, 47a/2

ķiremid : -2- Kızıl toprak rengine ve aynı bŧyŧklŧkte pargalar halinde pişmiş balgık.

k. +i 23a/6

k. +iņ 23b/2

ķiŐi : -13- İnsan, ķiŐi, Şahıs.

k. 4a/5, 10b/4, 11a/2, 13a/6, 17a/5, 34a/1

k. +niņ 3b/3

k. +nŧņ 27b/3, 33b/1, 33b/2

k. +ye 27a/7(2), 30a/7

ķiŐnic : < Far. ķiŐnĭz - ķiŐnĭc -2- Maydanozgillerden, yaprakları maydanoza benzeyen, beyaz gēgekli, bir yıllık otsu bitki.

k. 15a/5

k. +i 27b/3

kitāb : < Ar. kitāb -11- Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün.

ķ. 7a/1

ķ. +da 8a/7, 47a/6, 47b/3

ķ. +ında 5b/7-6a/1, 9a/2, 17a/4

ķ. +larında 10a/2

ķ. +uñ 2b/7

ķo- : -2- Koymak.

ķ. -maz 41b/4

ķ -şa 11b/2

ķocald- : -2- İhtiyarlatmak.

ķ. -ur 41b/7

ķ. -ır 9b/1

ķoķ- : -2- Bir koku yaymak.

ķ. -a 15a/7, 15b/6

ķoķı : -1- bk. ķoķu.

ķ. 15a/5

ķoķu : -6- Cisimlerden yayılan zerrelere burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.

ķ. +sı 14b/4, 15a/3, 15a/4, 15b/6, 44b/1, 46b/1

ķolayca : -2- Sıkıntı çekmeden, zahmetsizce, kolay bir şekilde.

ķ. 47a/5

ķ. +dur 27b/2

ķopar- : -4- Bağlı bulunduğu yerden ayırmak, kopmasına neden olmak.

ķ. -a 33b/3, 33b/4

ķ. -maya 33b/3

ķoruķ : -1- Olgunlaşmamış ham ve ekşi üzüm.

ķ. 29a/7

ķoy - : -32-

I. ... duruma getirmek, o hal üzere kalmasına sebep olmak.

ķ. -duğı 6b/1

II. Katmak, eklemek.

ķ. -a 34b/4

ķ. -alar 17a/1, 22a/7, 31b/6 , 35a/2, 35b/6, 36a/3, 37a/1, 43b/6, 46a/1

ķ. -salar 44b/6

ķ. -arlarsada 43a/7

III. Bir şeyin içine katmak.

ķ. -a 31b/7

ķ. -alar 22a/1, 27a/4

IV. Yerleştirmek, bırakmak.

ķ. -a 21a/4, 34b/3

ķ. -alar 23b/3(2), 34b/7, 36a/2, 36a/5, 39a/1, 39b/3, 46a/1, 43a/2

ķ. -ub 32b/6

V. (Bir yere) Bırakmak.

ķ. -alar 20a/6, 21b/6, 22a/2, 29a/2 43a/3

ķoyal- : bk. ķoyul-

ķ. -ınca 39b/4

ķoyu : -2- Yoğunluğu fazla, akışkanlığı az olan.

ķ. 17b/7, 30a/5

ķoyul- : - 9- Koyu duruma gelmek, koyulaşmak.

ķ. -a 35a/3

ķ. -ana 36a/4

ķ. -anmağa 46a/3

k. -ınca 3b/4, 11a/5, 38a/2, 43b/7, 44a/5-6, 44a/6

köyün : -4- Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan evcil, memeli hayvan.

ķ. 22b/5, 24a/4, 31a/1-2, 31a/6

koz : -1- Ceviz.

k. 8b/4

kök : -3-

I. Bazı şeyleri bulunduğu yere bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt kısmı.

k. +leri 19b/3

II. Bitkilerin, toprağın altında kalan ve topraktaki besi maddeleri emmelerine yarayan kısmı.

k. +i 41a/4

k. +in 32b/4

kök : -1- Bazı şeyleri bulunduğu yere bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt kısmı.

ķ. +lerine 17a/2

köknār : < **Far. köknār** -1- Haşhaş ve yemişi.

k. 41a/4

köpük : -3- Bir sıvı üzerinde çeşitli etkilerle meydana gelen hava veya gaz tabakası.

k. +in 28b/6, 37a/2, 36a/4

kulak : -1- Başın iki yanında bulunan işitmeyi sağlayan organ.

ķ. +larına 15b/3

kulan: -1- Yabani at

ķ. 13b

ķumral : -1- Koyu sarı veya açık kestane rengi.

ķ. 20b/2

ķurbağa : -1- Küçük göl ve derelerde yaygın olarak bulunan, yumurta ile üreyen, derisi çıplak, yüzücü ve kendine has ötüşü olan hayvan.

ķ. +nuş 13a/1

ķurd : -2- Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.

ķ. +uş 12b/4, 12b/5

ķurna : < **Yun. krounion** -1- Hamamda musluktan dökülen suyun biriktirildiği yuvarlak taş tekne.

k. 6b/4

ķurt : -4- Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız, sürünerek hareket eden hayvan.

ķ. 16b/4, 16b/4

ķ. +ları 17a/2

ķ. +suz 38b/1

ķurtıl- : -1- Sıkıntılı bir durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak.

ķ. -a 13b/1

ķuru : -9-

I. Nemi ve suyu olmayan.

ķ. 14b/1, 15a/5, 15a/7

II. Daha sonra yenmek veya kullanılmak için kurutulmuş.

ķ. 6a/2

k. 28a/4(2), 29a/6(2), 30b/1

ķ. +sın 35b/5

ķurud- : -3- Kuru duruma getirmek.

ķ. -alar 30a/2

ķ. -ub 13a/5

ķ. -ur 32b/1

ķurut- : -1- Aşırı derecede zayıflatmak.

ķ. -ur 9b/7

ķuşmağ : -4- Kusmaya yol açan şey.

ķ. 36a/7

ķ. +ı 38a/6, 37a/7, 38b/5

ķuşaķ : -1- Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.

ķ. +suz 18a/4

ķuvvet : < **Ar. ķuvvet** -16- Dayanıklılık, güç.

ķ 10a/3, 27a/6

ķ. +i 9b/7, 10a/1, 12a/3, 22a/7, 27a/2, 35b/7, 42b/3

ķ. virür 34a/7, 36b/1, 38a/5, 42b/5, 43b/3

ķ. virmesine 27a/6

ķ. + in 11a/6

ķuvvetlendür- : -4- Kuvvetlenmesini, daha güçlenmesini, daha etkili hale gelmesini sağlamak.

ķ. -ür 37a/6, 39a/6, 40b/6, 41b/3

ķuvvetlü : -7-

I. Etkili

k. 7a/7, 44b/7, 47b/1

ķ. ola 44b/7

ķ. olmaya 37b/2-3

II. Dayanıklı, güçlü.

ķ. ola 15b/7

ķ. +lü ider 38b/4

ķuzı : -3- Koyunun yavrusu.

ķ. 20b/2, 21a/2, 31a/2

ķüçücük : -1- Çok küçük, ufacık.

k. 11a/2

ķül : -2- Yanan şeylerden arta kalan toz halindeki madde.

k. 32b/6

k. ola 6a/3

ķülli : < **Ar. ķülli** -11- Bütün, çok, umumi.

k. 18b/2, 42a/5, 44b/3

k. +si 4b/1, 19b/2, 19b/3

k. +sin 43b/2

k. +sine 19a/1, 29b/3

k. +sini 25a/5, 40b/2

ķüp: -1- İçine su, yağ, pekmez gibi sıvılar ve buğday, un vb erzak konan karnı geniş, dibi dar toprak kap.

k. +e 34b/3

ķürek : -1- İnsan ve hayvan vücudunda omuzun arka ve alt bölümü.

k. +lerinden 20b/3

L

lahana : < Yun. **lakhano** -1- Turpgillerden, pek çok türü olan, kat kat sarılı yapraklardan ibaret güz ve kış sebzesi.

1. 30b/2

lezzet : < Ar. **lezzet** -1- Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz.

1. 19b/5

limün : < Far. **limün** - Ar. **leymün** -1- Turunçgillerden sıcak ülkelerde yetişen ve aynı isimdeki meyveyi veren ağacın sarı renkli, kokulu, suyu ekşi olan meyvesi.

1. 38b/6

limün şuyı : -1- Limon meyvesinin sıkılmış suyu.

1. 39a/2-3

limün şarābı : -1- Limonun özü şeker ve su karıştırılarak yapılan tatlı içecek.

1. 38b/3

M

ma° cūn : < Ar. **ma° cūn** -8- Hamur kıvamında olan şey, hamur kıvamına getirilmiş ilaç.

- m. 27a/5
- m. +ı 25b/7
- m. ideler 42a/6-7
- m. +lar 2b/3, 34a/4, 40a/1
- m. +uğ 27b/5
- m. ola 42b/1-2

ma° cūn-ı felāsife -1- Bir tür macun.

- m. 40b/5

ma° cūn-ı itrifil -1- Bir tür macun.

- m. 41b/2

ma° cūn-ı necāh -1- Bir tür macun.

- m 40a/2

ma° de : < Ar. **mi° de** -8 - Mide.

- m. +de 38b/4
- m. +desin 39a/6
- m. +ye 36b/1, 42b/5, 43b/3
- m. +yi 9b/4, 37a/5, 41b/2

mādemki : -1- Başına getirildiği cümleyi "değil mi ki, -diğine göre" gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar.

- m. 15b/5

mağ° ad : < Ar. **mağ° ad** -4- Oturak yeri, geri, makat.

- m. 2a/7, 32a/1
- m. +a 33a/2
- m. +ı 32b/6

mağşūd : < Ar. **mağşūd** -2- Umulan, istenilen şey.

- m. 2b/6, 46b/5

marāş : -12- bk. marāz

- m. 1b/5-6
- m. +ın 18a/6
- m. +ına 35a/6
- m. +lar 19b/6, 21b/1
- m. +lara 20a/3, 20a/4, 36b/3, 41b/6
- m. +ları 18a/2, 37b/1
- m. +larına 35b/3

marāz : < Ar. **marāz** -9- Hastalık.

- m. +ını 47b/2
- m. +lar 47a/1, 47a/2-3
- m. +lara 20a/4
- m. +ların 2a/4, 3a/3, 16a/2
- m. +ları 46b/7, 47a/1

maştakī : < Ar. **maştağa** < Yun.

mastika -1- Sakız ağacı, fıstık ağacı vb. kabuğundan elde edilen sakız, reçine.

- m. 26a/7

ma° urummān : < Ar. **ma° urummān** -1- Nar suyu.

- m. +ına 28b/1

māye : < Far. **māye** -1- Maya, öz, asıl, cevher.

- m. 36b/4

mecmū° : < Ar. **mecmū°** -1- Bir araya getirilmiş, toplanmış.

- m. +ısın 7b/5

meger : < Far. **meger** -1- Oysa ki, halbuki

m. 5a/3

men° : < **Ar. men°** -1- Engelleme, önleme.

m. eyleye 15a/4-5

m. ider 36a/7

menī : < **menī** -2- Neslin devamını sağlayan erkeklik suyu.

m. +nūḡ 19a/4

m. +yi 40b/7

mercimek : < **Far. mercumek** -1- Baklagillerden olan bitkinin çorbası ve yemeği yapılan, besin değeri yüksek, yassı, yuvarlak taneli tohumu.

m. 30b/1

mersin : -2- Mersingillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, eğri gövdeli, beyaz çiçekli, hoş kokulu ağaç türü.

m. 14b/5, 25a/2

meşhūr : < **Ar. meşhūr** -1- Herkesçe bilinen.

m. +dur 17a/3-4

Mışır : -1- Mısır

M. 6a/7

miḡdār : < **Ar. miḡdār** -3- Bir işi belli bir ölçüde yapmak.

m. 27a/3, 45b/7, 46a/1

mişḡāl : < **Ar. mişḡāl** -3- Yirmi dört kırıtlık bir ağırlık ölçüsü.

m. 25a/6, 25b/5, 40b/4

misk : < **Ar. misk** < **Far. muşḡ** < **Sans. muşka** -2- Asya dağlarında yaşayan bi ceylan cinsinin erkeğinin karın derisi altında bulunan kese

şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

m. 44b/5, 46b/3

mişk : -1- bk. misk.

m. 44a/7

mizāc : **Ar. mizāc** -5- İnsan bedenindeki tüm unsurların uyum içinde çalışması, sağlık, sıhhat.

m. +a 47a/5

m. +ı 19a/5

m. +ına 27a/4

m. +ından 19a/2, 19a/3

mū° ciz kitāb : < **Ar. mū° ciz kitāb** -1- Bir kitap ismi.

m. +ında 17a/4

muḡarra : < **Ar. muḡarra** (Acılığı, kekreligi) azalmış, eksilmiş; değişmiş, dönmüş.

m. ola 39b/2

muḡtāc : < **Ar. muḡtāc** -1- Bir kimseye veya bir şeye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

m. olursa 47b/1

mum : < **Far. mūm** -1- Bal mumu, erimiş iç yağı ve çeşitli maddelerden yapılan nesne.

m. +ı 16b/7

murabbā : < **Ar. murabbā** -1- Şekerle karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan meyve suyu tatlısı.

m. +lar 2b/3, 40a/1

murād : < **Ar. murād** -1- Anlatılmak istenen şey, meram, niyet.

m. 47b/4

mūztec : -1- Dağ üzümü.

m. 7b/3

mübārek : < **Ar. mubārek** -1- Hayırlı, uğurlu, kutlu.

dühn-i m. 21a/6-7

mücerreb : < **Ar. mücerreb** -12- Tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış.

m. 16a/7

m. +dür 6a/1, 7a/4, 10b/4, 12a/7, 14a/3, 18a/1, 24b/7, 25b/5, 25b/7, 32b/1, 35b/3

mücerrebāt : < **Ar. mücerrebāt** -2- Tecrübe olunmuş, denenmiş şeyler.

m. +ındandır 26a/1, 27b/1-2

müdāvemēt : < **Ar. müdāvemēt** -1- Devamlı, ara vermeden yapma.

m. ideler 27b/4-5

mürr : < **Ar. mirra** -1- Mirra adlı Arabistan'da yetişen ağacın zamkı, üsāresi.

m. 24b/3

müşhil : < **Ar. müşhil** -1- Bağırsakların çalışmasını sağlayan, kabızlığı giderici, dışkının kolayca dışarı atılmasını sağlayan ilaç.

m. 42b/1

müte^c allik : < **Ar. mute^c allik** -7- Bağlı, ilgili, ait.

m. 1b/5, 3a/2

m. +(dir) 3a/1

m. olan 2a/2, 2a/4, 14a/3-4, 16a/1-2

müteğayyir : < **Ar. müteğayyir** -1- Değişen, başkalaşan.

m. ola 19a/4

m. olur 19a/5

N

nāfi° : < Ar. **nāfi°** -4- Faydalı, menfaatli.

n. +dür 29b/4, 32b/4

n. ola 32b/7, 35a/5

na°ne : < Ar. **na°ne** -1- Ballıbabagillerden, beyaz, pembe ve morumsu çiçekli, sapsız ve tüylü yapraklı, hazmı kolaylaştırıcı, spazm kesici, uyarıcı hassaları sebebiyle eczacılıkta kullanılan otsu bitki.

n. 37a/3

na°ne murabbāsi : -1- Nane ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

n. 43b/1

nār : < Far. **enār** -2- Nargillerden, düzgün ve parlak yapraklı, canlı, kırmızı, iri çiçekli olan ve meyvesi yenen ağaç.

n. +iñ 11a/3, 11a/4

nārdenk : < Far. **nārdenk** -1- Nar, kızılıcık, erik vb. meyvelerden yapılan ekşimsi pekmez.

n. 29a/7

nār murabbāsi: -1- Nar ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

n. 44b/7

nār şuyı : -1- Nar meyvesinin sıkılmış suyu.

n. +n 11a/4

nār şarābı : -1- Narın özü, şeker ve su ile yapılan tatlı içecek.

n. 36a/7

naẓar : < **naẓar** -2-

I. Bakma, gözlemlenme.

n. itse 13a/7

II. Bakmak, incelemek.

n. idüb 3a/2

nedir : -1- bk. nedür.

n. 47b/3

nedür : -3- Nedir.

2b/6, 46b/5, 47b/4

nefes : < Ar. **nefes** -4- Akciğerlere hava alıp vermeyle oluşan soluk.

n. +e 47a/5

n. +i 14b/4, 37a/5

n. +iñ 15a/2

ne kadar: -1- Hangi miktarda, ne ölçüde.

n. 21b/1

ne ki: -1- Ne var ki.

n. 5b/4

nere : -1- Nereye.

n. 29b/3

nesne : -14- Belli bir ağırlığı, hacmi ve nesnesi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 9a/3, 9a/6, 18a/7, 43a/4

n. +ler 2a/2, 21a/2, 28a/5

n. +lerden 21a/1, 24b/2, 29a/5-6,

30a/7

n. +lerle 20a/4, 47a/5

n. +yile 33b/4

neye : -1- Neye.

n. 3a/1

nezle : -1- Genellikle soğuk algınlığıyla meydana gelen, burunda akıntıya sebep olan virüslerin sebep olduğu yukarı solunum yolları hastalığı.

n. +si 5b/4

nışf : < **Ar. nışf** -2- Yarı, yarım, nim.

η. +ı 34b/7, 37b/7

nice : -10- Birçok, çok, pek çok.

n. 5b/2, 9a/1, 13a/3, 21a/5, 23b/4, 23b/7, 25b/2, 31b/2, 32b/3, 45a/3

nīm : < **Far. nīm** -2- Yarı, yarım, buçuk.

n. 29a/1, 42a/2

nişān : < **Far. nişān** -1- İşaret, belirti, iz.

n. +ı 18a/3

nitekim : -2- Gerçekten, hakikaten, olduğu gibi anlamlarında kullanılır.

n. 18b/3, 45a/7

noḥūd : < **Far. noḥūd** -5- Baklagillerden bir bitki.

n. 13b/1, 32a/6

n. +dan 3b/7, 15a/1

n. +lu 22b/4

nūr : < **Ar. nūr** -2- Aydınlık, ışık, ziya.

n. +ı 4b/3

n. +ın 12b/5

nūrlan- : -1- Aydınlanmak.

n. -a 4a/3

nūrlu : -1- Parlak, ışıklı.

n. ider 41b/7

nūrsuz : -2- Güçsüz, fersiz.

n. ider 9b/5, 10a/1

O

ocağ : -3- Isınma, pişirme vb. işlerde kullanılmak üzere ateş yakılan yer.

o. +a 23a/6, 36a/2

o. +dan 27a/1

od : -5- Ateş.

o. 22a/3, 21b/6, 22b/2 , 35a/2, 36a/3

o. +a 6a/3

o. +lar 22b/4

oğlağ : -1- Keçi yavrusu.

o. 31a/2

oğlan : -1- Erkek çocuk.

o. 18b/2

oğul : -1- Cinsiyeti erkek olan evlat.

o. +ınuğ 33a/6, 33b/1, 33b/2

ol- : -120-

I. Meydana gelme, vuku bulma.

o. -masa 14a/2

o -maz 32a/4

o. -ur 19a/1, 43a/7, 47b/7

o. -ursa 32a/2

o. -acak 30b/2

o. -sun 29b/3

bevāsir o. -an 34a/2

bevāsiri o. -an 33a/3

balğamdan o. -an 41b/5-6

bişürmelü o. -sun 39b/7

burğadan o. -ursa 29b/1

delü o.-mağ 4b/4

ezilmiş o. -a 44b/1

galebesinden o. -an 12a/2

galebesinden o. -ur 19b/7

ğalāş o. - a 6a/6, 14b/2

ğām o. -maya 36b/5

ğāmile o. -maz 19a/7

ğub o. -a 44b/2, 46b/1

° ilāclar o. -unur 20a/4

° ilāclara o. -unur 20a/5

issiden o.-an 3a/5, 20a/4, 47a/1

issi o. -mayınca 21a/3

issiden o. - sun 16a/4-5

ğandan o. -ur 29b/6

ğatı o. -ıcağ 30b/6

ğızıl o. -a 36b/4-5

ma^c cūn o. -a 42b/1-2

sersam o.-mağ 4b/5

sevdādan o. -an 40a/2-3

şafradan o. -an 344a/5-6, 36b/2-3, 37b/1, 37a/6-7, 37a/7, 37b/1, 38b/4-5, 40a/2-3, 46b/7

şovuğdan o. -an 5b/2, 7a/5,

16a/3, 18a/3, 20a/3, 46b/7

şovuğdan o. -mış idi 18a/7

şovuğdan o. -sa 16b/1

şovuğdan o. -sun 16a/4

şovuğlardan o. -ur 24a/7-24b/1

şovuğlık o. -duğındandır 19b/6

şovuğluk o. -ıcağ 19b/1

sülüsü'l-bevl o. -an 27b/2-3

sülüsü'l-bevl o. -ana 27b/1

yilden o. -an 21a/7

tecribe o. -ınmışdur 5b/2-3, 9a/2,

17a/4

uyuz o. -mışdur 12a/5

vaḳıa o. -ur 19a/5-6

zāhir o. -a 12a/6-7, 25b/3

II. (Sıfatlardan sonra geldiğinde)

... Vasfını taşımak.

aḡulu o. -duḡundan 31b/4

al o. -ur 19a/6

az o. -ur 19a/7

az o. -duḡı 19b/5

çig o. -a 26b/5

çok o. -acaḡ 30b/2

eyü o. -a 15a/3

eyü o. -mıṣ 37b/2

ḡoṣ o. -a 4a/3

ḡub o. -a 44b/2, 46b/1

incecik o. -ur 16a/5

güzel o. -a 14b/4

ḡatı o. -acaḡ 30b/6

ḡızıl o. -a 36b/4-5

ḡuvvetlü o. -a 15b/7, 44b/7

ḡuvvetlü o. -maya 37b/2-3

nafi^c o. -a 32b/7, 35a/5

ṣāfi o. -a 16a/1

ten-dürüst o. -sun 4a/4-5

za^c if o. -ur 4b/3, 19b/2

yaḡın o. -a 46a/3

yig o. -a 24a/2

III. (Zaman bildiren

kelimelerde) Geçmek, tamamlamak.

vaḡt o. -ur ki 4b/4,

gün o. a 6a/3,

IV. Yardımcı fiil olarak sıfat

veya sıfat-fiilerden sonra gelerek ...

haline gelmek, ... vasfını taşımak, vb.
bildiren fiilleri oluşturur.

arınmıṣ o. -a 40a/6

ayırılanmıṣ o. -a 35b/1-2

biṣürmelü o. -saḡ 39b/7

emīn o. -ur 28a/7

ezilmıṣ o. -a 44b/1

ḡām o. -maya 36b/5

muḡtāc o. -ursa 47b/1

ḡanaḡan o. -sa 172/b/2

olmıṣ o. -a 36b/5

ṣafradan o. -an 34a/7

tecribe o. inmiṣdur 17a/4

yaṣında o. -la 17a/5,

V. İsim+yardımcı fiil birleşik fiil

kullanımı

zikir o. -an 24a/1, 27b/5, 38b/2

ishāl o. -anlara 39a/5

muḡarrā o. -a 39b/2

muḡtāc o. -ursa 47b/1

müte^c allıḡ o. -an 2a/2, 14a/4,

16a/1-2, 24a/4

müteḡayyir o. -a 19a/4

müteḡayyir o. -ur 19a/5

zikir o. -an 24a/1, 27b/5, 38b/2,

47b/4

ziyāde o. -a 18a/5-6

ziyāde o. -maya 47a/3

ziyāde o. -ur 23a/5

ol : -33- O.

o. 19a/7, 28a/7, 34b/7, 35a/1,
35a/3, 37b/7, 39a/1, 39a/2, 39b/1, 44a/2,
46a/1, 47b/3

o. +dur kim, 18a/3-4, 28a/2,
34b/1, 35b/4, 36b/4, 37b/2, 38b/1,
38b/6, 40a/5

o. arret 19a/2

o. urt 16b/4

o. uya 11b/3

o. ovuı 18b/7

o. uz-ı-la 23a/2

o. una 30a/4

o. ya 21b/2

o. yau 22a/1

o. yanında 22a/3

o. yılda 11a/2

o. zeyt yaın 11b/3

nianı o. +durkim 18a/3-4

olun- : -4- Olmak fiiline konu olmak.

o. -ur 20a/4, 20a/5

tecribe o. - midur 5b/2-3, 9a/1

on : -6- On.

o. 2b/6, 3a/1, 21b/3, 22b/6,
34b/4, 39a/1

onar : -4- On sayısının letirme şekli.

o. +ar 25b/5, 40a/6, 41a/6, 42a/4

on bir : -1- On bir.

o. 3a/1

on birinci : -2- On bir sayısının sıra sayısı.

bb-ı o. 2b/6, 46b/4

onıncı : -3- On sayısının sıra sayısı.

o. +dadur 34a/4

bb-ı o. 2b/4 , 40a/1

on iki : -2- On iki.

o. 47b/5, 47b/6

olmuş : -1- Olgunlamı.

o. ola 36b/5

on bir : -1- On bir.

o. 3a/1

ot : -7- Fazla uzun ömürlü olmayan,
toprak üstünde kalan kısımları yumuşak
kalan, bir müddet sonra kuruyan
bitkiler.

o. +lar 41a/7, 44b/6, 47a/3

o. +ları 26b/6, 41a/7

o. +laru 27a/2

o. +lu 24a/4

otura yir : -2- bk. otura yir

o. +ı 2a/7

o. + 28a/1

otur- : -1- Vücudun belden yukarısının
dik, vücut aırlıının kaba etler üzerine
binecek şekilde bir yere yerleşmek.

o. -sa 34a/2

otura yir : -3- İnsan ve hayvan
vücudunda, bacakların üst kısmı ile
br arasında kalan, iki yana çıkıntılı
kaba et kısmı.

o. 29b/2

o. +ı 27b/6, 31b/1

otuz : -2- Otuz

o. 31b/5, 43a/5

ov- : -5- Eli bir şeyin üzerinde
bastırarak gezdirmek.

o. -a 32a/5

o. -alar 22a/4, 22b/3, 42a/5,
43a/2

Ö

öd : -3- Karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı renkte acı sıvı, safra.

ö. +in 13a/2, 13a/4

ö. +üni 12b/4

öñ : -1- Bir şeyin görünen yüzü

ö. 6b/5

ört : -1- Kapatmak için üstüne bir şey koymak.

ö. -üb 23b/7

ötürü : -1- -den dolayı.

ö. 31b/4

öyken : -1- Akciğer.

ö. +inden 31a/6

P

pamuğ bezi : -3- Pamuklu bez.

p. +i 23b/3

p. +in 23b/6

p. +yile 30b/6

panbuğ : -2- Ebegümeçigillerden, koza durumundaki meyvesi dört veya beş dilim halinde açılan, daha sonra bu meyvenin içindeki yumuşak, beyaz tellerin işlenerek çeşitli amaçlarla kullanılmış hali.

p. 12a/4

p. +a 13b/6

pāre : < **Far. pāre** -6- Parça.

p. 12a/4, 13b/6, 31a/7

p. eyleyeler 43b/5

p. ideler 37b/4

p. +yi 31b/3

perhīz: < **Far. perhīz** -1- Bazı nesnelere sağlık gereği hiç yememe veya kısıtlı yeme.

p. itmek gerektür 24a/5-6

pes : < **Far. pes** -1- Şu halde, öyleyse.

p. 30a/6, 39b/6

R

rāsen : < **Far. rāsen** -1- Andız otu.

r. 24b/3

rāyiḥa : < **Ar. rā'iḥa** -1- Güzel koku.

r. +sı 44b/6

rāziyāne : < **Far. rāziyāne** -1- Rezene.

r. 41a/6

renc : < **Far. renc** -2- Ağrı, sızı.

r. +in 28a/1

r. +ine 41b/7

revaḫcık : -1- (Sıvı için) Saf, arı; hoş.

r. 6a/3

resm : < **Ar. resm** -10- Şekil, adet, usul.

r. +e 16a/6, 20b/1, 23b/4, 32b/2, 43a/6

r. +e ide 18a/1

r +e ideler 16b/3, 23b/7- 24a/1, 36a/6

r. +dür 45a/1

rıtl : < **Ar. raṭl** -14- Bir litre kadar olan sıvı ölçęi, büyük kadeh.

r. 2b/5, 21b/4, 21b/5, 22a/5, 34b/2, 34b/4, 35a/2, 35b/6, 36a/2, 43a/1(2), 46b/5, 47b/6

r. +dan 47b/4

rivāyet : < **Ar. rivāyet** -1- Halk arasında söylenen söz, söylenti.

r. +de 25b/1

rufadan : < **Yun. rophiton** -1- Kaynar suda kabuğu ile pişirilmiş, tam katılaşmamış yumurta.

r. 31a/2-3

rūḥāniyyet : < **Ar. rūḥāniyyet** -1- Ruhla ilgili olma, manevilik.

r. +i 15b/7

ruṭūbet : < **Ar. ruṭūbet** -2- Eski tıbbı göre tabiatta bulunan dört esastan biri.

r. +betdür 19a/2-3

r. +i 35a/6

rüknet : < **Ar. ruknet** -1- Ağırlık.

r. +in 3b/1

S, Ş

sā° at : < **Ar. sā° at** -2- Günün yirmi dörtte birine denk olan zaman birimi.

ş. 7b/7, 10a/2

şabāḥ : < **Ar. şabāḥ** -4- Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

ş. 15a/2, 22b/3, 25b/5, 30a/3

şabāḥ namāzı : -1- Beş vakit namazın ilki olan ve tan yerinin ağarmasından güneşin doğuşuna kadar zaman içinde kılınan namaz.

ş +1 14a/1

şabr : < **Ar. şabr** -2- Dayanılması güç olan bir durum karşısında ses çıkarmadan tahammül gösterip, bekleme.

ş. ideler 20a/7, 20b/7

şabır : -1- bk. şabr.

ş. ideler 7b/7-8a/1

şāfi : < **Ar. şāfi** -6- Temiz, halis, saf.

ş. 21b/5, 31b/7

ş. ideler 35a/1, 36b/7, 37b/6

ş. ola 16a/1

şafra : < **Ar. şafra** -13- Karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd.

ş. 19b/6

ş. +dan 28a/3

ş. +dan olan 34a/5-6, 36b/2-3, 37a/6-7, 37a/7, 37b/1, 38b/4-5, 40a/2-3

ş. +dur 28a/2

ş. +ları 40a/3

ş. +yı 28b/2, 35a/7

sağ : -1- bk. sağ

s. 13a/3

şag : -1- Sağlam, sağlıklı.

ş. 43b/4

şag selāmet : -1- Sağ ve sağlam bir şekilde.

ş. 17a/6

şakın- -2- Uzak durmak, kaçınmak.

ş. -alar 29a/6

s. -mak 24b/2

şakız : -2- Sakız ağacının ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnenince yumuşayan, beyaz renkli reçine.

s. +1 26a/7

s. +ıla 3b/1

sākin : < **Ar. sākin** -3- Yatıştırmak, ihtiyacı gidermek.

s. eyler 34a/5

s. ider 38a/7, 39a/7

şakla- -5-

I. Esirgemek, korumak.

ş. -ya 10b/2

II. Olduğu gibi kalmasını sağlamak.

ş. -yalar 22a/1, 42a/7

III. Daha sonra kullanılmak üzere kaldırmak.

ş. -yalar 35a/4, 37a/4

şal- -1- Koymak, bırakmak.

s. -a 6a/3

şan° at : < **Ar. şan° at** -13- Bir şeyin taşıdığı özellikler, keyfiyet, vasıf.

ş. +i 34b/1, 35b/3, 36b/3, 37b/2, 38b/1, 38b/6, 39a/7, 40a/5, 40b/7, 41a/1, 42b/6, 43b/4, 45b/6

şancu : -1- Organlarda batar veya saplanır gibi hissedilen şiddetli ağrı.

ş. ider 30b/5

şanculu : -1- Sancısı olan, sancısı tutmuş.

ş. 27a/7

şap : -3- Bitkilerde yerden yukarıya doğru başak veya çiçeğe kadar uzayan düz ve dik kısım.

ş. 35b/1, 35b/2,

ş. +ından 35b/4

şar- : -1- Bir şeyin üzerini kaplamak, örtmek.

ş. -alar 20b/7

şara : < **Ar. şara** -1- Kısa süreli ve tam şuur kaybıyla beraber titreme, kasılma, ağızdan köpük gelmesi şeklinde görülen bayılma nöbetleri, epilepsi.

ş. +şı 47a/7

şarar- : -1- Rengi sarıya dönüşmek.

ş. -ınca 26b/5

şarard- : -1- Rengin sarıya dönmesine yol açmak.

ş. -ur 9b/2

şarb : -2- Keskin.

ş. 16a/5, 25a/1

şarmısak : -3- Zambakgiller familyasından, keskin kokulu, iştah açma, damar genişletme, mikrop

öldürme, tansiyon ayarlama gibi pek çok tıbbi özelliğe sahip otsu bitki.

ş 15a/3, 25b/2, 27b/4

şaruca : -1- Sarıya çalan renkte olan.

ş. 28b/4

şaru helile : -2- Sarı helile.

ş. 29a/1, 41b/1

şaru şu : -2- Saru su, iltihap.

ş. 28b/6

ş. +dur 28b/1

şayağı : -1- Sadeyağ, tereyağı.

ş. +yıla 31a/4

sebeb : < **Ar. sebeb** -7- Bir şeyin gerçekleşmesine yol açan şey.

s. +i 18a/6, 24a/7, 28a/2

s. +in 2a/6, 2b/1, 24a/6

s. +dür 5b/7

sefuf : Toz ilaç.

seher : < **Ar. sehar** -1- Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

s. 33a/7

sekizinci : -2- Sekiz sayısının sıra sayısı.

bāb-ı s. 2b/1, 27b/6

semiz : -1- Besili, etli, yağlı.

s. 31a/2

sen : -2- Sen.

s. 33a/5, 33a/7

ser- : -1- Yaymak.

s. -eler 16b/2-3

sersam : < **Far. sersām** -1- Menenjit.

s. olmak 4b/5

sev- : -1- Hoşuna gitmek, sevgi duymak, muhabbet beslemek.

s. -eler 15b/7

sevād : < **Ar. sevād** -1- Karanlık, siyahlık, karartı.

s. +a 30b/2

sevdā : < **Ar. sevdā** -2- Eski tıpta insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının aralarındaki dengeye bağlı bulunduğu kabul edilen dört unsurdan (ahlat-ı erbaa) biri. [Diğerleri kan, balgam ve safradır]

s. 30a/6, 30a/7

s. +dan olan 40a/2

sezab : -1- Sedef otu.

s. 25b/6

şığır : -2- Geviş getirenlerden, büyükbaş, boynuzlu evcil hayvan.

ş. 30b/1

s. +ıj 5a/6

şıhhat : < **Ar. şihhat** -1- Sağlık, esenlik, afiyet.

ş. bula 18a/1

şıq- : -7- Sıkıştırıp suyunu çıkarmak.

ş. -alar 28b/5, 34b/5, 36a/1, 36b/7, 37b/6, 38b/7, 39b/3

şın- : -1- Etkisi kaybolmak, şiddeti azalmak.

ş. -maya 27a/2

sırçalı : -1- Camdan yapılmış olan.

s. 22a/2, 22b/1, 27a/4, 34b/3, 36a/5, 42a/7, 43a/2

ş. 27a/4

sidük dutılması : -1- İdrar yapamama hastalığı.

s. +na 35b/1

sihir : < **Ar. sihr** -1- Büyü, efsun.

s. 33b/7

sil- : -2- Bir şeyin üzerinde havlu veya mendil gezdirmek suretiyle kurutmak, ıslaklığını gidermek.

s. -eler 37b/3

s. -mek 30b/5

siñ- : -1- Sindirmek.

s. -ir 41b/3

siñdür- : -1- Besinlerin sindirim sistemi içinde gereken değişikliklere uğratarak kana karışır duruma getirmek, hazmetmek.

s. -ür 40b/6

siñir : -3- Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu topluluk.

s. +leri 19b/3, 41b/4

s. +lerden 18b/6

sirke : -7- Halk arasında ateş düşürmesi ve ferahlatması için vücuda sürülen ekşimiş üzüm suyu.

s. 8b/2, 25a/1, 29b/3

s. +ye 30a/3

s. +yile 7a/3, 16a/5, 17a/7

şoğan : -2- Zambakgillerden, kat kat kabuktan ibaret yumru şeklinde olan.

yemeklerde ve salatalarda kullanılan,
keskin kokulu ve acı otsu bitki.

ş. 15a/4, 26a/4

şoğud- : -1- Soğumasına sebep olmak.

ş. -ur 38a/4-5

şonra : -1- Sonra, -nin ardından, ...
arkasından.

ş 13b/2, 17b/5, 21a/5, 23a/1,
27a/3, 33a/4, 35a/1, 35a/4, 37a/2, 39b/3,
42b/1, 45a/5, 46a/4, 46a/5, 46b/2

şor- : -6- Emmek.

ş. -a 15b/5, 18a/1

ş. -alar 23b/2, 29b/7

ş. -salar 12a/6

ş. -ub 13b/7

şovu- : -5- Yavaş yavaş veya hızla
sıcaklığını kaybetmek.

ş. -dukdan 39b/3

ş. -nıca 44a/3

ş. -yınca 44a/4

ş. -yunca 46a/6

s. -yucağ 31b/1

şovud- : -1- Soğumasını sağlamak.

ş. -ur 19a/3

şovuk : -23-

I. Isısı düşük.

ş. 18a/5, 21a/1, 20a/4, 21a/1,
24a/5, 24b/1, 30b/4, 47a/1

ş. alsa 18a/7

ş. +dan 21a/7

ş. +dan olan 5b/1, 7a/5, 18a/3,
20a/3, 46b/7

ş. +dan olsa 16b/1

ş. +dan olmuş idi 18a/7

ş. +dan olsun 16a/4

ş. +dur 37a/5, 38b/3

ş. +lardan 24a/5

ş. +lardan olur 24a/7-24b/1

II. Hava sıcaklığının üşütecek
kadar düşük olması.

ş. +ıñ 18b/7

şovuk al- : -1- Üşütmek, yel girmek.

ş. 18b/7

şovukluk : -1- Üşütmek

ş. 19b/1, 19b/5

ş. olduğındandır 19b/5-6

s. +ıyıçün 7a/7

s. + luğı 8a/2,

ş. +luğın 23a/5

ş. +luğına 20a/4, 20a/5, 39b/5

şoy- : -3- (Üzerinde bulunan kabuk, zar
vb.) Kesmek, tutup çekmek, sıyırmak
suretiyle çıkarmak.

ş. -alar 36b/6, 38b/7

ş. -ub 28b/4

söyle- : -1- Konuşmak.

ş. -mekdür 9a/6-7

şu : -41-

I. Rengi, kokusu ve tadı
olmayan şeffaf sıvı madde.

ş. 6b/5, 12a/3, 17a/1, 17b/3,
23a/3, 29a/2, 34b/4, 34b/5, 35b/6,
44a/5, 46a/1, 46a/2

ş. +da 17a/3, 39b/1, 45a/4

ş. +ya 35a/2, 35a/7, 36a/1-2

ş. +yı 34b/6, 35a/3

ş. +yıla 3a/4, 5b/1,10a/5, 11b/5-
6, 28b/5, 30b/4

ş. +yın 45a/4

ş. +ya 6b/5, 12a/3, 12a/4, 15b/3,
15b/6

II. Meyvenin suyu.

ş. dan 14a/6, 39a/1

ş. +yı 37b/7

ş. +yın 38b/7, 43b/7

ş. +yını 39b/3

III. Bitkilerin çeşitli
aşamalardan geçerek elde edilen suyu.

ş. +yın 12b/1

IV. Burunda oluşan sıvı akıntı.

ş. 4b/1

ş. +yın 5b/5

ceyne- : bk. çeyne-

c. -seler 3a/7, 3b/1-2

c. sün 15a/5

V. Neslin devamını sağlayan
erkeklik tohumu, meni.

ş. +dan 19a/7

şu inmek : -1- bk. göze şu inmek.

ş. +den 12b/1

sultan'ül-meşāyih : < **Ar. sultān'ül-
meşāyih** -1- Şeyhlerin sultanı.

s. 6a/7

şuñük : -2- Kemik.

ş. +lerden 18b/5

ş. +lerine 19a/1

şumak şuyı : -2- Sumak meyvesinin bir
müddet suda bekletilerek elde edilen
suyu.

ş. 14a/6

ş. +yıla 14a/7- 14b/1

şusuzluk : -4- Susuz olma, susuz kalma
durumu.

ş. +lığı 34a/5, 36a/7-36b/1,
38a/6-7, 38b/5

süd : -1- Memeli dişi hayvanların
memelerindeki bezler aracılığıyla
salgılanan besin değer yüksek sıvı.

s. 8b/1

s. +ile 13a/2

sülük ur- : -1- Sağaltmak amacıyla
sülük yapıştırmak.

s. -alar 31a/5

sülüsü-bevl : bk. sülüsül-bevl

s. +i 24b/3

sülüsül-bevl : -5- İdrar tutamama,
idrar kaçırma rahatsızlığı.

s. 2a/5, 24a/6, 27b/1, 27b/2

s. +i 24b/3

sümkür- : -1- Kuvvetli bir nefes verip
burundaki sıvının dışarı atılması.

s. -sin 4a/6

sünnet : < **Ar. sunnet** -1- Tutulan,
benimsenen yol, adet.

s. 5a/4

sür- : -9- (Bir şeyi bir yüzey üzerine)
Tabaka halinde yaymak, sıvamak.

s. -e 17b/5, 32a/2, 32a/5

s. -eler 33a/2

s. -mek 29b/4(2), 31a/1

s. -se 10a/6

s. -seler 24a/2

sürme : -1- Kirpik diplerinin herhangi bir madde ile ince bir çizgi halinde kaplanması.

s. 10b/1

süst : < **Far. süst** -5- Zayıf, gevşek,güçsüz.

s. eyler 9b/3

s. ider 4b/3, 10a/1

s. +lik 6b/3

s. +lığı 19b/5

süz- : -10- Bir sıvının içindeki tortu veya katı maddeyi süzgeç görevi yapabilecek kumaş, bez gibi bir şeyden geçirmek.

ş. -e 31b/7

s. -eler 21b/5, 29a/5, 36a/1, 36b/7, 38b/7, 43b/7, 44a/4, 46a7

ş. -eler 44a/3

süzil- : -1- Çökmüş, sızmış.

s. -miş 37a/1

Ş

şāb : < Far. **şāb** -2- Şap.

ş. 17b//6, 29b/7

şāf : < Ar. **şiyāf** -5- Fitol.

ş. 31a/7, 32a/1

ş. ideler 29b/7-30a/1, 30a/4

şāfi : < Ar. **şāfi** -2- Şifa veren iyileştiren (kimse).

ş. +dür 7a/2, 24a/1

Şafi Kitābı : -1- Şifa Kitabı.

Ş. +nda 4a/4

şalğam murabbāsı : -1- Şalgam ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

44b/2

şarāb : < Ar. **şerāb** -2- Meyve özü, su ve şeker ile yapılan tatlı içecek.

ş. +ın 39b/7

ş. +lara 39b/7

şeb körligi : -1- Gece körlüğü.

ş. 10b/5

şeftālū : < Far. **şeftālū** -1- Gülgillerden, sıcak iklimlerde yetişen ağacının sulu ve güzel kokulu meyvesi.

ş. 32b/1

ş. +nuş 30a/1

şeker : < Far. **şeker** < Hint. - 20- Şeker kamışı, şeker pancarı gibi bitkilerden elde edilen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan madde.

ş. 3b/6, 29a/4, 35a/2, 36a/3,

37a/1, 38a/1, 39a/3, 39b/4, 43a/1, 43a/6, 44a/1, 46a/2, 46a/4

ş. +i 11a/7, 45b/1, 45b/7

ş. +ile 3b/6, 5a/6, 8b/7, 24b/6

şerbet : < Ar. **şerbet** -3- Meyve özü, şeker ve su ile yapılan tatlı içecek.

ş.+i 42b/2

ş.+ler 2b/2, 34a/3

şeyh : < Ar. **şeyh** -2- Bir tarikatın başında bulunan en yüksek mertebeye çıkan kişi.

ş. +iñ 5b/7

ş. ini 6a/7

şeytarenc < Ar. **şeytarec** -1- Geniş yapraklı tere, horoscuk.

ş. 41a/2

şıra üzümü : -1- Şıra üzümü.

ş. 14b/6

şifā : < Ar. **şifā** -7- İyileşmek, hastalıktan kurtulmak, daha iyi duruma gelmek, düzelmek.

ş. bula 16b/3, 22a/4, 22b/6, 23a/4, 23b/5, 30a/5, 33a/2

Şifā Kitābı : -4- Metinde geçen bir kitap.

Ş. +nda 3b/3, 4b/7, 14b/3, 34a/1

şişe çekmek : -1- Tedavi amacıyla, içinde ispirotolu pamuğu yakmak suretiyle havasını azaltarak bu iş için yapılmış camdan bir şişeyi sırtta yapıştırmak, vantuz çekmek.

ş. 29b/5-6

şişir- : -1- Şişmesine sebep olmak.

ş. -ir 9b/2

şol : -1- Şu sıfatı.

ş. 12a/5

şorva : -1- çorba.

ş. +sın 22b/5

şöyle : -5- Şu şekilde

ş. 13a/4, 13b/7, 14b/1, 24a/1,

26b/4

şufûf : bk. sefûf

ş. 24b/2

T

tā : < **Far. tā** -6- Bir şeyin başladığı veya sona erdiği zamanı ifade etmek kullanılır.

t. 15a/2, 21a/3, 21b/5, 28b/2, 31b/3, 47a/2

ṭabīb : < **Ar. ṭabīb** -1- Doktor, hekim.

ṭ. +e 47b/2

ṭ. +den 29b/2

ṭ. +ler 16a/3

ṭabī^c at : < **Ar. ṭabī^c at** -1- Bir kimsenin davranışlarına yön veren, yaratılış, huy, mizaç.

ṭ. +ı 34a/6

ṭağ üzümü : -1- Dağ üzümü.

ṭ. +i 7b/3

ṭahāret : < **Ar. ṭahāret** -1- Su ile temizlenmek.

ṭ. itmek gerek 30b/4-5

tamām : < **Ar. tamām** -4- Hepsi.

t. 14b/7, 29a/3, 38a/2, 44a/6

ṭamar : -1- Canlıların vücudunda kan ve kefi akışını sağlayan kanal.

ṭ. +lardan 18b/6

ṭamla : -1- Bir sıvının yuvarlak şeklindeki küçük parçası.

ṭ. 10b/7

ṭamzır- : -4- Damla damla akıtmak, damlatmak.

ṭ. - salar 11a/1, 12b/3, 13a/1-2, 13b/1

ṭarı : -3- Darı, mısır.

ṭ. +la 20a/6, 20b/5

ṭ. +nuṣ 20b/1

ṭaş : -3- Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan çok sert cismin çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere hazırlanmış malzemesi.

ṭ. 34b/7, 37b/5, 39a/1

ṭaşra : -2- Dışarı.

ṭ. 28b/4

ṭ. +sında 32a/2

ṭatlu : -3- Şeker tadında olan, içinde şeker bulunan, tadı hoş olan.

ṭ. 11a/4, 28a/5, 28b/3

tava : < **Far. tābā - tābe - tāve** -1- Yiyecekleri kızartmak, yağ kızdırmak amacıyla kullanılan saplı yayvan bir kap.

t. +da 16b/1

tavuk : -1- Sülüngillerden, eti ve yumurtası için yetiştirilen kümes hayvanı.

t. 31a/2

tāze : < **Far. tāze** -3- İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan.

t. 34b/2, 35b/4, 42b/6

te^c ālā : < **Ar. te^c ālā** -1- “yüksek olsun” anlamına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır.

ḥakk-t. 18b/3

tecribe : < **Ar. tecribe** -5- Karşılaşılan olaylar sonucu elde edilen kazanım, deneyim.

t. olunmuşdur 5b/2-3, 9a/2, 17a/4

t. itdim 7a/1

t. itmişler 6a/1

teke : -1- Erkek keçi.

t. 13a/4

tekrār : < **Ar. tekrār** -7- Yeniden, bir daha, yine.

t. 16b/3, 18a/1, 23a/2(2)

t. ide 32a/2

t. ideler 20b/2

t. itmek gerekdür 8a/3

ten : < **Far. ten** -1- İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.

t. +den 20b/4

t. +i 22a/3

t. + iñ 15a/6

tencere : -1- İçinde yemek pişirilen kapaklı madeni kap.

t. +ye 31b/5

ten-dürüst : < **Far. ten-dürüst** -1- Sağlam vücutlu, kuvvetli.

t. olsun 4a/4-5

tennūr : < **Ar. tennūr** -1- Fırın, ocak, tandır.

t. +ı 23b/5

ter : -1- Deriden çıkan, kendine has kokusu olan, renksiz sıvı.

t. 15b/2

terbiyet : < **Ar. terbiyet** -1- Terbiye etmek

t. ideler 43a/6

terengebin : < **Far. terengübin** -1- Terencübin, basra balı, bir tür kudret helvası "kudret helvası".

t. 29a/4

terkīb : < **Ar. terkīb** -8- İki veya daha fazla şey i karıştırarak yeni bir şey meydana getirme.

t. 25b/7, 28b/3

t. +i 38b/2

t. +in 2b/2, 2b/4, 22a/4, 34a/3

t. itmiş 21a/6

ters: < **Ar. ters** -1- Bazı hayvanların özellikle kuşların pisliği.

t. +iniñ 10b/3

te° şır : < **Ar. te° şır** -1- Bir durumun kişide bıraktığı etki.

t. +i 18b/7

Ṭıbb-ı Benī : -1-Ṭıbb-ı Nebevī adlı tıp eseridir.

ṭ. 9a/2

ṭ. +de 9a/5

tırāş : < **Far. tırāş** -2- (kıl için) dibinden kazıma, kesme.

t. eyleye 6a/4

t. idüb 7b/7

ṭız : < **Far. ṭız** -6- Çabuk, hemen.

t. 5a/5, 9b/1, 19a/6, 19b/4(2)
28a/2

ṭızcek : -1- Çabucak, hemen.

t. 18a/6

ṭoğra- : -1- (Bir şeyi) Keserek parçalamak, parça parça kesmek.

ṭ. -yalar 45a/3

tohum : < **Far. tuhm** -9- Bitkilerde dölllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yen bir bitki üreyen tane.

t. +ı 13b/3, 25b/6, 26a/4, 26a/6, 41a/6

t. +ın 25b/6, 32b/5

t. +ını 14a/5

t. +ıyla 16b/6

toğuzuncu : -1- bk. toğuzuncu

ş. 34a/3

toğuzuncu : -1- Dokuz sayısının sıra sayısı.

bāb-ı ş. 2b/3

toğdur- : -1- Dolu hale gelmesini sağlamak, dolmasını sağlamak.

ş. -mayalar 43a/3

topalağ : -4- Kırk boğum, su'd kökü, emlec-i münakki.

t. 24b/4, 25a/4, 25b/4, 26a/6

topuğ : -1- Ayağın arka kısmı.

t. +lar 6b/5

tuğu : -1- Yanak.

ş. +larına 16b/2

tur- : -1- bk. dur-

ş. -a 34b/4

turağ otu : -1- Turak otu, dere otu, rezene.

t. 14a/4

turb : < **Far. turb** -1- Turpgiller familyasından, meyvesi acımsı ve etli, kökleri yenen bitki.

t. 15a/3

turunç : < **Far. turunc** -1- Turunçgiller familyasından olan ağacın buruk lezzetli, portakala benzer, reçeli ve şerbeti yapılabilen, sinirleri yatıştırıcı, spazmı giderici, hazmı kolaylaştırıcı hassalara sahip meyvesi.

t. 45b/4, 46a/5

t. +ın 45a/1

turunç murabbası : -1- Turunç ve şeker karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan tatlı.

t. 44b/7

turunç şarābı : -1- Turunç özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

t. 38b/3

tut- : -1- Bir müddet durmasını sağlamak.

ş. -sun 17b/1

tuz : -8- Yiyecekleri tatlandırmada ve saklamada kullanılan, kolay eriyebilen, dili yakan bir madde.

ş. 17b/5, 22b/6

ş. + ı 16a/5, 20a/6, 20b/6

ş. + ıla 16b/1, 17b/4, 23a/2

tuzlu : -4- Tuz miktarı çok olan.

ş. 24b/2, 28a/3, 45a/4, 45b/3

tükür- : -1- Ağızdaki tükürük, balgam veya istenmeyen sıvının dışarı atılmak istenmesi.

t. -sin 4a/6

türbid : < **Far. türbid** -1- Türbid otu, bir ot köküdür.

türbed : -1- bk. türbid
t. 40b/1

U

uç : -1- Bir nesnenin başı veya sonu.

u. +ını 20b/3

uçuk dutmak : -1- Sara hastalığı tutmak.

u. 4b/4

ufacık : -1- Boyutu gerekenden küçük, oldukça ufak.

u. 45a/3

ulaşık : -1- Art arda gelen, ardından yetişen.

u. +dur 19b/4

ulu : -1- Saygı duyulacak niteliklere sahip kimse.

u. 16a/3

un : -6- Tahıl veya bazı gıda maddelerinin öğütülmesiyle elde edilen toz halindeki besin.

u. +a 30a/4

u. +ın 26b/5

u. +ını 26b/4

u. eyleyeler 13b/4, 30a/2

u. eyleyesin 15b/1

ur- : -6- Sürmek.

u. -a 6a/5

u. -alar 31b/1, 31b/2

u. -salar 3a/5, 5a/7, 11b/6

ustühürdüs : -1- Karabaş otu, lavanta çiçeği, keşiş otu.

u. 24b/4

uštühüdüs : bk. uštühüdüs

u. 40b/1

uyan - : -1- Uyku durumundan çıkmak.

u. - duğı 4a/5-6

uyku : -1- Organizmanın vücuttan ve dışarıdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememe durumu.

u. +dan 4a/5

uyu- : -1- Uyku halinde olmak.

u. -mak 9b/1

uyuz : -2- Örümcekgillerden, çıplak gözle görülmeyen bir böceğin meydana getirdiğı kaşıntılı, bulaşıcı deri hastalığı.

u. + ın 11a/6,

u. olmuşdur 12a/5

Ü

üç : -22- İkiden sonra gelen sayı.

ü. 7b/3, 11a/2, 13b/2, 13b/4,
17a/7, 23a/4, 25a/7, 26a/4, 26a/5, 26a/7,
26b/1, 28b/6, 30a/2, 31a/5, 32a/5,
32b/5, 41a/5, 42a/1, 42a/5, 46a/4, 46a/7

ü. 29a/6

üçer : -1- Üç sayısının üleştirme şekli.

ü. +er 30a/3

üçüncü : -3- Üçüncü.

ü. 9b/3

bāb- 1 ü. 2a/1, 10a/1

üst : -3- Bir şeyin dış yüzeyi.

ü. +ine 20b/4, , 23b/3, 44a/7

üstüne : -3- Ayrıca, fazladan, ilave olarak.

ü. 23b/2, 23b/3, 44a/7

üzer : -32- Üstüne.

ü. 3a/5, 6a/4, 7b/7, 9a/4, 12a/6,
17a/7, 20b/1, 21b/6, 23b/5, 23b/6,
27b/4, 29a/4, 31b/1, 31b/6, 32b/2,
32b/6(2), 34a/2, 34b/3, 35a/2, 36a/3,
43a/3, 43b/6, 44a/2, 44a/4, 44a/5, 45a/6,
45b/1, 46a/1, 46a/2, 46a/6

ü. +de 45b/4

üzerlik : -1- Sedef otugillerden, acı tohumları susama benzeyen, beyaz çiçekli, halk arasında tütsü olarak kullanılan bitki.

ü. 13b/3

üzüm : -1- Asma ağacının salkım halindeki, küçük, etli, sulu, glikoz bakımından zengin olan tazesini veya kurusu yenen meyve.

V

vākıā^c : < **Ar. vākıā^c** -1- Olmuş bir iş.

v. olur 19a/5

vāk(i)t : < **Ar. vākıt** -21- Zaman.

v. -ı hācette 22a/2, 22b/1-2 ,
35a/4, 36a/5, 37a/4, 38a/3, 39b/5, 40b/4,
41b/1, 45b/5, 45b/6

v. olur ki 4b/4

v. +ı 24b/1

v. +ın 15b/2, 21a/4, 31a/6, 42b/1

v. +ında 14a/1, 25a/6, 33a/7,
33b/2

vākıyye : < **Ar. vākıyye** -10- Okka,
dört yüz dirhemlik tartı.

v. 2b/5, 22a/6, 36b/7, 37a/1,
38a/2, 39a/1, 46b/5, 47b/5

v. +den 47b/4

v. +dir 47b/6

var : -3- Mevcut olan (şey).

v. +dur 34b/1

v. +ısa 5b/4

v. + iken 15b/2

var- : -4- Ulaşmak, erişmek.

v. -a 33a/5, 33b/2

v. -alar 22b/3

v. -uñ 6b/4

v. -ur 4b/1

vaşiyet : < **Ar. vaşıyyet** -5- Nasihat,
öğüt.

v. 46b/6, 46b/4

v. +ler 2b/4, 2b/7, 47a/3

ve : < **Ar. ve** -172- İki kelime cümle ya
da öbeği birbirine bağlar.

v. 2a/6, 2b/1, 2b/2, 2b/4, 2b/5,

3a/4, 3b/2, 3b/5, 3b/5, 4a/2, 4a/7, 4b/1,

4b/5, 4b/5, 4b/6, 5b/5, 7a/6, 8b/2, 8b/3,

8b/4, 9a/5, 9b/5, 10a/1, 10a/4, 10a/6,

10b/2, 10b/5, 10b/7, 11a/4, 11a/6,

11a/6, a11a/7, 11b/1, 11b/4, 11b/5,

11b/7, 12a/2, 12a/2, 13b/2, 13b/5,

14b/4, 15a/2, 15a/3, 15a/4, 15b/2,

15b/3, 15b/4, 15b/7, 16b/2, 17b/7,

18a/4, 18b/6(3), 19a/6(2), 19b/1, 19b/2,

19b/3(2), 19b/4, 19b/5, 19b/6, 20a/4,

21a/1, 21a/7, 21b/1, 21b/4, 22a/1, 22a/3,

22b/2, 24a/4, 24a/7, 24b/2, 24b/3(2),

24b/4(2), 25a/3, 25a/4, 27a/4, 27a/7(2),

27b/1, 27b/4, 27b/7(2), 28a/1, 28a/6,

28b/2, 28b/3, 29a/6(2), 29a/7(2),

29b/4(2), 30a/3, 30a/4, 30b/1(2),

30b/2(2), 31a/3(2), 33a/5, 33b/7, 34a/3,

35a/6(2), 35a/7(2), 35b/2, 36a/7, 36b/1,

36b/2, 36b/5, 37a/5(2), 37a/6, 37a/7,

37b/1, 37b/7, 38a/5(2), 38a/6, 38a/7,

38b/3, 38b/4, 38b/5, 39a/6, 39a/7,

40a/4, 40a/5, 40b/1, 40b/3, 41a/1(3),

41a/2(2), 41a/3(2), 41a/4(2), 41a/5,

41b/5, 41b/6, 42a/2(2), 42a/3(3),

43b/1(2), 43b/2, 43b/5, 44b/1(2), 44b/2,

44b/3, 44b5(2), 44b/6(2), 44b/7, 46b/1,

46b/3(2), 46b/5, 47a/1, 47a/5, 47b/4

vele : bk elek

v. 11a/7

velikin : < Ar. “ve”, Far. “lkin”

lakin ile velikin -1- Lakin, ama, fakat, velakin.

v. 33b/3

ver- : -1- Meydana getirmek.

v. -emez 4b/5

vezn : < Ar. **vezn** -1- Ağırlık, ölçü.

v. +ince 39a/3

vir- : -11-

I. Bir hali hakim kılmak.

fāyide v. -ür 9a/1

ferahlık v. -ür 38a/5

ķuvvet v. -mesine 27a/6

ķuvvet v. -ür 34a/7, 36b/1,
38a/5, 42b/5, 43b/3

ķazar v. -ür 8b/2, 9a/3

II. Elinde veya yakınında olan bir şeyi başkasına eriştirmek.

v. -seler 31b/3-4

veyā : < Ar. **ve** Far. **yā** -2- İsterseniz, iyisi.

v. 3b/1, 29a/4

u: -3- bk. ve

v. 2b/3, 31a/2, 44b/5

Y

yā : -1- İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

y. 28a/2

yab yab : -1- Yavaş yavaş.

y. 46a/3

yaban : -1- İnsan yaşamayan ıssız yer.

y. +a 33b/3

yabrağ : -4- bk. yaprağ

y. +ın 7a/4, 14b/5, 15a/7, 34b/2

yādigār : < Far. yādgar -1- Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.

y. + dur 8a/4

yağ : -12-

I. İç organların etrafında depolanan, deri ve kılları dış etkilerden koruyan hidrokarbonların ortak adı.

y. +ın 5a/6, 11b/3

y. +ına 11b/2

II. Itırlı bitkilerden çıkarılan yağların karıştırılmasıyla elde edilen ve ilaç olarak kullanılan yağlar.

y. 21a/6, 21b/2, 22a/4, 31b/7

y. +a 22a/7

y. +ıla 22b/3

y. +lardan 23b, 24a/2

y. +uñ 22a/1

yağlu : -1- Yağı çok olan.

y. 8b/1

yağrın : -1- Sırt, sırtın yukarı kürek kısmı.

y. +ın 20b/3

yāhūd : < Far. yāhūd -3- Veya.

y. 17b/2, 28a/2, 35b/4

yağ- : -3- Yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

y. -alar 16b/7

y. -ub 12b/6, 13b/6

yağar : -1- Yakan, yakıcı.

y. 29a/5

yağın : -2- Arada az mesafe bulunan.

y. 4a/1

y. ola 46a/3

yağu : -4- Vücudun ağrıyan yerlerine üzerine koyu lapa bir maddenin beze yapıştırılıp tedavi amaçlı kullanılması.

y. eyleseler 7a/3, 7a/5

y. eyleyüb 6a/5

y. itseler 11b/6

yağ : -1- Alev.

y. +la 36a/3

yan : -4-

I. Vücudun sağ veya sol tarafı

y. +ın 5a/5

II. Taraf, yan.

y. +a ide 20b/4

III. Yakın, civar.

y. +ında 22a/3, 22b/2

ya° nī : < Ar. ya° nī -4- Açıklanmak ve anlatılmak istenen bir yargıdan önce "şu anlatılmak isteniyor ki" anlamında kullanılan sözün kısa hali.

y. 2a/7, 26a/3, 29a/1, 35a/7

yapa yapa : -1- Lapa lapa.

y. 35b/6

yapışdır- : -1- Yapışmasını sağlamak.

y. -alar, 13b/7

yaprağ : -5- Bitkilerin solunum. özümleme, terleme vb. olaylara yarayan yeşil uzantısı.

y. +ın 30a/1, 31b/5, 42b/7

y. +ına 43a/1

y. +uñ 22a/7

yaradıl- : -2- Allah tarafından var edilmek. Ortaya çıkmasına, meydana gelmesine sebep olmak.

y. -ur 18b/2

y. -mışdur 18b/6

yaramaz : -5- İşe yaramayan, yararlı olmayan.

y. 9b/6, 15a/5, 30a/5

y. +dur 35b/2

y. +ın 31b/3

yarı : -1- Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.

y. +sı 39a/2

y. +sınca 39b/4

yarım : -1- Bir bütünün yarısı.

y. 21b/5

yaşşı : -1- Basık ve yayvan.

y. 23a/6

yaş : -1- Doğuştan beri geçen zamanı yıl birimiyle ölçülen zaman.

y. +ında ola 17a/5

yaş : 4-

I. Islak, nemli.

y. +ı 8a/1

y. +iken 5b/1

II. Kendi suyunu yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış.

y. 14b/5, 30a/1

yaşar- : -1- (Göz için) Yaşla dolmak.

y. -duğın 11a/1

yaşlan- : -1- Yaşı ilerlemek.

y. -ması 10b/5

yat- : -13-

I. Boylu boyunca uzanmak.

y. -alar 23b/4

y. -mak 9a/4

y. -masun 4a/7

y. -salar 23b/7

y. -ub 23a/1

II. Uyumak veya dinlenmek için

yatağa girmek.

y. -mağda 5a/1

y. -acağ 42a/7-42b/1

y. -alar 14a/1, 20b/1

y. -ırsa 5a/4

y. -sa 25b/1

y. -sun 23a/4

y. -mayalar 5a/5

yatsu namāzı : -2- Beş vakit namazdan yatsı vaktinde kılınanı.

y. 33b/1

y. +ından 33a/4

yatur- : -1- Bekletmek.

y. -ub 11b/2

ye- : -19-

I. Yemek işi.

y. -mege 27b/4, 36b/2

y. -mek 8b/6, 8b/7, 9a/4, 24a/3,
24a/4, 25b/2, 25b/3, 32a/6

y. -mekdür 9b/3

y. -memek 31a/4

y. -meye 31b/4

y. -se 25b/1

y. -ye 25b/7

y. -yeler 22b/5, 25a/7, 30a/3,
41b/2

II. İçmek.

y. -mek 8b/2

yedi : Yedi.

y. 41a/6

yedinci : -1- Yedi sayısının sıra sayısı.

bāb-ı y. 2a/6, 24a/6

yelmeşik : -1- Yapışkan.

y. +dür 41a/3

yemek : -7- Yenmek için pişirilmiş,
hazırlanmış yiyecek, aş, taam.

y. 36b/2

y. +i 40b/6, 41b/3, 42b/5

y. +ler 24a/4

y. +leri 24a/3, 27b/3

yemiş : -4- Meyve.

y. +in 25a/3

y. +ler 18a/5, 39b/6

y. +lerden 24a/5

yemişler murabbası : -1- Çeşitli
meyve ve bitkilerle yapılan, şeker
karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye
kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak
yapılan tatlı.

y. 44b/3

yen- : -1- Yemeğe elverişli olmak.

y. -e 26b/4

yeşil : -1- Sarı ile mavi arasında yer
alan renk, yaprak rengi.

y. 12b/7

yet- : -1- Yetiyecek miktarda veya
derecede olmak.

y. -ecek 40b/3

yeyecek : -2- Yemek üzere hazırlanmış
yenecek şey.

y.+leri 1b/7, 8a/5

yıl : -1- Sene.

y. +da 11a/3

yılan : -1- Omurgalı hayvanlardan,
bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı,
çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan,
uzun sürüngen hayvan.

y. 11b/1

yılğın ağacı : -1- İlgin ağacı.

y. 32a/7

yıllık : -1- Bir yıl için, senelik.

y. 10a/1

yıplandır : -11- Yıprandırmak.

y. -ur 9b/5

yi- : -11- bk. yemek

y. -düğü 28a/5

y. -mege 27b/2

y. -mek 8b/3, 31a/4

y. -se 15a/4

y. -seler 8a/5

y. -ye 25b/5

y. -yeler 21a/2, 24b/7, 28b/7

y. -yicek 18a/5

yig : -1- Üstün, daha iyi.

y. ola 24a/1

yigirmi : -3- Yirmi.

y. 26a/2, 29a/3, 29a/4

yil : -2- Havanın yer değiştirmesi sonucu meydana gelen esinti, rüzgar.

y. +den 21b/1

y. +den olan 21a/7

yimek: bk. yemek

y. +ler 8b/2

y. +lerden 31a/1

yin- : -1- Çürümek, aşınmak.

y. -se 17b/2

yine : -14- Bir daha, tekrar, gene.

y. 5a/5, 9a/5, 17b/4, 22b/6, 31b/2, 33a/7, 33b/1, 33b/2, 36a/2, 44a/3, 44a/4, 44a/5, 45b/2, 46a/7

yiği : -1- Yeni.

y. 23a/6

yir : -8-

I. Bölüm, kısım.

y. +inde 4a/1

y. +ine 20a/7

II. Bir şeyin gereğini yaparak olmasını sağlamak.

y. +ine 5a/4

III. Vücudun herhangi bir bölümü.

y. +leri 29b/4-5

IV. Bir şeyin bulunduğu yer, kapladığı alan.

y. +den 33a/4, 33b/4-5

V. Kap, gereç.

y. +e 7b/6

yirine : -3- Bir şeyin yerini tutmak üzere.

y. 5a/4, 20a/7, 21a/4, 43a/6

yirli yirinde : -1- Olması gereken yerde.

y. 17a/6

yoğur- : -8- Hamur hale getirmek için devamlı basıp, karıştırmak.

y. -a 6a/4

y. -alar 13b/6, 27a/3, 40b/3, 42a/6, 43a/5

y. -ub 15b/5, 16b/7

yoğurt : -1- Maya katılarak kıvamı arttırılmış süt ürünü.

y. 8b/1

yoğ : -2- Mevcut olmayan şey, bulunmayan.

y. +dur 5a/2, 16a/7

yud- : -1- Bir şeyi ağızdan boğaza doğru aşağı indirmek.

y. -sın 15a/2

yuğaru : -5-

I. Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan kısmı.

y. 6a/2, 20b/3

y. +dan 6b/5

II. (Yazı ve söz için) Daha önceki kısım, üst.

y. 23b/1, 27b/5

yumişak : -1- bk. yumuşak

y. 12b/6

yumurda : -1- Kumes hayvanları özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, üstü beyaz kırılğan bir kabukla kaplı, beyzi biçiminde besin maddesi.

y. 31a/3

yumuşad- : -1- Bir kimsenin inadını, öfkesini geçirmek, hafifletmek.

y. -ur 34a/6

yumuşak : -14-

I. Hafif.

y. 3b/6, 12b/6, 13b/6, 17b/6, 21b/3, 22b/7, 24b/5, 25a/5, 25b/4, 35a/2, 40a/7

II. Katı ve sert olmayan, kolay işlenebilen.

y. 16a/5, 20b/6, 44a/2

yumuşan- : -1- Yumuşak duruma gelmek.

y. -sın 15a/1

yun- : -1- Yıkanmak.

y. -maya 15b/7

yut- : -1- Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y. -sa 11a/2

yürek : -3- Kalp.

y. +e 34a/7

y. +i 37a/5, 38a/4

yürek oynaması : -2- Kalp çarpıntısı.

y. +na 27a/7

y. +dığın 38a/7

yüregi soğid- :-1- Gönlü, içi ferahlatmak, bedeni rahatlatmak.

y. -ur 38a/4

yürü- : -1- Adım atarak ilerlemek.

y. -cek 18a/4

yürüd- : -1- Gerektiği gibi devam etmesini sağlamak.

y. -ür 35a/7

yüz : -1- Yüz.

y. 28b/5

yüz : -2-

I. Bir şeyin üst yüzeyi, dış kısmı.

y. +in 20b/4

II. Yüz.

y. 47b/6

yüzükoyun : -1- Yüzü yere gelecek şekilde, yüz üstü.

y. 23a/1

yüz kırk dört : -1- Yüz kırk dört.

y. 47b/6

yüz yigirmi : -1- Yüz yirmi.

y. 17a/4, 26b/3

Z

za° ferān : < **Ar. za° ferān** -5- Süsengiller familyasından olan, çeşitli rahatsızlıklara iyi gelen, soğanlı çok yıllık bitki.

z. 8b/5, 26a/5, 44b/1, 44b/5, 46b/3

zāhir : < **Ar. zāhir** -2- Görünen, meydana gelen, açık ve belli olan (şey).

z. ola 12a/6-7, 25b/3

zaḥmet : < **Ar. zaḥmet** -2- Sıkıntı, eziyet.

z. 6b/6, 20a/1

za° if : < **Ar. za° if** -5- Gücü, kuvveti, takati kalmayan, zayıf.

z. eyler 9b/4

z. ider 9a/7, 9b/7

z. olur 4b/3, 19b/2

zamān : < **Ar. zemān** -4- Başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z. 23a/3, 25b/2, 47a/4

z. + da 16a/3

zamğ : < **Ar. şamğ** -1- Bazı ağaçların kabuklarından sızdıktan sonra renksiz veya sarımtırak renkte katı bir madde halini alan camsı yapıştırıcı madde.

z. +1 12b/1

zarar : < **Ar. zarar** -3- Bir şeyin sebep olduğu kötü sonuç.

z. ider 8a/6,

z. virür 8b/2, 9a/3

zāt-il-ceb : < **Ar. zāt-ü'l-cenb** -1- Akciğer örtüsünün iltihabı.

z. 35a/6

zencebīl : < **Ar. zencebīl** -3- Zencefil.

z. 7b/1, 26a/2, 41a/1

zargüle : -1- Bir bitki türü.

z. 41a/2

zerdālū : -1- Küçük meyveli kayısı ağacı türünün, sarı, etli, tatlı, çekirdeği acı meyvesi.

z. 32b/7-33a/1

zerdalū yağı : 1- Zerdali ağacının meyvesinden elde edilen bir çeşit yağ.

z. 30b/7

zeytūn : < **Ar. zeytūn** -1- Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü ağacın, önceleri yeşil daha sonra karararak tek çekirdekli yağlı meyvesi.

z. 8b/5

zeyt yağı : Zeytin tanelerinin sıkılması ile elde edilen bitkisel yağ.

z. 21b/4

z. +n 11b/2, 22a/6, 31b/6

zift : < **Ar. zift** -1- Kara sakız, katranda çıkarılan, kolay kırılan, az sıcakta eriyen katı, siyah, parlak bir madde.

z.+ile 3b/1

zikir : < **Ar. zikr** -7- Sözü söyleme, söyleme, ismini anma.

z. ider 22a/5

zikir iddügimiz 47a/6

z. itdügimiz 23b/1, 24a/3

z. olan 24a/1, 27b/5, 38b/2, 47b/4

zīr : < **Far. zīr** -1- Alt, aşağı.

z. +e 6b/5

zīrā : < **Far. zīrā** -1- Çünkü, şundan dolayı.

z. 5a/2, 18a/6, 19b/2, 28a/7,
33b/6

zirāvendī müdebber : -1- İki kısımdır. biri uzundur ki ona müdahrac derler.

z. 41a/3

zīrek : < **Far. zīrek** -1- Zeki, anlayışlı, uyanık.

z. ider 41b/4

ziyāde : < **Ar. ziyāde** -5- Fazla, çok.

z. eyleye 11a/6-7

z. ider 18b/1

z. ola 18a/5-6

z. olmaya 47a/3

z. olur 23a/5

SONUÇ

16. yüzyılda yazılan Mehmed'in °İlâc-nâme adlı eserinin incelendiği bu çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçları ses ve şekil bilgisi, yazım (imlâ) özellikleri ve söz varlığı başlıkları altında inceleyebiliriz.

Ses ve Şekil Bilgisi

1. Mehmed'in °İlâc-nâme'si adlı eserde Türkçe kelimelerin kullanımında genel olarak kalınlık-incelik uyumun riâyet edildiği görülmektedir. Türkçe kelimelere getirilen eklerden uyumsuzluk gösterenler şunlardır:

-dik sıfat-fiil eki : oynadığın 38a/7, geldiğinden 46b/2

+lık isimden isim yapma eki : karağuligin 10a/6

2. Yabancı kökenli sözcüklere getirilen eklerin uyumlu olduğu görülür. Ancak az da olsa bazı kelimelere gelen eklerin uyum dışında olduğu görülmektedir.

+lık isimden isim yapma eki : ferahlık 38a/5 , süstlüğü 19b/5

3. Düzlük- yuvarlaklık uyumu, eklerde iki farklı durum bildirir. Bazı eklerin daima yuvarlak, bazı eklerin ise düz ünlü ile yazıldığı görülmektedir. Ancak bazı eklerin ikili kullanımlarının da olması söz konusudur.

Daima düz ünlülü kullanılan ekler :

+(y)I belirtme hali eki :

Eklendiği kelimenin köküne bakılmaksızın düz ünlülü kullanılmıştır.

nûrı 4b/3, gözi 10a/1, ayvayı 38b/1

+(U)ncI İsimden isim yapma eki :

Tek bir örnek dışında genellikle düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

üçüncü 2a/1, dördüncü 2a/2

Bu ekin kullanımında tek yuvarlak ünlülü kelime ise üçüncü (2b/3) olarak geçer.

-dI görülen geçmiş zaman eki :

Bu ekin metinde geçtiği iki yer mevcuttur. Buralarda ekin düz ünlülü kullanıldığı görülmektedir.

itdim 7a/1, itdiler 16a/4

-mİş öğrenilen geçmiş zaman eki :

Metinde pek sık karşımıza çıkmayan bu ekin düz ünlüyle kullanıldığı görülmektedir.

olmuş idi 18a/7, itmiş 21a/6

Genellikle yuvarlak ünlülü kullanılan ekler:

-dUk sıfat-fiil eki :

Genellikle yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

yaşarduğın 11a/1, boğazlanduğı 31a/6

Tek örnekte ise uyuma uygun olarak kullanıldığı görülmektedir
çıkdığın 15b/1

-Ub zarf fiil eki :

Bu ekin kullanımında düzlük yuvarlaklık uyumuna uyulmamıştır. Tüm örneklerde yuvarlak ünlülü kullanımına rastlanır.

katub 11a/4, şorub 12b/7

Hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü tespit edilen ekler ise şunlardır:

Bu grupta göreceğimiz eklerin kullanımında düzlük yuvarlaklık uyumuna uyulmamıştır. Eklerin her iki şekline de rastlamak mümkündür. Hatta aynı kelimelerin hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlüyle yazıldığı durumlar da söz konusudur.

-dIr fiilden fiil yapma eki :

indüreler 43b/7, 46a/5- indireler

-IncA zarf fiil eki :

Genellikle düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

çalınca 22b/5, şararınca 26b/5

Aynı ekin aynı kelime de ikili kullanımlarına da rastlanmaktadır.

çoyulınca 38a/2 - çoyulunca 44a/6

şovuyınca 44a/4 - sovuyunca 46a/6

-ken zarf fiil eki :

EAT döneminde ve günümüz yazı dilinde olduğu gibi ° ilâc-nâme'de de daima ince ünlüdür.

-sUn 3. şahıs emir eki :

Düzlük yuvarlaklık uyumuna rastlanmaz. Genellikle yuvarlak ünlüyle kullanıldığı görülmektedir.

yatmasun 4a/6, alsun 14b/5, düketsün 23a/3

Uyuma uygun kullanıldığı örnekler de görülmektedir.

degirmesin 23a/3

eksin 23a/2 - eksün 23a/3

Geniş zaman teklik 3. kişi eki -r

Düzlük yuvarlaklık uyumuna rastlanmaz. Genellikle yuvarlak ünlüyle kullanıldığı görülmektedir.

virür 36b/1, sişdürür 40b/6

Aynı ekin aynı kelimedede ikili kullanımlarına da rastlanmaktadır.

giderir 37a/7 - giderür 40b/7

çocaldır 41b/7- çocaldır 9b/1

bitürmeye 13a/2 - bitirmeye 10b/7

ağrıdır 8b/3 - ağrıdır 8b/6

-n fiilden fiil yapma eki :

görin- 17a/3 - görün- 16b/5

-r fiilden fiil yapma eki :

geçüreler 24b/5- geçireler 7b/5

-l fiilden fiil yapma eki :

dökilür 4b/2 - dökülür 6b/7

+nİn ilgi hali eki

İlgi halinin ikili kullanıma rastlanmaktadır.

kişiniñ 3b/3 - kişinüñ 27b/3

4. İkinci teklik şahıs ekinin sağır kef (ك) ile değil, nun (ن) ile yazıldığına da rastlanmaktadır.

boynına ve gögsüne 15b/2

5. Şimdiki zaman eki -yor(ur)'un kullanımına ° ilāc-nāme'de rastlanmamıştır.

6. İncelediğimiz eserde -(y)AcAK eki gelecek zaman eki olarak değil sıfat-fiil eki olarak kullanılmıştır.

7. İncelediğimiz eserde gereklilik kipi yapısı “-mağ / -mek gerek” yapısıyla karşılanmıştır.

bu zikir itdügimiz yemekleri issi yemek gerek 24a/3

kanı çok giderse kan çok aldırmağ gerek 30b/3-4

8. Metinde iki tane isim-fiil (-mağ/-mek, -ma/-me), 7 tane sıfat-fiil (-an/-en, -ar, -maz, -dık, -dik/-duk/-dük, -mış/-miş, -acağ/-ecek, -melü) 6 tane zarf-fiil eki (-a/-e, -up/-üp, -ınca/-ince, -madan, -ıcağ/-icek, -ken) kullanılmıştır.

9. Metinde isimden isim yapan 12, fiilden isim yapan 10, fiilden fiil yapan 7, isimden fiil yapan 8 yapım eki tespit edilmiştir.

10. ° İlāc-nāme'de Arapça kurallara göre kurulmuş 51 tamlama vardır. Bu tamlamaların çoğu bölümleri ayırmak kullanılan bāb ile başlayan tamlamalardır. Bazıları bitki veya macun adlarını belirtmek için kullanılır: **ırk-u babunec** (Papatya kökü) , **huşyetüş-şaleb** (tilkü taşığı), **ma° cün-u necāh** gibi. Diğerleri de metinde ihtiyaca göre kullanılan tamlamalardır: **ađgāş-ü ahlām** (karışık rüyalar) , **hayālet-ü fāsīd** (kötü rüyalar).

Yazım (İmlâ) Özellikleri

1. ç ve p seslerini ifade etmek için (چ), (پ) yazımlarının yanı sıra (ج), (ب) işaretleri de kullanılmıştır.

banbuğ بنبوق 21a/4 - pamuğ پاموق 23b/3

yabrağın يبراغن 15a/7- yaprağın يبراغن 31b/5

ceyneseler چينسلر 3a/7 - çeyneseler 5b/4

2. Üç noktalı kef metnin hiçbir yerinde kullanılmamıştır.

3. Metninde düzenli bir harekeleme sistemi olmadığı için şedde kullanılması gereken kelimelerde şedde olmadığını görmekteyiz. Bu durum o kelimenin nasıl okunduğuna dair herhangi bir bilgi vermemektedir. Bu durumun tek istinası ise metinde birkaç yerde geçen “evvel” kelimesidir.

4. Kalın sıradan ünlülerle kullanıldığında sad (ص) harfi ile yazılması beklenen bazı kelimelerin (س) harfi ile yazıldığı tespit edilmiştir. Kaf (ق) ile yazılması gereken bazı kelimelerin kef ile yazıldığı görülmektedir.

sudan سوذن 45b/3 - şudan صوذن 19a/7

sağ ساغ 13a/3

çok جوك 8b/3 - جوق 9b/6

5. Türkçe kelimelerde özellikle س, ص ve ت, د, ط harflerinin zaman zaman aynı kelimenin yazımında birbirlerinin yerine kullanıldıkları tespit edilmiştir.

şarmısak صرمسق 15a/3 - sarmısak سرمسق 21b/2

sırçalı صرچالو 34b/3 - şırçalı صرچالو 42a/7

şüzeler صوزلر 44a/3 - süzeler صوزلر 44a/4

şumakı صوماقي 11b/5 - şumak صوماق 14a/6

6. Arapça kökenli kelimelerde ā (uzun a) ünlüsünden sonra hemze geldiğinde bu hemze genellikle ye (ي) kürsüsü üzerine yazılır.

fāyide فَايِدَة 25b/1

dāyim دَائِم 32a/6

7. Arapça ve Farsça kökenli bazı sözcüklerin asıllarına uygun yazılmadığı görülmektedir.

ğusıl غُسْل 23a/1

hāmīle حَامِلَة 19a/7

fayide فَيْدَة 24a/2

dahāret دَهَارَت 30b/5

behrīz بَهْرِيْز 21a/1

terkib تَرْكِب 2b/4

8. Bazı Arapça kelimelerde ikinci hecede ünlü türemesine rastlanır.

sabır صَبْر 7b/7

rıtıl رِطْل 2b/5

ğuşıl غُشْل 23a/1

9. İncelediğimiz eserde -(y)AcAK eki gelecek zaman eki olarak değil 3 defa sıfat-fiil eki olarak kullanılmıştır.

10. Ayrı yazılması gereken bazı kelimelerin 3 örnekte birleşik yazıldığı görülür.

او لُقَادَر (olqadar) 37b/7 , دِيْدَاخِي (diyedaḫı), قُوْتُوَيْرُر (kuvvetvirür) 42b/5

Söz Varlığı

İncelediğimiz eserde elde ettiğimiz bulgulara dayanarak metinde yer alan madde başlarının hangi dile ait olduğuyla ilgili yaptığımız değerlendirme şu şekildedir:

Dil**Türkçe 677****Arapça 197****Farsça 83****Hintçe 1****İtalyanca 1****Latince 1****Sanskritçe 1****Yunanca 5**

Yukarıdaki tabloyu incelediğimiz zaman kelimelerin çoğunluğunun Türkçe olduğu görülmektedir. Metinde hastalıkların tedavisi için hazırlanan bitkisel karışımların ağırlıklı olarak yer alması sonucu bitki adları Arapça ve Farsça hallerine uygun olarak verilmiştir. Ancak yöresel söyleyişlerin etkisiyle bu kelimelerde bozulmalara rastlamak mümkündür. Bazı bitkilerin adları verilirken ek olarak başka söyleyiş şekilleri de açıklayıcı olarak verilmiştir. Hastalık adlarına bakıldığında ise **zât-ül-cenb** (akciğer örtüsünün iltihabı) dışında Türkçe adlar kullanıldığı görülmektedir.

Genel dizindeki 986 madde başında bitki, hastalık, organ ve cevher adlarının dağılımı ise şu şekildedir;

Bitki Adları : 68**Hastalık Adları : 30****Organ, Uzuv Adları : 27**

KAYNAKLAR

Kitap

- ATALAY, B. (1986). *Divanü Lûgat-İt-Türk Dizini*, TDK Basımevi, Ankara.
- BAYAT, A. H. (2005). *Kitâbu'l-Müntehab fi't-Tıb*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, İstanbul.
- BAYAT, A. H. (2003). *15. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitabı Yâdigâr-ı İbn-İ Şerif*, Yerküre Kitaplığı, İstanbul.
- BAYAT, A. H. (2010). *Tıp Tarihi*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, İstanbul.
- CANPOLAT, M. (2007). *Edviye-i Müfrede*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- EREN, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basım Evi, Ankara.
- ERGİN, M. (1985). *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- GABAİN, A.V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜLENSOY, T. (2000). *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN, G. (2010). *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yayınları, İstanbul.
- İPEKTEN, H. İsen, M., Okçu, N., Karabey, T. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KAHYA, E. (1996). *Şemseddîn-î İtâkî'nin Resimli Anotomi Kitabı*, Atatürk Kültür Merkezi yayınevi, Ankara.
- KORKMAZ, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara.
- OKUTAN, M. Y., KOÇER, D., YILDIZ, (2004). M. 15. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitabı Yâdigâr-ı İbn-i Şerif, Yerküre Kitaplığı, İstanbul.
- TİMURTAŞ, F. K. (1977). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- TİMURTAŞ, F. K. (2000). *Osmanlı Türkçesine Giriş*, Alfa Basım Yayınları, İstanbul.

UYGUR, C. V. , KUTLUDAĞ, Ş., ÖZTÜRK, Y., ÇALIŞKAN, Ş., TOKMAKOĞLU A. (2012). *Çağdaş Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Gökçe Yayınevi. Ankara.

YELTEN, M. (1993). *Kemaliyye (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.

Makale

GÖZLÜ, E. K. (2009) “Muhyiddin Mehî'nin Müfid (Nazmü't-Teshil) Adlı Eserinin Türk Dili ve Tıp Tarihindeki Yeri ve Önemi”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 25. Sayı, Konya.

GÜMÜŞATAM, G. (2010). “ Eski Anadolu Türkçesinde Eczacılık Terimleri ve Bu Terimlerin Tıp, Botanik, Zooloji, Madencilik, Kimya Terimleriyle İlişkileri”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring*.

GÜRLEK, M. (2011). “Anadoluda Yazılmış İlk Türkçe Cerrahi Yazmalara Bir Örnek Alâ'im-i Cerrâhîn”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3*.

KAYHAN, H. (2010). Beylikler Devrinde Tıp Bilimi, *History Studies Volume 2 / 3*.

KÖKTEKİN, K. (2007). “Hazâinü's-Saadât'ta Geçen Tıp Metinleri”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 14, Sayı 35.

ŞAHİN, B. (2013). “Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Tıp ile İlgili Türkçe Yazma Eserler”, *Konya Araştırmaları*. Mayıs sayısı.

ŞAHİN, H. (2009). “Tercüme-i Hülâsâ'nın Bir Nüshası Üzerine”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8 Fall*.

YURDAKÖK, M. (2004). “Tuhfe-i Mubârizî'de Çocuk Hekimliği Bilgileri”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, Sayı 47.

Basılmamış Tezler

DİNAR, T. (2013). *Gayetü'l-Müntehâ Fi- Tedbiri'l-Merza (Metin, İnceleme, Dizin, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli*.

GÜVEN, M. (2005). *Abdulvehhâb bin Yusuf'un Müntehâb-ı Fi't-Tıbb'ı (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli*.

TOKAT, F. (2012). *Hezârfen Hüseyin Efendi'nin 'Tuhfetü'l-Eribü'n-Nâfi'a li'r-Ruhâni ve't-Tabib'i. İnceleme-Metin-Dizin, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli*.

Sözlük

AYVERDİ, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.

BAYTOP, T. (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara

- CLAUSON, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteen-Century Turkish*, At The Clarendon Press, Oxford.
- DEVELLİOĞLU, F. (2009). *Osmanlıca-Türkçe Ansikopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- DİKMEN, A. (1982). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- GÜLENSOY, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUZLACI, E. (2006). *Türkiye Bitkileri Sözlüğü*, Alfa Yayınları, İstanbul.

کتاب صا حبی بنو سق خیرد عمارن او نتمبا کر

کتاب علاج نامہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلٰوةُ

وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ

اجْمَعِیْنَ **بَابُ اَوَّلٌ** بِاسْمِهِ مُتَعَلِّقٌ مَرصَن

لرئیک علاج کلرین بیان ایندز **بَاب**

اِکْثَبِی اَوَّلٌ یَا جَلْرِی بَیَانِ اِیْدَز

بَابُ اجْبِي كَوْزِ خَسْتَلَقَرِينَ بَيَانِ اِيْدَرُ

بَابُ دُوْرِيْجِيْ اِيْمَزْ مَتَعَلِقْ اَوْلَنْ ۴

خَسْتَلَقَرِ عِيْلَاجِيْنَ بَيَانِ اِيْدَرُ بَابُ بَشِيْجِيْ

دِيْشَلَرِ مَتَعَلِقْ اَوْلَنْ مَرَضِ لَرِيْكَ عِيْلَاجِيْنَ

بَيَانِ اِيْدَرُ بَابُ اَنْشِيْجِيْ مُسَلِّسْ اَلْبَوْنُ

سَبِيْنِيْ وَ عِيْلَاجِيْنَ بَيَانِ اِيْدَرُ بَابُ يِيْجِيْ ۴

مَقْعَدُ كَجَشِيْدِيْكَنِ يَغِيْنِ اَوْ تَرَقْ پَرِيْكَ كَجَشِيْنُ

سَبَبِنِ وَعِلَاجِنِ بَيَانِ اِيْدَرُ **بَابِ سَكِرِ نَجِي**

نَشْرِ بَتَلَرِ تَرَكِيْبِنِ وَحَاصِلَرِنِ بَيَانِ اِيْدَرُ

بَابِ طَفُوْرِ نَجِي مَجْهُوْلَرُ وَمُرُءِ بَالَرُ حَاصِيْبِنِ

وَتَرَكِيْبِنِ بَيَانِ اِيْدَرُ **بَابِ اُوْنِجِي** وَصِيْلَرُ

بَيَانِ اِيْدَرِكِهْ وَقِيَهْ وَرِطْلِنِ رِيْدِكِنْدَك

مَقْصُوْر نَدُوْر **بَابِ اُوْنِجِي** بُوْدُخِي

وَصِيْلَرُ بَيَانِ اِيْدَرُ **بُوْكِيْتَابُوْكُ جُمْلَهْ سِيْبِي**

اَوْن بَر بَاب دُر هَر بَابِك نِيَه مُتَعَلِقْ اَو لِنْدَن
 نَطْر اَيِدُوْب بُو لِيَز **بَابِ اَوَّل** بَاشَه مُتَعَلِقْ
 مَر فُتْر يَك عِلَاجَ لَرِي بُو دُر كِيَم حَشَا شِي
 قَاطِبِيْلَه وَ اِجِيْلَه دُو كَسَلَر كُوْن صُوِيْلَه قَرِي
 تَرُبْ اَلْتِي اُو دُر نَه اُو رَسَلَر اِسِيْدَن اَوْن
 بَاشْ اَمِيْر مِيْن كِه دَر **دِي كِر** عَاقِر قَر حَاطِي
 جِيْنَسَلَر بَلَعْمِي اِنْدِر دِي دَوَان اِنْدَه

رُكْنَتَيْنِ كِدَانَةَ **اَكْر** ذِفْتِلَه وَيَا سَاقِزْلَه جِنْتَه
سَلَر جُوق فَايِدَه اِيْدَه كَلْزِي وَدِمَاغِي اِرِدَه
ذِكْر شَمَفَا كِتَابِيْنِدَه بَر كِشَنِك بَا شِنْدَه بَلْغَمَه
جُوق اَوْلَسَه بُو يَا بِي قِيُولْنِجَه قِيْنِدَه اَنْدَه
اِكِي دَر هَمُو اَنْدِر وَ اِكِي دَر هَمُو بَهْرُو اِكِي
دَر هَمُو شَكْر اَنْدَن • شَكْر لَه بُو بَرِي بِمَشَقْ
دُو كَه بُو يِن بَا لِيْلَه بُو غَر نُخُو دَدَن رِي كَرَكْ

اَيْلِيْكَ اَمْرِكْ بُوْنَا نَا يَقِيْن يِرِنْدَه دُوْتَه دِمَاغْ
 دَن وَ كَكِرْدَن بَلَعِر اِنْدِرَن بَاش خِفْتْ
 بُوْلَد كُوْر نُوْر لَنَه بَكِرْ خُوْش اَوْلَه **بِكِرْ**
 شَافِي يَكْتَابِيْدَه اَيْدُرْ بَاشِيْمْ دَايِم تَنْدُرْسْتْ
 اُوْلَسُوْن دِيْن كِشِي هَمَان اَيْقُوْدَن اُوِيْن
 دُوْغِي كِيْمِي قَغِرِيْن تُوْكُوْرِيْن سَمَكُوْرِيْن
 وَ چَلَق قِيُوْن يَأْتَمَسُوْن كِيْم بُوْرِيْنْدَه رَغِيْ

صَوَّكَزِيدِي بَلْعَمُ كَلِيْبِي وَارُزْ بُوْدِيْنَه
دُوْكَوْرُ بَاشِيْ اَغْرُ اِيْدُرْ مَقِيْلْ اِدْرَا كِي
سُوْسْتْ اِيْدُرْ كُوْرُكْ نُوْرِيْ مَعِيْفَا دُوْرُ
وَقْتْ اُوْلُرْ كِيْجْ اُوْجُوْقْ دُمُقْ وَدَلُوْ اُوْلُقْ
وَ سَرَسُوْ اُوْلُقْ وَدَاعِ بَاشِيْ اَغْرُمُقْ وَيِرْمَزْ
غُصْلَرْ وَ قَايِيْدْ فِكْرْ لَرْ اِيْمَكْ مَرْمَلَرِيْ
حَايِيْلْ اِيْدُرْ حَقِيْ شِيْفَا كِتَابِيْدَه كُوْرْ دَعْ

چَلَقُ قِيُونَ يَتَمَقَدَّ كَوْرَتَن دُوشَه اِعْتَبَارُ
 يُوَقَدُرُ نِزِيرًا مَقِلَ حَيَالَاتِ فَايَسَدَه قِرَشُورُ
 كُورُ دِكِي هَبْ اَصْنَعَاتِ اَحْلَامِ الْوَدِّ مَكْرُ
 سُنْتُ يِرَنَه كَلَسُون دِيُو يِتْرَسَه جُوقُ
 يَتَمَيَلَرُ يِتْرِيَنَه يَانِن دُونَه لَرُ **بِرِيَكُرُ** بَرْدُورُ
 دَاخِي مِيغَرِكِ اِنِج يَانِن شَكِرِلَه دُوكَلَرُ
 بَاشَه اُور سَلَرَا يَزِين كِيَدَه **دُوكَلَرُ** بَابُوعِي

يَا شَيْكُنْ جُوْمَكْدَا اَزْ صُوَيْلَهْ بَرْدَقِيْسَلَرِ صُوَقْدَنْ
اَوْتُنْ بَاشْ اَفْرِسْتَهْ فَايِدَهْ اَيِدَهْ يَجْكَرْ بَجْرِيَهْ
اَوْتُنْ مِشْدُوْر **دِيْكَرْ** كَلِيْبَجِكْ بَجْجِيْ دِيْبِيْ
چِيْنَسَلَرِ نِيْجِيْ بَاشِيْدَنْ نَزْ لَسِيْبِيْ وَاْرِسَهْ جَكَا
اِنْدِرَا **دِيْكَرْ** دَهْمَر بُوْرِيْنَهْ صُوَيْلِيْ دُوْشَلَر بُوْرِيْ
دِيْغِيْ يَلْتَرِيْ جَكَا اِنْدِرَا **دِيْكَرْ** بُوْغِلَاجْ هَسْرْ
دُرْ لُوْ بَاشْ اَفْرِسْتَهْ سَبِيْبْ دُرْ بَرْدَقِيْسَلَرِ كِيْتَا

بِنْدُ بُولدورم بَجْرَبَه اَرْتَمَنَلَر نَآيْتَه مَجْرَبَدَر
 قَرُو كَلَبْ بَآشِنِك يُو قَارُو جَكَ سَيِلَه آله
 اُود، مَلَه حَتِي كُون اُولَه رَوَاق جِيك
 بَالِه بُو غُورَه بَآشِي نِآش اِيلَه اُوزَرِنَه
 يِقُو اِيلِيُوب اُوز بَر كُون بَر كِيَه كِدَر مِيَه
 اَنَدَن كِدَر بَآش اَمِر سِيَدَن حَلَاص اُولَه
 دِيكِر مِصِر يِلَا دِنَد سُلْطَان اَلْمَشَايْح شِيخِي

حَدِيثُ بِنِ مَغِيرِ بْنِ دَائِمِ حُلُوتَهُ قُوَيْدِي
دَرُوشَارِي بِنَهُ دِيرِي كِيمُ فَجَنِّ بَا شِكْرًا
أَمْرًا سَهْ دِمَا نِكْرًا، سُوَسَلِقُ كَلَسَهْ حَمَامَهْ
وَارُكُ إِيكِي أَيْبَا نِكْرِي قُوْرَنَهْ إِبْحِنَدَهْ إِسْتِي
صُوِيَهْ بِنُورُكُ دَخِي صُوَا بْحِنَدَهْ أُوْرُكُ زِيْرَهْ
نُوْبُقْلَرَهْ يُقَارُوْرُنَ أَشْعَا بَاشْدَهْ نَغِي زَحْمَتَهْ
إِنْرَ أَشْعَا سِنَهْ دُكُوْرُ دَهْمِي دُمَا جِي سِي

دینی بویلاج مرینی کیناب بولدوم تجریبه ایشیم

غایبته شایه در **دیگر** بادهی دوکستر

سر کیله کل مرغی یله باش یقوا ایله سلو

باش اغیرینه جربده **دیگر** آیت یبرین

دوکوب باش یقوا ایلسکر صوقدن اولن

باش اغیرین کده **دیگر** باش ودهما غی

صوقلو غیچون که هیچ الدن قوتلو

علاج اولمیه اکی دیره دنجبیل اکی دیره

قرنفیل اکی دیره اکیر دورت دیره

مویزخ که اکاطاغ اوزی دیر اوج

دیره دارو فلفل هریرینی ابرو ابرو

دوکلرا لکدن کچور دینی محمود عسین

بریر دوشورب هامر اجینده باشینی تراش

ایدوب اوزرینه اکلر بر ساعت صبره

ایدر کیج یا شی قزدور بیف بینه کی
 صوقلوی بلغمی ایدر اما برکز اتمکده
 کتمز سه تکرار اتمک کرکدر آق شمس
 الدین حصرتلریدن یا و کاردر **باب اربعین**
 بیاجلوی بیان ایدر کورانی پسردهانم
 ضرر ایدر و باش انورین کتورر غایت
 املتی ادلو کتاتبه ایدر بلیق و بلدیجین

سُودِيُغُورُتْ حَدَنْ كَجَهْ يَانْغُلُوْ جَرَبْ
يِيكَلَرْ دِيْرَكَهْ يِيكْ دِيْمَانْغَهْ مَرَزْ دِيْپَرُوْزْ
وَبَايِيْ دِيْجِيْ جُوْكْ يِيْمَكْ بَاشْ اَنْغِرْ دُوْزْ
فِيْنْدِيْقْ وَاَنْغِرْ وَاَحُوْرْمَهْ وَاَقُوْزْ بُوِيْ تَرَا
يِيْرْ دِيْتُوْتْ زَاغْفَرَانْ كَاَسْتَنَهْ كِنْدَهْ نَهْ
بُوْنَلِيْ جُوْقْ يِيْمَكْ جِيْجِيْ بَاشْ اَنْغِرْ دِيْزْ
شَكِيْرَهْ بَاَدَهْ اَجِيْنْ يِيْمَكْ دِيْمَانْغَهْ جُوْقْ

قَايِدَ وَيُرْزُ بَاشِ اَمِيْرِيْنَ كِيْزِ رِيْحَهْ كَرَهْ
 تَجْرِبَهْ اَوْلِيْمَشْدُرْ **دِيْكَرْ** طِبِّ بِيْمِيْ كِيْتَا بِنِدَهْ
 دُوْرَتِ نَسَهْ نَقْلَهْ صَرَرْ وَيُرُوْرَ اَكْشِيْلَرِيْ
 جُوْكَ يَمَكْ اَكْسَهْ اُوْرِيْنَهْ يَنْمُقْ وَجُوْكَ
 عَصَلَمَقْ **دِيْكَرْ** يِنَهْ طِبِّ بِيْمِيْ دَا اَيْدُوْرَدُرْتْ
 نَسَهْ حَسْتَلِيْقْ كَتُوْرَرْ اَوَّلْ جُوْكَ سُوْيَلِكْ
 دُرْ كِيْجْ دِهَاغِيْكَ اِيْ كِيْنْ اَزْ لَدُوْرْ مَعِيْفْ اِيْدُرْ

آدیی تیز قوجلدرد ایکنی جق اویمق بکزی

صردد کوز لری بینیرر بلغر جوغلدرد

بدنی سوت ایلر اوچایی جق یمکدور

بدن معدنی معیف ایلر کویلی کوزی

نور سوز ادر بغر صقلری وقرتی ییلندد

یرمز حسلقلر کتورر دوردیجی جوق

جماع اتمک تورر در قوی صعیف ایدر

دِمَاغِي سُسْت اِيدِر و كُوْزِي نُور سُوْز اِدِر
 بَعْهِي حِكْمَت كِتَابِلَر نِدَه دِيْشَلَر كِيْم بَر سَاعَت
 فَصْلَمَق بَر يَلِيْق قُوْت كِدِر **بَاب جَبِي**
 كُوْز حَسْتَه لِقَلَر بِن و مِلَا جَلَر بِن بِيَان اِيدِر
 بِاللَّهِ خَرْد اِيْنِي مَوِيْلَه قَرِيْشِدُرُب كُوْزَه
 سُوْر سَه قَر غُوْ يَكِيْن كِدِر وَ قَبَقْ قَا لِكِيْعِيْن
 دِيْخِي كِدِر **دِيْكَر** قَر لَنْقِيْجَك بَلِيْسِيْن اَلْسَلَر

بَايِلَه كُوز، سُوْرْمَه جَكْسَلَر كُوزِي صَوَايَكْدَن

صَقْلِيَه وَهَمْ كُوز دَا قَا لِيْلِيغِي كِدَر وَ هَمْ

قَر لَنْقِيغِيك تَر بِيْسِيك آغِيغِي كُوزِيْنَه آف

دُوشَن كِيْشِيغِي كُوزِيْنَه جَكْسَه كِدَر عَجْرَبَدَر

شَب كُوزِيْغِي دِيْغِي (اُولُوْر سَه وَيْشَمْسِيْغِي دِيْغِي)

كِدَر **دِيْغِي** اِيُوْنِك قَايْن كُوز جَكْسَلَر

كُوز قَبَق دِيْغِي قِيْلِي بِيْرْمِيَه وَ هَمْ بِيْرْمَلَه

كُوْزَ كَهْرَزِ سَلَرِ بِيْشَرِ دُمِنْ كِدَرِ **دِيْكَرِ** جَلَنَارِكِ
 اَوْجِ كُوْجُجِكِ دَا اِنْسِنْ بَرِكِشِي يُوْتَسَهْ اَوْلُ
 يَلِيْهْ كُوْزِ اَنْغِرِيْنِ كُوْرَمِيَهْ **دِيْكَرِ** اَكْشِي نَارِكِ
 وَطَانَلُوْ نَادِكِ صُوِيْنِ بَرِيْرِيَهْ قَتَبُ بِيْشَرِ سَلَرِ
 قُوْ يُوْنِيْجَهْ اَنْدَنْ كُوْزَهْ جَكْسَلَرِ كُوْزِكِ كِيْجِيْنِ
 وَحَرَارَتِيْنِ وَاْيُوْزِيْنِ كِلَهْ قُوْتِيْنِ زِيَادَهْ
 اَيْلِيَهْ **دِيْكَرِ** وَشَكْرِي دُوْكَبْ وَ لَدَنْ جَرِيَهْ

كُونَ جَسَلًا قَارَا كُولِين كِدَر **زِيكِر** وَيَلَان

قَارِن زَيْت يَانِيَه يَتُورُب كُونْتَه اَصَاقُوسَا

دَرْجِي اُول زَيْت يَانِيَن كُونَا جَسَلَر كُونَا قَارَا

صُورِيَمَكْدَن اَمِين اَيْلِيَه وَهَم كُونَا دُوشَن

اَقْلِيغِي كِدَر **زِيكِر** سَوْمَارَقِي بَا لِيْلَه وَصُور

يَلَه يَقُور اَتْسَلَر كُونَا كَبَا غِيْبَه اُورْسَلَر

قَبَا قَدَرْجِي قَبَلِيغِي كِدَر وَهَم كُونَا صُورِيْلَه

بَشْرَسَلَر كُون جَكْسَلَر اَغْرِشِنِي كِيدَن
 وَهَر قَان مَلْبَسِنْدَن اُولَن قَزَلِيغِي كِيدَر وَهَر
 اَلِي دِرَهَر صُوا جِنْدَه قَبِنْتَسَلَر قَوِي مَوِيَه
 جِكْسَه اُولَن صَوِيَه بَر بَار پَنبُوق بَانُورَسَلَر
 شُون كُون كِه اَبُون اُولْمَشْدَر قَزْمَشْدَر
 قَابِيغِي اُولَرِنَه صُورَسَلَر قَايِدَه سِيئِي نَاهِر
 اُولَه جُرْبَدَر **دِيكِر** كَلْجِيك اَجْجَكِن دُوكَسَلَر

صوین کوز جکسلر اقلین کدر **دیگر** صمغی

اجسلر کوز انیرین کدر **دیگر** وهم کون صویله

ازسلر کوز ظهردرسلر کوز دکی اقلین

کدر **دیگر** بالیله قوزدک اذین کوز

جکسلر نورین ارنور **دیگر** وهم قوزدک کوزین

یقب یومشق دکوب کوز درسلر کوندز

جکلورر سه کجه شوپله کوز **دیگر** یشیل

قور بغانك قارين آل سرقيل پتن كوز طهمز
 سرقيل پتوز ميه **زيكر** كللك او دين سوله
 قنسلر ساغ كوز چكسلر كوندور پنجه كورد
 سه ريجه شويد كور **زيكر** يكي ياتكده او دين
 قور دودب دو كپ كوز چكسلر هر كوز اغرميه
 وحشيه كمر اكا قو لان ديد لر هر كيشيه
 كور انوك كوز لر يينه نظر اينه كوز قرا

صَوَائِمَكْدَن قَوْرَتَلَه **دُيَكْر** أَيِي قَزِين مَحُوْدَا لَر

اَوْج دِرَهْم قَوْرَلَر اَنْدَن مَكْر دُو كَلَر اَلِيَكْر

اَوْج دِرَهْم اَوْزَر لِيَك تَحِيي اَلَا لَر اَذ جِق

قَوْرَلَر دُو كَلَر اَوْن اِيلِيَكْر اِنْجَه اَلَكْدَن اَلِيَكْر

دِيخِي اِكِي سِيي بَر بَر بِنَه قَر شِدِر لَر كَل صَوِيْلَه

بَا جِق اَوْ لَاجِق قَدَر يُو غُوْر لَر اِكِي بَار پَنْبُوْمَه

صَوْرَب كُوْر كَقِي اَوْزَر نَه يَلِي شِدِر لَر بَر لَد

بَانْلِيلِرْ كِيچَه يِتَر مَبَاحْ نَمَازِي وَ قَتِنْدَه كِدَرَرْ

بِرَكَن لَه اُولَسَه بَرَا كِي كَر دِيخِي اِدَلَر نَمَازِي

بِر بَدَر دِيكِر **بَابِ دَر دِيخِي** اِيغَر مَتَعَلِقْ

اُولُنْ عِيلا جَلَرِي بِيانْ اِيْدَر • طُوْدُقْ اُوِي

تَحْمِي هُو بَرِيْدَن بَرَا بَرَا لِيْنْ دُو كَسِيْنْ

اَنْدَن سُوْمَاقْ سُوِيِي اِيْجِيْلَه بُو صُوْدَن

قَر شُو اِيغَر دَطُوْتِيْنْ • يَا خُوْد سُوْمَاقْ مَا

صَوْبِيْلَهُ قِيَمَدِيْنَ شَوْبِيْلَهُ قَرُوْ اَمِيْرَ اَكْسِيْنَ
بِرْجَلِكُمْ اَيْدِيْ سِيْنَ اَمِيْرَ اَمِيْرِيْنَ هَلَا صِرَاوَلَهْ
ذِكْرٌ شِفَا كِتَابِيْ اَيْدِيْ هَرَكِيْ دِلْسَهْ
اَمِيْرَ نِيْكَ قُوْقِيْبِيْ وَنَفْسِيْ كُوْرَ اَوْلَهْ
يَا شِيْ مَرِيْنَ يَبْرَا اَمِيْنَ السُّوْنُ جَكْرُ دَكِيْنَ
قَرِيْ شِدَهْ اُوْرْمَكُ جِقْرِيْنَ دَخِيْ اِكْسِيْ
بِلَهْ هَوَانَدَهْ دُو كُوْبُ قَرِيْ شِدْرُبُ تَمَامٌ ٥

بمِثْلِيَيْنِ اَنْدَن خُوْدَدَن بُوِيَك حَبْلَرِ اَيْلِيْن

اِكِيْن صَبَاحِ وَاِكِيْن اَقْشَمِ يُوْدِيْن تَاكِه نَفْصِيَك

قُوْقِيِي اِيُوَاوْلَه **بِيَكْر** اِيْدُرْ تَرَبْ وَصَرُوْق

وَصَوْمَنْ يِسَه قُوْقِيِي اَنْزَمِدَه بَلُوْر مَسُوْنَه

دِسَه قَرُوْ كِيَشِيْخِ جِيْلَسُوْنِ يِرْمَرْ قُوْقِيِي مَنِيْع

اَيْلِيَه **بِيَكْر** اَكْرَدِرْ سَكْ كِمَرْتَنِيَك دَايْمِرْ كَلْ

كِيْبِي قُوْقِ قُوْرُوْقِيْلِ كَلْ يَبْرَانِيْن هَوَانْدَه

دُكِينِ اُونِ اَيْلِيَيْنِ دَرِي جَامَدَن جِقْدِ غِيْنِ
وَقِيْنِ بَدَنِيْكَ تَر وَا رِكْنِ بُوِيْنِيْنَه وَكُوْنِيْنَه
وَقَوْلَقْدَرِيْنَه اَكْسِيْنِ بَرْدَاخِي صُوِيَه كَرِيْمَجَه
بَدِيْنِي كُلُّ كِيْبِي قُوْقِي **بِيَكْر** عِيْبِيْر وَغَنَبَرِيْ كُلُّ
صُوِيْبِلَه يُوْنُوْرُبْ بَدَنِيْنَه صُوْرَه مَادَمْ كِه
صُوِيَه يُوْنَمِيَه قُوْقْسِيْ هَر كَرِيْمِيَه قُرْشِي
تَدْرَايِي سُوْرَدُو حَايِيْتِي قُوْتَلُوَادَلَه وَ

قَلْبِي مَا فِي أَوْلِهِ **بَابُ بَشِيحِي** دِشَلَر مَتَعَلِقْ
 أَوْلَان مَرَضَلَرِكِ دَوَايِس بِيَان اِيْدَر **بِكِر**
 اَوَّل ذَمَانْدِ اَلُو كَطِيْلَرِكِه كَجْمَشِدَر اَكْتَر اِتْفَانْ
 اِتْدِر دِش اَنْغِر نِيْنَلْ كِمُ صُوْقَدَنْ اَوْلَسُون اِسِيْدَنْ
 اَوْلَسُون صَرَب يَسْر كِيْلَه يَشُقْ طُوْرِي قَرْدِرَبْ
 بُوْر اِكْنِي كَرَا اَنْمُوْنِدَه دُوْتَه كِرُوْدَكَه بُوْر سَمَه
 اِتْمَكْدَنْ جُحْرَبْ عِيْلَج بُوْقَدَر **بِكِر** دِش اَنْغِر سِي

موقدن اولسه بنداين كپكيله كزيله نواذ
قورلر اكي طوكلرينه و باشه ارييله سرا
لر تکر از بورسته ادر شفا بوله باذن الله
تمای **زیکر** دشه قورت دشته اول قوت
نماینده انجک اولور کوجله کور نورانی
دشدن جعفرق یلایچی بودر کوی باک تحلیله
هوئی بوغورب برفیتل ایند لر یقلمر بوجنعه

مَوْقِیدَ اَوْزَرِنَه اَکَلَلَر اَغزین اَجَرَدُو
 تَیْمِ دِشِک قَوْقَرِیْنَه کِیدَ قُورْتَلَرِ دِشِ
 دِیْنَدَن جِغَر صُودَ مَیَان کُورِنَه بُوْمَشْهُور
 دَر جِق مَجْرِبَه اَدْلِشِیدَر **بِیْکَر** مَوْجَز کِنَابِنَد
 اَیْدَر بَر کِیْمِ دِلْزَسْکِر یُوز بَکِرِی یَا شِنَد
 اَوْلَا دِشَلِرِی یُولُو یَرِنَد صَاغ سَلَامَت دُور
 هَر اَیْدَ اَوْج کَر اَغزِنَه شِر کِبِلَه بَال سُون

بِرَزْ طُوْتَسُونِ نَمَائِتِ اَيُوْدُرُ **دِيكِرُ** دَرِشِ اَتَلِرِي

قَنَانِ اَوْلَسَهْ يَاحُوْدِ يَلَسَهْ جُوْرَسَهْ دَاوَسِي

اَوْلَدِرِكُوْ اَنْزِنَهْ اِصِي صُوْ اَلَهْ بَرِيْجِ بَرِنَهْ

دُوْتَهْ يِنَهْ جِحْفَرَهْ اَنْدَن دُوْ كَلَمِيْنِ طُوْرِيْلَهْ

دَرِشِ اَتَلِرِي بَرْمَغِيْلَهْ سَرَقَنْدَهْ مَكْرَهْ بَرِ طُوْزِ

اِكِي شَابِ اَلَهْ يَمْشَقْ دُوْ كَهْ بَالِيْلَهْ قَرَشِدْرَبَا

قِيُوْ بِالْجِقِ اَيْنِ اَنْزِنَهْ دُوْتَهْ وَدَرِشِرِي اَتَلِرِي

صُورًا تَكَرَّرَ بُوْرُشْمَهْ اِيْدَهْ صَحَتْ بُوْلَهْ مُجْرَبِدْرُ

بَابُ التَّيْبِي بَيْلِ مَرَضِي دَوَالِيْنِ بَيَانِ اِبْدَرُ

صُوْفِدَنْ اَوْلَنْ بَيْلِ اَنْغْرِسِيْنِكْ نِيْشَارِيْ اَوْلَدُرُ

كِرْ اَزْ كِيْمَجْكَ وَفُوْشَقْ سُوْرِيْوْرَجْكَ كَجَهْ

اَجْحَقْ قَالِجْكَ صُوْقْ يَمِشَلَرِيْجْكَ اَنْغْرِسِيْزِيْاَدَهْ

اَوْلَهْ نِيْزْ جْكَ بَلُوْرُرُ زِيْرَا مَرَضِيْكَ سَبَبْ

صُوْقْ دَنْ اَوْلِيْشَا اِيْدِيْ هَرُصُوْقْ نَسْنَهْ

أَيُّ زِيَادٍ إِيدَرُ بَلُورُ دُرِّ بِلِكِ إِي دُوسْت

أَزَلِكِ صُوبِ كِمِ أَوْغَلَنَ أُنْدَنَ يَرَدُ لُورُ كَلْبِ

بِلْدَنَ كَلُورُ فِتْكَمِ حَقِّ تَعَالِي قُرْآنِ إِجْنِدَه

بِيُورُ • حُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ بِخُرُجِ مِنْ

بَيْنِ الصُّلْبِ وَالْتِرَ أَيُّبِ • بِيْلْدَنَ صُكُوكَلَرُ دَن

وَأَتَلَرُ دَن وَبِكِرُ لَرُ دَن وَطَمَرُ لَرُ دَن يَرْدُ بِيْشُورُ

بَلِي صُوقِ السَّدِ أَوْلَ صُومِكِ تَاءِ تِيْرِي

بِيْلِيكْ مَكُو كَلِي يِنَهْ اَتَلَرْتِنَهْ كَلِي يِنَهْ بِلَهْ اُولُو
 بِيْلِي اَهْل مِز اَجِيْدَن كِم اُون حَرَارَت رُطُو
 بَت دُر جِقِرِر مودر جُونِك اَهْل مِز اَجِيْدَن
 جِقَه مَتَغِيْر اُولَه بُونْدَن جِقِن مِيْنِك دِيْ
 مِز اِيْ مَتَغِيْر اُولُو جِمَاع اَشْتِهَاسِي اَز وَاغ
 اُولُو وَهْم تِيْز اِنْزَا اُولُو وَهْم حَانُون
 اُول اِن مودن حَامِيْلَه اُولْمَز اَكَا اَز اُولُو

بَيْلِدْ، مَوْقَلُوقْ اَوْ يَجَقْ بَوْنُ الْاَلْتِي وَ اِي كِي بَكْرَلْدْ

وَ قَادُقْ كَلِيْسِي صَعِيْفْ اَوْ لَوْرْ زِيْر اَبُو نَلْر اَكْ

كُو كَلِيْرِي وَ بَا نَلْرِي وَ سِي كَلِيْرِي كَلِيْسِي بِيْلِدْتْ مَا

كَلُوْرْ بِيْلَهْ اَوْ لَشِقْدَرْ تِيْر تِيْر بَوْنُ اِتْدُو كِي وَ اَلْتِ

سُلْسِيْلِي وَ جِيَاغْ لَذِيْ اَزْ اَوْ لَدُوْنِيْ بِيْلِدْ هَوَقْلِي

اَوْ لَدُوْمِيْنْدَنْ دَر اَبُو مَوْضَلْرُ صَنْفَرْ وَ حِرَا دَاتْ

غَلْبَسِيْنْدَنْ اَوْ لَوْرْ بِيْلِكِهْ اِي دُوْسْتْ مَقِيْلْ اِيْلِيْرِي

بِنُورِ مَشْرِدِ دُرِّ كَرِيمِ دَنَهْ دَحْمَتِ كِرَجَكِ بَطْمَنْ
 بَطْمَنْ كِرُورِ جِقِجَكِ دِرْ هَوْدِرِ هَمِ جِقْرَه
 هَوْدَنْ اَوْلَنْ مَرَضَلْ اِيشِي نَسْتَلْ لَهْ اِعْلَاجَلْ
 اَوْلُونُورْ وَاِسِدَنْ اَوْلَنْ مَرَضَلْ صُوقِ نَسْتَلْ لَهْ
 اِعْلَاجَلْ اَوْلُنُورْ **فِي كَرِ** بِنِ اِسْوَقِ لَوْنِيَهْ اَوْلْ
 طَارِيْلَهْ طُوْرِي قُوْرْ لَرِ بَرِ بَرِ كَسِيَهْ قُوْبِرْ بِلُوكْ
 اَلْمِرْيَنْ بِرِنَهْ بَغْلِيْلِرْ بَرِزْ صَابِرْ اِيْدَهْ لَرِ اَنْدَنْ

جَلَقَ قَوْمِينَ طَارِكًا أَوْزَرَته اِرْتَمِدْنَ يَنْتَلِرُ بَوْمِهِ
بَكَرَارِ اِيْدِهِ لَرَّ اَنْدَنْ بَرَقُوْمَوْلُ قُوْزِيْ دَرَسِيْنَ
اَلَا لَرَّ يُقَارُوْا جِيْبِيْ يَغْرِيْنَ كُوْرَكَرِيْدَنْ اَشْعَرَّ
جَقِدَنْ كُوْكَلِكْ اَسْتِيْهِ دِكَمَرَّ يُوْزِيْنَ تَمْدَنْ يَكَا اِيْدِيْ
لَرَّ اَشْفَايِيْ بِيْلِيْ دَنْ اَشْفَا اِيْتِيْهِ قَرَشُوْطَا دِيْلِيْهِ
يَمَشَقُّ طُوْزِيْ قُوْرُبْ دِيْ دِيْ كِيْمِيْ كِيْمِيْ اِيْدِيْ لَرَّ اِيْسِيْ
جَقُّ مَرَلَرَّ اِيْسِيْ سِيْنِيْهِ صَبْر اِيْدِيْ لَرَّ اَكْشِيْدَنْ

وَصُوقُ نَسَلَرْدَنُ بَهْرِيَزْ اِيْدَه لَرُ نِمْدَا لَرُ دَن
 قِرْ دُرُ نَسَلَرُ يِيْلَرُ اَمَّا قُوْرِي دَرِيْن بَلِيْدَن
 كِبِيْدَرُ مِيْجَه تَا بَهَارُ كَلُوْبُ اِيْسِي اَوْلَمَا يِيْنَجَه ۶
 كِبِيْدَرُ دَرُ كِي وَ قِيْنُ پَرِيْنَه بِرُ بَنُوْقُ بَزِيْنُ قُوِيْجَه
 بِرُ نَجَه كُوْنُ اَنْدَن صُكْرُ اِيْنِيْدِيْجِي لِيْبَه رَه
 ذِيْ كَرُ حَا جِي يَاشَا بِرُ يَاغُ نَزْ كِبُ اِيْمِيْشُ اَدِنُ دِهِنُ
 مُبَادَكُ دِيْمِيْشُ صُوْقُدُنُ وَ يِيْلِدُنُ اَوْلُنُ حَا جِي

بَدَنَدَ نَقْدَرُ صَوَقْدَنَ وَيَبِيدَنَ صَرَصَلَرُ دَرُ مَا نَدُرُ

اَوُنْ يَاغُ بُوْدُرُ يَكِرِي يِ دِرْ هَمُ بَاشُ اَسِكِي سَرْمَقُ

اَللَرُ يَشُقُ دَكَلَرُ قَا بِيْلَهْ بِلَهْ اَوُنْ دِرْ هَمُ

دُو كِلْ مِشْ بِيْرُ وَا كِي رِيْلُ ذِيْتُ يَارِي بَرَلْ قِيْنَدُ

لَرْنَا يَارِيْمُ رِيْلُ قَا لِنَجَهْ اَنْدَنَ سُوْدَلَرُ صَارِي

قَلَهْ يِكَهْ اَوُنْ اُوْرِيْنَهْ قِيْلَرُ اَنْدَنَ بَشُ دِرْ هَمُ

فَرَقِيُوْنُ بَشُ دِرْ هَمُ كُوْنَلِكُ اِكِسِي دَجِي دُكَلُ

مِسْأُولَهُ اَوْلَیَّ اَمْنُكَ رَاجِئَهُ قُویدَر و قَرَشِیَلَر
 بَرِسَر جَلُوقِیَه قُویدَر وَ قَتِ حَاجَتَدَ اِسْمَاجِقْ
 اَیْدَلَر و تَبِی دَر خِی اَوْد یَا نِنْدَه قَر و دَر رَ اَنُو
 کِل اَو و لَر شِغَا بُولَه **ذِکِر** بَرِیَاغْ تَرَ کِی بِن
 ذِکِر اَیْدَر اَسْکِی بَیِل اَغْرِ سِنَه بُو دِ طَلَبِ
 دُیْت یَاغِن اَلَا لَر اَجِئَه بَر و قِیَه اَغُو اَغَا جِی
 یَبَر غِن قُویدَر قِیْنَدَه لَر یَبَر غُکْ قُو یِ یَاغَه

بِحَقِّهِ أَنْدَنْ بَرِيئِي بَرَجَلُو قَبْدَ سَفَلِيئِرَ وَقْتِ
حَاجَتِنْدَ إِسْحَقُ إِيدَ لَرَاوُدِ يَانِنْدَ اَرَقَايِ وَ
بِيئِي قَزِدَ لَرَبُو يَانِلَهْ اَوْ لَرَصْبَاحِ حَمَامَهْ وَرَلَرَا
جَقِجَقُ اِسْتِي اُوْدَرَا اَيْلَهْ مَ بَشْمِشِ خُوْدَ لُو
قِيُونِ اَرِي شُوْرُوْسِنِ يَيْلَرَا بِيئِي إِسْحَقُ دُوْتَلَرَا
شِفَا بُولَهْ **دِيكِرْ** بِيئِي اَمْرِيسَهْ اُوْنِ دِرْهَمِ طُوْنِ
اِكِي دِرْهَمِ بَبَرَا اِكِيئِي يُوْمُشَقُ دُوْكَلَرِ حَمَامَهْ

مَسِيلُ اِيْتَدُو كِيْدَن صُكْرُ يُوْزِي قِيُوْن يَتُوْبُ

اَدُلْ طُوْزِيْلَه يَبْرِي بَلِيْتَه تَكَرَّار تَكَرَّار اَكِيْن

بُوْل دَكْتُوْن اَكْسُوْن بِيْرَمَان صُوْدِكْرَمِيْن

يَتْسُوْن يِنَا بُوْلَه اَكْرِيْبِرِي اُوْج دِرْ هُوَاتِيَه

فَايِدِي يِنِي زِيَادَه اُولُوْر **دِيَكْر** بِيْلِكْ صُوْقَلُوْغِيْن

كِدْرَه فِكْجُوْن بِيْرِيْ يَاصِيْ كِرْمِيْدِي اُوْجَفَه

بِرَفْعِهِ قِيْلَ لِرُّ يُوْقَاوُ رُوْ ذِكْرٍ اِيْتَدُوْ كِيْنُ

يَاغْلَدُوْنَ بِيْلِهِ صُوْرُ لِرُّ كِرْمِيْدِكْ اُوْسِيْنَهْ كَجَهْ

قِيْلَر دَاخِيْ اُسْتِيْنَهْ پَامُقْ بَزِيْ قِيْلَر دَاخِيْ اُسْتِيْنَهْ

جَلَقُ قُوْبِيْنِ يَتَلَر بُوْرَسْمَهْ بَرِيْجَهْ كَزْ اِيْدَلَر

شِفَا بُوْلَهْ **دِيْ كِر** اَكْر تَنْوُرِيْ قَزْدُوْرُبْ اُوْرِيْ

كَجَهْ دُوْشِيُوْبْ دَاخِيْ اُوْرِيْنَهْ پَامُقْ بَزِيْنِ

اُدْتَبْ جَلَقُ قِيُوْنِ يَتَسَلَر بَرِيْجَهْ كَزْ بُوْرَسْمَهْ

إِذْ لَمْ تَمَأْتِ شَا فِئِدْرُ أَكْرَ شَوَيْلَه كَوِذِ كِرَاوَلُنْ

يَاغْلَرْدَنْ سُوْرَسَلَرْدَ اِرْجَبُ فِئِدْ سِيِي بِيَكْ اَوْلَه

بُوْدِكِرْ اِيْتَدُوْ وَيْمَنْ يَمَكْلَرِي اِسِيِي يَمَكْلَرَكْ اَرْكَكْ

فِيوْنْ اِرْتِيْ وَاِسِيِي اُوْتَلُوْ يَمَكْلَرِيْمَكْ كَرْكَدَرُوْ

صُوْقَلَرْدَنْ يَمِشَلَرْدَنْ صُوْقْ هُوَادَنْ پَرُهِيْمَزْ

اِنْمَكْ كَرْكَدَرُوْ **بَابِ يَدِ بَحِي** سَلْسَلْ بُوْلْ سَبَبِيْنْ

وَدَوَايِسِنْ بَيَانْ اِيْدَرُ اَكْتَرُ سَبَبِ صُوْقَلَرْدَنْ

اولور عیلاجی بوردی کور صوق وقتی کلجک

اکیتی و طوزلو سنلردن سیمق کر کدر **شوق**

کمر سلبرل کدیر بلوظ و هر راسن و

کونلک و تبلق و اسطوخوردس هریریندن

اونز دیر هر بمشق دکلر الکن کجورلر

التمین دیر هر دویامیش شکر لیه قرشدورلر

بردر هر یا اکی دیر هر پیلر غایت جربدر

دِيكِرْ بَلُو طِ سَرَبِ سِرْكِه اِجِنْدَه اِصْلَه لَر اَنْدَن

دُوْرَت دِر هَم كُوْنَلِكْ دُوْرَت دِر هَم مَرَسِن

مِيَشِن وَدُوْرَت دِر هَم هَلِيْبَاجْ كَا بِلِي وَبَلِيَاچْ

وَ اَمَاجْ هَم بَرِيْدَن دُوْر دِر دِر هَم شَبَلَقْ

اَلتِ دِر هَم كَلِي سِيْنِي بُمَشَقْ دُوْ كَلَر شِكْفِي اَلْمَشَقْ

بَا بِيْلَه قَرِيْدِرَه لَر حَاچَت وَ قَتِنْدَه بَر مَشَقَالْ

يِيْلَه دِيكِرْ اَوْجْ جُوْرِيْبْ كَبَابْ اِيْدَ كَرِيْمِيچَه

يَسْتَهْ يَنْشَسَهْ فَايِيهْ اَيِدَرُ **دِيكِرُ** بَرِيوَا اَيْتَدَ

اَيِدَرُ سَرْمَقُ يَمَكُ نَمَايْتَدَهْ اَيُودَرُ نَجْمَهْ زَمَانُ

يَمَكُ كَرَكَدَرُ فَايِدَهْ سِييَا نَمَا هَرَاوَا لَهْ **دِيكِرُ** اَيِدَرُ

كُونَلِكُ شَبَلَقُ هَرَبَرِيْنِدَنُ بَرَا بَرِيْمَشَقُ دُو كَلَسَرُ

هَرَصَبَاخُ بَرِهَنْيَقَالُ يِيَهْ جُورِدَرُ **دِيكِرُ** جُورَكُ

اَوْتِيْلَهْ سَدَابُ كَحْمِيْنُ بَرَا بَرُو دُو كَهْ بَرِيْدِرُ هَوُ

يِيَهْ جُورِدَرُ **دِيكِرُ** بَلُوْطُ مَجْمُوْنُ تَرْكِيْبُ كِيُو

آف شمس الدین حصر تلمینک جربا تیند ندر جوینک
 اوتی یکیمی درهم زنجبیل بش درهم قونقل
 اکی درهم داز جینی اکی درهم فلفل یعی
 بید اوج درهم مومنان تخمی بش درهم
 کباب اوج درهم زعفران اکی درهم
 تبلق بش درهم هویج تخمی بش درهم
 حورنخان اوج درهم مسلی سقزی بز

بِرِدِرْ هَمُ جُوزِ اَوْجِ دِرْ هَمُ كُونَلِكْ بِرِدِرْ هَمُ

بَلُوَطْ اَوْنِي اَلْتَمِيَشْ دِرْ هَمُ قَوْرَمِيَشْ بُغْدَايْ اَوْ

بِي يُوَزْ يَكِرْمِي دِرْ هَمُ بَالِ اَلْتِي يُوَزْ دِرْ هَمُ

بَلُوَطْ اَوْنِي قَوْرَلَرْ شُوَيْلِدْ كِرْمَنْتَهْ يَنْتَهْ وَنَهْ

جِكْ اَوْلَهْ بُغْدَايْ اَوْنِ دِيخِي دِيكِي سَرِيخِي

قَوْرَلَرْ قَلَنْ اَوْتَلِرِي دِيخِي هَرْ بَرِي دُو كَلَرْ

اَيْلِيلَرْ اَنْدَنْ بَالِي قِيَنْدَلَرْ قَوَامَهْ كَتُوْرَلَرْ

آمار قوا من قتی ایامیلر اوجقندن اندر لر برز
 قرشیز لر ایسیلکی کده اوتلورک قوتی صنمیه
 مکر جمعیین بایله قرشیدور رب بر مقدر یه لر
 دخی بر صبر بولوبه قوی لر و مزاجینه کور
 استعمال ایند **دیگر** منجهون دخی کور بیل انیر
 سینه باشن جکر نمینه جماعه قوت و بره سینه
 باغلو کیشیه و سنجلو کیشیه و یورک اینمینه

وَسُلِّلُ الْبَوْلَ أَوْلَنَّهُ أَقْ شَمْسَ الْدِينِ هُجْرًا تَنْدَنَ

دُرٌّ وَهَرْدَنْتُو يَكَلِّهَ قَوْلِي جَدُّ سُلِّلُ الْبَوْلَ

أَوْلَنُ كَيْشُكَ يَمَكَلِي بِبُودَرُ أَبِي قَوْلُ كَيْفِي

أَوْلِيَّتَهُ أَكَلَرُ بَانَ وَسَرْمَقُ يَكَلِّهَ مَدَاوَمَتُ

إِدْرَارُ يُوْقَارُو ذِكْرُ أَوْلَنُ مَعْجُونُكَ حَيْسِيَّتِي كَيْنُ

جَوْقَدَرُ **بَابِ سَكْنِي نَجِي** أَتُورُقُ بِرِيكَ كَيْسِيَّتِي

كَيْسِيَّتِي وَبِيْلَاجِرِيْنَ بَيَانُ إِيْدَرُ وَبَوَاسِرُ

رنجین و دوا این بیان آیدر اوزرق یرنک یکه
 سنک سبب اولدر کیر یاتیز صفرادر یاخذ
 طوزلو بالفمدر صفرادن ایسه علامتی
 بودر کیر قوروز اوزم قوروز انجیرد باب
 بکنز الحاصل طتلونسنلر یدرکی کونلرد
 کجیمی ادرت و قینی قنسه مارو صوجیفه
 امین اولور زیر اینی کچندورن اول

صَارَ صَوْدُرٌ عِلَاجِي بُوْدُرِكُوْ مَاءُ الزَّمَانِيْنَ
اِحْتِجِ تَاكِيْدَ صَفْرَايِي وَكُوْنِيْنِي حِلِيَطْرِيْ اِيْتِهَآ
اِيْدَ تَرْكِيْبِ بُوْدُرُ طَاتَلُوْ اِنَارُ وَآكِيْتِيْ اِنَارُ
طَبَقْ قَبْلِيْنِ صُوْبُوْبِ اِحْتِدِيْ صَارُوْجَه
قَابِيْلَهْ سِقْلَرِ يُوْزِ دِرْ هُوْ صُوْبِيْلَهْ قِيْنْدَلَرُ
كُوْ بِيْكَنْ اَلَلَرُ دُوْرْتِ دِرْ هُوْ قَرَهْ هِيْلِيْلَهْ اُوْجُ
دِرْ هُوْ كَابِيْلِيْ هِيْلِيْلَهْ قَابِيْ دُوْرْتِ دِرْ هُوْ

صَارُوا هَيْلَةً قَابِي نِيمَ كَفْتِ دَوْلَتِي يَمِينِي
 كَسْ أَيْلِي قَوْلِي أَلَكْدَن كَبُور مَبِير مَو
 إِجْنِدْ أَصْلَدَ لَر تَمَامِ إِصْلِيخَق يَكِرِي دِرْهَمِ
 شَكْرُ وَيَا يَكِرِي دِرْهَمِ تَر نَكِينِ اؤز رِيه دُو
 كَلَر سَوذ لَر إِجَلَر قَابِي كُو يَنْدَر رِي قَوْر سَنَلَر
 دَن صَقِنَلَر بَان بَكَمَز دَقُور ر لُوزَمُ وَقُورُ
 إِجْنِي وَ لَكِنَلَر يِيلَر نَار دَن كِ اِي شِي وَقُورُ

۱۲۰
اینگی کیمه آکر بوز قدن اولورسه ایلیخ حین

اجله طیندن بهرحال اورتق بیز کچشدوبیز

نیز کرکسه اولسون کلیننه نافع در تیرکه

سورمک وکل یانغی سورمک ویکیشن یز

لری حیات اتمک غایت ایودر شیشه

چکک دنجی ایودر **نیک** بزدیر هم سباب

قطرانله قرشد لر بزیفته صور لر شاف

ایده لر گوتزلر **زییکر** شفقتا لوتک یاش ییرغین

کولکد قرود رهواند دوتکر اون اییلراون

صباح اوجرد رهسرییلر و برینلی سونکیه

بتورلر اول اوند بتورلر شاف ایله لکنور

رینتا بوله **زییکر** بوا سیر برمن جورک قرئیو

قاندن اولور بوکا سودا ایدر لر پس بوا سیر لو

کیشیه سودا ارتور نسلردن احتیراز اتیک

كَرَّكَ صِيْرَاتِي وَبِحِيْ اِيْتِي وَقُوْرُوْا تَلُوْ وَوِيْجَلْكَ

وَلَحْنَه وَبَا طِلْجِنْ كِبِ سَوَادْ جُوقْ اُوْلَجَقْ

اِسْتَهَانَ اِتْمَكَ كَرَّكَ قَايِي جُوقْ كِدْرَسَه قَانَ

جُوقْ اَلْدِرْمَقْ كَرَّكَ صُوقْ صُوَيْلَه طَهَارَتْ

اِتْمَهَكَ كَرَّكَ سَنْجُوْ اِدْرْ دَهَارَتْ اِيْدِجَلْكَ

بَاْمَقْ بَزِيْلَه سِيْلَمَكَ كَرَّكَ اَلْمُرْسِيْ قِيْتِي اُوْلَجَقْ

دَوَا اُوْرِيْجِيْ يَا غِيْ يَا رَجِيْ زَرْدَلُوْ يَا غِيْ يَا كَلْ

يَا غِيُّ فَقِيلَ ارْزُقْ لَهُ سِرْمَكَ كَرَّمَكَ يَمَكْلِدَنَّ قُوَّةً
 بَيْنَ اَيْتِي يَا قُوْرِي يَا اَغْلَقْ يَا سَمِيْرَتَاوُقْ وُرُوْ
 فِدَنَّ يُمُرْدَ، وَاِسْبَانَقْ وَاَرْتِيْشْتَه بَادَخْ يَا غِيْلَه
 يَا صِيَا غِيْلَه يَمَكْ كَرَّمَكَ اَكِيْشَلَرْدَنَّ يَمَمَكْ كَرَّمَكَ
 فَرِيْكَرْ اِرْكَيْ كَرَّمَكَ يَا اَوْجَكْرَ سَلُوْكَ اَوْرَلُوْ يَمَكْرَ
 قُوْبُوْن بُوغَزْ لَنْدُوْغِيْ وَقِيْتِيْن اِسُوْجِقْ اَوْكِنْدِيْ
 بَرَمَقْ قَدَرْ كَسَلَرْ شَانْ كِيْ كُوْرَلَرْ بَرْ پَارِيْغِيْ

۱۵۲
اوتورق پيرك از زرينه اولر پير پي صويجق
پير ايسجانين يينه اولر پير چكرا بوييله ايدلر
تاكه يرهزين چك اكر اول باريمي اته وير
سكريميه اغولو اولدو نندن اترور **ديكر**
بش دره هو اغو اناجي پير نين دوكلر تجويه
قويدر اوزينه ادر دره هوزيت يانين
قويه قيندا اندن مور صافي باغ قلله بر

فَيَلِدَ بِأَنْتُورَ شَافِ كَيْبِ كُتُورَ أَكْرَبُوا بِرُفْقَتِكَ
 طَشْرَيْتَ أَوْلُورَسَه سُوْرَه تَكَرَّرَ إِيدَه بُوْ
 عِلَاجَ فَايْتِ أَيُوْدُرُ بُوِي إِيدَه كَ تَمِيْرِي
 عِلَاجَلَرَه إِخْتِيَا جَلَرَه أَوْلَمَزُ **دِيكِر** كَبِيْرَ بَايْتِ
 صُوِيْمِيْهَ إِكِيْ أَوْجَلَزُ سُوْرَه أَوْرَه الْبَتْدَه كِيْدَه
دِيكِر دَايْمَ خَرْدَ دَلِيْلَه نَحْوَدِيْمَكْ بُوَايْرِي
 كِيْدَه رِيْرُ **دِيكِر** يَلْفُوْنُ أَمَاجِيْنِي بُوْخُوْرَ إِسْلَرَه

مُجَرَّبٌ قَوْرُودٌ **ذِيكَرٌ** شَفْنَا لَوْ جَبْرٌ ذِي قَبِي
جَلَكْدٌ مَحْوَرٌ اِيْدُوْبٌ اُوْرِيْنَه طُوْرٌ لِرَبُوْرِنَه
بِرِيْجَكْرٌ اِيْلِدَلَرُ كِدَه **ذِيكَرٌ** بَرِدِرْ هَمُ كَبِرْ
كُوْكِيْنٌ دُوْكَرٌ بَا لِيْلَه قُرْشِدَر لَر نَافِعْدَر
ذِيكَرٌ اُوْجٌ دِرْ هَمُ كَنْدَه تَحِيْنٌ بَرَسْقِيَه
قِيُوْبٌ اُوْرِيْنَه كُوْلٌ دُوْكَرٌ مَقْعَدِيْنِ اُوْرِيْنَه
نَافِعٌ اُوْلَه **ذِيكَرٌ** دَو، نَكْ اُوْرِيْجِيْ يَانِيْنِ دَرْدَا

لو چكردن و كندنه بر ابره الوه د و كلر
 قرينه لر مقعد سور لر يشقا بولك **ديكر**
 كبرتك حاصيتين بودز كبر بوايرين اولن
 ينسونما زندن مكره كبر اوتي بتدكي يره
 واره انسي ادين و كندو ادين ايد كبر يا كبره
 سن فلان مودتك اوغليتك بوايرين ديه
 كينه سحر وقتند ينه كل سن فلان حاتون

۵۸

کینک اؤغینک بوایرین یینه کده یئشو تمارین
وقتید یینه وار فلان حانون کینک اؤغینک
بوایرین دیک غی قوهر یبته آته ولیکن
ایتن یله قوهر میه غیرن نسته یله قوهر ییر
دن انی ایر الله تعالی حکمتیله آندن بوایر
کیند بو حکمته انکار اسمیه پیرا حواص حقدور
وسیر حقدور بودغی جمله اسرار حواص دندور

ذِكْرُ شِفَاكَتَا بَيْدِهٖ اَيْدُرُ بَوَايِرُ اَوْلُنْ كِشِي

اَسْلَانْ دِيرِسِي اَوْزِرْنَهٗ اَتْرَسَهٗ بَوَايِرِي

كَيْدِ **بَابِ طَقُوْرِيْجِي** شَرْبَتَلَرُ تَرْكِيْمِيْنْ وَحَا

صَلِيْمِيْنْ بِيَانْ اَيْدُرُ ^{مَقْوَلَا اَدِيْمِيْدُرُ} كُلُّ شَرَابِ حَرَارِيْجِي كُوْرِي

صُوْسُوْرِيْغِي سَاكِيْنْ اَيْلَرُ قَانْدَنْ صَفْرَادَنْ

اَوْلُنْ اِسْتِيْمَالْ لَرِي كِيْدِ رِيْ طَبْعِيْتِيْ مَسْدُرُ

يُوْرَكَهٗ قُوْتْ وِبِرُرُ كُوْكِيْلِي قَرَحْ اَيْدُرُ

جُوقُ فَايِدَسِي وَارِدُرُ مَسْمَعِي اَوْلِدُنْ كِيْمُرُ
تَا نَرَقَزِي كُلُّ بِيْرُ مِيْنُ دُوْرُنْ رِيْطَلُ اَلِهْ بِيْرُ
رَا حِيْ سِرْجَلُوْ كُوْپِهْ قُوْيهْ اَنْكُ اُوْرِيْنَهْ
اُوْنْ رِيْطَلُ صُوْقُوْيهْ بِيْرُ كُنْ بِيْرُ كِيْمَجَهْ طُوْرُ
اَنْدُنْ اَرِيْلَهْ قَا يِيْ دُوْتَلِرْ سِيْقَلِرْ صُوْ اَتْرِيْ
قَلْمِيَهْ اَنْدُنْ اُوْلُ صُوْ يِيْ بِيْرُ فَا شُ جُهْلَهْ
قُوْ يِلِرْ اُوْلُ قَدَرُ قِيْنَدَهْ لَرِيْضِيْفِ قَالُ وُشُوْ

قَبْرُكَ كَيْفَ الْآلَاءِ صَافِي إِبْدَارُ مَكَرِ أَوْلَى
 صَوْبِهِ دُرَّتِ دِلِيلُ شُكْرِ قَيْلِرُ يُشْنِقُ أَوْدُ أَرْزِيهِ
 أَوْنُ صَوْبِي قَيْدَ لِرُحْمَتِي قَبُولُهُ قَوَامُهُ كَلَامُهُ
 مَكَرَ إِنْ دَرُ لِرُ سُقْلِيذَ وَقْتِ حَاجَتِهِ إِنْ سَمَّالُ
 إِدْرُ نَافِعِ أَوْلَاهُ **ذِكْرُ** بِنَفْسِهِ شَرَّادِي
 حَرَارَتِي وَرُطُوبَتِي وَذَاتِ الْجَبِّ مَرْمِيكَ
 وَكُوكُوسَتَهُ وَبَوِي وَصَفْرَايِي بُورُدَرِيَعِي

سیدک دوتیلیننه ایوددرا الاصبی ایرتلسنیش

اوله صاپنی یرمزدر و ماعک و باشک هر

درلور مرصلرینه دوا در مجربدر • صنعیتی

اولدر کیم تانک بنفسته و ما بنیدن اولدر یا خود

قروین الالره قنقیبی بولنور سه بر ججق

رطل بنفستی درت صوقویلر پیچم پیچم قیند

رحای بنفسته اغرقوی صویه جقه

اَنْدَن اِنْدِر لَر سُوَز لَر بَنْفَشَه وَ صَقَلَر بُوَصُو

بَرِي يِنَه اَوْجَهَه قُوِيَلَر اِحِنَه دُرَت رِي طَل اَق

شَكْر قُوِيَلَر اَوْد اَوْزِرِنَه اَز يِلِكَلَه بِي شُوَرَلَر

وَمَتُو كِيْنِ اللَّر حَاتِي قِيُوْلَن اَنْدَن بَر اِجِي

سِرْجَلُو قَبَه قُوِيَلَر وَ قِت حَاجَتَد حَرَج

اِيْدَن لَر چِيْجَكَلَر شَرَاب هَب بُوَر سَمَه اِيْدَن لَر

مَرِي كَر نَار شَرَاب قُو صِيْفِي مَنَع اِيْدَن لَر وَ صُو سُوَز

رَبِّي قَانْدُرُزْ وَمَعْدِيه قَوْتُ وَيَرُزْ بَاشْ اَبِرْسِنِ

كِدْرُزْ وَيَمَكْ يَمَكْه اَشْتَاهِي كَتُورُزْ وَصَفْرَادَنْ

اَوْلَنْ مَرَصَلَه جُوقْ قَايِدَه اِيْدَرْ صَنْعَقِي

اَوْلْدَكِرْ مَايَه خُوشْ اَنَارْ كِرْدَانَسِي قَزَلْ

اَوْلَه وَهَمْرَاوَلِيشْ اَوْلَه حَاهْ اَوْلِيَه اَنْجَدَنْ

بَجَاقْ اِيْدَرْ قَايِنْ صُوَيْلِرْ دَانَسِي اَبِرْ نَرْ

صِقَلَرْ صُوَزْ نَرْ صَارْفِي اِيْدَرْ اَنْدَنْ اِكِي وَبِيَه

سوزینن انار صوبینه بر و قیه شکر قویله
 قیندر کوبکین الدقندن صکر اینه بر
 نسته قتر قیندر قوامه کل اندن ایدر
 اصقلیدر وقت حاجتد استعمال ایدر **ویکر**
 الما شرای صوقدر یورکی و معدی و نفی
 قوتلندر و کولین فرح ایدر صفراد
 اولن قوفمغی کدر و صفرادن اولن ایشا

کدری و صفرا دن لولن مرصلری کدری
منعی اولدر کمر ایو اولین الما قوتلوا اول
میة عبایله نیله لر اندن انماج یخایله
هر المای دوزت پار ایدر لر جگر دکن انیی
کیله کدر لر اندن بر فاش دیک اجیند
المای دوکلر اندن مقدر صافی ایدر
واول صوی ا اولقده قیندر لر کمر یضیف

قَلَّهْ اَنْدَنَّ بُوَقِيْمِيْنِ اَمَّا صَوْبِيْدَنَّ بَرِيْقِيَهْ تَكْر
 بُوَجَقْ وَقِيَهْ اَمَّا صَوْبِيْقِي قَتْلَر تَمَّامْ قِيُوْلِيْنَجِهْ
 قِيَنْدَلَرْ اَنْدَنَّ اِيْنْدَلُوْ وَقِيْتِ حَا جَتَلْ حَرَجْ
 اِيْدَرَرْ **بِرِيَكْر** اِيُوَا شَرَايِي دَرْخِيْ يُوْرِيْ صُوْ
 غِدْرُ قُوْتِ دِيْرَرْ دَرْحَلِيْكَ دِيْرَرْ اِيْشِيْهَآيِي
 اَجْرَ اِيْشَهَآيِي كَسْرَ وَقُوْمِيْنِيْ كَسْرَ وَصُوْرُ
 رِيْغِبِ سَاكِنِ اِيْدَرُ وَيُوْرِكَ اُوَيْتَهْ دِيْكَنِ كِدَرُ

صَنِيعِي أَوْلَدُ كَمَا كَثُرَكَ قَوْلُ تَسْرُ أَيَوَائِي

أَلَا لَرَدِّي ذِكْرُ أَدْلَانِ الْمَا تَرْ كَيْبِ كَيْبِ إِدْلَرُ

ذِكْرُ تَرْجُحِ وَيَمُونُ شَرَّابِي صَوْ قَدْرُ حَرَّابِي

كِدْرِي مَدَّةَ إِشْتِهَائِي تَوْتَلُو أَيَدِي وَصَفْرَادِي

أَوْلَنُ قَفِيمُ كِدْرِي وَصَوْ سَوْرِي كِدْرِي رَهْظِي

أَيَوَائِدِي صَنِيعِي أَوْلَدُ كَمَا أَيُو لِي مَوْنِي أَلْجِي

بِحَا مِلْدَتَيْنِ صَوْبِي مِثْلَ صَوْبِي أَلْوَبِ سَوْرِي

اَوْلُ مَوَدَّنِ اَوْنِ وَقِيَهْ بِرُطَانَسْ جُوْمَكْ تُوْبُو
 تَيْدَر تَاكِي يَارِي سِي قَلَهْ اَنْدَنْ اَوْلُ لِيْمُونِ
 صُوْبِي وَزِيْنِيْجَهْ اَقْ شَكْرَهْ تَنْدَر تَيْدَر قَوَامَهْ
 كَنْوَر لَر اَيْدِر لَو اَيْسِيْمَال اَيْدِر **مِيكْر** اَمْرَد
 اَشْرَابِي دِيْجِي اِسْهَان اَوْلَنْدَر جُشْق فَايْدَايْدَر
 مَعْدِيْن وَبَعْرِ صَقْلِيْرِيْن قَوْلَنْدَر رُحْرَارِيْ
 سَاكِيْن وَبَجَارِيْ دَفْع اَيْدَر صَعِيْتِيْ بُوْدَر

بِکَمَلِ لَوْحِ الْکَرِيمِینِ اَمْرُو دِي سَوَه اَوْل

قَدَر قَيَدَر حَتِي مَحْرَا اَوْلِه اَنْدَن اَيْدَر لَر

سَوَدُ قَدَن فُکَرِ صَقَلَرِ سَوِيئِي جُلْمَك قَوِيَدَر

يَا رَسْمِجَه اَق شَكْر قَتَلَر قَوِيَلْمِجَه قَيَدَر لَر

اَنْدَن اَيْدُو دَر وَفْتِ حَاجَتَه اِسْتِمَاَت

اَيْدَر لَر **چ** اِي دَوَسْتِ تَجَن يَكُو قَلَن بِيَشَلَر

شَرَا بِيَن بَشُو مَلُو اَوْلَسَن بُو دِر دِي كَر شَرَا بَدَر

كُونَ قِيَّاسَ اَيْدِيْنَ **بَابِ اَيْدِيْ** مَعْجُوْنُوْهُ صِرَابًا
 دُوْمِيْنَ بِيَّانِ اَيْدِيْ مَعْجُوْنُ نَجَّاحِ سُوْدَادِنِ
 اَوْلُنْ بَلْفِيْ كِهْ يَشْتَكِيْدُوْ كُوِيْخِيْدُوْ سَفَرَايِيْ
 اِسْهَالِ اَيْدِيْ دُوْمِيْ بُوْنُوْرْدِنِ اَرِيْدُوْر
 صَنْعِيْ اَوْلِدِ كِيْمَرِ قَهْلِيْلَهْ دَبِيْلَهْ رَاْمَلِجِ
 جَلِيْدِ كَلِيْبِ اَدْنِيْشِ اَوْلَهْ هَرِيْبِيْدِنِ اَوْلِيْ
 دِرْ هَمْرِ اَلَهْرِ اَسْفَاجِ قِيْبِيْ رُمْتَقِ دُوْكَلَرِ

اَقْتَبِهْمُونَ اسْطُرْخُودُسُ وَتَرْبِدُ هَرَبِرِيدَنُ

بَشَرُ دِرْهَمِ الرَّكْبِ كَلْبِيْنِي دُوْكَرَ الْبَلْبَرِ

وَيَسْجُوكَ قَدْرُ كَيْفِ الْاِنْمِشِ بَابِلِيْلَهْ يُوغُوْرُ لَرُ

وَقْتِ حَاجَتُدْ بَشْ مِثْقَالِ اسْتِيْمَالِ اِيْدَهْ لَرُ

دِيْكَرُ مَعْجُوْنُ فَلَآ سِفَهْ بَلْعِيْبِي كَسْرُ كُوْكَلِيْ

فَرَحْ اِيْدَرُ يَمِيْكَ سِيْكَدَرُ بَدْرِي قُوْتَلَنْدَرُ

مِيْنِي اَرْتُوْرُ دِيْلِ اَعْمَزَلِيْنِ كِدَرُ صَنْعِيْ

بودر کتر بودر و دایر فلنل و زنجبل و دایر چینی
 و آملج و بیلنج و شیطریخ که آکا ز کله
 دیرلر و زرا و ندمد بر و عرق بابو شیخ
 آکا با بادیه کوی و کونار ایچی و هدا
 دستان فوزی ایچی و حصیته التملب هر
 برندن او ندر هر دایر یانه نخچی بیچی
 دیر هر بو اتلری ایرو ایور ایکی او ترقدر

كَيْفِي الْيَمِينِ بِالْيَدِ الْوَسْطَى وَرَلَّ وَقْتِ حَاجَتِكَ
يَسْكُرُ فِيكَ مَجُونُ اطْرِفِيلِ صَغِيرٍ مَعْدِي
قَوْلُنْدُرُ يَمَكِينِ يَسْكُرُ مَحَارِي وَمَاغَه هَاهَا
جِقْمَاغَه قَوْمُ زَبْرَكْ اِيدُرْ سِكِرْ لَرِي
بَرْكِيْدُرْ وَمَاغَكْ صَوْلُونِيغَه وَبَلْفَمَدَن
اَوْلَن مَرْصَلَرْ فَايْدِ اِيدُرْ كَجْ قَوْجَلْدُرْ وَ
كُوْرِي نُوْرُلُوْ اِيدُرْ بُوْ اِسْرِيْخَنَه اِيُوْدُرْ

بکزی قزدر منعی بودر کیم صاره هیلله
 قاب و کابوی هیلله قاب و قره هیلله
 کفت دو کلین و بیلله و امچ دو کلین
 و انیش هریرندن اتر در هر اول بادم
 یا غیلله کل اذء یلیری او و لر اوخ اذئی
 قدر کفی الیش بایلله یوغور لر همچون
 اید لر بر صر جلو قبد صفلیکر کیمجه بته

جَقِّ وَقْتِنِ اسْتِغْمَالَ اِيْدِ لَرُ مَكْرَ مَسْهَلِ مَعْجُونِ
اُدْلَه كِم كُونْدُرُ اسْتِغْمَالَ اِيْدِ لَرُ شَرِيْبَتِي بِيْتَرِ
دِرْخِ كِه اِيْكِي پِيْل قُوْتِي كِتْمَز **دِيَكِرْ** كَلْ
مُرْبَابِي كِم اَكَا كَلْ بَشَكَرِ دِرْ لَرُ بَلْمِي
اَز لَرُ مَعْدِيَه جِكْرَ قُوْتُوِيْدُرِ يَمِي هَطْغْ
اِيْنْدُوْرُ مَنَعِي بُوْدُر كِم تَاذَقِرِي كَلْ
يَبْرَغِيْنِ اَلَه لَرُ قَلْبُرْدَن كِر لَرُ اَنْدَنُ

بَرِيطِلْ كُلُّ يَبْرَاغِنَه اَوْج رِيطِلْ شَكَرْ قَرِينِ
 دَرَلْ جِقْ اَوْلَرْ اِيچِي بَرَجَلُو قَبَه قُوِيلَرْ
 اَمَا طَوْلْدَرْ مَيْلَرْ كُوْنَشَه قُوِيلَرْ اُوْرِيْمَه
 بَرِشَنَه قَبِيلَرْ كِرْ كُوْنَشْ اِيچِيْمَه اَشْ اَيْلِيَه
 هَرْ كُوْنْ اَيْلِيَه اَوْجَكِرْ يُوْنُورَلْ اَتُوْرَه
 كُوْنْ بُوْرَسْمَه تَشْ بِيْتْ اَيْنْدَه لَوْ اَكْرْ شَكَرْ بَرِيْمَه
 بَانَ قُوِيلَرْ لَرْ سَدَه اَوْلُوْرْ **دِيكِرْ** كُوِيكِي اُوْتِي

مَرَبَائِي وَفَسَلِكُنْ مَرَبَائِي وَتَعْنَا مَرَبَائِي
وَإِيوَا جِكِي مَرَبَائِي كَلِي بِنْ كَلْ مَرَبَائِي
كِيدَر **بِكْر** الْمَا مَرَبَائِي مَعْدِيَه قُوْتْ وَيِرْ
كُو كَلِي نَزَحْ إِيدَرْ مَعْنِي بُو دَرْ كُو اَبُو صَاغْ
الْمَاي دُوْرْتْ بَاذْ اِبْلِيْدَرْ جِكِرْ دِكْنْ وَتَشِكْنْ
كِيدَرْ كُوْنْ اُوْرِنْدْ قُوِيْدَرْ قَيْنَلَهْ لَرْ
قِيُوْرْنِيْجَهْ اَنْدَنْ اِنْدُوْرْ لَرْ صُوْبِيْنْ صُوْرْ لَرْ

اَجِنَه شَكَرَ قَتَرَ قَيَنْدَ لَرِ قَوَامَه كَلَه اَنْدَن
 اِنْدِرَر اِسِيَه اَوْلُ يَمَشَقُ اَمَا اَوْزِرِنَه دَوَكْرَ
 صَوْنَجَه دُورَ اَنْدَن يِنَه صُوَزَلَر قَيَنْدَر اَمَا
 اَوْزِرِنَه دَوَكْرَ صُوِيْنَجَه دُورَ يِنَه سُوَزَلَر
 قَيَنْدَر يِنَه اَمَا اَوْزِرِنَه دَوَكْرَ حَتَّى صُوقُو
 يَلِيْنَجَه تَمَاعُ قُوِيْلِيْنَجَه اَلْمَا يَه قُرِيْشِدُ دَر لَر اَنْدَن
 اَسْتَه بِرَزَكَلُ صُوِيْبِي دَوَكْرَ اَجِنِدَ مِثْلُ

دَرَعَفْرَانَ اَرَمِيَسْ اَوْلَه وَ تَكِيَن قُوْشِيَسْ نَمَائِتْ
خُوْب اَوْلَه **دِيَكَر** شَلْمَر مَرَبَائِي وَ جَكْنَدَر
مَرَبَائِي وَ كُل يَمِيَشَلَر مَرَبَائِي اَمَّا مَرَبَائِي
كِيْدَر بُوْنَلِيَرِي دِيَنِي بُوَيْلَه دُوَزَلَر اَكْرَهَر
بِرِيَسْتَه زَعَفْرَانَ وَ مِيَك وَ كُل صُوْبِي وَ قَرْنِيَل
وَ اِيَسِي اَوْتَلَر قُوْشِيَلَر دَايَحِيَسِي خُوْب وَ
قُوْتَلُوْ اَوْلَه **دِيَكَر** تَرُج وَ نَار مَرَبَائِي

بۆرۈمگە دۇرگىم تۇرۇنچىك قابىن آلله لىر ايجىن
 كىيدىر لىر اما قىينىك ايجىن آلله نىق اۆتتىن
 كىدر مەيلىر اۆفە چىق طوغرى يىلر اندىن بىرچم
 كۆن طوزلۇ صۇر اىلد لىر قىر شۇ صۇر بىن
 دىنىل لىر حىتى اچىسى كىدىنچە اندىن صىكر
 جلاپ بۇنك اوزرىتە نىقدادىب قوامە
 كتور لىر نىتاكىر اما مۇرباسى ادركن آلله

صَوَّبِيْلَهٗ شَكْرِيْ قِيْدَبُ الْمَا اُوْرِنَهٗ دُو
كَلْرُ اِيْدِيْ دُوْنَهٗ دُوْنَهٗ يِنَهٗ اِنْجَلَا يِنِ
جُلَايِ طُوْز لُوْسُوْدَن اِصْلَدَبُ اَجِيْبِي
اَلِيْن تَرْجَحْ قِبَهٗ اُوْرِيْدَقْوَامَهٗ كَمُوْر
يِنِ وَاَقِيْتِ حَاجَتَهٗ اِسْتِعَاْز اِيْدَلْر **دِيْكَرُ**
جُلَايِكْ صَنَعِيْ بُوْدُرِكْمُ وَاَقِيْتِ حَاجَتَهٗ
بِرْمِقْدَارِ شَكْرِيْ اَللّٰه لَرِ بَرِّقَلِيْلُوْتَجْرِيَهٗ

قَدِيرٌ اَنْدَن اَوْزِرِيْتَه اَوْلُ مِقْدَارُ صَو قُوَيْرُ
 كَرُ صَو اَوْزِرِيْتَه جَقَه قَرِشْتِر لَر شَكْر اَزِيلَه
 يَا ب يَا ب قَيْنْدَر قُوِيلْمَغَه يَقِين اَوْلَه
 اَنْدَن صُكْر اَوْج شَكْر قَدَر كُلُّ صَوِيْن قَتَلَر
 كِرْدُ قَيْنْدَر صُكْر اِنْدُورَلَر تُوْرِيْج قَائِي
 اَوْزِرِيْتَه دُكَلَر صَو نَجَه دُورَه اَنْدَن
 سُوْرَلَر قَيْنْدَرِيْتَه دُكَلَر اَوْج كَر

بُوَيْلَهُ اِيْدَرَ اَكْرَ قُوْشِيْنَ وَرَبِيْنَ حُوْبِ اَوْلَى

دِيْرَسَه جَلَابِ قَوَامَه كَلْدُوْمِيْدَن صَكْتَه

بِرْدِ كُلِّ صُوِيْطِيْ وَمِيْكَ وَرُغْفَرَانِ قَرِيْشْتَدَلَر

بَابِ اَوْلَى بَرِيْحِيْ وَصِيْثَلَر بِيَانِيْنْدُ دُرْ كِهْرُ

وَ قِيْهَ وَرِيْطَلِ دِيْدُ كِيْنْدَن مَقْصُوْدُ نَدَر

اِيْنِيْ بِيَانِ اِيْدَرَ . اَوْلَى وَصِيْثَ بُوْدُرْ كِهْرُ

صُوْقَدَن اَوْلَى مَرَصَلِيْرِيْ اِسْمِيْ دَوَا كِرْلَه

عِلَاجُ اِيْدَلَرِ وَاِسِيْدَنْ اَوْلَنْ مَرَصِرْ صُوقُ
 دَوَالِرْ لَهْ عِلَاجُ اِيْدَلَرِ تَاكِمَزْ اَرَسْتْ مَرَصَنْ
 لَرِ ذِيَادْ اَوْلِيَا **بَابُ اِكْبِيْجِي** وَصِيْتَلَرِ اَوْتَلَرِ
 بَرْلَهْ عِلَاجُ اِيْدِ، بَرْدَمَانْ اَكْرْ كِيْمَرْ سَهْ
 نَفْسَهْ وَبِرَا كُوْرَهْ قُوْلَايَجَهْ سَنَدَلَهْ عِلَاجُ
 اِيْدِ، كِتَابْتَهْ ذِكْرْ اِيْدِ دُوْ كِيْمَزْ اِمْلَا بَرَجَلَرِ
 كِيْبِي اَكْرْ صَرْ صِيْبِي بُوْنَلَرَهْ كِيْمِيُوْبْ اَتْتَرِ

سَه قُوْتَلُو اَدُو يَلَرَكْ مُحْتَاَجْ لُو لُوْر سَه
 بِرَا مِيْنَن دِيْبِيْن سَقَلَر طِيْبَه مَرْمِيْتِي بِلَاجْ
 اِيْدَا اَنْدَن اَوْلُ نَدِرْدِيْتَه **فَصِيْل** بُو كِيْتَابَه
 ذِكْر اَوْلُنْ وَ قِيْبَدَن وَ رِيْطَلْ دَن مَرَا يَنْدُرْ
 اِيْنِي بِيْاَن اِيْدُرْ وَ قِيَه اَوْلُنْ اِيْ كِي دِرْ هُوْدُرْ
 رِيْطَلْ اَوْلُنْ اِيْ كِي وَ قِيَه دُرْ يُوْز قِرْقِي دِرْتْ
 دِرْ هُوْر اَوْلُوْر مَتَّ بِيْمُوْنِ اللّٰه تَعَالٰي كِتَابَه فِي
 ۱۵

قُرْآنِ كَرِيْمِ
 ۹۶۳
 تَمَامٌ شَد
 (مُخْتَصَرٌ)

ÖZGEÇMİŞ

Ayşegül Günçavdı 14. 08. 1985 tarihinde Şanlıurfa'da doğdu. Mehmet Akif Ersoy Lisesi'ni bitirdikten sonra Erciyes Üniversitesi Yozgat Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2007 yılında mezun oldu. Ardından Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Tezsiz Yüksek Lisansını 2008'de tamamladı. 2009 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yeni Türk Dili Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Haziran 2013'te yüksek lisansını bitirdi. Temel ilgi alanları Eski Anadolu Türkçesinde yazılmış alternatif tıp metinleri ve dini içerikli metinlerdir.

